

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2021. március 26.
(OR. en)

7144/1/21
REV 1

SOC 152
EMPL 108
ECOFIN 252
EDUC 90

AZ ELJÁRÁS EREDMÉNYE

Küldi: a Tanács Főtitkársága

Címzett: a delegációk

Előző dok. sz.: 5945/1/21 REV 1

Tárgy: 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentés (2021. március 9.)

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a 2021. március 9-én írásbeli eljárással elfogadott, 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentést.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	3
FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK.....	4
1. AZ EURÓPAI UNIÓ MUNKAERŐPIACI ÉS TÁRSADALMI TENDENCIÁINAK ÉS KIHÍVÁSAINAK ÁTTEKINTÉSE	34
1.1. Munkaerőpiaci trendek.....	34
1.2. Társadalmi tendenciák.....	45
2. A SZOCIÁLIS EREDMÉNYTÁBLA RÖVID ÁTTEKINTÉSE.....	49
2.1. Az eredménytábla ismertetése.....	50
2.2. Megállapítások a szociális eredménytábla alapján.....	54
3. FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS REFORMOK – A TAGÁLLAMOK TELJESÍTMÉNYE ÉS INTÉZKEDÉSEI	59
3.1. 5. számú iránymutatás: A munkaerő-kereslet fellendítése.....	59
3.1.1. Fő mutatók	60
3.1.2. Tagállami intézkedések	82
3.2. 6. iránymutatás: A munkaerő-kínálat növelése, valamint a munkavállalás, a készségek és a kompetenciák javítása	91
3.2.1. Fő mutatók	92
3.2.2. Tagállami intézkedések	136
3.3. 7. iránymutatás: A munkaerőpiacok működésének és a szociális párbeszéd hatékonyságának a javítása.....	166
3.3.1. Fő mutatók	167
3.3.2. Tagállami intézkedések	204
3.4. 8. iránymutatás: A mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség előmozdítása, a társadalmi befogadás elősegítése és a szegénység elleni küzdelem.....	217
3.4.1. Fő mutatók	217
3.4.2. Tagállami intézkedések	245

ELŐSZÓ

Az Európai Bizottság és a Tanács által készített együttes foglalkoztatási jelentésről az Európai Unió működéséről szóló szerződés 148. cikke rendelkezik. Az Európai Bizottság e jelentésre vonatkozó javaslata az őszi csomag része. Az együttes foglalkoztatási jelentés éves áttekintést nyújt az Európai Unióban bekövetkezett fő foglalkoztatási és szociális fejleményekről, valamint a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokkal összhangba hozott tagállami reformintézkedésekről. A jelentés az iránymutatások szerkezetét követi: a munkaerő-kereslet fellendítése (5. iránymutatás), a munkaerő-kínálat növelése, valamint a munkavállalás, a készségek és a kompetenciák javítása (6. iránymutatás), a munkaerőpiacok működésének és a szociális párbeszéd hatékonyságának a javítása (7. iránymutatás), valamint a mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség előmozdítása, a társadalmi befogadás elősegítése és a szegénység elleni küzdelem (8. iránymutatás).

Az együttes foglalkoztatási jelentés ezenkívül figyelemmel kíséri a tagállamoknak a szociális jogok európai pillérével összefüggésben létrehozott szociális eredménytáblával kapcsolatos teljesítményét. A pillért az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság közösen hirdette ki 2017. november 17-én. A pillér három területen azonosít elveket és jogokat: i. esélyegyenlőség és a munkaerőpiacra való belépés, ii. tisztességes munkakörülmények, valamint iii. szociális védelem és társadalmi befogadás. E területeken az előrelépések nyomon követését a pillérhez kapcsolódó szociális eredménytábla részletes elemzése támasztja alá.

Az együttes foglalkoztatási jelentés felépítése a következő: a bevezető fejezet (1. fejezet) az Európai Unióban tapasztalható fő munkaerőpiaci és társadalmi trendekről számol be a helyzet általános ismertetése érdekében. A 2. fejezet a szociális jogok európai pilléréhez tartozó szociális eredménytábla elemzésének főbb eredményeit mutatja be. A 3. fejezet részletes és több országra kiterjedő tájékoztatást nyújt a fő mutatókról (ideértve a szociális eredménytáblán szereplő mutatókat is), valamint bemutatja a tagállamok foglalkoztatáspolitikai iránymutatásokkal összefüggő teljesítményét, kihívásait és megvalósított szakpolitikáit.

---

¹ A foglalkoztatáspolitikai iránymutatások legutóbbi frissítését az Európai Unió Tanácsa 2020 októberében fogadta el (HL L 344., 2020.10.19., 22. o.).

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

- 1. Mielőtt lesújtott volna a Covid19-válság, az EU-ban a foglalkoztatás stabil, bár lassuló ütemben nőtt.** Folytatódott a munkaerőpiacok 2013-ban megkezdődött pozitív teljesítménye, a foglalkoztatás 2019-ben tovább bővült, és az év végére rekordszintet ért el. A tagállamok által a pénzügyi válságot követően bevezetett reformtörekvések hozzájárultak ehhez a munkahelyteremtő gazdasági növekedéshez, bár néhány tagállam és régió szintjén maradtak még kihívások, a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok munkaerőpiaci integrációját is beleértve.
- 2. A Covid19-világjárvány megfordította ezt a trendet, és egyik pillanatról a másikra változtatta meg azt, ahogyan dolgozunk és élünk.** Komoly árat követelt az emberéletek terén, és soha nem látott gazdasági megrázkódtatást okozott, messzemenő társadalmi hatásokkal. A nemzeti hatóságok és az európai intézmények gyorsan reagáltak. A legfontosabb szakpolitikai prioritás az egészségvédelem és a munkahelyek védelme lett. A tagállamok főként a különösen nagy mértékben sújtott személyeknek és ágazatoknak nyújtottak támogatást. Ezen intézkedések végrehajtásának köszönhetően az EU-ban eddig sikerült elkerülni a tömeges foglalkoztatási és szociális válság kialakulását. Ugyanakkor továbbra is sok a bizonytalanság, különösen azzal kapcsolatban, hogy meddig tart még a világjárvány, mikor tapasztaljuk meg a fenntartható gazdasági fellendülést, és hogy milyen következményekkel jár mindez a kiszolgáltatott helyzetű személyekre nézve. A helyzet országonként eltérő, többek között az egyes országok múltbeli öröksége miatt. A már a járvány előtt is súlyos társadalmi-gazdasági kihívásokkal küzdő tagállamok most még inkább kiszolgáltatott helyzetbe kerültek.

3. **A szociális jogok európai pillérének megvalósítása kulcsfontosságú annak biztosításához, hogy a gazdaság helyreállítása tisztességes és befogadó módon történjen.** Fontos, hogy a pillérnek a három dimenzióra – az esélyegyenlőség és a munkaerőpiachoz való hozzáférés, a méltányos munkafeltételek, valamint a szociális védelem, az egészségügyi ellátás és a társadalmi befogadás – épülő alapelvei vezéreljék a munkavállalókat és a háztartásokat támogató szakpolitikai intézkedések kialakítását. A világjárvány hatása elleni küzdelemhez, valamint a talpra állásra való felkészüléshez az emberek és jóllétük középpontba állítása révén kell megerősíteni a társadalom rezilienciáját és a felfelé irányuló konvergenciát. A közelmúltban elfogadott foglalkoztatási iránymutatások külön a Covid19 foglalkoztatásra és társadalomra gyakorolt hatásainak enyhítésére irányuló útmutatást tartalmaznak, továbbá konkrét iránymutatást adnak a tagállamoknak arra vonatkozóan, hogy hogyan modernizálják munkaerőpiaci intézményeiket, az oktatást és a képzést, valamint szociális védelmi rendszereiket annak érdekében, hogy fokozzák azok befogadó és méltányos jellegét. Az iránymutatások az Unió prioritásait tükröző új elemeket is magukban foglalnak, különös tekintettel a társadalmilag méltányos zöld és digitális átállásra. Megragadni az éghajlatváltozással és a környezetvédelemmel kapcsolatos kihívásokban rejlő lehetőségeket, és mindenki számára méltányossá és inkluzívvá tenni az átállást: ez az európai zöld megállapodás egyik legfontosabb célkitűzése.
4. **Az EU gyorsan és határozottan reagált a válságra.** A tagállamok soha nem látott mértékű pénzügyi támogatást kaptak ahhoz, hogy enyhítsék a válság gazdasági, társadalmi és egészségügyi hatásait, valamint hogy fokozzák a fellendülést, többek között a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó új európai eszközön (SURE), a Szükséghelyzeti Támogatási Eszközön, valamint a kohéziós politikai alapoknak a koronavírusra való reagálást célzó beruházási kezdeményezés keretében történő rugalmasabb felhasználása révén. Ezenfelül a Next Generation EU középpontjában álló Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz biztosít nagymértékű pénzügyi támogatást azokhoz a reformokhoz és beruházásokhoz, amelyek célja a munkahelyteremtés támogatása és az uniós gazdaságok, társadalmak és egészségügyi rendszerek rezilienciájának növelése, valamint a zöld és digitális kettős átállásra történő felkészítésük. Ez egyedülálló lehetőséget biztosít az emberekbe történő beruházások fellendítésére, továbbá a gazdasági talpra állást felgyorsító reformok végrehajtására. Ez a gyors válaszreakció egy hosszú távú stratégiába illeszkedik, és hozzájárul ahhoz, hogy az Unió képes legyen hosszú távú célkitűzéseinek elérésére.

5. **A 2021. évi együttes foglalkoztatási jelentés célja, hogy segítse a tagállamokat annak megállapításában, hogy mely kiemelt területeken érdemes reformokat és beruházásokat megvalósítaniuk.** Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 148. cikke rendelkezik az együttes foglalkoztatási jelentés elkészítéséről, amely áttekintést nyújt az Európában bekövetkezett fő foglalkoztatási és szociális fejleményekről, valamint a foglalkoztatási iránymutatások végrehajtásáról. Kezdetől fogva szerves részét képezi az európai szemeszternek, amely az őszi csomag részeként hívja fel a figyelmet az éves ciklusban megoldásra váró legfontosabb foglalkoztatási és társadalmi kihívásokra. A 2021. évi rendkívüli európai szemeszter² során az együttes foglalkoztatási jelentés – a foglalkoztatási iránymutatások alapján – annak megállapításában is segíteni fogja a tagállamokat, hogy mely kiemelt területeken érdemes reformokat és beruházásokat megvalósítani, amelyeket a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben is fel kell tüntetniük. A szociális jogok európai pilléréhez tartozó szociális eredménytábla eredményei az együttes foglalkoztatási jelentésben szerepelnek, és a nemzeti tervek kidolgozásához nyújtanak segítséget. Emellett, szintén az együttes foglalkoztatási jelentés alapján a Bizottság ezeket a terveket a tanácsi végrehajtási jogi aktusokra irányuló javaslatokat kísérő elemző dokumentumokban érdemben is értékelni fogja. A Foglalkoztatási Bizottsággal és a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal együttműködve a Bizottság a megfelelő foglalkoztatási teljesítményfigyelő és szociális védelmi teljesítményfigyelő rendszeres aktualizálása révén továbbra is szorosan figyelemmel kísér minden munkaerőpiaci és szociális fejleményt.

---

² A 2021. évre vonatkozó éves fenntartható növekedési stratégiában jelzetteknek megfelelően az európai szemeszter 2021. évi ciklusa a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz bevezetéséhez fog igazodni. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervet benyújtó tagállamok esetében a Bizottság ezek érdemi értékelését a tanácsi végrehajtási jogi aktusokra irányuló javaslatokat kísérő elemző dokumentumokban fogja elvégezni. A szokásos országjelentéseket ezek az elemző dokumentumok váltják fel. Tekintettel a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek átfogó és előrettekintő jellegére, nem lesz szükség arra, hogy a Bizottság 2021-ben országspecifikus ajánlásokat javasoljon azon tagállamok számára, amelyek ilyen tervet nyújtottak be. A Bizottság ettől függetlenül a Stabilitási és Növekedési Paktumban előírányzottaknak megfelelően a tagállamok költségvetési helyzetére vonatkozóan 2021-ben is tesz majd ajánlásokat.

6. **A Covid19-válság súlyos hatással van az uniós munkaerőpiaci eredményekre.** Bár a foglalkoztatás növekedése terén a lassulás jelei már 2019 második felében is nyilvánvalóak voltak, a világjárvány kitörésekor a legtöbb munkaerőpiaci mutató kedvező alakulása megtorpant. A foglalkoztatottak összlétszáma (amely 2013 közepe óta 15 millió fővel nőtt) 2019 IV. negyedéve és 2020 II. negyedéve között 6,2 millió fővel csökkent, amely a két egymást követő negyedévben mért legmeredekebb zuhanás. Ezt követően 2020 III. negyedévében kismértékben, 1,9 millióval nőtt. Az Európa 2020 foglalkoztatási célkitűzéssel összefüggő, hat évig tartó fejlődést követően a 2020-as foglalkoztatási ráta távolabb került a céltől. A csökkentett munkaidős foglalkoztatás és az egyéb munkahelymegtartó intézkedések az aktivitási ráta csökkenésével együtt 2020 szeptemberéig a munkanélküliségi ráta mérsékelte, 1 százalékpontnál kisebb mértékű növekedését eredményezték. A fiatalok (15–24 évesek) munkanélkülisége azonban jóval nagyobb mértékben nőtt, mint az egyéb korcsoportokban mért munkanélküliség, és a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET) fiatalok aránya is robbanásszerűen emelkedett. A nem az EU-ban született munkavállalók is súlyos helyzetbe kerültek. Ezek az eredmények országok, régiók és ágazatok szerint igen eltérőek lehetnek, és szoros nyomon követést, továbbá szakpolitikai erőfeszítéseket igényel, hogy közép-hosszú távon elkerülhető legyen a még negatívabb hatás.

7. **A csökkentett munkaidős foglalkoztatás tömeges alkalmazása segítette a munkaerőpiaci sokk következményeinek enyhítésében.** Az egy munkavállalóra jutó munkaórák száma hirtelen, 2020 II. negyedévére 11,7 %-kal csökkent 2019 utolsó negyedéhez képest (ezt követően 2020 III. negyedévére 10,9 %-kal nőtt az előző negyedévhez képest); ugyanakkor a munkahelyi hiányzás mértéke jelentősen nőtt: a 2019 IV. negyedévében mért 9 %-ról 2020 II. negyedévére 18,7 %-ra ugrott meg (az emelkedésnek mintegy fele az átmeneti elbocsátásoknak volt betudható). A válság kialakulása óta a tagállamok kiterjesztették (vagy ha korábban nem létezett ilyen, akkor bevezették) a csökkentett munkaidős foglalkoztatást és/vagy egyéb munkahelymegtartó intézkedéseket, amelyek célja a munkahelyek megszűnésének mérséklése, a humán tőke szétszóródásának elkerülése és az aggregált kereslet fenntartása. Az Európai Unió ezt a törekvést az ideiglenes SURE eszközzel támogatja. A csökkentett munkaidős foglalkoztatás rendkívüli és összehangolt alkalmazása segítette a válság közvetlen következményeinek kezelésében, és megakadályozta a munkanélküliség megugrását. A nehézségekkel küzdő vállalkozásoknál meglévő munkahelyek megővése továbbra is fontos lesz mindaddig, amíg a járvány megfékezésére és hatásainak enyhítésére irányuló politikák érvényben vannak. Minél tovább tart azonban a válság, annál nagyobb lesz annak a kockázata, hogy ez a gyakorlat a többé már nem életképes cégekben fog munkahelyeket támogatni. Ezért a csökkentett munkaidős foglalkoztatás fokozatos kivezetésének mérlegelésekor fontos számításba venni egyfelől azt, hogy védeni kell a cégeket és a munkavállalókat mindaddig, amíg a gazdasági feltételek azt szükségessé teszik, másfelől pedig a strukturális változást és a munkavállalók újraelosztását (pl. jól kidolgozott munkaerőfelvétel-ösztönzők és átképzési intézkedések révén) ösztönző politikák bevezetését.

A Covid19-válság egy 6 évig tartó pozitív trendnek vetett végét a munkaerőpiacon

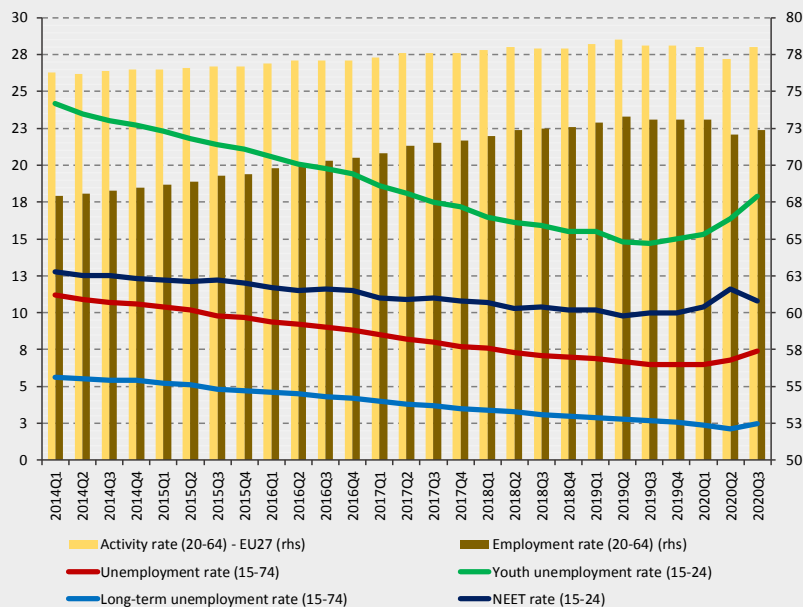
4,3 millió
fővel kevesebb
foglalkoztatott
2020 III.
negyedében mint
2019 IV.
negyedében

72,4 %-os
foglalkoztatási ráta
2020. III.
negyedében (0,7
százalékpontos
csökkenés az előző
évhez képest)

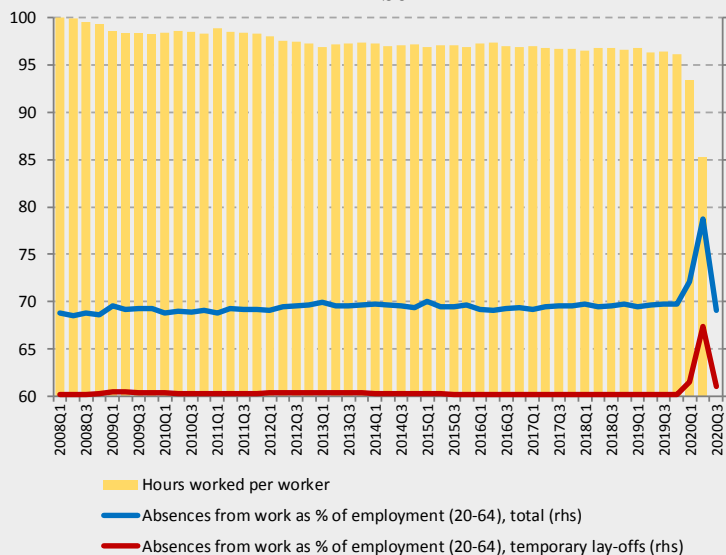
7,5 %-os
munkanélküliségi
ráta 2020
novemberében
(0,9 százalékpontos
növekedés
márciushoz képest)

-11,7 %
munkaóra
munkavállalónként
2020 II.
negyedében 2019
IV. negyedéhez
képest (+10,9 % a
III. negyedévben)

Aktivitási, munkanélküliségi ráta és a NEET-fiatalok aránya az EU-27-ben, %-ban

Egy munkavállalóra jutó munkaórák és munkahelyi hiányzások az EU-27-ben

Forrás: Eurostat, LFS. Szezonálisan, nem pedig naptárilag kiigazított adatok.

8. **A gazdasági megrázkódtatás ágazatoktól és munkavállalói kategóriáktól függően eltérő mértékben érzékelhető.** A 2019 III. negyedéve és 2020 III. negyedéve közötti időszakban az építőipar kivételével minden gazdasági tevékenység esetében csökkent az alkalmazotti létszám, de a legnagyobb visszaesés a vendéglátóiparban, a kulturális ágazatban és a szórakoztatóiparban, valamint a szakmai tevékenységek terén volt megfigyelhető. A foglalkoztatás csökkenése nagyobb mértékben érintette az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozókat, bár itt is jelentős az eltérés az egyes országok között. A határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalókat súlyosan érintette a válság: 2020 III. negyedévében az előző évhez képest 13,2 %-os csökkenés volt körükben megfigyelhető, míg a határozatlan idejű foglalkoztatás szintje stabil maradt (+0,3 % az előző évhez képest), ami szintén a szakpolitikai válasznak volt köszönhető. Emiatt jelentősen csökkent a határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók részaránya az összes munkavállaló számával összevetve, de itt is mutatkoznak eltérések az egyes országok között.

A világvárvány eltérően hatott az egyes munkahelyekre és ágazatokra

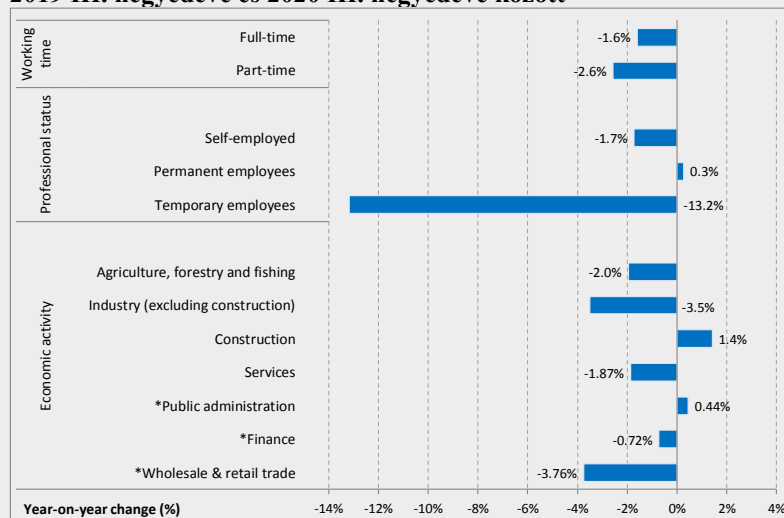
3,3 millióval

kevesebb határozott idejű szerződéssel foglalkoztatott munkavállaló 2020 III. negyedévében (az előző évhez képest)

Nőtt a foglalkoztatás az építőiparban, a közigazgatásban és az IKT-tevékenységek terén

A legnagyobb viszonylagos visszaesés a kereskedelem, a művészet és a szórakoztatóipar, valamint a mezőgazdaság terén mutatkozott

Foglalkoztatás (15-64 évesek) szerződéstípus szerint: százalékos változás 2019 III. negyedéve és 2020 III. negyedéve között

Forrás: Eurostat, LFS. Megjegyzés: *NACE Rev.2 szerinti tevékenységek.

9. **A Covid19 miatt a tagállamok esetében fennáll annak kockázata, hogy meredeken nőni fog a fiatalok munkanélkülisége, ami reformokat és megerősített támogatást tesz szükségessé.** Miután 2019-ben folytatódott a csökkenés, a fiatalok munkanélkülisége uniós szinten a 2020. márciusi 15,1 %-ról 2020. novemberre 17,5 %-ra ugrott, és a teljes munkanélküliségnél gyorsabb ütemben nőtt. A válság eredményeként az Eurostat sorozatának 2006-os indulása óta eltelt időszak két egymást követő negyedében a legnagyobb mértékben (2020 I. és II. negyedéve között 10,4 %-ról 11,6 %-ra) nőtt (majd 2020 III. negyedévére 10,8 %-ra csökkent) a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő 15–24 évesek aránya. 2019-ben minden tizedik 18–24 éves fiatal a felső középfokúnál alacsonyabb végzettséggel fejezte be az oktatást vagy képzést, a 30–34 évesek több mint negyede nem rendelkezett a munkaerőpiacra való közvetlen belépést megkönnyítő képesítéssel (középfokú szakképzettség vagy felsőfokú végzettség). A Bizottságnak a szakoktatásra és -képzésre vonatkozó ajánlásra és az európai oktatási térségre irányuló javaslatai olyan célokat fogalmaztak meg, amelyek a szakoktatás és -képzés, valamint a felsőoktatás esetében is a megszerezhető végzettség fejlesztésére irányulnak. Mivel a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok arányának növekedése nagymértékben a munkaerőpiaci kereslet csökkenéséből ered, a munkahelyteremtést, oktatást és készségeket támogató reformok elengedhetetlenül fontosak. Kulcsfontosságú lesz a jól működő állami foglalkoztatási szolgálatokra, valamint az oktatási és képzési rendszerekre épülő megerősített ifjúsági garancia sikeres végrehajtása. A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatal nők esetében – akiknél az inaktivitás sokkal nagyobb szerepet játszik, mint a férfiaknál – a reformoknak olyan intézkedéseket is kell tartalmazniuk, amelyek felszámolják az adó- és szociális ellátórendszerek munkavállalás ellen ható tényezőit, továbbá segítik a munka és a gondozási feladatok összeegyeztetését (lásd alább).

A Covid19-válság a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok arányának jelentős növekedését eredményezte

10,8 %

a (15–24 éves)
NEET-fiatalok
aránya 2020 III.

negyedévében
(0,8 százalékponttal
több, mint 2019 III.
negyedévében)

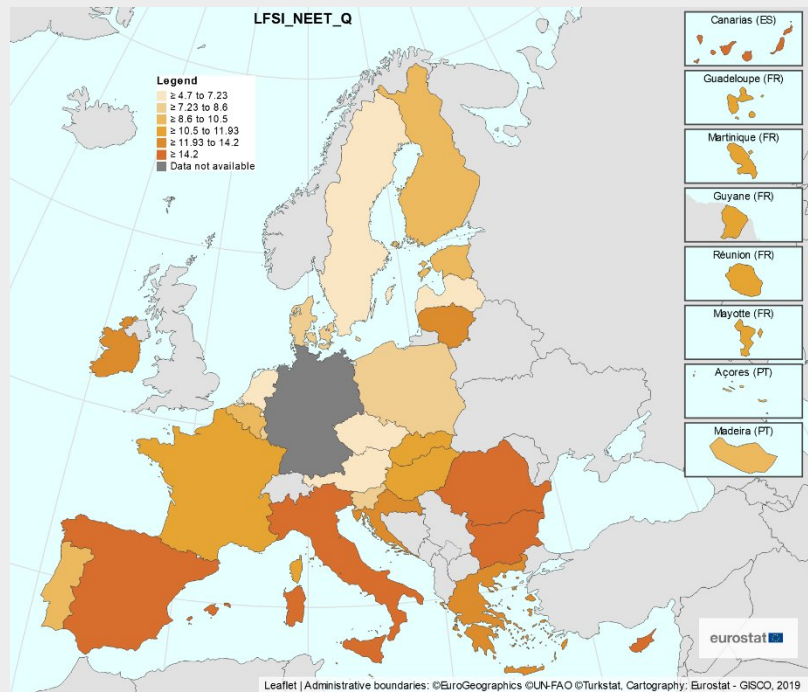
–13 %

az alacsony
képzettségű,
foglalkoztatásban
álló fiatalok aránya
2019 vége és 2020 III.
negyedéve között

26 %

azon fiatalok aránya
(30–34 évesek), akik
nem rendelkeznek a
munkaerőpiacra való
közvetlen belépést
biztosító képesítéssel
(középfokú
szakképzés vagy
felsőoktatás)

Nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET),
15–24 éves fiatalok (2020 III. negyedév)

Forrás: Eurostat, LFS.

10. **A nemek közötti foglalkoztatási különbség stagnált, és a bérkülönbség is szűkült az elmúlt öt évben, ugyanakkor a válság nyomán új kockázatok jelentkeztek, amelyek rámutattak a reformok és beruházások fontosságára.** Bár a nők foglalkoztatási rátája nőtt, a nemek közötti bérkülönbség 2013 óta csak kis mértékben javult, a nők átlagosan magasabb iskolázottsági szintje ellenére. A nemenkénti foglalkoztatási ráta Covid19-válság miatti csökkenése eddig nem mutatott jelentős különbségeket az EU-ban. A nők azonban felülreprezentáltak az alacsonyan fizetett ágazatokban és foglalkozásokban, valamint a részmunkaidős foglalkoztatásban, ami a Covid19-válság által sújtott munkaerőpiacokon különösen kiszolgáltatottá teszi őket. A kisgyermekes nők esetében nagyobb a nemek közötti különbség: 2019-ben 14,3 százalékpontos negatív foglalkoztatási különbséget tapasztalhattak meg a gyermektelen nőkkel összehasonlítva, míg az ugyanilyen helyzetben lévő férfiaknál 9,6 százalékpontos pozitív különbség volt megfigyelhető. A foglalkoztatási eredmények különösen az idősebb, a nem az Unióban született, az alacsony képzettségű és a fogyatékkal élő nők esetében gyengébbek. A nők munkaerőpiaci részvételét reformokkal és a kisgyermekkorú nevelésbe és gondozásba, valamint a tartós ápolási-gondozási szolgáltatásokba történő beruházásokkal, továbbá a munka és a magánélet közötti egyensúlyt célzó szakpolitikákkal lehetne erősíteni, mint például a nemek közötti egyensúlyt biztosító szülői és gondozási szabadság. Az egyéb reformok és beruházások közé tartozhatnak az egyenlő szakmai előmenetelt biztosító intézkedések, a fizetések átláthatóságát biztosító intézkedések, valamint az adó- és szociális ellátórendszer kiigazításai, mint például a személyre, nem pedig a háztartásra kivetett adók, valamint a családalapú és az átruházható, továbbá az eltartott házastárs után járó levonások.

A foglalkoztatás és bérek terén továbbra is jelentős a nemek közötti eltérés számos tagállamban

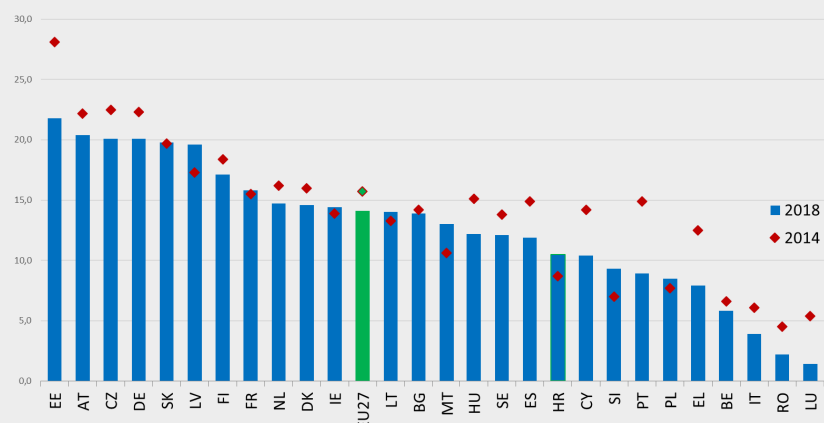
11,5 százalékpont

nemek közti foglalkoztatottsági különbség 2020 III. negyedévében, 2013 óta lényegében változatlan

14,3 százalékpont

a gyermeknevelés hatása a foglalkoztatottságra (a kisgyermekes nők foglalkoztatási rátája alacsonyabb a gyermektelen nők körében mutatkozó rátánál)

Nemek közötti, kiigazítatlan bérkülönbség 2014-ben és 2018-ban (százalékpont)

Forrás: Eurostat.

11. **A válság valószínűsíthetően aránytalanul nagyobb hatást gyakorol a nem uniós migránsokra, így az ő munkaerőpiaci integrációjuk biztosítása külön erőfeszítéseket igényel.** A nem uniós migránsok körében 2017 és 2019 között javult az átlagos foglalkoztatási ráta (61,5 %-ról 64,2 %-ra). A válság kitörése óta azonban a foglalkoztatási rátájuk jelentősen csökkent (2020 III. negyedévében 62,7 %-ra), mivel felülreprezentáltak az ideiglenes munkavállalók körében, valamint a válság által nagymértékben sújtott ágazatokban, jóllehet, a járvány idején kulcsszerepet töltöttek be a legfontosabb frontvonalbeli munkakörökben. Ráadásul az első generációs migráns munkavállalók nagyobb eséllyel dolgoznak alacsonyabb iskolai végzettséget igénylő szakmákban, még akkor is, ha felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. A tagállami szakpolitikai válaszok nyelvtanfolyamok biztosítására, az oktatáshoz és a képzéshez való hozzáférésre, munkaerőpiaci iránymutatásra, valamint a készségek és a képesítések elismerésére irányultak, hogy segítsék a migráns munkavállalók munkaerőpiaci integrációját. E politikák fenntartása és megerősítése segíthet abban, hogy a helyreállítás befogadóbb legyen, továbbá a migránsok és menekültek készségeire és a bennük rejlő potenciálra építsen.
12. **A társadalmi reziliencia javítása céljából kiemelten fontos a munkaerőpiaci szegmentáció okainak akár a jogszabályok módosítása révén történő kezelése, valamint annak biztosítása, hogy a megfelelő ösztönzők kerüljenek bevezetésre a tartós szerződésekkel történő munkaerő-felvételhez.** Az ideiglenes foglalkoztatás előfordulása jelentős mértékben eltér az egyes országok között; a fiatalok és a nők viszonylag nagyobb mértékben képviseltetik magukat ebben a kategóriában. A válság során azokban a tagállamokban volt a legnagyobb a foglalkoztatási fluktuáció, amelyekben jelentős a határozott időre alkalmazott munkavállalók aránya. Ebben az összefüggésben a társadalmi reziliencia fokozásának, valamint a méltányos és inkluzív gazdasági helyreállítás támogatásának céljából kiemelten fontos annak biztosítása, hogy a határozott idejű munkaszerződések támogassák a munkaerőpiacra történő belépést, miközben a bejelentett munkába vezető „ugródeszkaként” szolgálnak. A foglalkoztatásvédelmi jogszabályok korszerűsítésére irányuló reformok fontosak ebben az összefüggésben, ezek közé tartozik többek között a határozott idejű munkaszerződések alkalmazására vonatkozó egyértelmű feltételek megállapítása, a bizonytalan munkafeltételeket eredményező munkaviszonyok megakadályozása, valamint a határozatlan idejű munkaszerződéssel történő munkaerőfelvétel megfelelő ösztönzőinek biztosítása. Ugyanakkor a tagállamoknak – többek között bizonyos gazdasági körülmények esetén rugalmasan módosítható jogosultsági követelményekkel – biztosítaniuk kell, hogy a bizonytalan foglalkoztatásban szerzett munkatapasztalattal rendelkező álláskereső megfelelő hozzáféréssel rendelkezzenek a szociális védelemhez, különös tekintettel a munkanélküli ellátásra, továbbá igénybe vehessék a képzési és átképzési lehetőségeket.

13. **Számos munkavállalót még mindig nem véd megfelelő minimálbér.** A jogszabályban előírt minimálbér gyakran túl alacsony a gazdaságra jellemző egyéb bérekhez képest, annak ellenére, hogy a közelmúltban több tagállamban is emelésre került sor. A minimálbér gyakran nem elegendő ahhoz, hogy megvédje a munkavállalókat a szegénység kockázatától. Ráadásul a minimálbér alkalmazási körében eltérések mutatkoznak mind a jogszabályban meghatározott minimálbérrel rendelkező országokban (mivel bizonyos kategóriák mentesülnek ez alól), mind pedig azokban az országokban, amelyekben a béreket kizárólag a kollektív tárgyalások során határozzák meg (olyan munkavállalók esetében, akik közvetlenül vagy közvetve nem élvezik a kollektív szerződések nyújtotta előnyöket). A szociális partnerekkel folytatott konzultációt követően a Bizottság 2020. október 28-án javaslatot tett az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről szóló uniós irányelvre. A javasolt irányelvről jelenleg folynak a tárgyalások. A javaslat olyan keretet irányoz elő, amely biztosítja a munkavállalóknak a megfelelő minimálbérek nyújtotta védelemhez való hozzáférését az EU-ban.
14. **A munkafeltételek kiigazítása központi szerepet kapott a világjárvány során, és jelentősége a járvány után is megmarad, ezért a munkahelyeken beruházásokra, valamint a rugalmas munkavégzés elérhetőségének fokozására irányuló reformokra lesz szükség.** Számos tagállamban megtörtént a munkavégzés feltételeinek kiigazítása, többek között a távmunka alkalmazásának kiterjesztése révén, különös tekintettel a kiszolgáltatott helyzetben lévő munkavállalók védelmére. Az egészségügyi veszélyhelyzet során a távmunka igen fontosnak bizonyult az üzletmenet folytonosságának biztosítása szempontjából, ugyanakkor tágabb lehetőségeket is kínált az újonnan felmerülő gondozási igények kielégítésének kezelésére. Azonban kockázatokat is hordozhat magában, ideértve a rendszeresen otthonról, távmunkában dolgozó munkavállalók munkaegészségügyi, testi és lelki jóllétével összefüggő kockázatokat. A világjárvány a jövőben a munkahelyek megszervezésének, valamint a munka és magánélet közötti egyensúlynak az újragondolását fogja eredményezni. Léteznek eltérések a távmunkára vonatkozó nemzeti szabályok tartalmában és alkalmazási körében, beleértve például az információs és kommunikációs technológiák (IKT) e célból történő népszerűsítésére vonatkozó szabályokat. A kollektív bértárgyalások meglévő nemzeti gyakorlataira építve a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a munkakörnyezet biztonságos és alkalmazkodó legyen, és hogy a munka, a családi és a magánélet összehangolása érdekében széles körben elérhetővé tegyék a rugalmas munkavégzés lehetőségét. Nagyobb figyelmet kell fordítani a kiszolgáltatott helyzetben lévő munkavállalók munkafeltételeinek javítására, valamint arra, hogy a be nem jelentett munkavállalókat a bejelentett foglalkoztatás felé tereljék. A világjárvány a bizonyos egészségügyi szakmákban mutatkozó hiányosságokra, valamint a munkafeltételeik és készségeik kiigazításának és fejlesztésének szükségességére is rávilágított.

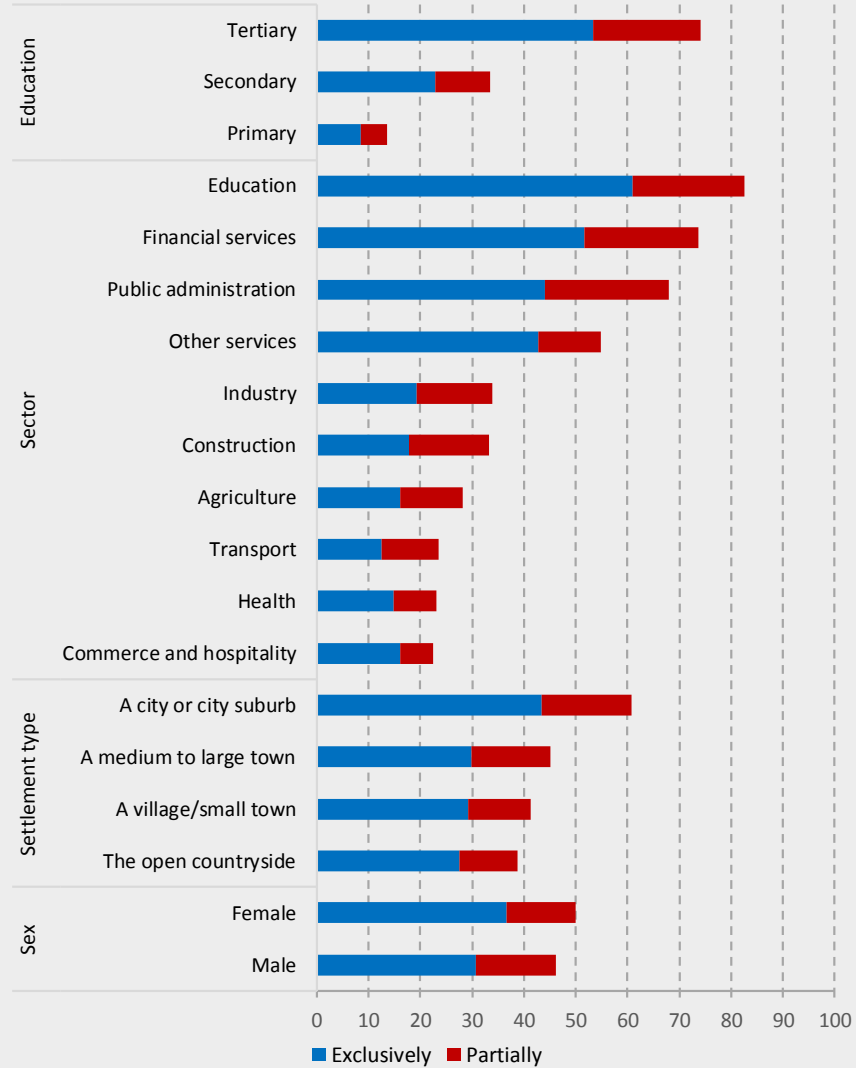
A távmunka előfordulása a válsághelyzet során az egyes profilok és ágazatok körében jelentősen eltér

60 százalékpont a távmunkához való hozzáférés terén mutatkozó különbség a magas szintű képzettséggel rendelkező és az alacsony képzettségű munkavállalók között

61 %-a a nagyvárosban élőknek élni tudott a távmunka lehetőségével, szemben a kisvárosban élők 41 %-ával

Az oktatási és adminisztratív szolgáltatások területén dolgozó munkavállalók nagyobb mértékben éltek a távmunka lehetőségével

Otthoni munkavégzés a Covid19-járvány során, a részt vevő munkavállalók főbb jellemzői (EU-27, százalékban).

Forrás: Eurofound (2020) Living, working and COVID-19 (Élet, munka és a Covid19-járvány), elektronikus felmérés.

15. **Az aktív munkaerőpiaci intézkedések a Covid19 okozta megrázkódtatást követően kulcsszerepet fognak játszani a munkaerőpiaci kiigazításban.** A tagállamok az aktív munkaerőpiaci intézkedések hatályát tekintve már a foglalkoztatási válság előtt is eltérő arányokat mutattak. A zökkenőmentes munkaerőpiaci átmenet támogatása, valamint a készségek további polarizációjának megakadályozása elengedhetetlen az inkluzív növekedéshez. Ez különösen fontos a még mindig magas tartós munkanélküliségi rátákkal rendelkező tagállamok számára, amelyeket valószínűsíthetően a Covid19 okozta megrázkódtatás tovább súlyosbít. A tagállamok módosították meglévő keretrendszerüket, vagy az aktív munkaerőpiaci intézkedések új rendszereit vezették be, hogy hatékonyabban tudjanak reagálni a munkaerőpiaci feltételekre, elősegítsék a foglalkoztatást, valamint a tovább- és átképzést, gyakran az Európai Szociális Alap támogatásával. A tagállamoknak most lehetőségük nyílt arra, hogy kombinálják a kohéziós politikai alapokat a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből származó forrásokkal, hogy ezáltal tovább erősítsék a célzott aktív munkaerőpiaci intézkedéseket, a továbbképzést és az átképzést is beleértve.
16. **A megfelelő szintű és időtartamú járadékot nyújtó munkanélküli ellátási rendszerek kulcsfontosságúak a válság negatív hatásainak enyhítése, továbbá a munkanélküli személy új munkahelyhez jutásának támogatása szempontjából.** A megfelelő, észszerű időtartamú, minden munkanélküli, így a korábban atipikus munkaszerződéssel foglalkoztatottak számára is hozzáférhető munkanélküli ellátások nyújtása kulcsfontosságú az álláskeresőknél az átmenetek során történő támogatása szempontjából. Különös figyelmet igényelnek a rövid vagy nem folytonos munkatapasztalattal rendelkezők, hiszen ők gyakrabban maradnak ki ezekből a rendszerekből. A világjárványra válaszul több tagállam megerősítette a munkanélküliek védelmét szolgáló rendszereit, és védelmük fokozása érdekében enyhítette a jogosultsági kritériumokat. Előfordulhat, hogy ezeket a rendszereket a gazdasági körülmények változásait követően újra meg kell vizsgálni annak érdekében, hogy megmaradjon az érintettek megfelelő jövedelmi szintje, ugyanakkor támogatni kell az érintettek eredményes munkaerőpiaci aktiválását.

17. **Az állami foglalkoztatási szolgálatoknak túl kell lépniük a munkavégzés hagyományos módjain, hogy kezelni tudják az álláskeresők számának megugrását, és támogassák, hogy foglalkozást vagy ágazatot váltsanak.** Az állami foglalkoztatási szolgálatokat (áfsz-eket) álláskeresőkre igénybe vevő munkanélküliek részaránya az elmúlt években csökkenő tendenciát mutatott, bár az egyes tagállamok között markáns eltérések voltak. Az áfsz-ektől segítséget kérők között továbbra is felülreprezentáltak a fiatalok, az alacsony képzettségű és az idősebb álláskeresők. Előfordulhat, hogy az álláskeresők és a munkáltatók igényeire adott megfelelő és hatékony válasz biztosításához növelni kell a kapacitást a profilalkotó rendszerek megerősítése és az álláskeresőknak nyújtott iránymutatás és mentorálás tekintetében. A naprakész információs és kommunikációs technológiai (IKT) megoldásokba történő beruházások, valamint az állami foglalkoztatási szolgálatok munkatársainak átképzése fontos szerepet játszik a kapacitásnövelésben. Az egyéni intézkedési terveken alapuló hathatósabb támogatás segítheti a válság által érintetteket abban, hogy egy jövőbeli helyreállítás összefüggésében munkát szerezzenek.

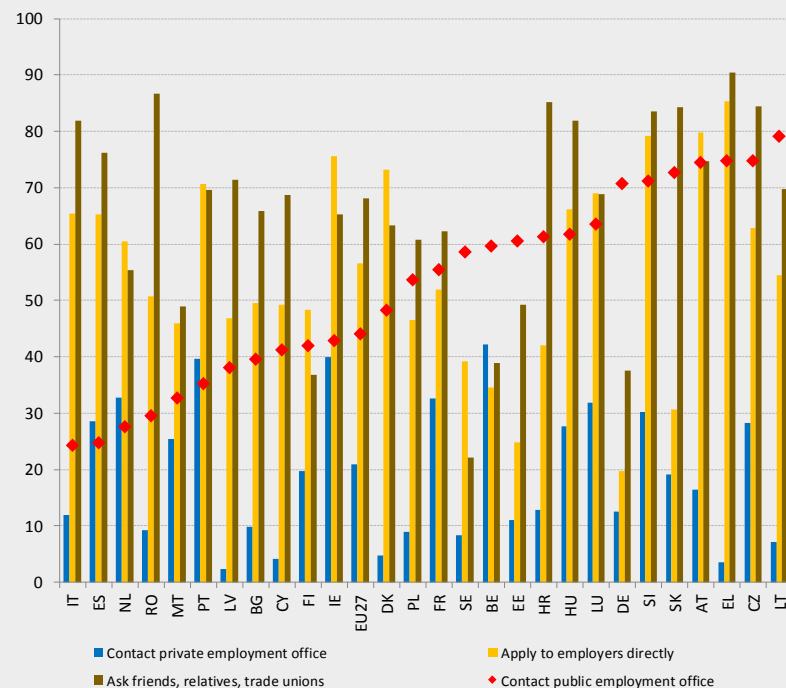
Az áfsz-ek kiemelt szerepet játszanak a zökkenőmentes átállás megkönnyítésében és a gyors helyreállítás előmozdításában

45 százalékpont a különbség az áfsz-ek álláskeresői célból történő legnagyobb és legkisebb mértékű igénybevétele között (2019)

Az alacsony képzettségű és az idősebb álláskeresők felülreprezentáltak az áfsz-ektől segítséget kérők között

A járvány előtti magas tartós munkanélküliségi ráták megnehezítetik annak esélyét, hogy a talpra állást mindenki azonos módon tapasztalja meg

Egy bizonyos álláskeresői módszert igénybe vevő munkanélküliek részaránya (2019)

Forrás: Eurostat, LFS.

18. **A szociális párbeszéd és a szociális partnerek szakpolitikai döntéshozatalba történő bevonása kulcsfontosságú a méltányos és fenntartható helyreállítás elősegítése, valamint az inkluzív növekedés támogatása szempontjából.** Több tagállamban a kollektív szerződések és a szociális párbeszéd segítette a Covid19-válságra adandó közvetlen társadalmi-gazdasági válasz kialakításában – beleértve a munkarend gyors kiigazításra irányuló intézkedéseket, mint például a távmunka elősegítése –, továbbá a frontvonalban dolgozó és a kulcsfontosságú munkavállalók egészségének, jövedelmének és munkahelyének védelmében. A válsághárítás során a szociális partnerekkel folytatott konzultáció azokban a tagállamokban volt erőteljes, amelyek a szociális párbeszéd terén már eleve fejlett struktúrákkal rendelkeztek. Más tagállamokban a válság tovább súlyosbította a szociális partnereknek már az egészségügyi veszélyhelyzet előtt is korlátozott mértékű bevonását. Az új Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében kidolgozott reform- és beruházási programjaik 2021–2023 közötti eredményes és zökkenőmentes kidolgozásának és végrehajtásának biztosítása érdekében kulcsfontosságú, hogy a tagállamok bevonják a szociális partnereket a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveik elkészítésébe.

19. **Az oktatás és képzés terén mutatkozó egyenlőtlenségek veszélyeztetik a társadalmi kohéziót és az inkluzív növekedést. Ezért reformokra van szükség az oktatási és képzési rendszerek inkluzívabbá tétele és jobb eredmények elérése, a legkiszolgáltatottabbak támogatása és az oktatási infrastruktúrába, többek között a digitális oktatásba való beruházás érdekében.** A társadalmi-gazdaság szempontból hátrányos helyzetű csoportokhoz tartozó gyermekek gyakran súlyos kihívásokkal szembesülnek az iskolázottság terén. Jelentősen kisebb mértékben vesznek részt a kisgyermekkorú nevelésben és gondozásban, és gyakrabban fordul elő, hogy még a középiskolában sem rendelkeznek alapvető szövegértési készségekkel. A felsőoktatásban is alulreprezentáltak, a vidéki térségekből származó, a fogyatékkal élő és a nem uniós migráns hallgatókkal együtt. A lezárás során bevezetett távtanulás a következő hátrányokra világított rá: a hátrányosabb társadalmi-gazdasági háttérű tanulók jellemzően gyengébb digitális készségekkel indultak, és gyakrabban nem rendelkeztek számítógéppel és internethozzáféréssel. Az alapkészségek és a felsőoktatási végzettség terén is nő a nemek közötti különbség, ahol a fiúk a lányoknál gyengébben teljesítenek. Fennáll a kockázat, hogy mindezen tényezők összessége a munkával töltött életszakasz során számos hátrányt eredményez, az alacsony és a magas képzettségűek közötti, már eleve nagy (2019-ben 29,1 százalékpontos) foglalkoztatási különbség ismeretében úgyszintén. Szoros az összefüggés az oktatási és képzési teljesítmény, a munkaerőpiaci sikerek, valamint a társadalomban való részvétel között, ami rámutat arra, hogy milyen fontos szerepet játszik a befogadó oktatás a méltányos helyreállítás biztosítása és a társadalmi reziliencia megerősítése terén. A reformok többek között a következőkre terjedhetnek ki: a korai iskolai szelekció megelőzése; támogató szolgáltatások és célzott pénzügyi támogatási programok és szolgáltatások bevezetése a hátrányos helyzetű iskolák, családok és fiatalok számára; a hátrányos helyzetű gyermekek oktatáshoz való jobb hozzáféréseinek erősítése, beleértve a sajátos nevelési igényű tanulók integrációját a többségi oktatási környezetekbe; valamint az infrastruktúrába, berendezésekbe és tananyagokba történő beruházások.

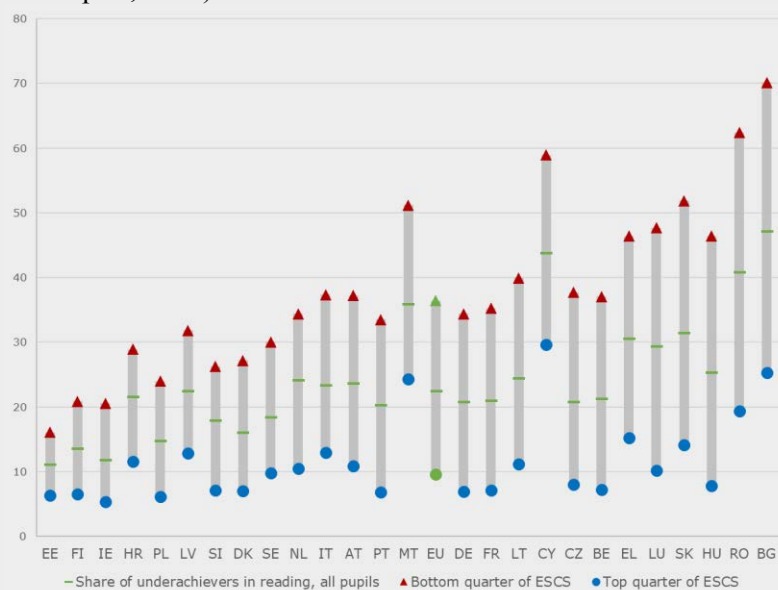
A társadalmi-gazdasági hátrányok továbbra is erőteljesen befolyásolják a részvételt és az oktatási eredményeket

A hátrányosabb gazdasági, társadalmi vagy kulturális háttérű **tanulók 36,4 %-a nem szerzi meg az olvasási alapkészségeket**

11,3 százalékpont volt a különbség a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétele terén 2016-ban

22,5 % az Unió kívül született olyan fiatalok aránya, akik idő előtt lépnek ki az oktatásból és képzésből (szemben az uniós szinten mért 10,2 %-kal)

A szövegértési készségek terén alulteljesítők aránya gazdasági, társadalmi és kulturális státusz szerint (százalékpontban, 15 éves korcsoport, 2018)

Megjegyzés: az ESCS rövidítés jelentése gazdasági, szociális és kulturális státusz (economic, social and cultural status).

20. **A továbbképzés és az átképzés kiemelt prioritást jelentenek az inkluzív helyreállítás elősegítése, valamint a digitális és zöld gazdaságra való átállás támogatása tekintetében. A válság előtt az uniós vállalkozások a beruházások első számú akadályaként a képzett munkaerő hiányát nevezték meg.** 2020-ig 20 tagállamnak nem sikerült elérnie a 15 %-os uniós felnőttkori tanulási célt. Az alacsonyabb képesítéssel rendelkező felnőttek lényegesen ritkábban vesznek részt az oktatásban, bár nekik lenne erre a legnagyobb szükségük. A fiatal felnőttek egynegyede nem rendelkezik a munkaerőpiachoz való közvetlen hozzáférést biztosító képesítéssel. Egyes ágazatok, mint például az IKT, arról számolnak be, hogy óriási a különbség az üres álláshelyek és a diplomások száma között. Számos tagállamban még mindig túl nehéz hozzáférni a továbbképzéshez a formális oktatásból való kilépést követően, és a készségek érvényesítése is alulfejlett. A digitális és zöld gazdaságra való átállással összefüggésben felmerülő új készségekkel kapcsolatos kihívásokkal együtt ez arra utal, hogy támogatni kell a szakképzési és felsőoktatási rendszer átalakítását. Az európai készségfejlesztési program és az európai oktatási térség meghatározza az egész életen át tartó tanulásra, továbbképzésre és átképzésre vonatkozó szakpolitikákat, beleértve a készségfejlesztési paktumot, valamint a készségfejlesztési stratégiák, előrejelzés, iránymutatás és validálás végrehajtását. Az „Átképzés és továbbképzés” kiemelt kezdeményezés keretében a tagállamoknak határozottan tanácsos főként a digitális készségekkel összefüggő reformokat és beruházásokat előterjeszteniük az új Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből – a hagyományosan az Európai Szociális Alapból nyújtott finanszírozáson felül és azt kiegészítve – nyújtandó finanszírozás céljából.

Van tere a felnőttkori tanulásban való részvétel erősítésének, amely kiemelten fontos a szakmai előmenetel és a sikeres pályamódosítás támogatása szempontjából

Foglalkoztatási arány, iskolai végzettség szerint
(25–64 évesek %-ában, 2019-ben)

28,3 százalékpont

a különbség az alacsony és magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalók foglalkoztatási rátája között

6,5 százalékpont

a különbség az alacsony képzettségű munkavállalók felnőttkori tanulásban való részvételében

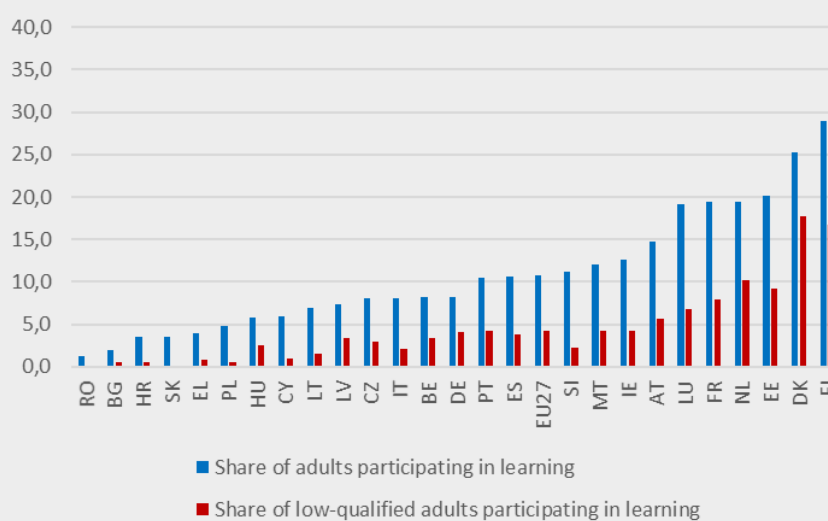
20 tagállamban

a felnőttek kevesebb mint 15 %-a vett részt felnőttkori tanulásban

A felnőttek felének

2025-ig egy éven át részt kellene vennie a felnőttkori tanulásban, az európai készségfejlesztési program szerint (szemben a 2016-ban mért 38 %-kal)

Felnőttek és alacsony képzettségű felnőttek oktatásban való részvételi aránya (20–64 évesek %-ában, 2019-ben)

Forrás: Eurostat.

21. **A Covid19 még inkább rámutatott a digitális készségek megerősítésének fontosságára.** A világjárvány során a digitális készségek az uniós polgárok jelentős része számára elengedhetetlenek bizonyultak az üzleti tevékenység, az oktatási és képzési tevékenység folytonossága szempontjából, valamint a szolgáltatásokhoz, többek között az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés biztosításához. A digitális készségek egyre nagyobb jelentőséget kapnak a munkaerőpiacon és a társadalomban való teljes körű részvétel, továbbá a zöld és a digitális átállás támogatása szempontjából. Az alapvető digitális készségek fejlesztése azonban egyelőre csak lassan halad: bár történt némi javulás, 2019-ben az EU-ban az emberek 40 %-a – különösen az idősebbek és az alacsony képzettségűek – nem rendelkezett alapvető digitális készségekkel. Ráadásul rendszerszinten is hiányoznak a digitális szakértők és a magasabb szintű digitális készségekkel rendelkezők – olyan kihívás ez, amelyet jelentős mértékben az okoz, hogy a nők alulreprezentáltak a felsőfokú TTMM (természettudományok, technológia, műszaki tudományok és matematika) végzettséggel rendelkezők körében és az IKT-ágazatban található munkakörökben. Bár fiatal korban a lányok a digitális készségek terén a fiúknál jobban teljesítenek, az ezekkel kapcsolatos tanulmányokat vagy pályát sokkal kisebb arányban választják, mint a fiúk. A digitális készségek megerősítését szolgáló reformok közé tartoznak a következők: a tananyag aktualizálása, az IKT-oktatás és képzés bevezetése az általános és a középiskolákban, a tanárok és az oktatók támogatása (beleértve a nemi sztereotípiák elleni küzdelmet is a lányok érdeklődésének és törekvéseinek ösztönzése érdekében), felnőttkori tanulási lehetőségek biztosítása a digitális készségek terén, a TTMM és az IKT területén folytatandó tanulmányok vonzerejének növelésére irányuló intézkedések (különös tekintettel a lányokra), megerősített együttműködés a vállalkozások, a kutatóközpontok és a tudományos körök között, valamint a digitális infrastruktúrába és berendezésekbe történő beruházások.

A digitális készségek terén mutatkozó hiányosságok továbbra is jelentősek

46 %

azon 16–74 évesek aránya, akik 2019-ben **nem rendelkeztek alapvető digitális készségekkel**

13,5 millió

betöltendő álláshelyhez volt szükség az IKT-val kapcsolatos készségekre 2018-ban és 2019-ben

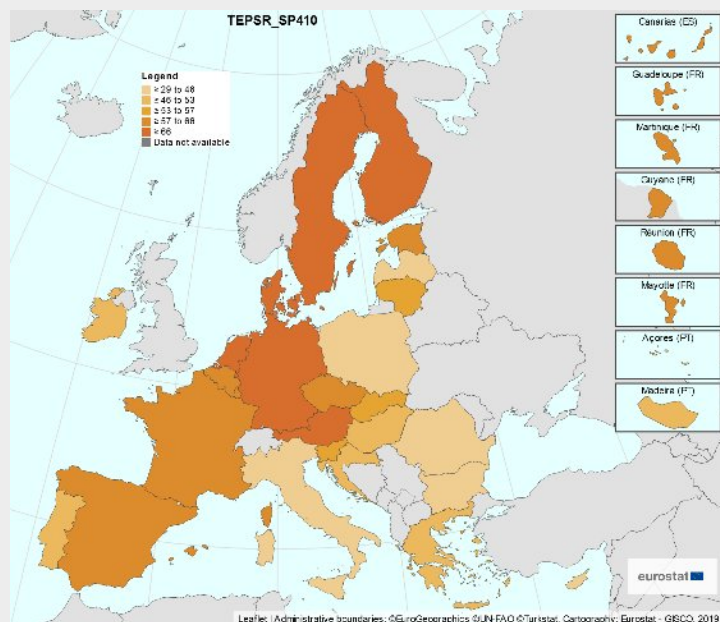
57 %

azon vállalkozások aránya, amelyek nehézségekről számoltak be 2019-ben az IKT-szakemberek toborzásakor

50,9 %

azon tanárok aránya, akik nem részesültek formális oktatásban nyújtott IKT-képzésben

Alap- vagy annál magasabb szintű általános digitális készségekkel rendelkezők aránya (2019, százalékpont, 16–74 éves korcsoport)

Forrás: Eurostat.

22. **A jövedelmi egyenlőtlenség összességében kis mértékben csökkent a Covid19-járványt megelőző években, az elmúlt évtizedben viszont nőtt a jövedelemeloszlás alsó hányadában, ami aggályokat vet fel a gazdasági növekedés befogadó jellegével kapcsolatban.** Uniós átlagban a háztartások leggazdagabb 20 %-ának jövedelme mintegy ötszöröse a legszegényebb 20 % jövedelmének. Az elmúlt években a jövedelmi egyenlőtlenség a jövedelemeloszlás alsó hányadában (S50/S20) nagyobb mértékben növekedett, mint a felső hányadban (S80/S50). Az előzetes becslések szerint az automatikus stabilizátorok és a veszélyhelyzettel való megküzdés céljából elfogadott szakpolitikai intézkedések egyelőre elnyomták a Covid19 egyenlőtlenségre gyakorolt hatását. A jövedelmi egyenlőtlenségek megszüntetéséhez tagállami reformokra van szükség különböző szakpolitikai területeken, mint például az adó- és szociális ellátórendszereik kialakítása, bérmegállapítási mechanizmusok, inkluzivitás és az egyenlő esélyek elősegítése az oktatás és képzés terén (már fiatal kortól), valamint a megfizethető és magas színvonalú szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása. Biztosítani kell a szakpolitikák elosztási hatásainak értékelését, különös tekintettel a zöld és digitális kettős átállást támogató szakpolitikákra.

Bár a közelmúltban csökkent az egyenlőtlenség, a jövedelemeloszlás legelső hányadában nőtt

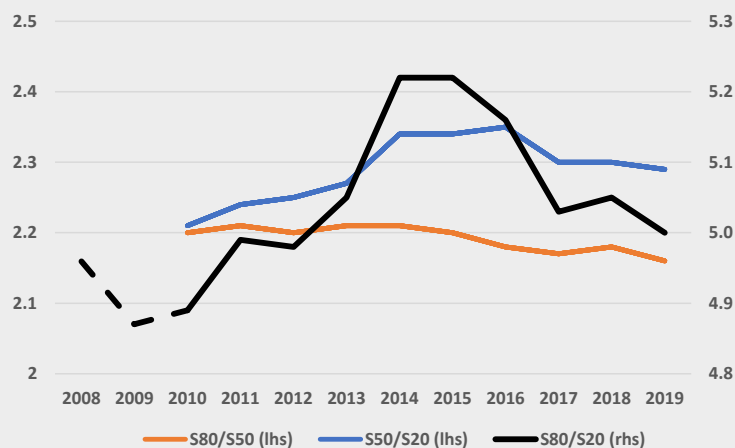
Mintegy 5-szörös

a felső 20 % és az alsó 20 % jövedelmének egymáshoz viszonyított aránya 2019-ben

21,4 %

a népesség alsó hányadába tartozó 40 % által megkeresett jövedelem aránya, amely 2015 óta egyre nő

Jövedelmi ötödök aránya (S80/S20) és lebontás az eloszlás felső és alsó hányada szerint

Forrás: az Eurostat adatain alapuló számítás.

23. A Covid19-válság előtt hét évig folyamatosan csökkent a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek száma, bár a magasabb szegénységi rátával rendelkező országok lassú fejlődése arra utalt, hogy a szociális védelmi rendszerek kihívásokkal küzdenek. 2019-ben több mint 91,3 millió ember volt kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának (AROPE), ami az előző évhez képest 3,39 millió fős csökkenést jelent. A 2012-es csúcs óta a súlyos anyagi nélkülözés volt az a komponens, amely a legnagyobb mértékben javult, ezt követte a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya – ami a munkaerőpiac válság előtti stabil teljesítményének tudható be –, míg a szegénységi arány csökkenése kevésbé volt markáns. Ezek a pozitív fejlemények azonban néhány tagállamban némi lassulást mutattak. A dolgozói szegénység és a szegénység mértéke lassan csökkent, még a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők esetében is. A Covid19-válság következtében – a munkanélküliség és az inaktivitás ezzel járó emelkedésével – egyre csökken annak valószínűsége, hogy sikerül elérni az Európa 2020 azon célját, miszerint (2008-hoz képest) 20 millióval fővel kell csökkenteni a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek számát. A jelenlegi helyzet fokozott kihívásokat jelent a szociális védelmi rendszerek számára, különös tekintettel a megfelelő jövedelmek fenntartható biztosítására, valamint a minőségi szolgáltatások nyújtására, főként a leginkább rászorulóknak számára.

24. **A szegénység egyes csoportok esetében továbbra is jelentős, különösen a gyermeket nevelő családok, a fogyatékkal élők és a nem az Unióban születettek esetében – a Covid19-válság őket aránytalan mértékben sújtotta.** Az egészségügyi, oktatási és szociális védelmi rendszerek, különös tekintettel a szociális szolgáltatásokra, soha nem látott mértékű nyomás alá kerültek, ami tovább súlyosbította a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévők nehézségeit. Bár a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek (18 év alattiak) aránya az elmúlt néhány évben csökkent, még így is 1 százalékponttal magasabb, mint a munkaképes korú népesség arányában, egyes tagállamokban pedig kifejezetten nagy volt. A megfelelő jövedelemszint mellett a szolgáltatásokhoz való hozzáférés – beleértve az oktatást, az egészségügyi ellátást és a lakhatást – kulcsszerepet játszik a gyermeket nevelő családok támogatásában, és biztosítja számukra az esélyegyenlőséget. A Bizottság 2021-ben egy európai gyermekgaranciára tesz javaslatot, amely az uniós szintű fellépés keretét adja meg. A fogyatékkal élők és a nem az Unióban születettek jobban ki vannak téve a szegénység és a társadalmi kirekesztettség kockázatának, továbbá megerősített támogatást igényelnek. A fogyatékkal élő személyek jogaira vonatkozó új stratégiát a Bizottság 2021-ben indítja el, amelynek célja a fogyatékkal élő személyek gazdasági és társadalmi befogadásának elősegítése. A stratégia várhatóan számos területre ki fog terjedni, beleértve az oktatást, a foglalkoztatást, a megfelelő szociális védelmet, az akadálymentességet és a megkülönböztetésmentességet. A szociális jogok európai pillére is megerősíti az embereknek a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférésre irányuló jogát. A szolgáltatásokhoz való hozzáférés támogatása, beleértve a szociális szolgáltatásokat, valamint az önálló lakhatást és a közösségbe történő beilleszkedést szolgáló, közösségi és otthoni alapú szolgáltatásokat, a Bizottság soron következő kezdeményezései és munkafolyamatai közül több esetben is meg fog jelenni, mint például az említett stratégiák, valamint a migráns háttérű személyekre vonatkozó, az integrációról és a befogadról szóló cselekvési terv.

A szegénységben vagy társadalmi kirekesztésben élők aránya csökkent a Covid19-válság előtt, bár lassú ütemben

91,3 millió

a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma az EU-27-ben 2019-ben, 3,39 millióval kevesebb, mint 2018-ban

a gyermekek

22,2 %-a

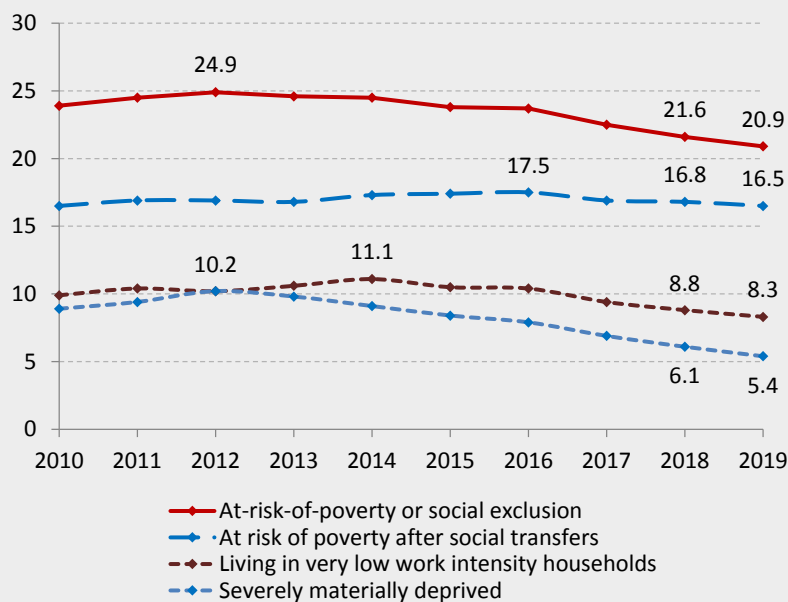
van kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának

a munkavállalók

9 %-a

van kitéve a szegénység kockázatának

A szegénységben vagy társadalmi kirekesztésben élők aránya és annak alkotórészei az EU-ban

Forrás: Eurostat.

25. Mivel a lakhatási költségek a háztartások jelentős hányada esetében továbbra is igen magasak, a válság a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévők védelmét célzó fellépést igényel. Tízből egy európaiat érint a lakásköltségek általi túlterheltség. Leginkább a legalacsonyabb jövedelmű háztartások és a városiak érintettek. A lakhatásból való kirekesztés legsúlyosabb formája, a hajléktalanság a tagállamok többségében növekedést mutatott az elmúlt évtizedben. Az egészségügyi válság csak még nyilvánvalóbbá tette ezeket a lakhatási nehézségeket. Számos tagállam vészhelyzeti intézkedéseket hozott, hogy védje a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévőket, többek között a hajléktalanok számára szükségszálláshely biztosításával. A tagállami reformoknál különösen nagy figyelmet kellene fordítani arra, hogy beruházzanak a bentlakásos intézmények és szociális lakások felújításába, valamint a minőségi és megfizethető lakhatáshoz és a lakhatási támogatáshoz való hozzáférés javításába.

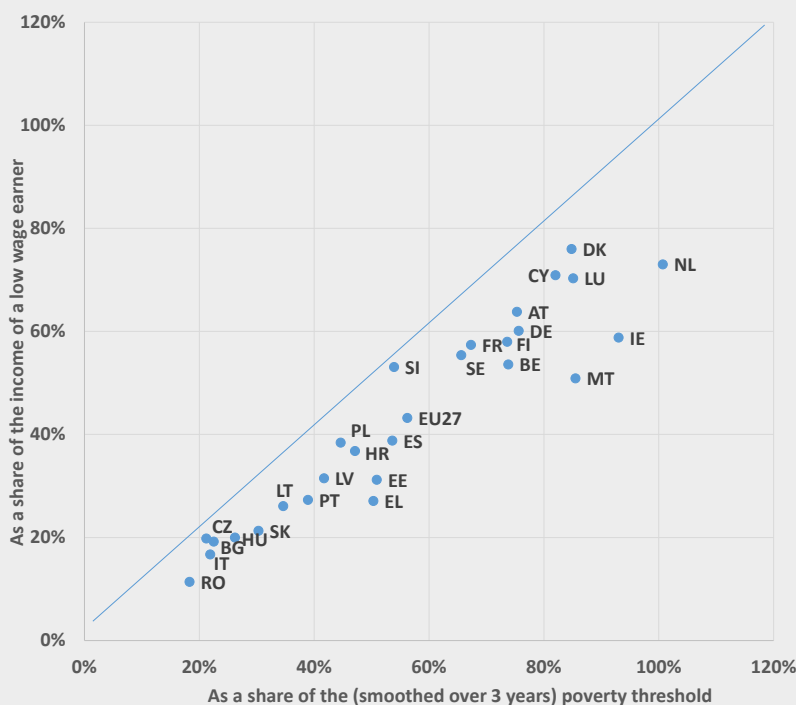
26. A Covid19-válság határozottan emlékeztet arra, hogy mennyi fontosak a szociális védelmi rendszerek, valamint a csökkentett gazdasági tevékenység okozta gazdasági és társadalmi hatások enyhítésében betöltött szerepük. A Covid19-válság következtében valószínűleg nő a munkanélküli ellátásra és egyéb jövedelemtámogatásra szoruló emberek száma, ami nagy próba elé állítja szociális védelmi rendszereinket. Az országok kibővítették és megerősítették jelenlegi rendszereiket, kibővítették azok hatályát és átmeneti jelleggel a jogosultsági feltételeket is kibővítették. A helyreállítási szakaszban tartós erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy fenntartható módon maradjon fenn és erősödjön meg a mindenki számára elérhető szociális védelem. A válságelhárításra építve az önálló vállalkozók és az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalók védelmét strukturális alapon kell továbbfejleszteni, a szociális védelemhez való hozzáférésről szóló ajánlással összhangban. A reformoknak többek között a szociális védelmi jogok hatályára, megfelelőségére és átruházhatóságára, a rendszerek átláthatóságára, valamint a munkaképes személyek munkaerőpiaci integrációjához nyújtott támogatásra kell összpontosulniuk.

A legtöbb tagállamban a minimálbér mértéke a szegénységi küszöb alatt van

A (nyugdíjakon kívüli) szociális transzferek átlagosan **32,4 %**-kal csökkentik a szegénységet

63,9 % a szegénység kockázatának kitett uniós népesség azon aránya, akik valamilyen ellátásban részesültek 2018-ban

A minimumjövedelemben részesülők nettó jövedelme (jövedelmi év: 2018)

Forrás: az OECD és az Eurostat adatain alapuló számítás.

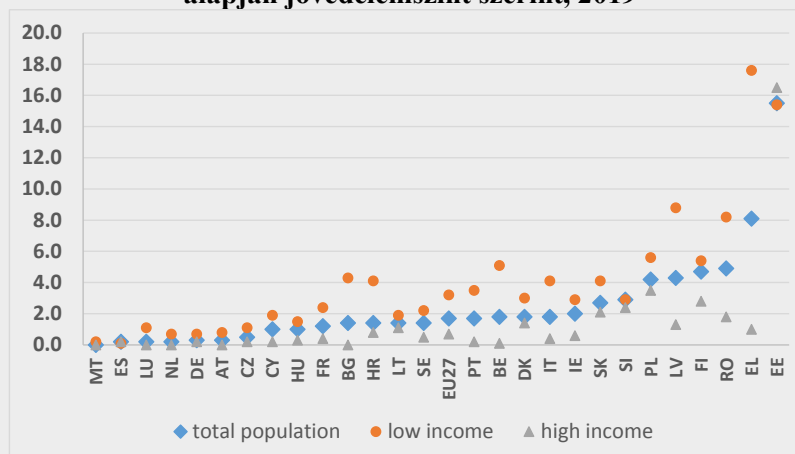
27. **A Covid19 a tagállamok egészségügyi és tartós ápolási-gondozási rendszereit soha nem látott mértékű nyomás alá helyezte.** Az egészségügyi rendszereink válsághárító képessége gyakran kerül nyomás alá, és az egészségügyi ellátás eredményességével, hozzáférhetőségével és rezilienciájával kapcsolatban meglévő strukturális nehézségek tovább súlyosbodtak. Idetartozik például az egészségügyi beruházások elégtelen finanszírozása (a válságra való felkészültséget és a válsághárítást is beleértve), az ellátás korlátozott koordinálása és integrációja, a gyenge alapellátás és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés tartósan fennálló akadályai, valamint az egészségügyi ellátás iránti kielégítetlen igények. Ezek a nehézségek a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévőket érintik. A fentiekben említetteknek megfelelően a világjárvány a bizonyos egészségügyi szakmákban mutatkozó hiányosságokra, valamint a munkafeltételeik és készségeik kiigazításának és fejlesztésének fontosságára is rávilágított. A reformoknak különösen a következőkre kell kiterjedniük: az egészségügyi ellátás kapacitásának (főként a sürgősségi és a válságkezelési kapacitás) megerősítése a tagállamokban, a fekvőbeteg-, járóbeteg- és az alapellátás közötti jobb koordináció, az egészségügyi dolgozók továbbképzése és átképzése, valamint munkafeltételeik javítása, a digitális egészségügy és az igénybe vevő általi közvetlen fizetések csökkentése. A tartós ápolási-gondozási rendszereket szintén súlyosan érintette a világjárvány, főként az igénybe vevők és a munkatársak Covid19-nek való súlyos kitettsége miatt. A tartós ápolási-gondozási rendszerek kihívásai – mint például a dolgozókat és az informális gondozókat érintő nehéz helyzetek, a szolgáltatások folytonosságának hiánya és a kapacitásproblémák – előtérbe kerültek. A reformoknak egyebek mellett a következőkre kell kiterjedniük: megelőző intézkedések, mint például a tevékeny és egészséges időskor támogatása, valamint reaktív intézkedések, mint például a megfelelően integrált egészségügyi ellátórendszerek és szociális ellátórendszerek létrehozása, a hozzáférés és a lefedettség bővítése – különös tekintettel az otthonápolásra és a közösségi alapú szolgáltatásokra –, a munkavállalók továbbképzése, átképzése és munkafeltételeik javítása, valamint az integrált ápolási-gondozási szolgáltatások és az önálló életvitel támogatása.

Számos tagállamban a jövedelemszint befolyásolja az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést

2019-ben az uniós népesség **1,7 %-a** számolt be a Covid19-válság előtt **kielégítetlen egészségügyi szükségletekről**

12 tagállamban az igénybe vevő általi közvetlen fizetések az egészségügyi kiadások több mint **20 %-át** teszik ki

Orvosi vizsgálat iránti kielégítetlen igények saját bevallás alapján jövedelemszint szerint, 2019

Forrás: az Eurostat adatain alapuló számítás.

28. **A demográfiai változások továbbra is hosszú távú kihívásokat jelentenek a nyugdíjrendszerek számára.** A nyugdíjak megfelelősége 2019-ben általánosságban stabil maradt. A nyugdíjbevételek a munkából származó jövedelemhez viszonyítva kis mértékben romlottak, míg a súlyos anyagi nélkülözésben élő idősök aránya tovább csökkent. A nyugdíjak terén a nemek között fennálló egyenlőtlenség továbbra is nagy, annak ellenére, hogy az elmúlt tíz évben fokozatosan csökkent. A válsághelyzet foglalkoztatásra és a munkából származó jövedelemre gyakorolt hatása – különös tekintettel az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalókra és az önálló vállalkozókra – hosszú távon veszélyt jelent a nyugdíjak megfelelőségére. A reformoknak olyan inkluzív és fenntartható nyugdíjrendszerek kiépítésére kell irányulniuk, amelyek megfelelő hozzáférést kínálnak a nők és a férfiak, valamint a különféle típusú szerződésekkel foglalkoztatott és különböző gazdasági tevékenységet végző személyek részére egyaránt, miközben időskorban biztosítják a megfelelő jövedelmet.

29. **A tagállamoknak intézkedéseket kell hozniuk, hogy kezeljék a jelen együttes foglalkoztatási jelentésben megállapított, foglalkoztatási, készségfejlesztési és szociálpolitikai kihívásokat.** A jelentésben ismertetett elemzés számos kiemelt területet sorol fel, amelyen reformokat és beruházásokat érdemes végrehajtani. Ezeknek a következőkre kell irányulniuk: munkahelyteremtés elősegítése, a munkanélküliségből a foglalkoztatásba történő, valamint az ágazatok közötti átmenet megkönnyítése, a gazdasági és társadalmi reziliencia javítása, valamint a válság foglalkoztatásra és társadalomra gyakorolt hatásainak enyhítése. Az uniós források többek között az Európai Szociális Alap (a REACT-EU-ból elérhető kiegészítő forrásokkal együtt), az Európai Szociális Alap Plusz és az új Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz révén nyújtanak támogatást a tagállamoknak az ezekkel a területekkel kapcsolatos szakpolitikai intézkedések végrehajtásának felgyorsításához.

A foglalkoztatási iránymutatásokkal összhangban a tagállamok a következőkre kapnak felkérést:

- a) a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programokat és más munkahelyvédelmi intézkedéseket a szükséges ideig tartsák érvényben, és egészítsék ki továbbképzési/átképzési programokkal; amint a körülmények lehetővé teszik, vezessenek be a munkaerőnek különösen a zöld és a digitális gazdaság felé történő átcsoportosítását szolgáló támogatást (pl. a munkaerő-felvétel jól megtervezett ösztönzésével és képzésével), ugyanakkor biztosítsák az átmenet során a munkavállalók védelmét;
- b) biztosítsák, hogy a munkakörnyezet biztonságos legyen, és alkalmazkodjon a közösségi távolságtartás új követelményeihez, valamint hogy rendelkezésre álljanak a rugalmas munkavégzés feltételei;
- c) fokozzák a munkaerőpiaci támogatást és az át-, illetve továbbképzési lehetőségeket, amelyekkel kezelhetik a fiatalok egyre növekvő munkanélküliségét, főként a minőségi tanulószereződéses gyakorlati képzések és szakmai gyakorlatok támogatásával (különösen a kkv-knál), munkaerő-felvételi támogatásokkal, tanulási infrastruktúrával, technológiával és berendezésekkel;
- d) erősítsék meg az aktív munkaerőpiaci szakpolitikai intézkedéseket a munkaerőpiaci feltételekre való jobb reagálás, valamint a foglalkoztatás és az önfoglalkoztatás előmozdítása érdekében; ruházzanak be az állami foglalkoztatási szolgálatokba, főként a kapacitásbővítésükbe, IKT-infrastruktúrájuk korszerűsítésébe, a profilalkotás megerősítésébe, a szakpolitikák és a programok nyomon követésének és értékelésének javításába, továbbá a munkatársak megfelelő készségeinek biztosításába;
- e) segítsék elő a kollektív bértárgyalásokat és a szociális párbeszédet; ha létezik jogszabályban meghatározott minimálbér, biztosítsák annak feltételeit, hogy a minimálbért átlátható és előrelátható kritériumok alapján, megfelelő szinten állapítsák meg, továbbá rendszeresen és időben aktualizálják, a folyamatba pedig ténylegesen is vonják be a szociális partnereket;

- f) reformálják meg a munkaerőpiaci szabályozást, valamint az adó- és ellátórendszereket annak biztosítása érdekében, hogy csökkenjen a munkaerőpiac szegmentációja, és a fellendüléssel számos minőségi munkahely jöjjön létre, továbbá biztosítsák, hogy az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozók és az önfoglalkoztatók hozzáférjenek a szociális védelemhez;
- g) ruházzanak be az átképzésbe és a továbbképzésbe, főként a digitális készségekbe, a szakképzési rendszerek megerősítésével és a folyamatos oktatás és képzés elősegítésével, a nagyléptékű, köz- és magánforrásból finanszírozott, több érdekelt félből álló partnerségekkel a készségfejlesztési paktum keretében, nagyobb ösztönzők biztosításával a vállalkozások és a munkavállalók számára, hogy vegyenek részt a továbbképzésben és az átképzésben, a többek között a digitális infrastruktúrába és berendezésekbe történő beruházásokkal, a tanárok és az oktatók támogatásával; biztosítsák az oktatáshoz és a képzéshez való egyenlő hozzáférést;
- h) ruházzanak be a mindenki számára elérhető, megfelelő és fenntartható szociális védelmi rendszerekbe, olyan reformok támogatásával, amelyek célja a védelem szintjének fenntartása és megerősítése, valamint az elégséges védelemmel vagy jogosultsággal nem rendelkező személyek védelmének javításával; biztosítsák a megfelelő ellátásokat, a jogosultságok átruházhatóságát, a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférést, valamint a munkaképes személyek munkaerőpiaci integrációjához nyújtott támogatást; ruházzanak be a kisgyermekkorai nevelés és gondozás, valamint a tartós ápolás-gondozás minőségébe és elérhetőségébe;
- i) ruházzanak be a bentlakásos intézmények és a szociális lakások felújításába; adott esetben könnyítsék meg a minőségi és megfizethető lakhatáshoz, szociális lakhatáshoz vagy lakhatási támogatáshoz való hozzáférést;
- j) ruházzanak be az egészségügyi rendszerek kapacitásába, beleértve a sürgősségi kapacitást, az alapellátást, az ellátás koordinálását, az egészségügyi személyzetet és az e-egészségügyet. Csökkentsék az igénybe vevő általi közvetlen fizetéseket, javítsák az egészségügyi ellátás hatályát, továbbá mozdítsák elő a továbbképzés és az átképzést.

1. AZ EURÓPAI UNIÓ MUNKAERŐPIACI ÉS TÁRSADALMI TENDENCIÁINAK ÉS KIHÍVÁSAINAK ÁTTEKINTÉSE

Ebben a részben áttekintjük a munkaerőpiaci és szociális trendeket és kihívásokat az Európai Unióban³ összesített szinten.

1.1. Munkaerőpiaci trendek

A gazdasági növekedés 2019-ben is hozzájárult a munkahelyteremtéshez, bár az előző évekhez képest lassult az ütem. 2019 IV. negyedévében 209,5 millió fő állt foglalkoztatásban az EU-27-ben (1,9 millióval többen, mint 2018 IV. negyedévében), ami a valaha mért legmagasabb szint. Az idősebb és magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalók továbbra is a foglalkoztatás növekedésének fő hajtóerőiként szolgáltak, nekik köszönhető, hogy 2019-ben a 20–64 évesek általános foglalkoztatási rátája 73 %-ra nőtt. A 2019 IV. negyedévében mért 6,5 %-kal a munkanélküliség rekordalacsony szintre szorult vissza. Az ifjúsági és a tartós munkanélküliség szintén csökkent, de egyes tagállamokban továbbra is magas maradt.

A Covid19-válság megfordította az elmúlt hat évben az EU-27-ben kialakult kedvező foglalkoztatási trendet. A világválság nyomán kialakult gazdasági recesszió súlyos hatással volt a munkaerőpiacra. A foglalkoztatottak összlétszáma 2020 első két negyedévében felgyorsult ütemben csökkent, 2020 II. negyedévében 203,3 millió fő volt. 6,2 millió fővel (vagy 3 %-kal) kevesebben álltak foglalkoztatásban, ami 1995 óta a két egymást követő negyedévben mért legmeredekebb zuhanás⁴. A foglalkoztatottak összlétszáma ezt követően 2020 III. negyedévére kismértékben, 205,2 millióra nőtt. Az éves adatokat illetően, miután a foglalkoztatottak összlétszáma 2019-ben 1 %-kal bővült, 2020-ban várhatóan 4,5 %-kal fog csökkenni, majd 2021-ben 1,8 %-kal fog emelkedni⁵; az előrejelzés esetében a jelentős mértékű lefelé mutató kockázat attól függ, hogy hogyan alakul a világválság.

³ A jelentés végig az EU-27-re vonatkozik, ha mégsem, akkor azt külön jelezzük.

⁴ A foglalkoztatottak összlétszámára vonatkozó adatok a nemzeti számlákból (hazai szemlélet), az egyéb adatok pedig a munkaerő-felmérési adatokból származnak. Ez a szakasz szezonálisan kiigazított negyedéves adatokat mutat be.

⁵ Európai Bizottság (2020), *European Economic Forecast, Autumn 2020* (2020. őszi európai gazdasági előrejelzés), Institutional Paper 136.

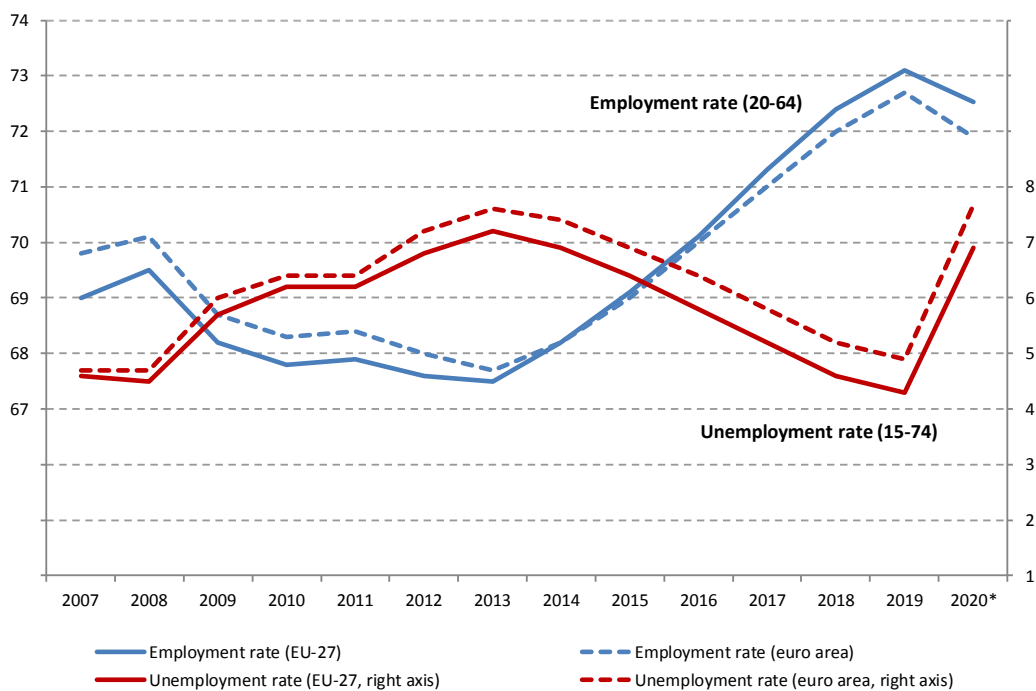
A 20–64 évesek foglalkoztatási rátája a gyors szakpolitikai válasz és a munkahelyek megszűnésének megfékezése céljából meghozott intézkedések ellenére nőtt. 2019-ben az EU-27-ben a foglalkoztatási ráta tovább nőtt, és átlagosan 73,1 % volt (az euróövezetben 72,7 %), ami 0,7 százalékponttal több, mint 2018-ban (mind az EU-ban, mind pedig az euróövezetben; 1. ábra). Bár 2019 II. negyedévében elérte a 73,3 %-os csúcst, az év második felében lassú csökkenésnek indult. A Covid19-válság kitörése nyomán a foglalkoztatási ráta 2020 II. negyedévében 72,1 %-ra esett vissza, ami 1 százalékponttal alacsonyabb, mint 2019 IV. negyedévében, és 1,2 százalékponttal marad el a 2019 II. negyedévében megfigyelt szinttől. A foglalkoztatási ráta 2020 III. negyedévében 72,4 % volt. Az euróövezetben erőteljesebb volt a csökkenés: 2020 II. negyedévében a foglalkoztatási ráta elérte a 71,5 %-ot, ami 1,1 százalékponttal, illetve 1,4 százalékponttal kevesebb, mint 2019 IV. negyedévében és 2019 II. negyedévében. A nők foglalkoztatási rátája hasonló mértékben csökkent (1 százalékpontos csökkenés az EU-27-ben és az euróövezetben is), mint a férfiak esetében (1 százalékponttal, illetve 1,2 százalékponttal), bár a különbség nagyjából megegyezik a járvány előtti szinttel (2019-ben 11,7 százalékpont volt, 2020 III. negyedévében pedig 11,5 százalékpont). Miután hat évig az Európa 2020 75 %-os foglalkoztatási céljával összefüggő pozitív fejleményekre került sor,⁶ a foglalkoztatási ráta távolabb került e céltől, miközben továbbra is teljes a bizonytalanság a gazdasági tevékenységgel kapcsolatos további fejleményekkel és ezek foglalkoztatásra gyakorolt hatásával kapcsolatban⁷.

⁶ A 75 %-os foglalkoztatási rátát (a 20–64 évesek körében) az EU 2020 stratégia keretében egy más összetételű EU-ra határozták meg (amelynek tagja volt az Egyesült Királyság, viszont Horvátország még nem volt tagja).

⁷ A Foglalkoztatási Bizottság által készített 2020-as foglalkoztatási teljesítményfigyelő és éves foglalkoztatási teljesítményjelentés becslései szerint az EU-27-ben a foglalkoztatásban álló személyek száma 2020-ban 4,4 %-kal fog nőni, mielőtt 2021-ben újra csökkenésnek indulna (a Bizottság 2020. tavaszi gazdasági előrejelzése alapján).

1. ábra: A világvárvány komoly megrázkódtatást okozott a munkaerőpiacon, és egy 6 éve tartó pozitív teljesítménynek vetett véget

Foglalkoztatási és munkanélküliségi ráták az EU-27-ben és az euróövezetben

*2020 I., II. és III. negyedévének átlaga, szezonálisan kiigazított adatok.

Forrás: Eurostat, LFS.

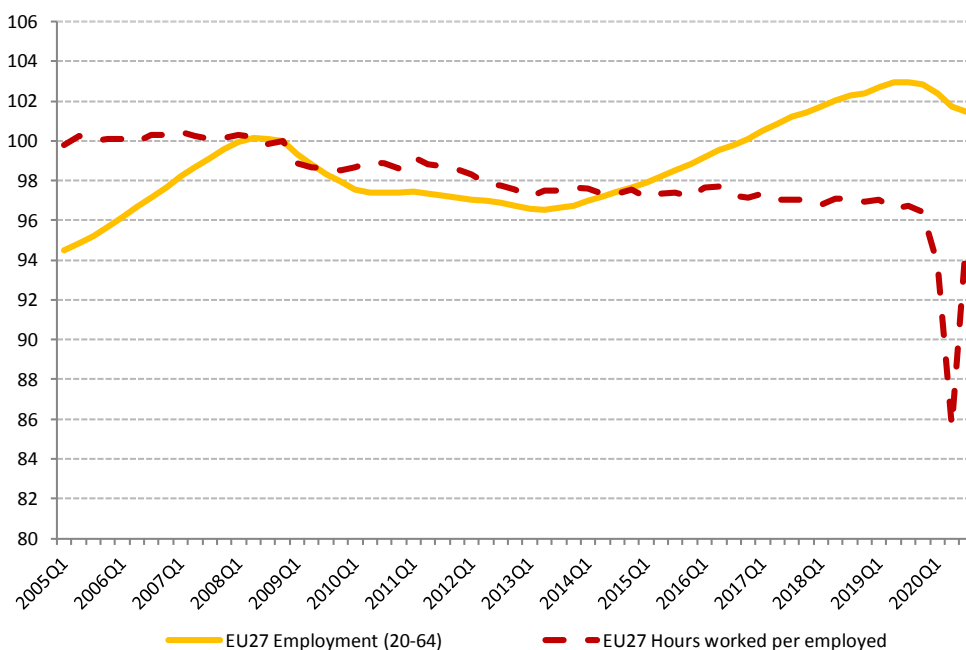
A válsághelyzet a megrázkódtatás GDP-re gyakorolt hatásának mértékével összevetve Európa-szerte mérsékelt hatást gyakorolt a munkanélküliségi rátákra⁸. A munkanélküliségi ráta 2019-ben folyamatosan csökkent mind az EU-ban, mind pedig az euróövezetben (1. ábra). 2020 III. negyedévében az aktív népesség 7,4 %-a volt munkanélküli, ami 0,9 százalékponttal magasabb a 2019 IV. negyedévi adatoknál (ami az EU-27-ben valaha mért legalacsonyabb szint volt), és 0,9 százalékponttal magasabb, mint 2019 III. negyedévében. Az euróövezetben a munkanélküliségi ráta magasabb volt, 2020 III. negyedévében elérte a 8,3 %-ot, ami 1 százalékponttal magasabb, mint a 2019 III. és IV. negyedévi adat. Ha megnézzük a korcsoport szerinti lebontást, akkor viszont markáns különbségek mutatkoznak. A munkanélküliségi ráta különösen a fiatalok (15–24 évesek) körében nőtt, miután 2019-ben az előző évhez képest csökkent. 2019 IV. negyedéve és 2020 III. negyedéve között az EU-27-ben és az euróövezetben is 2,9 százalékponttal nőtt. Ugyanebben az időszakban a munkanélküliségi ráta kevésbé emelkedett az 55–74 évesek körében (0,3 százalékponttal, illetve 0,2 százalékponttal). A havi adatokat tekintve a teljes harmonizált munkanélküliségi ráta a világválság kitörése óta nőtt: tavaly júliusban az EU-27-ben elérte a 7,8 %-ot (az euróövezetben a 8,7 %-ot), majd novemberre 7,5 %-ra (az euróövezetben 8,3 %-ra) csökkent. Ennek eredményeként 15,9 millió munkanélküli volt az említett időpontban az EU-27-ben, 1,8 millió fővel több, mint 2019 azonos hónapjában (13,6 millió fő, illetve 1,4 millió fővel több az euróövezetben). A munkanélküliség lassú reagálásának két fő magyarázata lehet. Először is az egy munkavállalóra jutó munkaórák jelentős mértékű visszaesése (elsősorban a csökkentett munkaidős intézkedések gyors bevezetésének köszönhetően), valamint az elbocsátások számos tagállamban bevezetett korlátozása segített a munkaerő-csökkenés megállításában. Másodszor a gazdasági sokk súlyossága számos munkanélküli személyt taszított inaktivitásba („elbizonytalanodott munkavállaló” hatás). Jelentős mértékű heterogenitás mutatkozik azonban a tagállamok között (lásd a 2. ábrát és a 3.1.1. szakaszt). 2020 II. negyedévében a tartós munkanélküliség az aktív népesség 2 %-át tette ki, ami az EU-27-ben a valaha mért legalacsonyabb szint (az euróövezetben 2,3 %). Bár a válság erre a mutatóra gyakorolt potenciális hatása csak később jelenik meg, 2020 III. negyedévében már enyhe növekedés volt megfigyelhető (2,4 % az EU-27-ben és 2,8 % az euróövezetben).

⁸ Részletekért lásd: Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2020 (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2020. évi éves jelentés), elérhető itt: <https://europa.eu/!MM76mf> és Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2020 (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában, 2020. évi éves jelentés).

Az összes munkaóra számában meredek zuhanás volt megfigyelhető, ez jelentős mértékben a járvány megfékezésére irányuló intézkedések elfogadásának tudható be. A Covid19 egy, a 2013-as fellendüléssel kezdődő pozitív trendnek vetett véget. A gazdaságban az összes munkaóra száma 2019 IV. negyedévében elérte a 85 milliárdos csúcst. Majd 2020 I. negyedévében 3,1 %-ot, 2020 II. negyedévében pedig 10,7 %-ot zuhant (az előző negyedévhez képest), ezt követően 2020 III. negyedévében 11,9 %-kal nőtt. Az EU-27-ben az egy munkavállalóra jutó munkaórák száma, amely már eleve csökkenő tendenciát mutatott (2. ábra), 2020 I. negyedévében 2,8 %-kal, 2020 II. negyedévében pedig 8,7 %-kal esett vissza, ezt követően 2020 III. negyedévében 10,9 %-kal nőtt (az előző negyedévhez képest). Ez a jelentős mértékű visszaesés 2020 első két negyedévében nagyrészt a csökkentett munkaidős foglalkoztatási vagy átmeneti elbocsátási programoknak, valamint a számos tagállam által a munkahelyek megőrzése céljából bevezetett elbocsátási korlátozásoknak tulajdonítható. A világjárvány által a foglalkoztatásban okozott zavarok azonban tartósan is befolyásolhatják a munkaórák számát. A hosszú távú tendenciák, mint például a részmunkaidős foglalkoztatás egyre nagyobb mértékű alkalmazása, a digitális platformokon behívás alapján történő munkavégzés, valamint a kevésbé munkaigényes ágazatok felé történő strukturálisabb foglalkozási elmozdulás tovább súlyosbíthatják ezt a tendenciát.

2. ábra: A válság súlyos hatást gyakorolt a foglalkoztatásban és a munkaórák számában jelentkező trendekre

A foglalkoztatásban (20–64 évesek), valamint az egy munkavállalóra jutó munkaórák számában mutatkozó emelkedés az EU-27-ben (kumulatív változás 2020 III. negyedévéig, negyedéves adatok – index 2008. IV. negyedév = 100)

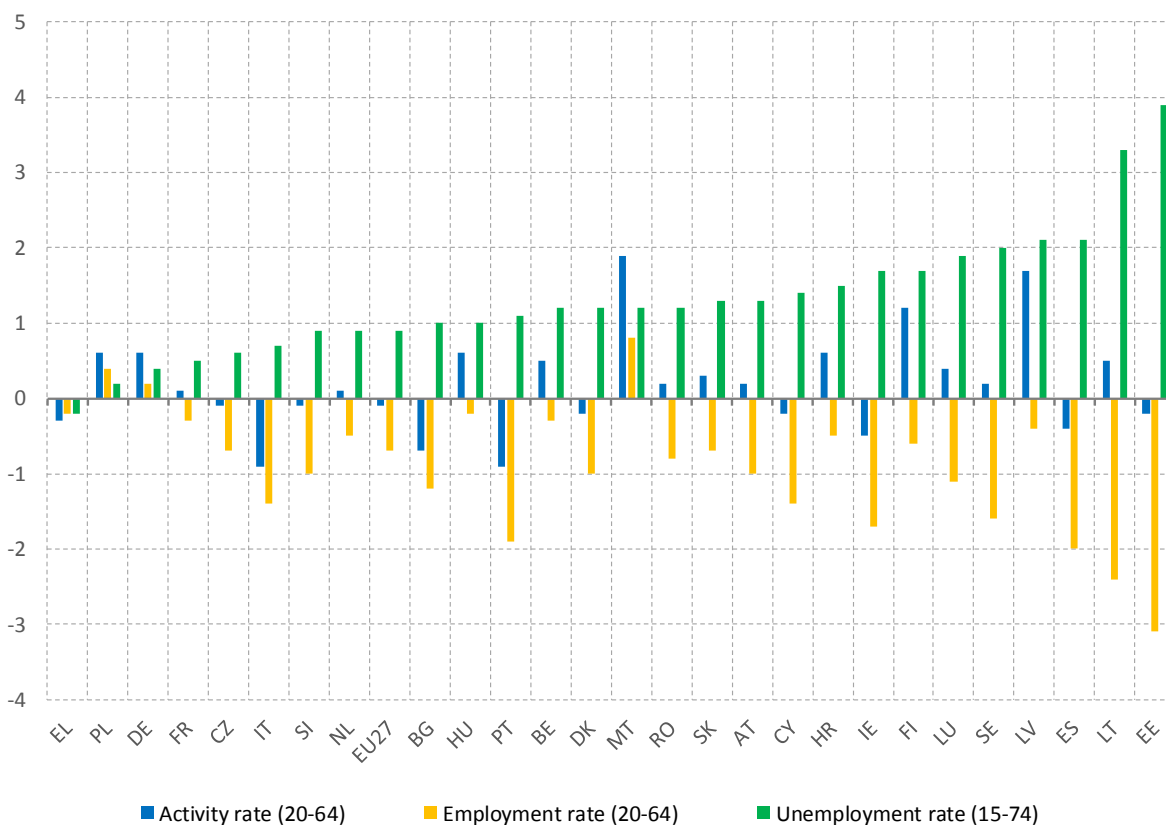

Forrás: Eurostat, nemzeti számlák, szezonálisan és naptárilag kiigazított adatok (a Foglalkoztatási Főigazgatóság számításai).

A munkaerőiaci részvétel a világvárvány során jelentős mértékben esett vissza. Miután a 20–64 évesek aktivitási rátája 2019 II. negyedévében az EU-27-ben elérte a 78,5 %-os, az euróövezetben pedig a 78,8 %-os csúcst, ez az érték 2020 II. negyedévében mindkét aggregátum esetében 77,2 %-ra esett vissza, majd 78 %, illetve 78,1 %-ra nőtt, az egyes országok közötti jelentős eltérésekkel. A legtöbb tagállamban az aktivitási ráták a foglalkoztatási rátákkal együtt csökkentek (lásd a 3. ábrát és a 3.1. fejezetet). A csökkenés terén nem mutatkozott a nemek között jelentős eltérés (–1,4 százalékpont az EU-27-ben és –1,9 százalékpont az euróövezetben a férfiak esetében, szemben a nőknél mért –1,5 százalékponttal, illetve –1,8 százalékponttal). Mindenesetre a fiatalabb nemzetékeket (15–24 évesek) nagyobb mértékben érintette, mint az idősebb (55–64 éves) munkavállalókat.

3. ábra: A világvárvány hatását az egyes országok eltérően érzékelték

Foglalkoztatási, munkanélküliségi és aktivitási ráta az EU-27-ben: kumulatív változás (százalékpontban) 2019 IV. negyedéve és 2020 III. negyedéve között

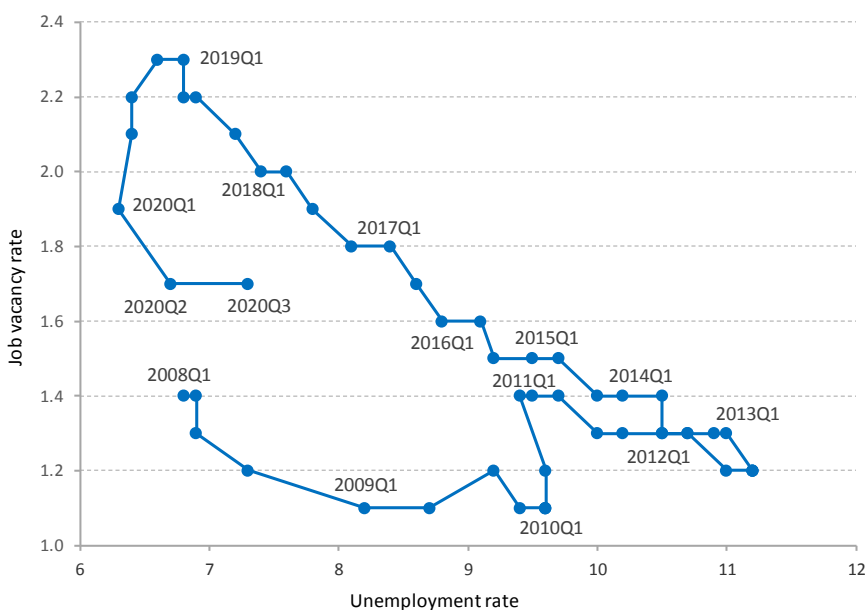

Forrás: Eurostat, LFS. Szezonálisan, nem naptárilag kiigazított adatok.

A betöltetlen álláshelyek aránya jelentősen visszaesett, és a csökkenés már a Covid19-válság előtt megkezdődött⁹. A Beveridge-görbe¹⁰ (4. ábra) a betöltetlen álláshelyek számában markáns csökkenést, ugyanakkor a munkanélküliség terén kis mértékű növekedést mutat (15–74 évesek). Az EU-27-ben a betöltetlen álláshelyek aránya 2020 II. és III. negyedében egyaránt 1,7 % volt, szemben a 2020 I. negyedében mért 1,9 %-kal és a 2019 II. negyedében mért 2,3 %-kal. Ezek a legújabb fejlemények megakasztották a betöltetlen álláshelyek arányának 2014 és 2019 eleje közötti, a válságot megelőző mérsékelt, bár folyamatos (a 2014 I. negyedében mért 1,3 %-ról a 2019 I. negyedében mért 2,3 %-ra történő) emelkedését. Ebben az új kontextusban a munkavállalók és a munkahelyek jobb összehangolása várhatóan kiemelt szerepet játszik a reziliens és versenyképes munkaerőpiacok megteremtésében (lásd a 3.3. szakaszt). Bár az egyes tagállamok helyzete lényegesen eltér egymástól a munkaerő iránti kereslet tekintetében, a szükséges készségek változásainak azonosítására és az ezen változásokra való felkészülésre irányuló képesség jelentős mértékben befolyásolja a betöltetlen álláshelyek arányát a válság utáni időszakban¹¹.

4. ábra: A betöltetlen álláshelyek aránya csökken, miközben a munkanélküliség kis mértékben emelkedik

A Beveridge-görbe az EU-27-ben, 2008–2020, negyedéves adatok

Forrás: Eurostat, LFS és a betöltetlen álláshelyekre vonatkozó statisztika.

Megjegyzés: Szezonálisan kiigazított adatok (a betöltetlen álláshelyek 2008-as és 2009-es arányának kivételével).

⁹ A betöltetlen álláshelyek aránya az összes betöltetlen álláshely százalékos aránya, a betöltött és a betöltetlen álláshelyek százalékos arányában kifejezve.

¹⁰ A Beveridge-görbe a munkanélküliség és a betöltetlen álláshelyek egy mérőszáma (a betöltetlen álláshelyek aránya vagy, ahogy a jelen esetben is, a munkaerőhiány mutatója) közötti kapcsolat grafikus megjelenítése.

¹¹ Lásd: Európai Bizottság (2020): *Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2020* (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában, 2020. évi éves jelentés).

A gazdasági megrázkódtatás valamennyi ágazatban kihatott a foglalkoztatásra, jóllehet az egyes gazdasági tevékenységek között jelentős eltérések mutatkoznak. Az építőipar, az információs és kommunikációs ágazat és a közigazgatás kivételével minden gazdasági tevékenység (NACE Rev. 2. besorolás) esetében csökkent a foglalkoztatás 2019 III. negyedéve és 2020 III. negyedéve között. Abszolút értelemben a „kereskedelem, szálláshely-szolgáltatás és szállítás” jelentette az EU-27-ben a leginkább érintett tevékenységeket (1,9 millióval kevesebb főt foglalkoztattak, mint 2019 III. negyedévében; 3,8 %-os csökkenés), amelyet a „szakmai, tudományos és műszaki tevékenységek” követnek (azaz az adminisztratív és támogató szolgáltatások), ahol 2019 III. negyedévéhez képest 0,8 millió fővel kevesebben dolgoznak (ez 3,2 %-os csökkenés). Relatív értelemben a „mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat” területén történt a második legjelentősebb csökkenés (3,6 %-kal). A mezőgazdaság esetében a világjárvány foglalkoztatásra gyakorolt hatása felgyorsíthatta a hosszú távú lefelé irányuló tendenciát. Az építőiparban foglalkoztatottak száma azonban 2019 III. negyedévéhez képest 1,2 %-os emelkedést mutatott.

A munkaerőpiac romlása által leginkább érintettek közé tartoznak a fiatalok, bár itt is jelentős az eltérés az egyes tagállamok között. 2019-ben a fiatalok (15–24 évesek) munkanélküliségi rátája az EU-27-ben 33,5 %-ra nőtt, ami 0,6 százalékponttal magasabb, mint 2018-ban (az euróövezetben 34 % és 0,6 százalékpont). Amint megkezdődött a Covid19-válság, a ráta 2020 III. negyedévére 1,5 százalékponttal 31,3 %-ra csökkent (az euróövezetben – 1,3 százalékponttal 32 %-ra csökkent 2020 III. negyedévére). A fiatalok (15–24 évesek) munkanélküliségi rátája, amely 2019-ben elérte a minimumot, 2019 IV. negyedéve és 2020 III. negyedéve között 2,9 százalékponttal nőtt az EU-27-ben és az euróövezetben. Az EU-ban 2020 III. negyedévében összesen 3,1 millió fiatal volt munkanélküli, és ez a szám 5 millióra ugrik, ha a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET) fiatalokat is közéjük soroljuk. A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok negyedéves aránya az EU-27-ben 10,8 %-ra, az euróövezetben pedig 11 %-ra nőtt 2020 III. negyedévében (2019 II. negyedévében a minimum 9,8 %, illetve 9,9 % volt).

Az idősebb munkavállalók jobban ellenálltak a világjárvány hatásának a munkaerőpiaci eredmények tekintetében. Az idősebb (55–64 éves) munkavállalók aktivitási rátája 2019 során tovább emelkedett. 2020 III. negyedévében 63 % volt, ami 0,7 százalékpontos növekedés 2019 II. negyedévéhez képest, és 9,6 százalékponttal magasabb, mint 2013 III. negyedévében, amikor az előző helyreállítás megkezdődött. A munkanélküliségi ráta (az 55–74 évesek körében) stabilan alacsony szinten maradt (2020 III. negyedévében 4,9 %, 2020 III. negyedévében pedig 4,4 %, míg 2019 II. negyedévében 4,8 %). Ezzel szemben az 59,7 %-os foglalkoztatási ráta (az 55–64 évesek körében) 2020 III. negyedévében (2013 III. negyedéve óta stabil, 10,6 százalékpontos növekedést követően) viszonylag jobban teljesített, mint más korcsoportokban, például 2020 I. negyedévével összevetve nem volt változás (míg a foglalkoztatásban álló 15–24 éves fiatalok száma ugyanebben az időszakban 1,5 százalékponttal csökkent). Az aktív keresőképes felnőttek (25–54 évesek) foglalkoztatási rátája 0,8 százalékponttal, 79,8 %-ra csökkent 2020 III. negyedévében.

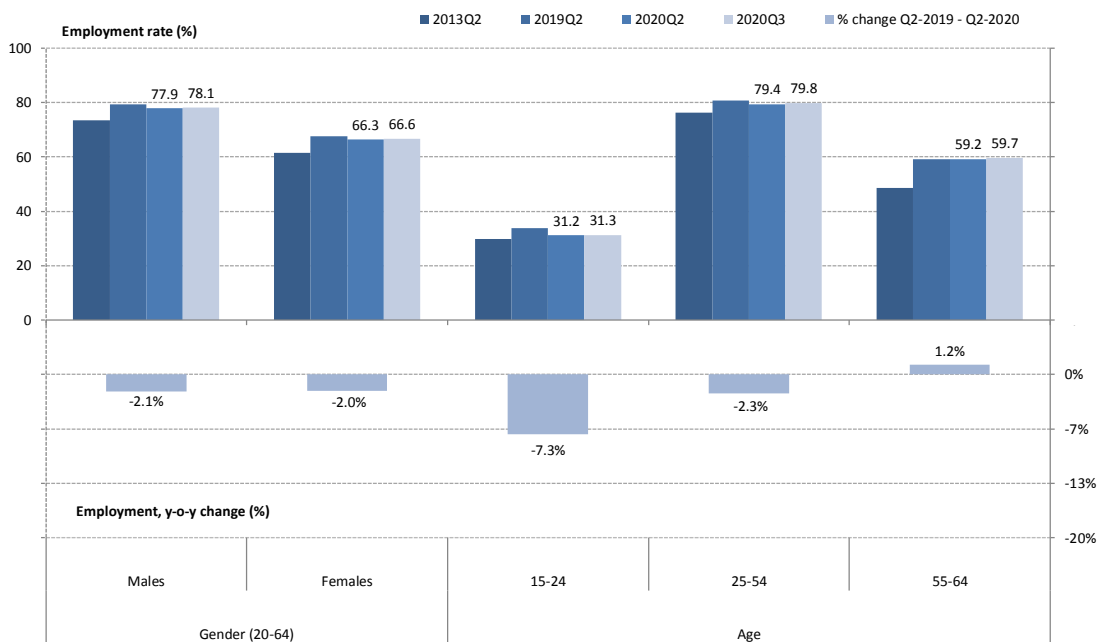
A nők foglalkoztatási rátáját a Covid19-válság kissé kevésbé érintette, mint a férfiakét, bár a nemek közötti különbségek megmaradtak, és azokra a továbbiakban is oda kell figyelni. 2019-ben a nők foglalkoztatási rátája 67,3 %-ra nőtt, ami 0,8 százalékpontos növekedés az előző évhöz képest. 2020 III. negyedévében a nők foglalkoztatási rátája enyhébb csökkenést mutatott (–0,6 százalékpont 2019 III. negyedévéhez képest), mint a férfiaké (–0,9 százalékpont). Ezek a közelmúltbeli fejlemények azonban nem csökkentették jelentős mértékben a nemek közötti foglalkoztatási különbséget, amely 2020 III. negyedévében 11,5 százalékpont volt (valamivel alacsonyabb, mint a 2019 III. negyedévében mért 11,8 százalékpont). A válsághelyzet foglalkoztatási eredményekre gyakorolt, nemek szerinti hatása szoros nyomon követést igényel, mivel a különbség csökkenése a járványhelyzet által a férfiak foglalkoztatására gyakorolt jelentősebb, időszakos hatásnak tudható be, nem pedig a nők megnövekedett munkaerőpiaci kötődésének. A foglalkoztatási különbség 2020 III. negyedévében 11,8 százalékpont volt a 25–49 éves nők esetében, az 55–64 éves nők esetében pedig 13 százalékpont volt. 2019-ben az alacsony képzettségű nők esetében a különbség 22,1 százalékpont volt, ami sokkal nagyobb, mint a középszintű képzettséggel rendelkező (12,1 százalékpont) és a magas szintű képzettséggel rendelkező nők esetében (6,4 százalékpont).

A nem az EU-ban születettek foglalkoztatási rátáját a világjárvány jelentős mértékben érintette. A válsághelyzet előtt ez a mutató (a 20–64 évesek korcsoportjában) 2019-ig stabil növekedést mutatott. Majd 2020 III. negyedévében 62,7 %-ra esett vissza (2,3 százalékponttal kevesebb, mint 2019 III. negyedévében), ami abszolút értékben 1,5 millió fős (a 2019 III. negyedévében mért 16,5 millió főről 2020 III. negyedévében mért 15 millió főre történő) csökkenésnek felel meg, relatíve pedig közel 9 %-nak.

Bár az atipikus foglalkoztatási formában dolgozó munkavállalók száma csökken, még így is jelentős, ami az egyének és a társadalom munkaerőpiaci átalakulásoknak való kiszolgáltatottságát jelzi. Az összes foglalkoztatott számából (15–64 évesek) az EU-27-ben 2019-ben (167 millió fő), közel 85 % rendelkezett határozatlan idejű szerződéssel (+1,3 % 2018-hoz képest), míg a fennmaradó 25,2 millió fő határozott idejű munkaszerződéssel dolgozott (–1,3 % 2018-hoz képest). Az ideiglenes munkavállalók számának csökkenését a járvány csak tovább erősítette. 2020 III. negyedévében mintegy 21,5 millió munkavállaló (15–64 évesek, szezonálisan kiigazított adatok) dolgozott az EU-27-ben határozott idejű munkaszerződéssel, ami az egy évvel korábbihoz képest 3,2 millió fős csökkenést jelent. Következésképpen a határozott idejű munkaszerződéseknek a foglalkoztatottak összlétszámához viszonyított részaránya 2020 III. negyedévében 11,2 %-ra csökkent (ez az egy évvel korábbihoz viszonyítva 1,5 százalékpontos csökkenésnek felel meg). Ez a részarány az euróövezetben kissé magasabb, 11,9 %. A részmunkaidős munkavállalóknak (15–64 évesek) az összes foglalkoztatotthoz viszonyított részaránya 1,2 százalékponttal csökkent (17,1 %-ra 2020 III. negyedévében), az euróövezetben a csökkenés még ennél is nagyobb volt (1,5 százalékpont). Ebből a *nem önkéntes* elhatározás alapján részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya 2018 és 2019 között 1,5 százalékponttal csökkent, és jelenleg 6,2 százalékponttal alacsonyabb, mint a 2014-es csúcson (32,7 %); az adat az euróövezetben valamivel magasabb (2019-ben 26,9 %). A másodállással is rendelkező munkavállalók száma 2019-ben folyamatosan emelkedett (2019-ben 8,2 millió fő volt, szemben a 2014-ben mért 7,8 millió fővel).

5. ábra: A válság hatásában mutatkozó különbségek nem és életkor alapján

Foglalkoztatási ráták (hazai szemlélet) nem és korcsoport szerint az EU-27-ben, szezonálisan kiigazított adatok

Forrás: Eurostat, LFS.

Az iskolai végzettség kulcsfontosságú a foglalkoztathatóság és a munkaerőpiaci eredmények javítása szempontjából. A világjárványt megelőzően a felsőfokú végzettséggel rendelkező foglalkoztatásban állók (25–64 évesek) száma folyamatosan nőtt (2018 és 2019 között 0,5 százalékponttal), ennek eredményeként a vonatkozó foglalkoztatási ráta 86,2 % volt. 2020 III. negyedévében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők foglalkoztatási rátája 85,2 % volt (0,7 százalékponttal alacsonyabb, mint 2019 III. negyedévében). A középszintű képzettséggel (azaz felső középfokú végzettséggel) rendelkező munkavállalók foglalkoztatási rátája 2019-ben 76,5 %, 2020 III. negyedévében 75,8 % volt. Éves szinten ez 2018-hoz képest 0,5 százalékpontos javulásnak felel meg, és 4,7 százalékponttal magasabb, mint 2014-ben. Ezek a változások azt mutatják, hogy a munkaerő iránti kereslet fokozatosan a magasabb készség szint irányába mozdult el, a digitális készségeket is beleértve. Ez a tendencia gyakran egybeesik a munkaerőpiacra belépő új csoportok körében átlagosan magasabb szintű készségek meglétével¹². Az alacsony képzettségű (a legfeljebb alsó középfokú végzettséggel rendelkező) munkavállalók aránya 2019 során 0,7 százalékponttal bővült (2017 és 2018 között pedig 1 százalékponttal). 2019-ben e csoport foglalkoztatási rátája 56,3 % volt. Negyedéves alapon e csoport foglalkoztatási rátája 2020 III. negyedévében 55,8 % volt, ami 1 százalékponttal alacsonyabb a 2019 III. negyedévében mért értéknél. Az alacsony és a magas szintű képzettséggel rendelkezők közötti foglalkoztatási különbség 2019-ben 30 százalékpont volt, ami rávilágít a továbbképzés és az átképzés fontosságára.

---

¹² Európai Bizottság (2020): Employment and Social Developments in Europe. Annual review 2020 (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában. Éves jelentés 2020. Luxemburg: Az Európai Unió Kiadóhivatala. Elérhető itt: <https://europa.eu/!MM76mf>

1.2. Társadalmi tendenciák

A Covid19-válság kitörése előtt a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma folyamatosan csökkent az EU-27-ben^{13,14} Ez a csökkenő tendencia hét egymást követő éven át folytatódott egészen 2019-ig (6. ábra), amikor a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma 91,3 millió főre csökkent (a teljes népesség 20,9 %-a), ami közel 3,39 millió fővel kevesebb, mint 2018-ban (4 százalékponttal kevesebb, mint a 2012-es csúcstérték). Az általános tendencia mindhárom almutató – azaz a súlyos anyagi nélkülözés (–0,7 százalékpont), a nagyon alacsony munkaintenzitás (–0,5 százalékpont) és a szegénységi arány (–0,3 százalékpont) – esetében csökkenő volt. Ezek a fejlemények összhangban állnak a foglalkoztatás és a nettó jövedelem 2019-ben megtapasztalt növekedésével (lásd a 3.4. szakaszt). Mindezen mutatók azonban egyelőre nem tükrözik a Covid19-válság hatásait. A munkából származó jövedelemnek a háztartások megélhetésével összefüggő relevanciája, valamint a foglalkoztatási ráta és a munkaórák számának egyidejű csökkenése miatt a háztartások jövedelmi helyzete és munkaintenzitása 2020-ban várhatóan romlani fog. Ennek eredményeként megtörhet a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) arányának kedvező alakulása, és egyre távolabb kerülhet az Európa 2020 stratégia azon célja, hogy 20 millió fővel csökkenjen a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma.

---

¹³ A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) olyan emberek, akik ki vannak téve a szegénység kockázatának (AROP) vagy súlyos anyagi nélkülözésben élnek (SMD) vagy (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásban – azaz nagyon alacsony munkaintenzitású (VLWI) háztartásban – élnek (vagy ezek bármely kombinációja).

Akkor tekinthető valaki a szegénység kockázatának kitettnek, ha olyan háztartásban él, amelynek rendelkezésre álló ekvivalens jövedelme az ekvivalens nemzeti mediánjövedelem 60 %-a alatt van (ez tehát egy jövedelmi szegénységi mutató).

Valaki akkor él súlyos anyagi nélkülözésben, ha olyan háztartásban él, amely az alábbi tételek közül legalább négyet nem engedhet meg magának: 1. a bérleti díj/jelzálog/közüzemi számlák időben történő kifizetése; 2. a lakás megfelelő fűtése; 3. a váratlan kiadások fedezése; 4. minden második napon hús, hal vagy ezzel egyenértékű fehérje fogyasztása; 5. évi egy hetes üdülés távol az otthonától; 6. autóhoz való hozzáférés magánhasználatra; 7. saját mosógép; 8. saját színes televízió; valamint 9. saját telefon.

A (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásban élők olyan 0 és 59 éves személyek, akik olyan háztartásban élnek, amelyben a munkaképes (18–59 éves) felnőttek az előző évben (azaz a jövedelmi referenciaévben) teljes munkapotenciáljuk kevesebb mint 20 %-át töltötték munkával.

¹⁴ Az EU-SILC jövedelmekre vonatkozó statisztikája az előző jövedelmi évre vonatkozik, eltekintve Írországtól (a felmérést megelőző 12 hónap jövedelme).

A szegénységi arány a szociális transfereket követően 2019-ben tovább csökkent, de még így is magas volt; nehéz a válság hatásait megbecsülni. A szegénységi mutató nagyjából állandó maradt, 2019-ben csak csekély mértékben csökkent 16,5 %-ra (a 2018-ban mért 16,8 %-ról, az egy évvel korábbi jövedelmek alapján). Az ekvivalens nemzeti mediánjövedelem 60 %-át el nem érő rendelkezésre álló ekvivalens jövedelemmel rendelkező háztartásokban élők száma valamivel 84,5 millió fölött van, ami az előző évhez képest másfél millió fős csökkenést jelent. Az Eurostat 2019-es jövedelmi évre vonatkozó gyorsbecslései meglehetősen stabil forgatókönyvre utalnak¹⁵. A szerkesztés pillanatában még nem állnak rendelkezésre a 2020-as jövedelemre vonatkozó (és így a válsághelyzet hatásait tükröző) gyorsbecslések. A 2020-as változások nehezen jelezhetők előre, többek között a válság mediánjövedelemre gyakorolt valószínűsíthető hatása miatt. A szimulációs eredmények¹⁶ azt mutatják, hogy a válságra adott válaszként hozott szakpolitikai intézkedéseknek köszönhetően a szegénységi ráta az EU-ban átlagosan csak 0,1 százalékponttal fog bővülni. A szegénység kockázatának kitettek rögzített aránya (azaz a báziséven rögzített szegénységi küszöbhez viszonyított arány) ezzel szemben 1,7 százalékpontos növekedést mutat, ami a jövedelemszinteknek egy rögzített szegénységi küszöbhez mért, várhatóan jelentős mértékű zuhanását jelzi¹⁷.

A súlyos anyagi nélkülözésben élők számának a világválság előtti nagy mértékű visszaesése hozzájárult a felfelé irányuló társadalmi konvergenciához. 2019-ben mintegy 3 millióan kerültek ki a súlyos anyagi nélkülözésből, így számuk 23,7 millióra vagy az EU népességének 5,4 %-ára csökkent. Ez a csökkenés már a hetedik egymást követő évben jelez komoly javulást. Kiváltó oka azon tagállamok jó teljesítménye, amelyekben a súlyos anyagi nélkülözés aránya a legmagasabb volt (lásd a 3.4. szakaszt), ami így hozzájárult a folyamatos felfelé irányuló társadalmi konvergenciához (bár az ütem 2019-ben lassult a korábbi évekhez képest).

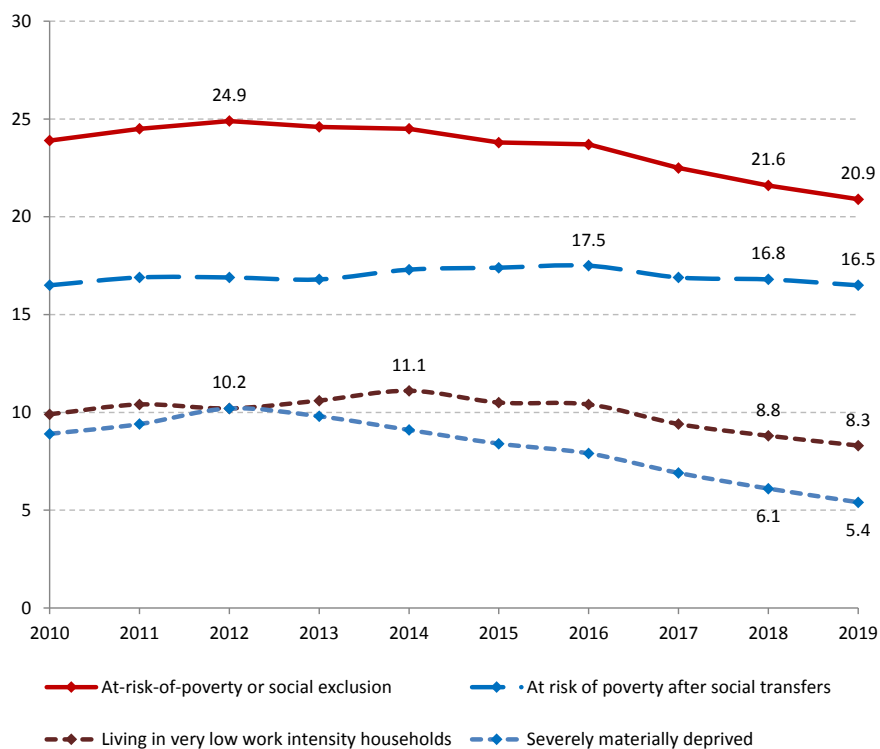
¹⁵ Az EU-SILC-adatok a tagállamok többségében az előző évben mért jövedelmekre vonatkoznak (vagyis a 2018. évi jövedelemre a 2019-es SILC esetében). Az Eurostat a 2019-es jövedelmekre vonatkozó gyorsbecsléseket (azaz a 2020-ban közzétett EU-SILC mutatókat) már közzétette, de a 2020-ra vonatkozóakat még nem. Az Eurostat módszertani feljegyzéseit és az eredményeket lásd: <https://europa.eu/!qv46uJ>

¹⁶ Lásd Almeida et al. (2020), *Households' income and the cushioning effect of fiscal policy measures during the Great Lockdown (A háztartási jövedelmek alakulása és a költségvetési politikai intézkedések enyhítő hatása a nagy lezárás idején)*, JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms No 06/2020. Elérhető itt: <https://europa.eu/!Vj39hX>, a hozzá tartozó szakpolitikai jelentés pedig itt: <https://europa.eu/!JU66Gc>

¹⁷ Ebben az esetben a szegénységi küszöböt a 2020-as becsült szegénységi küszöb alkalmazása helyett a 2019-es EUROMOD alapforgatókönyv-szimulációk értékéhez rögzítették.

6. ábra: A Covid19 előtt csökkent a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya, de a szegénység kockázatának kitétek aránya nagy mértékben változatlan maradt

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek (AROPE) aránya és az AROPE almutatói (2010–2019)

Forrás: Eurostat, t2020_50, t2020_51, t2020_52, t2020_53 mutatók.

Ugyanakkor a világjárványt megelőző jó munkaerőpiaci teljesítmény segítette a gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élők számának további csökkentésében. A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők száma 2019-ben több mint 1,6 millió fővel csökkent. Ez a teljes népesség 8,3 %-ának felelt meg, ami a 2014-es csúcértékhez képest további csökkenést mutat. Mivel a Covid19 okozta megrázkódtatás a kevésbé stabil állásokban dolgozó munkavállalókat relatíve nagyobb mértékben érintette (lásd a 3.3. szakaszt), ez a mutató 2020-ban súlyosan romolhat.

Bár a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázata 2019-ben jelentős mértékben csökkent, a gyermekek esetében továbbra is magasabb. 2018 és 2019 között a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétt gyermekek (18 évnél fiatalabbak) száma 993 000 fővel, azaz 5,3 %-kal csökkent az EU-27-ben. Ennek eredményeként a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya 22,2 % a gyermekek esetében, a 2018-ban mért 23,4 %-kal összevetve. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek a munkaképes korú népesség (18–64 évesek) körében és az idősebbek (65 év feletti) körében mért arányával (20,9 %, illetve 18,5 %) összevetve ez az arány még mindig magas.

A dolgozói szegénység kockázata 2019-ben kis mértékben csökkent ugyan, de még így is magas volt, míg a szegénység mélysége a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők esetében volt jelentős. 2019-ben a dolgozói szegénységben élők százalékos aránya 0,3 százalékponttal, 9 %-ra csökkent, ami a 2016-os 9,8 %-os csúcs alatt van ugyan, de még így is 0,5 százalékponttal magasabb, mint a 2010-ben elért minimum. A részmunkaidős és a határozott idejű munkaszerződéssel dolgozók még mindig jobban ki vannak téve ennek a kockázatnak, körükben a dolgozói szegénység rátája 15,1 % és 16,2 % (lásd még a 3.1.1. és a 3.4.1. szakaszt). Ugyanakkor a relatív mediánjövedelmi szegénységi rés¹⁸, amely azt méri, hogy a szegénységben élők jövedelemszintje mennyire áll távol a szegénységi küszöbtől (azaz hogy mennyire súlyos a szegénység), 2019-ben 24,5 % volt, azaz nem változott 2018-hoz képest. A tagállamok eltérő dinamikát mutatnak (a részleteket lásd a 3.4.1. szakaszban). Összesített szinten a (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásokban élő munkaképes korú népesség (18–64 évesek) esetében a szegénységi rés¹⁹ 2019-ben 37,3 %-ra nőtt, ami az ellátások alacsony megfelelőségére és korlátozott hatályára utal.

A jövedelmi egyenlőtlenség 2019-ben továbbra is magas szinten volt, és lassult a konvergencia. Átlagban a tagállamokban a háztartások legtehetősebb 20 %-ának jövedelme ötször akkora volt, mint a legszegényebb 20 % jövedelme. Bizonyított, hogy az elmúlt évtizedben a jövedelmi egyenlőtlenség általános növekedését az eloszlás alsó hányadában megfigyelhető egyenlőtlenségek növekedése okozta (lásd a 3.4. szakaszt). A konvergencia lassuló ütemét jelzi a korlátozott mértékű javulás, különösen a fokozottabb egyenlőtlenségeket mutató országokban. A jövedelemeloszlás alsó 40 %-ában található háztartások jövedelem-résaránya 2019-ig nőtt, az egyéb jövedelmi egyenlőtlenséget jelző egyéb mutatók mérsékelt javulása mellett. Az EU-27 átlaga 2019-ben elérte a 21,4 %-ot, míg 2018-ban és 2017-ben 21,2 % volt (2014-ben és 2015-ben érte el a 20,9 %-os minimumot). E problémák hosszú távú jellegére tekintettel fontos rendszerszintű jövőbe tekintő elemzések segítségével mélységében is megérteni a lehetséges kiutakat, és megerősíteni az EU rezilienciáját.

¹⁸ A relatív medián szegénységi rés a szegénységi küszöb alatt élő személyek teljes nettó ekvivalens jövedelme szerinti mediánérték és a szegénységi küszöb közötti különbözetheként számítható ki, illetve a szegénységi küszöb százalékában fejezhető ki (határérték: az ekvivalens jövedelem mediánértékének 60 %-a).

¹⁹ A mutató a szegénységi küszöb alatti és nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élő személyek teljes nettó ekvivalens jövedelme szerinti mediánérték és a szegénységi küszöb közötti távolsághoz képest, a szegénységi küszöb százalékában fejezhető ki. Ez a küszöbérték az adott országban élő összes ember rendelkezésre álló nemzeti medián ekvivalens jövedelem 60 %-ának felel meg (nem az Unió egészére vonatkozik).

2. A SZOCIÁLIS EREDMÉNYTÁBLA RÖVID ÁTTEKINTÉSE

A szociális jogok európai pillérét az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság közösen hirdette ki 2017. november 17-én. Húsz elvet és jogot tartalmaz, amely támogatja az esélyegyenlőséget és a hozzáférést a munkaerőpiachoz, a méltányos munkafeltételeket, valamint a szociális védelmet és a társadalmi befogadást. A pillér iránytűként hivatott szolgálni a tagállamok közötti konvergenciafolyamat számára, amelynek célja a társadalmi-gazdasági körülmények javítása. A szociális jogok európai pillérének megvalósítása különösen a jelenlegi válsághelyzetben élvez prioritást. A Bizottság 2021 első negyedében ambiciózus intézkedési tervet fog betervezni, amellyel biztosítja a pillér teljes körű végrehajtását. Az intézkedés terv lesz a Bizottság fő eszköze, amellyel közép- és hosszú távon hozzájárul a társadalmi-gazdasági talpra álláshoz és rezilienciaépítéshez, ugyanakkor fokozza a digitális és zöld gazdaságra való átállás szociális igazságosságát.

A szociális jogok európai pilléréhez egy szociális eredménytábla tartozik, amely az egyes tagállamok teljesítményének figyelemmel kísérésére és a trendek követésére szolgál²⁰. Az eredménytáblán több (kiemelt és másodlagos) mutató található a tagállamok foglalkoztatási és szociális teljesítményének vizsgálatára a pillér keretében azonosított három fő dimenzió mentén: i. esélyegyenlőség és hozzáférés a munkaerőpiachoz, ii. dinamikus munkaerőpiacok és méltányos munkafeltételek, valamint iii. állami támogatás/szociális védelem és társadalmi befogadás. A 2018-as kiadás óta az együttes foglalkoztatási jelentés magában foglalja a szociális eredménytáblát, amelynek eredményeit ez a fejezet foglalja össze a kiemelt mutatók tekintetében. Ezt az elemzést az általánosabb reformok kontextusába helyezve a 3. fejezet mutatja be.

---

²⁰ SWD(2017) 200 final, amely a 2017. április 26-i COM(2017) 250 final közleményt kíséri.

2.1. Az eredménytábla ismertetése

Az eredménytábla kulcsfontosságú eszköz a foglalkoztatási és szociális területen nyújtott teljesítmény, valamint a jobb életkörülmények és munkafeltételek irányában megmutatkozó konvergencia monitorozására. Segít különösen figyelemmel kísérni a tagállamok helyzetét a pillér mérhető dimenzióin, kiegészítve a meglévő monitorozási eszközöket, különösen a foglalkoztatási teljesítményfigyelőt és a szociális védelmi teljesítményfigyelőt²¹. A szociális eredménytábla 14, a foglalkoztatási és szociális trendeket széles körben értékelő kiemelt mutatót foglal magában:

- *Esélyegyenlőség és hozzáférés a munkaerőpiachoz:*
  - A korai iskolaelhagyók aránya, 18–24 évesek
  - A foglalkoztatási rátában megmutatkozó nemek közötti különbség, 20–64 évesek
  - Jövedelmi egyenlőtlenség a jövedelmi ötödök aránya alapján mérve – S80/S20
  - A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) aránya
  - A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) aránya, 15–24 évesek

---

²¹ A foglalkoztatási teljesítményfigyelő (EPM) és a szociális védelmi teljesítményfigyelő (SPPM) a Foglalkoztatási Bizottság, illetve a szociális védelemmel foglalkozó bizottság által készített éves jelentések. A figyelemmel kísérendő trendeket, a tagállamokban jelentkező fő foglalkoztatási és szociális kihívásokat azonosítják, és monitorozzák az Európa 2020 stratégia keretében a foglalkoztatással és a szegénység csökkentésével kapcsolatban kitűzött célértékek elérésének irányában elért előrehaladást.

– *Dinamikus munkaerőpiacok és méltányos munkafeltételek:*

- Foglalkoztatási ráta, 20–64 évesek
- Munkanélküliségi ráta, 15–74 évesek
- Tartós munkanélküliségi ráta, 15–74 évesek
- A háztartások rendelkezésére álló, reálértékben mért, egy főre eső bruttó jövedelem²²
- Egy teljes munkaidőben foglalkoztatott, egyedülálló, gyermektelen, átlagbért kereső munkavállaló nettó keresete²³

– *Állami támogatás/szociális védelem és társadalmi befogadás:*

- A (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzferek hatása a szegénység visszaszorítására²⁴
- Intézményes gyermekgondozásban részesülő 3 év alatti gyermekek aránya
- Egészségügyi ellátás iránti kielégítetlen igények, saját bevallás szerint²⁵
- Az alap- vagy annál magasabb szintű általános digitális készségekkel rendelkező egyének népességhez viszonyított aránya.

---

²² A szociális védelemmel foglalkozó bizottság által előírtak szerint ezt a mutatót a „kiigazított jövedelem” (azaz a természetbeni szociális transzfereket nem tartalmazó jövedelem) alkalmazásával, valamint a vásárlóerő-egységekre (PPS) való hivatkozás kihagyásával mérik.

²³ E mutató szintjei vásárlóerő-egységekben (PPS), míg a változások hazai pénznemben, reálértékben vannak kifejezve. A rövid távú ingadozások kisimítása érdekében hároméves átlagokat használnak mind a szintekhez, mind a változásokhoz. E mutatót egyéb mutatókkal, többek között a dolgozói szegénységi rátával, a bérszála ötödik és első tizede közötti aránnyal (D5/D1) és egyéb releváns EPM/SPPM- és JAF-mutatókkal összefüggésben kell olvasni és értelmezni.

²⁴ Ezt a (jövedelmi) szegénységi küszöb alatt élők szociális transzferek előtti és utáni, a teljes népességhez viszonyított arányának különbségeként mérik.

²⁵ A saját bevallás szerint az egészségügyi ellátás iránti kielégítetlen szükséglet az adott személy szubjektív értékelését jelenti arra vonatkozóan, hogy adott egészségügyi vizsgálatra vagy kezelésre szorult volna, azonban nem részesült benne vagy nem járt utána az alábbi három okból: „pénzügyi akadályok”, „várólista” és „túl messzire kell utazni”. Az orvosi ellátás azokat az egyedi egészségügyi szolgáltatásokat (orvosi vizsgálat vagy kezelés, a fogorvosi ellátás kivételével) jelenti, amelyeket orvos vagy egyenértékű szakember biztosít vagy közvetlenül felügyel, a nemzeti egészségügyi rendszerek keretében (Eurostat meghatározás). A betegség idején ellátásban részesülők által jelentett problémák akadályokat tükrözhetnek az ellátáshoz való hozzáférés tekintetében.

A kiemelt mutatók elemzésére a Foglalkoztatási Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság által közösen megállapított általános módszertan használata útján kerül sor (a részleteket lásd a 3. mellékletben). E módszertan a tagállamokra jellemző helyzetet és a fejleményeket a szociális eredménytáblán szereplő kiemelt mutatók szintjének és éves változásainak²⁶ a vizsgálatával elemzi. A szintek és változások besorolása a vonatkozó (súlyozatlan) uniós átlagoktól való távolságnak megfelelően történik. Ezt követően a tagállamoknak a szinteket és változásokat illető teljesítményét (egy előre meghatározott mátrix segítségével) összesítik, és így minden egyes tagállam a hét kategória (a „legjobban teljesítők”, „az átlagosnál jobb”, „jó, de figyelemmel kísérendő”, „átlagos/semleges”, „gyenge, de javuló”, „figyelemmel kísérendő” és „kritikus helyzet”) egyikébe kerül. Erre alapozva az 1. táblázat összegzi az eredménytáblán megállapított eredményeket az egyes mutatók tekintetében elérhető legfrissebb értékek szerint. A 14 mutató, ideértve a hosszú távú trendeket és a kiegészítő mutatókat is, részletes elemzését – relevanciájuktól függően – a 3. fejezet mutatja be.

A szociális eredménytábla eredményei segítenek a tagállamoknak a foglalkoztatási és társadalmi kihívások beazonosításában. Az európai szemeszter összefüggésében a szociális eredménytábla eredményeit rendszeresen használják az országjelentésekben az országspecifikus kihívások elemzésének alátámasztására. Tagállami szinten a nemzeti reformprogramok, valamint a stabilitási és konvergenciaprogramok elkészítéséhez szolgáltató alapot. A foglalkoztatási teljesítményfigyelőben és a szociális védelmi teljesítményfigyelőben foglalt további elemzéssel együtt ez szükség szerint megteremtette az elemzési alapot a Bizottságnak az országspecifikus ajánlásokat érintő javaslatok későbbi megtételére. E folyamat során a táblázat figyelmes, nem gépies értelmezése szavatolt, és egyéb – kvalitatív és kvantitatív jellegű – elemeket is figyelembe vesznek.

---

²⁶ A háztartások rendelkezésre álló bruttó jövedelme kivételével, amelynek mérése indexszámként történik (2008 = 100, így a válság előtti időszakhoz képest tükrözi a változást), és maga az érték mindig az utolsó évben változik; és a teljes munkaidőben foglalkoztatott, egyedülálló, gyermektelen, átlagbért kereső munkavállaló nettó keresete kivételével, amelynek esetében hároméves átlagokat használnak a Foglalkoztatási Bizottsággal és a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal egyetértésben.

A szociális eredménytábla segíti a nemzeti reformtervek és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek elkészítését – a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében ezek a legfontosabb referenciadokumentumok. A 2021. évre vonatkozó éves fenntartható növekedési stratégiában²⁷ jelzetteknek megfelelően a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz változásokat hoz majd az európai szemeszter 2021. évi ciklusában. Mivel mindez az európai szemeszter folyamatát egészíti ki, érdemes a tagállamoknak a nemzeti reformprogramjukat és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervüket egyetlen egységes dokumentumban benyújtani. Ráadásul – ahogyan az a tagállamoknak szóló, a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekre²⁸ vonatkozó iránymutatásban is szerepel – a tagállamoknak nagy vonalakban ismertetniük kell, hogy a tervek mennyire állnak összhangban a szociális jogok európai pillérével, és mennyire tudnak ténylegesen is hozzájárulni ahhoz. A tagállamoknak továbbá fel kell vázolniuk a terv általános gazdasági és társadalmi hatását (a makrogazdasági kilátások értékelésével együtt), releváns mutatók bemutatásával, ideértve a szociális eredménytáblán szereplő mutatókat is. A 2021-ben tervet benyújtó tagállamok esetében a Bizottság ezek lényegi értékelését a tanácsi végrehajtási jogi aktusokra irányuló javaslatokat kísérő elemző dokumentumokban fogja elvégezni²⁹.

---

²⁷ COM(2020) 575 final.

²⁸ SWD(2020) 205 final.

²⁹ 2021-ben ezek a dokumentumok lépnek az országjelentések helyébe. Sőt, a szóban forgó tagállamok esetében a Bizottság 2021-ben nem tesz javaslatot országspecifikus ajánlásokra, kivéve a Stabilitási és Növekedési Paktumban előírányzott, a költségvetési helyzetre vonatkozó ajánlásokat.

A 2021-es együttes foglalkoztatási jelentés a szociális eredménytábla tekintetében regionális dimenziót is tartalmaz. A mutatók nemzeti szinten való alakulása elkendőzheti a regionális szinten jelentkező jelentős különbségeket (miközben sok tagállamban számos szakpolitikáról és finanszírozásról ezen a szinten születik döntés). Ennek tükrében az együttes foglalkoztatási jelentés már második éve tartalmaz a szociális eredménytábla alapján a regionális helyzetre vonatkozó bizonyítékokat. Nevezetesen a 4. mellékletben található térképek a szociális eredménytábla egyes kiemelt mutatóit a tagállamok szerint, regionális bontásban mutatják be³⁰. Emellett a 3. fejezetben található elemzés adott esetben ismerteti a regionális szintű megállapításokat azoknak a tagállamoknak az esetében, amelyekben nagy eltérések mutatkoznak³¹ a NUTS II régiók között. Az adatok és a megállapítások lehetővé teszik annak megértését, hogy egy ország különböző régiói milyen eredményeket érnek el a pillér egyes fő dimenzióinak tekintetében, és segítenek az országokon belüli konvergencia ellenőrzésében, a regionális szakpolitikák hatásának értékelésében és a regionális szakpolitikai döntéshozatal alakításában.

2.2. Megállapítások a szociális eredménytábla alapján

A szociális eredménytábla a foglalkoztatásnak a Covid19-válság nyomán kialakult körülményeit tükrözi, ugyanakkor az adatok hozzáférhetőségének köszönhetően a világjárvány előtti szociális és készségekkel kapcsolatos feltételeket is ismerteti. Az eredménytábla bemutatása óta a tagállamok helyzetének a kiemelt mutatókkal kapcsolatos értékelése (az előző szakaszban ismertetett módszertan szerint) a legfrissebb rendelkezésre álló éves adatok alapján történt, mind a szintek, mind pedig a változások tekintetében. A jelenlegi fordulat esetében ez a megközelítés azt jelentené, hogy a legtöbb mutató esetében a 2019-es adatokat (és a 2018-hoz képest elért változásokat) kellene vizsgálni. Az éves adatok használata azonban nem tenné lehetővé a legfrissebb munkaerőpiaci fejleményeknek a válság összefüggésében történő vizsgálatát, és azok korábbi (járvány előtti) tendenciákra történő visszavezetését. Ebben az összefüggésben az EMCO mutatókkal foglalkozó csoportja beleegyezett abba, hogy a szociális eredménytábla értékelésénél ideiglenesen eltérjen az éves adatok használatától, és ehelyett inkább a legújabb negyedéves adatokat használja a következő öt munkaerőpiaci kiemelt mutató³² esetében, amelyek esetében ténylegesen rendelkezésre állnak az adatok (a munkaerő-felmérés alapján):

³⁰ Amely esetekben regionális szintű (NUTS II) adatok állnak rendelkezésre (korai iskolaelhagyás, nemek közötti foglalkoztatási különbség, NEET-ráta, foglalkoztatási ráta, munkanélküliségi ráta, tartós munkanélküliségi ráta, a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya, a szociális transzferek hatása – a nyugdíjak nélkül – a szegénység csökkentésére, az egészségügyi ellátás iránti kielégítetlen igény, saját bevallás szerint, valamint a jövedelmi ötödök aránya).

³¹ A népességgel súlyozott relatív szórás alapján.

³² Ezen öt mutató esetében a 2020 II. negyedévi adatok (szezonálisan kiigazított adatok) a mutatók „szintjeként” kerültek felhasználásra, a 2020 II. negyedévi és 2019 II. negyedévi adatok (szezonálisan kiigazított adatok) közötti különbséget pedig a „változás”. A 2019-re vonatkozó éves szórásdiagramok és adattáblázatok tájékoztatás céljából a mellékletben szerepelnek.

- Foglalkoztatási ráta, 20–64 évesek
- A foglalkoztatási rátában megmutatkozó nemek közötti különbség, 20–64 évesek
- Munkanélküliségi ráta, 15–74 évesek
- Tartós munkanélküliségi ráta, 15–74 évesek
- A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok aránya (NEET-fiatalok aránya), 15–24 évesek

A kiemelt mutatók 2020 első felében a munkaerőpiaci feltételek bizonyos mértékű romlását jelzik. A fent említett öt munkaerőpiaci mutató közül a foglalkoztatási ráta és a foglalkoztatásban, oktatásban vagy képzésben részt nem vevő (NEET-) fiatalok aránya romlott 2020 II. negyedévében az EU-27-ben³³ 2019 II. negyedévével összehasonlítva, miközben a munkanélküliségi ráta és a nemek közötti foglalkoztatási különbség nagyjából azonos maradt; a tartós munkanélküliségi ráta azonban némi javulást mutatott (a közelmúltbeli trendekről további részletek az 1. fejezetben).

A szociális és a készségmutatók, amelyeknél csak a Covid19 előtti adatok állnak rendelkezésre, 2019-ben tovább javultak³⁴. A fennmaradó kilenc kiemelt mutató pozitív vagy nagyjából stabil trendet jelez éves szinten (azaz vagy 2019-ben, vagy 2018-ban, az adatok hozzáférhetőségétől függően). Különösen a szegénység, az egyenlőtlenség és az ezzel kapcsolatos mutatók (azaz a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya, a jövedelmi ötödök aránya, a háztartások egy főre eső rendelkezésre álló bruttó jövedelme, teljes munkaidőben foglalkoztatott, egyedülálló, gyermektelen, átlagbért kereső munkavállaló nettó keresete), valamint az oktatással, gyermekgondozással és készségekkel összefüggő mutatók (az oktatást és a képzést korán elhagyók, 3 év alatti gyermekek gyermekgondozásban való részvétele, az alap- vagy magasabb szintű digitális készségekkel rendelkező népesség aránya) átlaga tekintetében mutatkozott javulás. Nagyjából stabil trend volt megfigyelhető a szociális transzfereknek a szegénység visszaszorítására gyakorolt hatása tekintetében, valamint az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint kielégítetlen igény terén.

³³ Ez súlyozott uniós átlagokat jelent az „egy teljes munkaidőben foglalkoztatott, egyedülálló, gyermektelen, átlagbért kereső munkavállaló nettó keresete” mutató kivételével, amely esetében súlyozatlan átlagot használnak.

³⁴ A szociális eredménytábla kiemelt mutatóival kapcsolatos adatkinyerés határideje 2021. január 11.

A 3. fejezetben található szórásdiagramokon látható, hogy a legtöbb munkaerőpiaci mutató tekintetében eltérő trendek figyelhetők meg a tagállamok között (a munkanélküliségi ráta és a tartós munkanélküliségi ráta kivételével). Ez azt jelenti, hogy átlagosan a rosszabb kiinduló helyzetű tagállamok erősebb romlást tapasztaltak 2020 II. negyedévében. Bizonyos mértékű konvergencia azonban általánosságban megfigyelhető az egyéb kiemelt mutatók esetében (egyes esetekben a trend nem határozható meg egyértelműen).

Csaknem minden tagállam kihívásokkal néz szembe legalább egy kiemelt mutató

tekintetében. Összességében nézve a három legproblémásabb besorolást (vagyis a „kritikus helyzet”, a „figyelemmel kísérendő” és a „gyenge, de javuló”), Németország és Hollandia kivételével valamennyi tagállam rendelkezik legalább egy jelzéssel. Csak a „kritikus helyzet” besorolást tekintve (azok a mutatók, amelyek az átlagnál sokkal alacsonyabb szinten állnak, és az elmúlt év során nem javultak elegendő mértékben, esetleg tovább romlottak) 13 tagállamnál szerepel figyelmeztető jelzés, ami eggyel kevesebb a 2020-as együttes foglalkoztatási jelentésben szereplő számnál³⁵. Magyarország (az előző évi kikerülést követően ismét) bekerült az országok e csoportjába, míg Észtország és Litvánia elhagyta azt. A 14 értékelt területen összesen 120 „kritikus helyzet”, „figyelemmel kísérendő” vagy „gyenge, de javuló” helyzet azonosítható, ami az összes értékelés körülbelül 32 %-ának felel meg (ez ugyanannyi százalékpont, mint a 2020. évi együttes foglalkoztatási jelentésben szereplő arány). Ezek közül 41 „kritikus helyzet” (ami az összes értékelés 11,1 %-ának felel meg), a 2019. évi együttes foglalkoztatási jelentésben szereplő 40-nel szemben (ami az összes értékelés 10,3 %-ának felelt meg).

---

³⁵ Az adatok közvetlenül nem hasonlíthatók össze, mivel a méréseket az EU-28 vonatkozásában végezték el 2020. évi jelentésben, a tárgyévben pedig az EU-27 vonatkozásában; az átlagértékek és a szórás kiszámítását az országok összetétele befolyásolja. Az Egyesült Királyság a 2020-as jelentésben nem számolt be „kritikus helyzetekről”.

A korábbi évekhez hasonlóan a tagállamok helyzete és nehézségeik súlyossága jelentős eltérést mutat – ami a munkaerőpiaci mutatókat illetően a válsághelyzet hatását is tükrözi. Románia, Olaszország, Görögország és Spanyolország „kritikus”, „figyelemmel kísérendő” vagy „gyenge, de javuló” értékelést kapott tíz vagy több mutatót illetően, őket Bulgária követi kilenc kihívással (lásd az 1. táblázatot). Ezen országok közül Bulgária, Románia és Olaszország esetében fordul elő legnagyobb arányban „kritikus helyzet” (6-6 alkalommal), őket Spanyolország (5) és Görögország követi (3). Görögország, Románia és Spanyolország azonban néhány kedvező értékelésről is beszámolt (amelyeket a világválság kitörése előtt rögzítettek): Görögország a „legjobban teljesítők” között van a korai iskolaelhagyás tekintetében, és „az átlagosnál jobb” eredmény ért el a jövedelmi egyenlőtlenség és az egyéni digitális készségek szintjének területén; Spanyolország a „legjobban teljesítők” között van a gyermekgondozásban való részvétel és „az átlagosnál jobb” az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint ki nem elégített igény területén; Románia „a legjobban teljesítők” között van a háztartások egy főre jutó rendelkezésére álló jövedelmének növekedése terén. A kihívások összmenyisége tekintetében Lettország (hét kihívás), Ciprus és Magyarország (hat-hat kihívás) követi³⁶. Ezzel ellentétben Dánia és Hollandia a „legjobban teljesítők” között van vagy „az átlagosnál jobb” tíz kiemelt mutató tekintetében, őket követi Csehország és Svédország (kilenc mutató tekintetében), majd Finnország (nyolc mutató tekintetében).

---

³⁶ Megjegyzendő, hogy Olaszország az együttes foglalkoztatási jelentés 2020. évi kiadásában több mint 10 kihívást számlált. A megszövegezés pillanatában az Olaszországra vonatkozó adatok hiányoznak négy, Lettország esetében pedig egy kiemelt mutatónál.

1. táblázat A szociális eredménytáblán szereplő kiemelt mutatók összjegyzése

	Equal opportunities and access to the labour market					Dynamic labour markets and fair working conditions					Public support / Social protection and inclusion			
	Early leavers from education and training	Gender employment gap	Income quintile ratio	At risk of poverty or social exclusion rate	Youth NEET rate	Employment rate	Unemployment rate	Long-term unemployment rate	GDHI per capita growth	Net earnings of a full-time single worker earning AW	Impact of social transfers on poverty reduction	Children aged less than 3 years in formal childcare	Self-reported unmet need for medical care	Individuals' level of digital skills
Year	2019	Q2-2020	2019	2019	Q2-2020	Q2-2020	Q2-2020	Q2-2020	2019	2019	2019	2019	2019	2019
Best performers	EL, HR, IE, LT, SI	FI, LT, LV	BE, CZ, SI	FI, SI	CZ, LV, NL, SE	CZ, DE, NL, SE	CZ, DE, PL		EE, HU, LT, RO	DE, DK, IE, LU, NL	AT, DK, FI, IE, SI	BE, DK, ES, LU, NL, PT, SE		DE, DK, FI, NL, SE
Better than average	CZ, EE, FI, PL, PT, SE	AT, DE, DK, FR, LU, PT, SE, SI	AT, DK, EL, FI, IE, MT, NL	AT, CY, DE, DK, HR, NL, PL, SK	DK, EE, LU, MT, PL, SI	DK, EE, FI, LT, LV, MT, PL	BE, FR, HU, IE, IT, MT, NL, PT	CZ, DK, EE, FR, HU, NL, PL, PT	CZ, SE, SK	BE, FI, SE	BE, FR, LT, SE, SK	FR, LT, MT, SI	AT, CZ, DE, ES, LT, LU, MT, NL	AT, CZ, EE, EL, HR, IE
On average	AT, BE, DE, DK, FR, LV, NL, SK	BE, BG, EE, ES, HR, IE, NL, SK	DE, EE, FR, HR, HU, LU, PL, PT	BE, HU, IE, LU, PT	BE, FI, HU, LT, PT, SK	CY, FR, HU, LU, SI, SK	AT, BG, CY, DK, FI, HR, LU, RO, SI, SK	AT, BE, BG, CY, FI, HR, IE, LV, RO, SE, SI	DE, DK, FI, FR, HR, IE, LV, NL, PT, SI	CY, EL, FR, MT	CY, CZ, DE, NL, PL	CY, DE, EE, FI, IE, IT, LV	BE, BG, CY, FR, HR, HU, IE, IT, PT, SE, SI, SK	BE, ES, FR, LT, MT, PT, SI, SK
Good but to monitor			SK	CZ, FR				MT		AT				LU
Weak but improving	IT, RO	EL	LT	EL, IT, LT	RO	HR	EL	EL, ES, IT		BG, HU, LT, LV, PL, RO		SK	EE, EL, LV	
To watch	CY, HU, LU	CY, CZ	CY, ES, SE	EE, ES, MT, SE	AT, EL, FR, HR, IE	AT, BE, BG, IE, PT, RO	EE, LT, LV, SE	LT, LU, SK	AT, BE, ES	CZ, EE, ES, HR, IT, PT, SI	EE, HR, HU, LU, MT, PT	AT, BG, EL	DK, FI, PL, RO	CY, HU, PL
Critical situations	BG, ES, MT	HU, IT, MT, PL, RO	BG, IT, LV, RO	BG, LV, RO	BG, CY, ES, IT	EL, ES, IT	ES		CY, EL, IT	SK	BG, EL, ES, IT, LV, RO	CZ, HR, HU, PL, RO		BG, LV, RO

Megjegyzés: 2021. január 11-i frissítés. A NEET-fiatalkor aránya és a tartós munkanélküliségi ráta DE esetében nem áll rendelkezésre. Az egy főre eső GDHI bővülésére vonatkozó adat nem áll rendelkezésre BG és MT esetében. Az egyéni digitális készségek szintjét illetően nem áll rendelkezésre adat IT esetében (a 2017-es adat hiányzik). Az idősorok töréseit és az egyéb statisztikai jelölőket az 1. és 2. melléklet ismerteti.

3. FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS REFORMOK – A TAGÁLLAMOK TELJESÍTMÉNYE ÉS INTÉZKEDÉSEI

Ez a szakasz a Tanács által 2020-ban elfogadott uniós foglalkoztatási iránymutatásokban meghatározott prioritási területekre jellemző legfrissebb fő foglalkoztatási és szociális mutatókról, illetve a tagállamok által e területeken hozott intézkedésekről nyújt áttekintést³⁷. A tagállamok 2020. évi nemzeti reformprogramjaira és az Európai Bizottság forrásaira támaszkodik³⁸. Amennyiben a szöveg ezt külön nem jelzi, a jelentés csak a 2019 júniusa után végrehajtott szakpolitikai intézkedéseket ismerteti. A munkaerőpiac közelmúltbeli alakulásának részletes elemzése a munkaerőpiac és a bérek alakulásáról szóló 2020. évi éves jelentésben³⁹ és az európai foglalkoztatási és szociális fejleményekről szóló 2020. évi éves jelentésben található⁴⁰.

3.1. 5. számú

iránymutatás: A munkaerő-kereslet fellendítése

Ez a szakasz az 5. számú foglalkoztatási iránymutatás végrehajtásáról nyújt áttekintést, amely azt javasolta a tagállamoknak, hogy teremtsék meg a munkaerő-kereslet és a munkahelyteremtés fellendítésének feltételeit. Elsőként tagállamonkénti áttekintést nyújt a munkanélküliségi és foglalkoztatási rátákról, az 1. fejezetben szereplő uniós szintű elemzést kiegészítve. Majd az önálló vállalkozói tevékenység tendenciáit, a bérdinamikát, a minimálbért és az adóék alakulását vizsgálja meg. A 3.1.2. szakasz mutatja be az e területeken a tagállamok által megvalósított szakpolitikai intézkedéseket, és külön kitér a világjárvány összefüggésében hozott, a munkahelyek megóvására és a munkahelyteremtés támogatására irányuló szakpolitikai intézkedésekre.

---

³⁷ HL L 344., 2020.10.19., 22. o.

³⁸ Beleértve a LABREF-adatbázist, amely a következő címen érhető el: <https://europa.eu/!NR68Bw>

³⁹ Európai Bizottság (2020). Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual Review 2020. (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában, 2020. évi éves jelentés). Luxemburg: Az Európai Unió Kiadóhivatala.

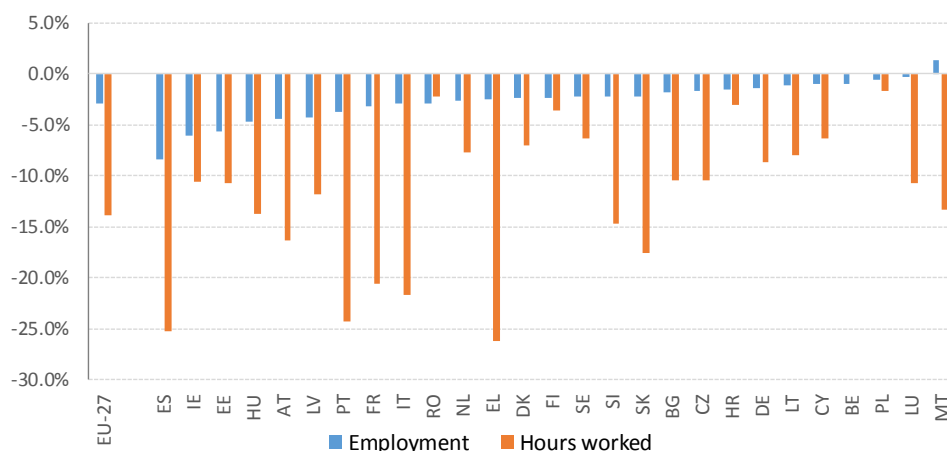
⁴⁰ Európai Bizottság (2020). Employment and Social Developments in Europe. Annual review 2020 (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában. Éves jelentés 2020). Luxemburg: Az Európai Unió Kiadóhivatala. Elérhető itt: <https://europa.eu/!MM76mf>

3.1.1. Fő mutatók

A foglalkoztatásban álló személyek száma 2020 II. negyedévében csökkent, ami a Covid19-válság hatásának feleltethető meg. 2019 során a foglalkoztatottak összlétszáma (a nemzeti számlák szezonálisan kiigazított hazai foglalkoztatottsági adatai alapján) valamennyi tagállamban nőtt vagy változatlan maradt 2018-hoz képest (kivéve a Lengyelországban és Romániában mért kisebb mértékű csökkenést). A foglalkoztatás bővülése lassult vagy negatív előjelűvé vált több tagállamban 2020 I. negyedévében (az uniós negyedéves átlag $-0,2\%$). Ezt követően (Málta kivételével) minden tagállamban csökkenés volt megfigyelhető a második negyedévben (az uniós átlag $-2,8\%$ volt). A 2019 IV. negyedévében mért foglalkoztatási csúccsal összevetve ez a csökkenés meghaladta a hatmillió főt. A legnagyobb csökkenést Spanyolországban ($-8,4\%$, azaz 1,7 millió fő), Írországban ($-6,1\%$), Észtországban ($-5,6\%$) és Magyarországon ($-4,6\%$) jegyezték. A foglalkoztatás bővülése tizenhárom másik tagállamban pedig -2% alatt volt (7. ábra). Ezzel ellentétben a csökkenés kisebb mértékű volt Ciprus (-1%), Lengyelország ($-0,5\%$) és Luxemburg ($-0,3\%$) esetében. Málta volt az egyetlen ország, amelyből a foglalkoztatás $1,4\%$ -os bővülését jelentették. 2020 III. negyedévében a foglalkoztatás az előző negyedévhez képest bizonyos mértékben javult (uniós átlagban $0,9\%$ -kal). 19 tagállamban nőtt a foglalkoztatás (az ábrán nem láthatók), a legjobban Írországban ($+3,3\%$), Spanyolországban ($+3,1\%$), Ausztriában ($+3\%$) és Magyarországon ($+2,4\%$). Ezzel szemben Romániában és Litvániában csökkent a foglalkoztatás a legnagyobb mértékben, az előző negyedévhez képest 1% -kal, illetve $1,9\%$ -kal.

7. ábra: EU-szerte jelentős mértékben csökkent a foglalkoztatás

A foglalkoztatottak összlétszámának és a munkaóráknak a százalékos változása 2019 IV. negyedévé és 2020 II. negyedévé között

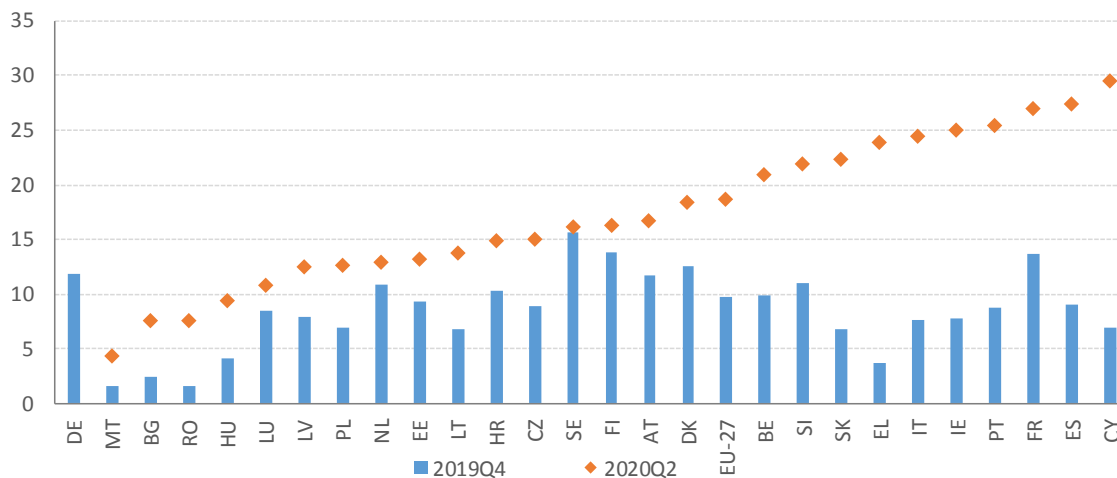

Forrás: Eurostat, nemzeti számlák.

Megjegyzés: szezonálisan és naptárilag kiigazított adatok, kivéve CZ, EL, FR, MT, PL, PT, SK esetében, ahol csak szezonális kiigazítás történt (foglalkoztatás) és MT, SK esetében (munkaórák száma). BE esetében nincs adat a munkaórák számára vonatkozóan.

8. ábra: A munkahelyi hiányzás az egész EU-ban megugrott

Munkahelyi hiányzás az összes foglalkoztatott számának arányában (20–64 évesek)

Forrás:

Eurostat, LFS. Megjegyzés: szezonálisan kiigazított adatok. DE esetében nem állnak rendelkezésre adatok 2020 II. negyedévére.

A csökkentett munkaidős foglalkoztatás segítette a munkahelyek megszűnésének megakadályozásában. A válság kialakulása óta a tagállamok széles körben alkalmazták és/vagy megerősítették a csökkentett munkaidős foglalkoztatást vagy egyéb munkahelymegtartó intézkedéseket, amelyek célja a munkahelyek megszűnésének mérséklése, a humán tőke szétszóródásának vállalati szintű elkerülése és az összesített kereslet fenntartása a jelentős mértékű gazdasági hanyatlás szakaszában. Ugyanakkor a munkáltatók önállóan is módosították a munkaerő-igényüket, hogy biztosítsák műveleteik fenntarthatóságát. Ahogyan az az 1. szakaszban is látható volt, és a 7. ábrából egyértelműen kiderül, a munkaórák számának csökkenése jelentős mértékben meghaladta a foglalkoztatás csökkenését (-13,9 % kontra -3 % az EU-ban 2020 II. negyedévében, 2019 IV. negyedévével összehasonlítva), ami nagyrészt a csökkentett munkaidős foglalkoztatás alkalmazásának tulajdonítható. Az egyes országok között a két mutató közötti legnagyobb eltérés⁴¹ Luxemburgban, Görögországban, Szlovákiában, Litvániában, Olaszországban, Portugáliában, Szlovéniában és Franciaországban volt megfigyelhető. 2020 III. negyedévében a ledolgozott munkaórák száma ismét javulásnak indult, és az előző negyedévhez képest átlagosan 11,9 %-kal nőtt, Románia kivételével pedig valamennyi tagállamban nőtt. Ugyanakkor – ahogyan a 8. ábrából is nyilvánvaló – a munkahelyről hiányzó munkavállalók száma (az összes foglalkoztatott arányában) meredeken megugrott a második negyedévben, az EU-ban 9 százalékponttal emelkedett (az elmúlt évtizedben jellemző stabilitást követően 2019 IV. negyedévében mért 9,7 %-ról a 2020 II. negyedévében mért 18,7 %-ra). Az átmeneti elbocsátások önmagukban is az összes hiányzás felét tették ki (hirtelen növekedés a 2019 IV. negyedévében mért 0,2 %-ról a 2020 II. negyedévi 7,4 %-ra). A hiányzások arányában a legnagyobb növekedés Cipruson (+22,6 százalékpont), Görögországban (+20,3 százalékpont), Spanyolországban (+18,4 százalékpont), Írországban (+17,4 százalékpont), Olaszországban (+16,9 százalékpont) és Portugáliában (+16,8 százalékpont) volt megfigyelhető. A harmadik negyedévben a távollévő munkavállalók aránya 9,1 %-ra csökkent (1,1 % volt csak az elbocsátásokat figyelembe véve).

A csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok alkalmazása a Covid19-válság során az összes országban korábban soha nem látott szintet ért el (amely országokra vonatkozóan van nyilvánosan hozzáférhető adat)⁴². A csökkentett munkaidős foglalkoztatás alkalmazása különösen elterjedt volt a szolgáltatási ágazatban (főként a szállodákban és az éttermekben), valamint a kiskereskedelemben. Egyes tagállamokban az újonnan létrehozott programok esetében viszonylag kis mértékű volt a kihasználtság. Ez részben a programok kialakítása, az új közigazgatási eljárásokhoz való lassú alkalmazkodás vagy a késedelmes végrehajtás miatt alakulhatott így. Néhány újonnan létrehozott program esetében (például Bulgáriában, Csehországban, Horvátországban és Magyarországon) az a követelmény, amely szerint a cégeknek vállalniuk kellett a költségek egy részét, visszafoghatta a programok kihasználtságát. Lengyelországban a kezdeti kihasználtságot csökkentette az a követelmény, amely szerint a támogatás lejártá után is meg kell tartani a munkahelyet.

⁴¹ A munkaórák számában bekövetkezett csökkenésnek a foglalkoztatás csökkenéséhez viszonyított arányát véve.

⁴² A részletekért lásd: Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2020 (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában, 2020. évi éves jelentés).

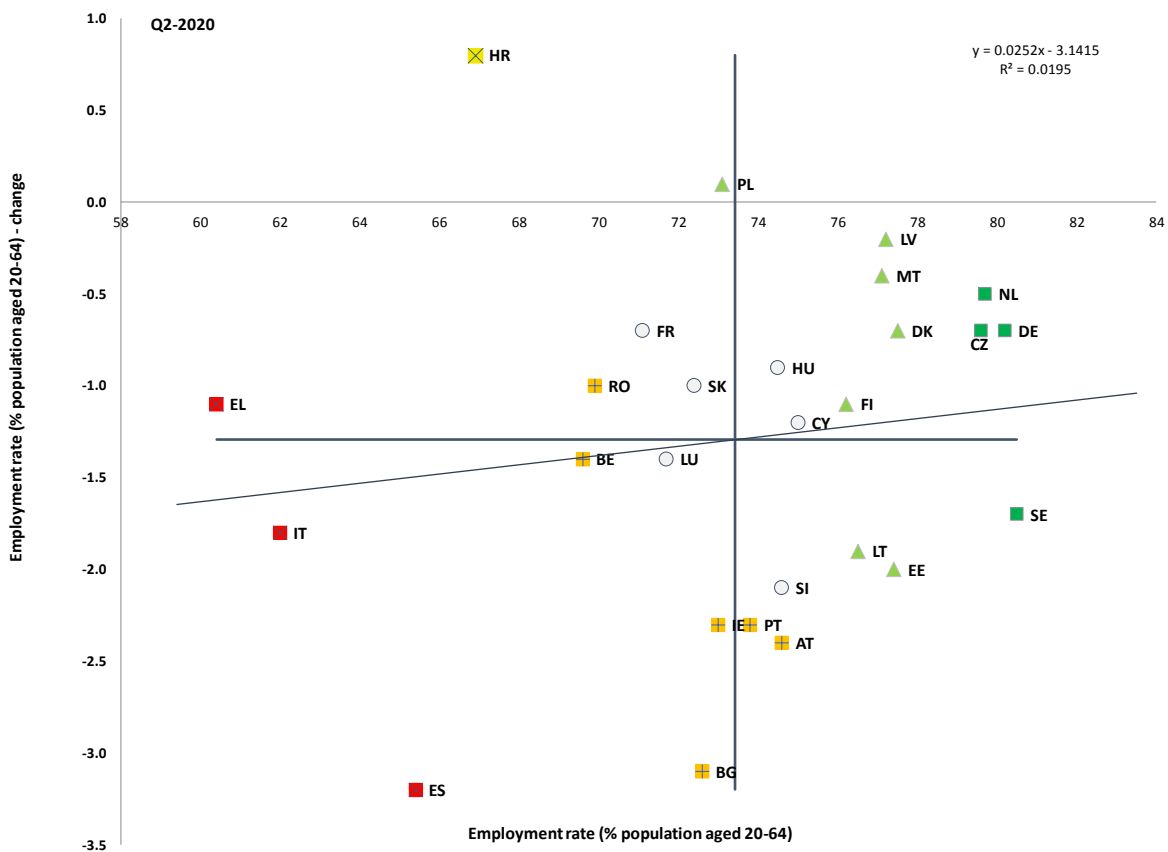
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=113&furtherNews=yes&newsId=9873>.

Az általános foglalkoztatási ráta korlátozott mértékű csökkenése mögött a tagállamok közötti jelentős különbségek húzódnak meg. 2019 során a foglalkoztatási ráta (a 20–64 évesek korcsoportjában) átlagban és valamennyi tagállamban egyaránt nőtt (Svédországban kis mértékű csökkenés mutatkozott, de még így is a legmagasabb szintet érte el az EU-ban). Az 1. szakaszban jelzetteknek megfelelően 2020 II. negyedévében a foglalkoztatási ráta 1,2 százalékponttal 72,1 %-ra csökkent a 2019 II. negyedévében mért 73,3 %-os csúcsról (így a mutató a 2018 I. negyedévében mért szintre tért vissza). A már említettek szerint az általánosan visszafogott csökkenés a válság összefüggésében hozott rendkívüli intézkedéseknek tulajdonítható. A helyzet azonban tagállamtól függően jelentős heterogenitást mutat. Ahogyan a 9. ábrán is látható, az Eurostat LFS adatai alapján a csökkenés Spanyolországban volt a legnagyobb (3,2 százalékpontos), ezt követte Bulgária (3,1 százalékpont), Ausztria (2,4 százalékpont), Írország és Portugália (2,3 százalékpont). Ezzel szemben Horvátországban és Lengyelországban bővülés volt megfigyelhető (0,8, illetve 0,1 százalékpont), míg Málta és Lettország stabil vagy minimálisan csökkenő rátát jelzett. A harmadik negyedévben az általános foglalkoztatási ráta kismértékben, 72,4 %-ra emelkedett, és négy tagállam (Svédország, Lettország, Ciprus és Litvánia) kivételével valamennyi tagállamban nőtt a második negyedévhez képest.

Ha megnézzük a szociális eredménytábla kiemelt mutatóira vonatkozó módszertanon alapuló értékelést, a helyzet lényegében nem változott az előző évekhez képest: Görögország, Olaszország és Spanyolország esetében továbbra is „kritikus helyzet” figyelhető meg (a ráták 65 % közelében vagy az alatt vannak), míg Svédország, Németország, Csehország és Hollandia a „legjobban teljesítők” (80 % közeli vagy afeletti rátákkal). Mindeközben a foglalkoztatási ráta 2020 II. negyedévében bekövetkezett hirtelen csökkenése megmagyarázza, hogy Bulgária, Írország, Ausztria és Portugália miért került a „figyelemmel kísérendő” országok csoportjába (bár az érintett szintek még így is az átlaghoz közeli). Belgium és Románia szintén a „figyelemmel kísérendő” csoportba kerültek, mivel az elmúlt év során 70 % alá esett a foglalkoztatási ráta. Horvátország, amely továbbra is alacsony, 66,9 %-os foglalkoztatási rátával rendelkezett 2020 II. negyedévében, „gyenge, de javuló” besorolást kapott az emelkedés miatt (amely a válság ellenére is bekövetkezett). A regressziós görbe kedvezően alakuló meredeksége arra utal, hogy a tagállamok enyhén széttartó tendenciát tapasztalnak meg (azaz a foglalkoztatási ráták gyorsabban csökkentek az alacsonyabb szintről induló országokban). Egyelőre kérdéses, hogy ez a tendencia fennmarad-e, ahogyan az a pénzügyi válság idején történt. Számos tagállamban jelentős regionális eltérések mutatkoznak a foglalkoztatási rátákban (lásd a 4. mellékletet).

9. ábra: A foglalkoztatási ráta szinte minden tagállamban visszaesett

Foglalkoztatási ráta (20–64 évesek) és annak éves változása (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

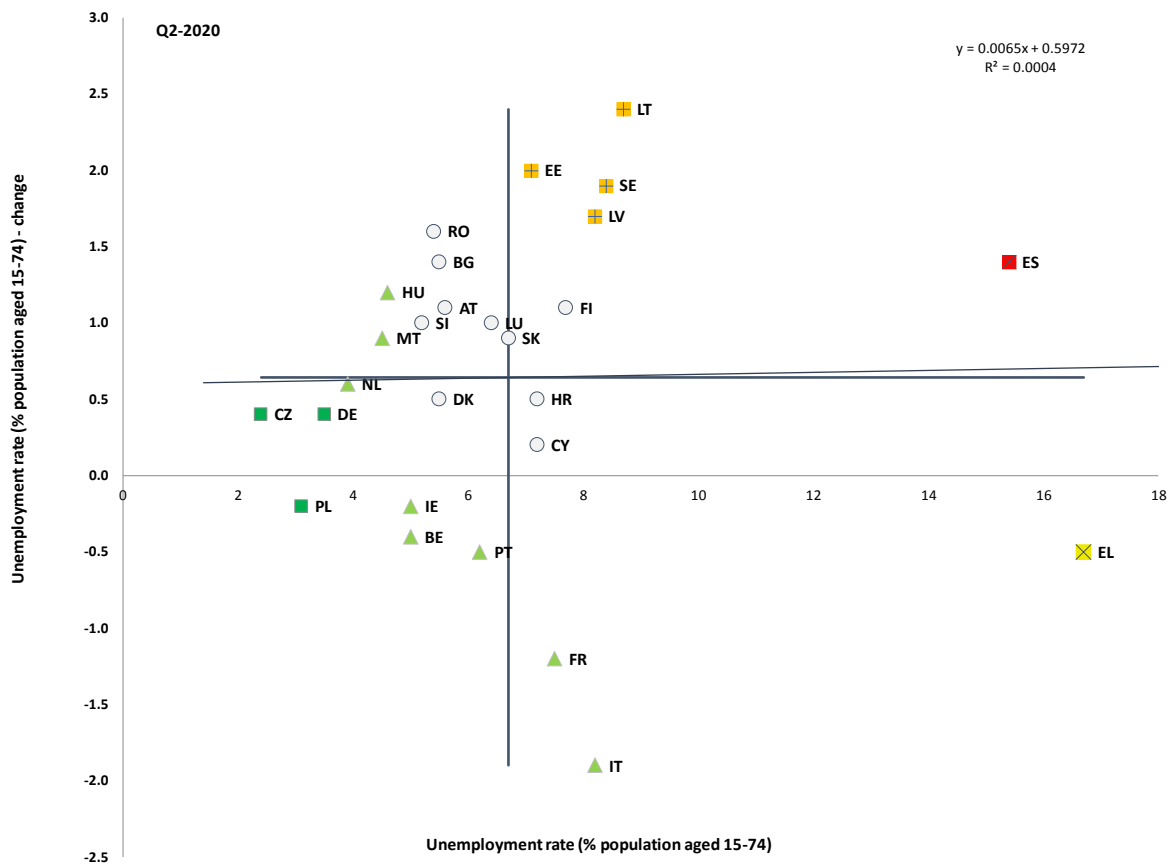

Forrás: Eurostat, LFS. Időszak: 2020 II. negyedévi szintek és éves változás 2019 II. negyedévéhez képest. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

A tagállamok többségében egyelőre mérsékelt a munkanélküliség növekedése. Ahogyan az 1. szakaszban is bemutattuk, a munkanélküliségi ráta uniós átlaga 2020 júliusára 7,8 %-ra nőtt, ami csupán 1,3 százalékponttal magasabb, mint a válság előtt, 2020 februárjában mért legalacsonyabb szint, ezt követően pedig 2020. novemberére 7,5 %-ra csökkent. Mindez a 2019 során a tagállamok többségében megtapasztalt folyamatos csökkenést követően alakult így. Ez a mérsékelt növekedés betudható a csökkentett munkaidős foglalkoztatás hatásának, bár részben az inaktivitás is magyarázat lehet (számos tagállamban a munkaerő jelentős hányada feladta az aktív álláskeresést, különösen a lezárások idején). A munkanélküliségi ráta 2020 II. negyedévi szintjét, valamint a 2019 II. negyedévéhez viszonyított változást mutató 10. ábra azt jelzi, hogy ez a mérsékelt átlagos növekedés nagyon különböző nemzeti trendeknek tulajdonítható. A 27 tagállamból 20 esetében a munkanélküliségi ráta valójában emelkedett ebben az időszakban, az emelkedés mértéke Litvániában, Lettországon, Észtországban és Svédországban megközelítette vagy meghaladta a 2 százalékpontot (a szociális eredménytábla módszertana szerint a „figyelemmel kísérendő” jelölést kapták). Ezzel ellentétben a második negyedévben a munkanélküliségi ráta ténylegesen csökkent Olaszországban, Franciaországban, Portugáliában, Belgiumban, Írországon, Lengyelországban és Görögországban (Olaszország esetében csaknem 2 százalékponttal). A csökkenő aktivitási ráta (Portugáliában 2,9 százalékpontos, Olaszországban 2,8 százalékpontos, Írországon 2,7 százalékpontos, Franciaországban 2 százalékpontos, Belgiumban 1,7 százalékpontos, Görögországban 1,4 százalékpontos csökkenés) magyarázatot adhat erre a jelenségre. A 2020 III. negyedévére vonatkozó adatok azonban az egy évvel korábbihoz viszonyítva a munkanélküliség tényleges növekedését jelzik minden ország esetében, Görögországot kivéve. Összehasonlításként Spanyolország „kritikus helyzet”, Görögország „gyenge, de javuló” besorolású (a munkanélküliségi ráta meghaladja a 15 %-ot), míg Csehország, Németország és Lengyelország „a legjobban teljesítők” közé tartozik (a munkanélküliségi ráta 4 % alatti). Regionális szinten jelentős eltérések mutatkoznak (lásd a 4. mellékletet), miután Görögország, Olaszország és Spanyolország egyes régióiban 20 %-ot meghaladó munkanélküliségi rátákat mérnek.

10. ábra: A munkanélküliség a tagállamok többségében emelkedett, összességében mérsékelt emelkedést mutat

Munkanélküliségi ráta (15–74 évesek) és annak éves változása (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Forrás: Eurostat, LFS. Időszak: 2020 II. negyedévi szintek és éves változás 2019 II. negyedévéhez képest. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

Az önálló vállalkozók számát átlagban kevésbé befolyásolta a válság, mint az összes foglalkoztatott számát – de a tagállamok között nagyobb heterogenitás mutatkozik. 2019 IV. negyedéve és 2020 II. negyedéve között az önálló vállalkozók száma 2,2 %-kal (azaz 677 000 fővel) csökkent, szemben a foglalkoztatottak összlétszáma 3 %-os csökkenésével (nemzeti számlák adatai, szezonálisan kiigazított adatok⁴³). Bár ez a csökkenés jelentős, a foglalkoztatottak összlétszámával történő összehasonlítás azt mutatja, hogy az önálló vállalkozók jelentős része a gazdasági tevékenység összeomlása ellenére képes volt folytatni vállalkozói tevékenységét, akár úgy, hogy (átmenetileg) csökkentette a vállalkozás méretét, vagy hogy a távmunka valamely formájára állt át. Az önálló vállalkozók még így is a leginkább veszélyeztetett kategóriák egyikét képviselik a recesszió elhúzódása esetén, többek között azért, mert számos tagállamban korlátozott a szociális védelmi rendszerekhez való hozzáférésük. 2019 IV. negyedéve és 2020 II. negyedéve között csak nyolc tagállamban csökkent a foglalkoztatottak összlétszámánál nagyobb mértékben az önálló vállalkozók száma (Bulgária, Németország, Észtország, Görögország, Olaszország, Románia, Szlovákia és Finnország). Összességében a legnagyobb csökkenést Romániában (–11,7 %), Észtországban (–6,1 %), Írországból (–5,5 %) és Spanyolországban (–4,6 %) mérték. Érdekes módon az önálló vállalkozók száma tizenegy tagállamban nőtt 2019 IV. negyedéve és 2020 II. negyedéve között, és a legnagyobb mértékű növekedés Lettországból, Horvátországból és Máltán volt megfigyelhető. 2020 III. negyedévében az önálló vállalkozók száma nagyjából változatlan maradt a második negyedévhez képest (szemben a foglalkoztatottak összlétszámának növekedésével). Számuk tovább csökkent különösen Romániában, Németországban, Finnországban, Szlovákiában, Franciaországban, Dániában, Olaszországban, Cipruson és Bulgáriában.

---

⁴³ Az Eurostat LFS adatai (15–64 éves korcsoport, szezonális kiigazítás nélkül) ugyanebben az időszakban 1,8 %-os csökkenést jeleznek.

Az elmúlt években lassan csökkent az önálló vállalkozói tevékenység összes foglalkoztatotthoz viszonyított részaránya. Összességében az önálló vállalkozói tevékenység összes foglalkoztatotthoz viszonyított részaránya lassan, a 2008-ban mért 14,3 %-ról a 2019-es 13,4 %-ra csökkent⁴⁴. Ez a csökkenés különösen a 2013 és 2019 közötti gazdasági bővülés időszakában volt nyilvánvaló, amikor a munkahelyteremtés a munkavállalók körében az arányosnál nagyobb mértékben zajlott. Ahogyan a 2020. évi együttes foglalkoztatási jelentésben is részletesen szerepel, az elhúzódó csökkenés mögött az rejlik, hogy megváltozott az önfoglalkoztatás összetétele, és a hagyományos tevékenységektől a szolgáltatások és a nagyobb hozzáadott értéket jelentő ágazatok felé mozdult el – például a mezőgazdaság, kereskedelem és szállítmányozás helyett inkább az információs és kommunikációs, szakmai, tudományos és műszaki tevékenységek, az emberi egészséggel és a szociális munkával összefüggő tevékenységek irányába. Ezzel a strukturális változással párhuzamosan megfigyelhető, hogy gyorsabb ütemben emelkedik az önálló vállalkozók körében az iskolai végzettség átlagos szintje, mint a munkavállalók körében: a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók aránya az előbbiek csoportjában a 2008-ban mért 26 %-ról 2019-re 36,1 %-ra emelkedett, az alkalmazottak körében korlátozottabb mértékű volt a növekedés (26,1 %-ról 34,5 %-ra). A válság valószínűleg felgyorsítja a szolgáltatási ágazat és a magasabb iskolai végzettség irányába történő elmozdulást az önálló vállalkozók körében, mivel a hagyományos ágazatokban (amelyek digitálisan nem teljesíthetők) dolgozó, alacsony képzettségű munkavállalók érintettek a leginkább.

---

⁴⁴ Eurostat LFS adatok, 15–64 éves korcsoport.

A nominálbér növekedése 2019-ben felgyorsult, majd ezt követően reagált a gazdasági zuhanásra.

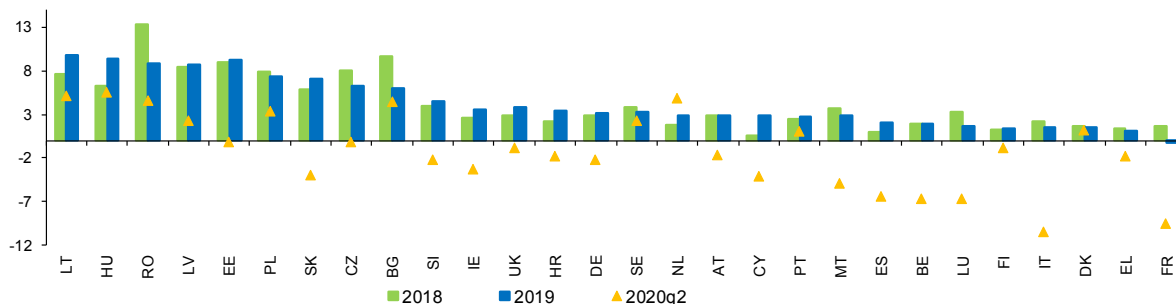
Az EU-27-ben a munkavállalói nominálbér átlagos növekedése meghaladta a 3 %-ot, a balti országokban, Közép- és Kelet-Európában, valamint Írországban pedig a 4 %-ot (11. ábra).

Magyarország, Litvánia és Írország esetében a 2019-ben bekövetkezett változások mértéke jelentős mértékben meghaladta az előző évit, míg a gyors növekedési trendhez képest bekövetkezett lassulás jelei voltak megfigyelhetők Romániában, Bulgáriában, Észtországban és Csehországban. A bérek Svédországban is lassultak, Olaszországban és Franciaországban pedig még annál is nagyobb mértékben (az utóbbiban a 2018-as szinten maradtak). 2020-ban számos tagállamban recesszió következett be, az egy munkavállalóra jutó bérnövekedés a legtöbb tagállamban lassulni kezdett. Ez a reakció főleg a munkaórák számának (és gyakran a kapcsolódó bérköltségek) csökkenését tükrözi, ami a csökkentett munkaidős foglalkoztatás széles körben elterjedt alkalmazásával áll

összefüggésben. A csökkentett munkaidős foglalkoztatás nemzeti programjainak kialakításától, az érintett munkavállalók arányától és a munkaórák számában bekövetkezett visszaesés intenzitásától függően a bércsökkenés jelentős eltéréseket mutatott. 2020 II. negyedévére a tagállamok nagy többsége (18-an) negatív változásokat tapasztalt (éves szinten), Franciaországban (–9,5 %), Luxemburgban (–6,8 %), Belgiumban (–6,7 %) és Olaszországban (–10,5 %) jelentős csökkenés volt megfigyelhető. A többi ország közül némelyikben a pozitív változás meghaladta a 3 %-ot (Lengyelországban, Bulgáriában, Romániában, Hollandiában, és különösen jelentős volt Magyarországon (+5,5 %) és Litvániában (+5,1 %)). Továbbá mivel a munkaórák számát csökkentő cégek igyekeznek megtakarítani a munkaerőköltségeket, az egy munkavállalóra jutó bért is érintette a fizetések változó összetevőjének befagyasztása vagy a munkaszerződések meghosszabbításának elhalasztása. A bérek szintje 2020 III. negyedévében több országban részben helyreállt – mindössze hat országban csökkent – a ledolgozott órák számának növekedésével összhangban.

11. ábra: A nominálbér növekedése a válság során a legtöbb tagállamban negatívba fordult

Egy munkavállalóra jutó nominálbér, 2018–2019 és 2020 II. negyedév, éves változás %-ban

(1) A béreket az „Egy munkavállalóra jutó nominálbér” mutatóval lehet mérni, amely a teljes munkavállalói bér osztva a munkavállalók összlétszámával. A teljes bér alatt a munkáltató által a munkavállaló részére az utóbbinak az elszámolási időszak alatt elvégzett munkája ellenértékéért fizetett valamennyi, pénzben vagy természetben adott díjazás értendő, és két komponensből áll: i. pénzben vagy természetben fizetendő bérek és keresetek; valamint ii. a munkáltatók által fizetendő társadalombiztosítási járulékok. (2) Minden adat a nemzeti számlákról származik. A mutatók a nemzeti valutában kifejezett értékeken alapulnak. Az összesített értékek súlyozott átlagok.

Forrás: Európai Bizottság, AMECO-adatbázis.

Bár az egy munkavállalóra jutó bér visszaesett, a munkaórák számának csökkenése az órabérek emelkedését eredményezte. Csak Csehországban csökkentek az órabérek, 2020 II. negyedévében (az előző negyedévhez képest), általánosságban meghaladták az egy munkavállalóra jutó bért. Hét országban a különbség 10 százalékpont fölött van, a legnagyobb értéket Máltán, Szlovéniában és Olaszországban mérték.

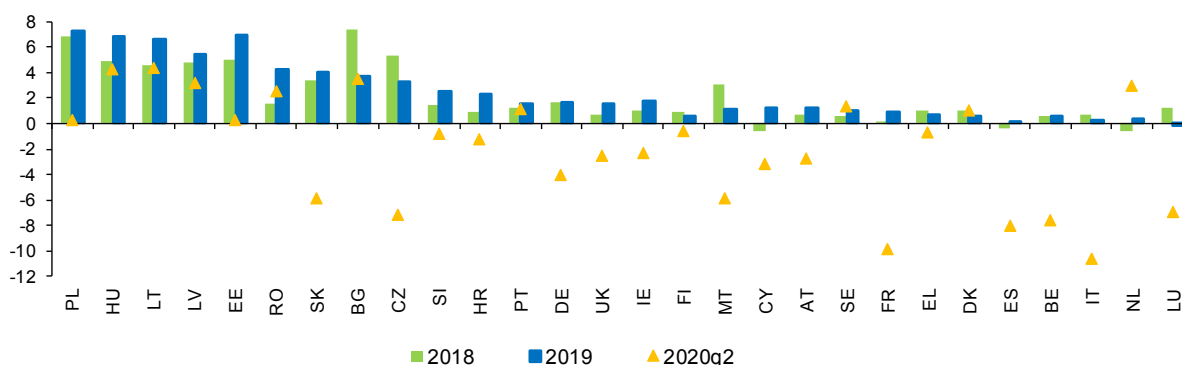
A reálbérek szinte minden tagállamban nőttek 2019-ben, majd 2020 első felében visszaestek⁴⁵. Reálértéken (fogyasztóiár-inflációval deflálva) a 2019-es bérnövekedés különösen erős volt – 5 % fölötti – a közép- és kelet-európai (Lengyelország, Magyarország, Románia, Szlovákia) és a balti országokban (Észtország, Lettország és Litvánia). A megbízható reálbér-dinamika tehát azokban az országokban, amelyekben az egy főre jutó GDP megközelítette az uniós átlagot, visszaeséshez vezetett a reálbérek EU-n belüli eloszlásában. 1 % alatti növekedés volt megfigyelhető kilenc országban, beleértve Svédországot, Franciaországot, Görögországot, és szinte elhanyagolható méretű növekedés történt Olaszországban és Hollandiában (lásd a 12. ábrát). Luxemburgban a reálbérek növekedése negatív előjelű volt. A reálbér-dinamika heterogenitásának csúcsa volt megfigyelhető 2020 II. felében. Több tagállamban az összesített reálbérek jelentősen csökkentek, különös tekintettel Belgiumra (–7,6 %), Spanyolországra (–8,0 %), Franciaországra (–9,8 %) és Olaszországra (–10,6 %). Ezt a csökkenést (legalábbis részben) magyarázza a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok hatása, a nemzeti intézkedések kialakításától függően (azokban az országokban, ahol az ellátást közvetlenül a munkavállalóknak fizetik ki, és szociális transzferként tartják nyilván, a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok a bérköltségek érezhető visszaesését eredményezték)⁴⁶. Máshol a legújabb trenddel párhuzamosan folytatódtak a kedvező fejlemények, különösen Litvániában, Magyarországon, Bulgáriában és Lettországban.

⁴⁵ Munkavállalói szempontból a bér legrelevánsabb mérőszáma a bruttó bér és kereset, amely nem tartalmazza a munkáltató által fizetett járulékokat.

⁴⁶ Dias da Silva et al. (2020): Short-time work schemes and their effects on wages and disposable income (Csökkentett munkaidős foglalkoztatási rendszerek és hatásuk a bérekre és a rendelkezésre álló jövedelemre), ECB Economic Bulletin (EKB Gazdasági jelentés), 4/2020. szám.

12. ábra: 2019-ben erős volt a reálbér-növekedés a keleti és a balti tagállamokban

Egy munkavállalóra jutó reálbér, 2018–2019 és 2020 II. negyedév, éves változás %-ban

(1) Egy munkavállalóra jutó bruttó reálbér és -kereset; deflátor: magánfogyasztás. (2) Az országok a 2019-es reálbér-növekedés szerinti csökkenő sorrendben szerepelnek. Forrás: Európai Bizottság, AMECO-adatbázis.

A bérhányad az előző pénzügyi válságot követő visszaesés után 2018-ban és 2019-ben

átlagosan kis mértékben nőtt, összhangban azzal, hogy a bérek átlagos növekedése valamivel meghaladta a munkatermelékenység növekedését. 2019-ben a bérhányad az EU-27-ben⁴⁷ 55,4 %-ra kúszott fel (2015 és 2017 között volt a legalacsonyabb, 55 %), 1 százalékpontnál is magasabb volt a növekedés Cipruson, Szlovéniában, Szlovákiában, Litvániában és Lettországon. A bérhányad ugyanakkor hét országban csökkent, Franciaországban, Romániában és Bulgáriában legalább 1 százalékponttal. A 2013 és 2019 közötti időszakban a bérhányad azokban a tagállamokban nőtt, amelyek kiindulási szintje viszonylag alacsony volt, leginkább Lettországon, Litvániában, Romániában és Szlovákiában, bizonyos fokú konvergencia mellett. A legnagyobb uniós országok között a bérhányad csak Németországban nőtt (1,7 százalékponttal), kis mértékben csökkent Olaszországban (-0,3 százalékponttal), míg Franciaországban, Spanyolországban és Hollandiában 1 százalékpontot meghaladó zsugorodást mértek.

⁴⁷ Forrás: AMECO adatbázis.

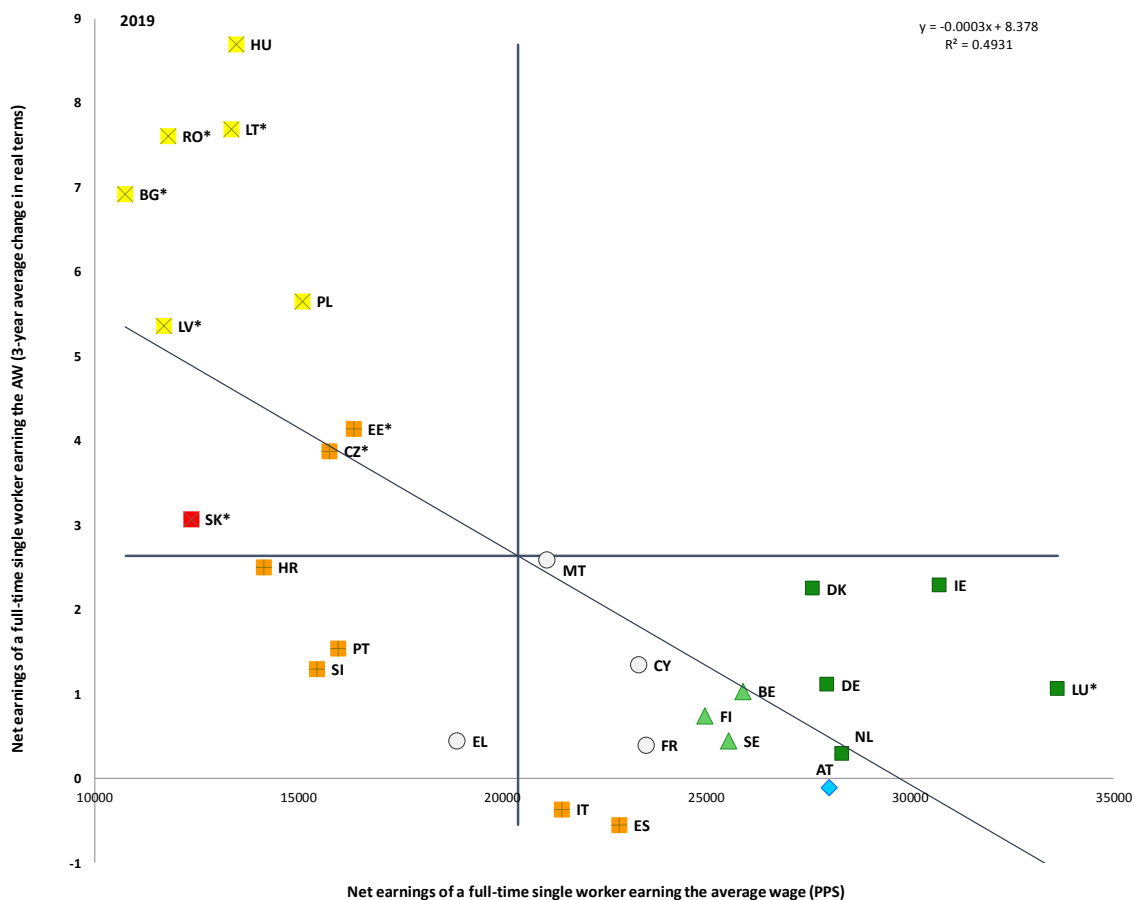
Az elmúlt három évben a nettó keresetek gyorsabb ütemben nőttek Közép- és Kelet-Európában, hozzájárulva ezzel a munkából származó jövedelmek szintjének konvergenciájához. Ez a trend egyértelműen látszik az országok eloszlásából a 13. ábrán, amely egy egyedülálló, gyermektelen, átlagbért kereső munkavállalót tekint referenciának egy három éves időszakra (2016–2019)⁴⁸. Az életszínvonal felfelé irányuló konvergenciája összhangban áll a szociális jogok európai pillérének céljaival. A nettó keresetek eloszlásának alsó hányadában Bulgária, Románia, Lettország, Litvánia, Magyarország és Lengyelország, ahol a vásárlóerő-egységben (PPS) kifejezett nettó keresetek 15 000 EUR alatt vagy körül alakulnak, az elmúlt három évben mind 5 %-ot meghaladó átlagos emelkedést mutattak, így besorolásuk „gyenge, de javuló”⁴⁹. Egyéb, hasonlóan alacsony szintet mutató országok nem tapasztaltak ilyen gyors növekedést, így besorolásuk „figyelemmel kísérendő” (Horvátország, Szlovénia, Portugália, Csehország és Észtország) vagy „kritikus” (Szlovákia). A „legjobban teljesítők” között a vásárlóerő-egységben kifejezett nettó keresetek 30 000 EUR körül vagy afölött alakulnak Dániában, Németországban, Hollandiában, Írországban és Luxemburgban. Ezekben a tagállamokban a nettó keresetek nagyobb ütemben nőttek, mint a hasonló szinteket mutató országokban. Spanyolországban, Görögországban és Olaszországban a nettó keresetek szintje az átlaghoz közelít, itt az elmúlt három évben negatív vagy stagnáló alakulás mutatkozott (a magas munkanélküliségi rátával összhangban). Fontos, hogy a nettó kereset átlagosnál nagyobb mértékű növekedése által jellemzett tagállamokban a fajlagos munkaköltség gyors növekedése figyelhető meg; nyomon kell követni ennek a versenyképességre gyakorolt hosszú távú hatásait.

⁴⁸ A nettó kereseti szinteket vásárlóerő-egységekben (PPS) mérik, lehetővé téve a tagállamok közötti értelmezhető összehasonlítást. A változásokat hazai pénzben és reálértékben mérik. E mutatót egyéb mutatókkal, többek között a dolgozói szegénységben élők arányával, a bérszála ötödik és első decilise közötti aránnyal (D5/D1) és egyéb releváns EPM/SPPM- és JAF-mutatókkal összefüggésben kell olvasni és értelmezni.

⁴⁹ Érdekes módon ezen országok közül többen magas béregyenlőtlenséget is mutatnak, amely a bérszála ötödik és első decilise közötti arányként fejezhető ki (D5/D1). Az OECD szerint a legnagyobb D5/D1 arányt mutató országok 2017-ben Románia (2,9), Lettország (2,6), Litvánia (2,5) és Bulgária (2,5). A skála másik felén a legkisebb arány Finnországban (1,8), Szlovákiában (1,8) és Csehországban (1,7) volt mérhető.

13. ábra: A nettó keresetek gyors ütemben nőttek Közép- és Kelet-Európában, elősegítve ezzel a felfelé irányuló konvergenciát

Nettó keresetek és éves változásuk – hároméves átlag (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

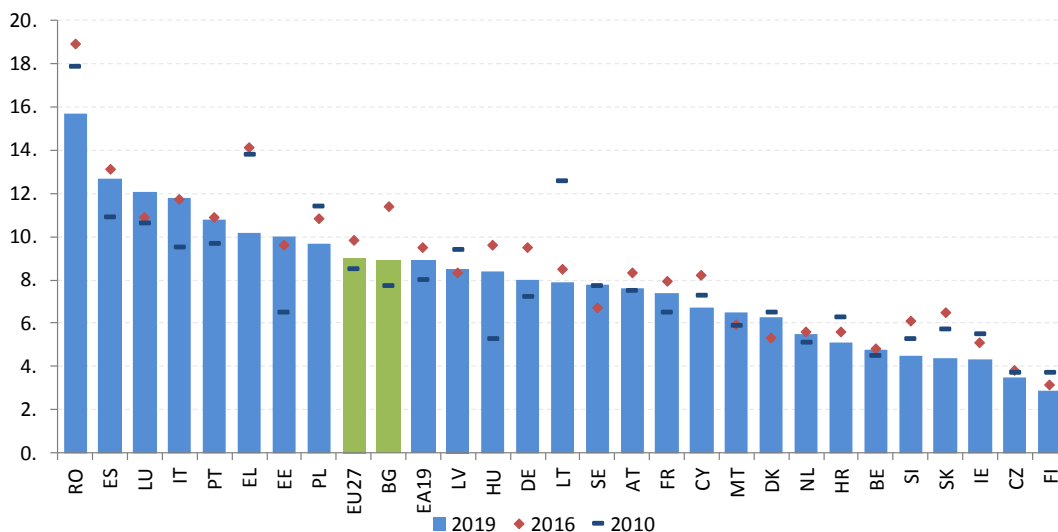

Forrás: Adók és juttatások adatbázisa (saját számítások). Időszak: 2019. évi szintek (hároméves átlag) és átlagos éves változások 2016–2019 között. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. A csillaggal jelzett tagállamokban a nominális fajlagos munkaköltségek (NULC) meghaladták a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás (MIP) keretében meghatározott küszöbértéket. A MIP-eredménytábla mutatója a NULC hároméves időszakban bekövetkezett százalékos változása. A küszöbérték 9 % az euróövezet országai és 12 % a nem euróövezeti országok esetében.

A munkahely nem mindig biztosítja a tisztességes megélhetést. Az elmúlt években az alacsony bérezésű munkavállalók helyzete sok országban romlott. A dolgozói szegénység nőtt az elmúlt évtizedben, a 2007-ben mért 8,5 %-ról 2016-ra elérte a 9,8 %-ot az EU-27-ben, majd 2019-ben 9 %-ra csökkent⁵⁰. A strukturális trendek – ilyen például a digitalizáció és az atipikus foglalkoztatási formák terjedése – átalakítják a munkaerőpiacot, ez pedig a munkahelyek fokozottabb polarizációjához, a közepesen fizetett állásokban a foglalkoztatás csökkenéséhez és ezzel párhuzamosan az alacsony és a magas fizetést biztosító állások növekedéséhez vezet⁵¹. A határozott idejű munkaszerződéssel dolgozók esetében nagyobb a dolgozói szegénység kockázata, mint a határozatlan idejű munkaszerződéssel dolgozók esetében (16,2 % kontra 5,9 %); az alacsony képzettségű munkavállalók esetében szintén, a magas szintű képzettséggel rendelkezőkhöz képest (19 % kontra 4,9 %). Ráadásul a nem az EU-ban született munkavállalók körében nagyobb valószínűséggel (20,1 %) fordul elő dolgozói szegénység, mint a helyben született munkavállalók esetében (8,1 %). A 14. ábra azt jelzi, hogy Romániában, Spanyolországban, Olaszországban, Luxemburgban, Portugáliában és Görögországban a munkavállalók több mint 10 %-a élt kitéve a szegénység kockázatának. Ebben a csoportban a dolgozói szegénységi ráta 2010-hez képest ténylegesen nőtt Spanyolországban, Olaszországban, Luxemburgban és Portugáliában.

14. ábra: A tagállamok többségében az elmúlt évtizedben nőtt a dolgozói szegénység.

Dolgozói szegénységi arány, többéves összehasonlítás

Forrás: Eurostat, SILC. Megjegyzés: az adatsorokban törés van BE esetében 2019, DK, EE, LU és NL esetében pedig a korábbi évek tekintetében.

⁵⁰ Az adatok az uniós összesítésre vonatkoznak, amely tartalmazza az Egyesült Királyságot, viszont Horvátországot nem; ez az egyetlen összehasonlítható adat 2007 és 2016 között. A 27 jelenlegi tagállam (Horvátországgal, de az Egyesült Királyság nélkül) átlagában a dolgozói szegénység a 2010-es 8,5 %-ról (a legkorábbi rendelkezésre álló adat) 2018-ban 9,3 %-ra nőtt. A dolgozói szegénység azoknak a foglalkoztatott személyeknek az aránya, akiknek a rendelkezésre álló ekvivalens jövedelme nem éri el a szegénységi küszöböt, amely a rendelkezésre álló nemzeti medián ekvivalens jövedelem 60 %-ában lett meghatározva (szociális transzferekkel együtt).

⁵¹ Európai Bizottság (2019): Labour Market and Wage Developments in Europe: Annual Review 2019 Report (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában, 2019. évi jelentés), a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága.

A nők, a fiatalok és az alacsony képzettségű munkavállalók, valamint az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalók esetében nagyobb a valószínűsége annak, hogy minimálbért keressenek, mint más munkavállalóknál⁵². Különösen a fiatal munkavállalók esetében háromszor nagyobb annak a valószínűsége, hogy minimálbért keresnek, mint az idősebb munkavállalók körében, míg a nők esetében a férfiakhoz képest közel kétszeres ennek a valószínűsége. Hasonlóképpen az ideiglenes foglalkoztatás kétszeresére, míg a részmunkaidős munkavégzés háromszorosára növeli a minimálbér valószínűségét. A minimálbért kereső „tipikus” munkavállaló azonban a tagállamok többségében 25 év feletti, felső középfokú végzettséggel rendelkezik, és párkapcsolatban él. Ez részben azt a tényt tükrözi, hogy a fiatal, alacsony képzettségű munkavállalók és egyedülálló szülők aránya viszonylag csekély a teljes munkaerőhöz viszonyítva.

Bár a közelmúltban számos tagállamban⁵³ nőtt a minimálbér, a jogszabályban meghatározott minimálbér számos esetben továbbra is alacsony a gazdaságra jellemző egyéb bérekhez képest. A jogszabályban meghatározott minimálbér az Eurostat adatai alapján szinte minden tagállamban a mediánbér 60 %-a és az átlagbér 50 %-a alatt van. 2019-ben csak Portugália jogszabályban meghatározott minimálbére érte el mindkét értéket, míg Bulgáriában a mediánérték 60 %-át. Továbbá ugyanabban az évben kilenc uniós országban (Észtország, Málta, Írország, Csehország, Lettország, Németország, Hollandia, Horvátország és Görögország, lásd a 15. ábrát) a minimálbér nem érte el a mediánbér 50 %-át. Ugyanabban az évben hét országban (Észtország, Málta, Írország, Csehország, Lettország, Magyarország és Románia) a minimálbér az átlagbér 40 %-a alatt volt⁵⁴. Az is előfordult, hogy a minimálbér nem volt elegendő ahhoz, hogy megvédje a munkavállalókat a szegénység kockázatától. A minimálbér alkalmazási körében számos tagállamban mutatkozik hiányosság. Azokban az országokban, ahol jogszabályban meghatározott minimálbér van érvényben, a munkavállalók egyes kategóriáit a mentességek miatt nem védi a minimálbér. Azokban az országokban, amelyekben a béreket kizárólag kollektív tárgyalások során határozzák meg, a minimálbér nem vonatkozik azokra a munkavállalókra, akik közvetlenül vagy közvetve nem élvezik a kollektív szerződések nyújtotta előnyöket.

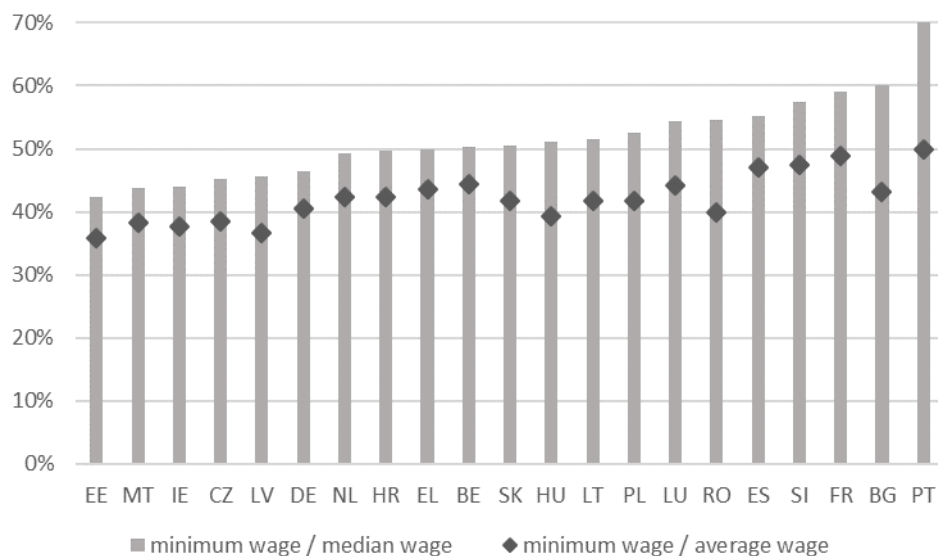
⁵² Részletekért lásd az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló javaslatot kísérő hatásvizsgálatot, SWD(2020) 245 final.

⁵³ A részleteket lásd a 3.1.2. pontban.

⁵⁴ A jövedelemszerkezeti felmérés (SES) alapján. Az SES a legalább 10 alkalmazottat foglalkoztató vállalkozásokra terjed ki, ami a jövedelmekre vonatkozó becslések növekedéséhez vezethet azokban a tagállamokban, ahol a kisvállalkozások a gazdaság nagy részét teszik ki. Ezt figyelembe kell venni a hasonló kategóriák, illetve az országok közötti összehasonlításokban.

15. ábra: A jogszabályban meghatározott minimálbér szinte minden tagállamban a mediánbér 60 %-a és az átlagbér 50 %-a alatt van

A minimálbéreknek a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók medián- és átlagbéréhez viszonyított százalékos aránya, 2019

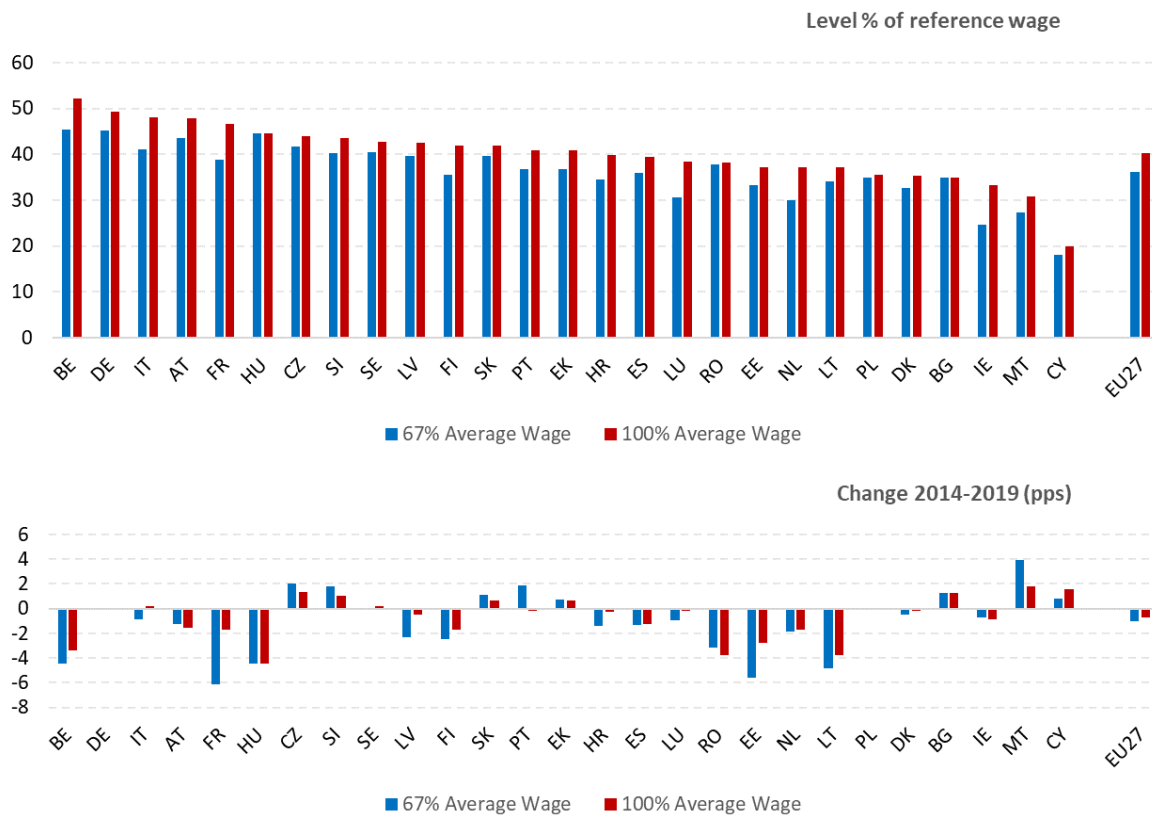
Forrás: A Bizottság számításai az Eurostat adatai alapján (az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló javaslatot kísérő hatásvizsgálatból, SWD(2020) 245 final).

Megjegyzés: Mind az átlag-, mind a mediánbérek kiszámítására jövedelemfelmérés alapján került sor. A 2019-es medián- és átlagbérek extrapolálása elsősorban a jövedelemszerkezeti felmérés (a 2014. évi keresetekre vonatkozó SES) szerinti legfrissebb rendelkezésre álló béradatok alapján készült. Az így kapott mediánokat és átlagokat a munkaerőköltség-indexnek az Eurobase „lc_lci_r2_a” adatkészletében közzétett adatai bérkomponensének alkalmazásával extrapolálták. A végleges arányokat a 2019. július 1-jén hatályban lévő havi bruttó minimálbér és a 2019. referenciaévre becslített havi medián-/átlagkereset hányadosaként számították ki. Az ábrán a jogszabályban meghatározott minimálbérrel rendelkező tagállamok szerepelnek.

A Bizottság 2020. október 28-án javaslatot nyújtott be egy, az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről szóló uniós irányelvre vonatkozóan (2020/0310 (COD)). A javasolt irányelvről jelenleg folynak a tárgyalások. A javaslat olyan keretet irányoz elő, amely biztosítja a munkavállalóknak a megfelelő minimálberek nyújtotta védelemhez való hozzáférését az EU-ban. Törekedik valamennyi tagállamban előmozdítani a kollektív bértárgyalásokat, továbbá javítani a minimálberek nyújtotta védelem érvényesítését és nyomon követését. Azon országok számára, ahol létezik jogszabályban meghatározott minimálbér, többek között a következők előírását javasolja: (1) a minimálbér megállapítására vonatkozó egyértelmű és állandó kritériumok, a megfelelés értékeléséhez iránymutatást nyújtó indikatív referenciaértékek, valamint a minimálbér rendszeres és időben történő aktualizálása, (2) arányos módon és indokolt esetben a jogszabályban meghatározott minimálberek különböző mértékeinek és a jogszabályban meghatározott minimálbéreket érintő levonásoknak az alkalmazása, valamint (3) a szociális partnerek tényleges bevonása a jogszabályban meghatározott minimálbér megállapításának és aktualizálásának folyamatába. Az EUMSZ 154. cikkének (3) bekezdésével összhangban a szociális partnerekkel folytatott kétszakaszos konzultációra került sor.

16. ábra: Az általános csökkenés ellenére a munkát terhelő adóék számos tagállamban magas maradt

A munkát terhelő adóék alacsony bér és átlagbér esetében, szint és változás 2014–2019 között

Forrás: Adók és juttatások adatbázisa, Európai Bizottság/OECD.

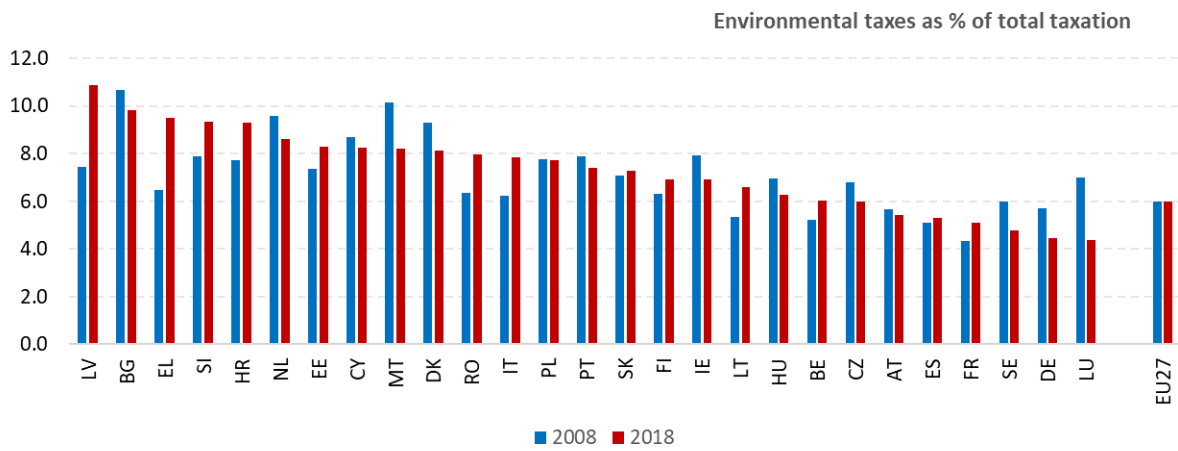
Megjegyzés: Az adatok egyedülálló, gyermektelen munkavállalókra vonatkoznak.

A munkát terhelő átlagos adó az EU-27-ben továbbra is enyhén csökkenő tendenciát mutat, a legtöbb tagállamban viszonylag kis változásokkal. 2019-ben az adóék az átlagbért kereső egyedülálló munkavállalók esetében a legszámtottevőbben Litvániában (–3,4 százalékpont) csökkent, míg máshol korlátozottabb mértékű volt a csökkenés (egy százalékpontnál kevesebb). A legnagyobb emelkedés Cipruson (1,2 százalékpont) és Észtországban (1,1 százalékpont) volt tapasztalható. A tagállamok közötti eltérés továbbra is nagy (lásd a 16. ábrát), az adóék Cipruson 20 % körüli, Belgiumban, Németországban, Olaszországban, Ausztriában és Franciaországban viszont több mint 45 %. Az alacsonyabb jövedelmű munkavállalók (akik az átlagbér 67 %-át keresik) esetében az adóék ugyanígy jelentős eltéréseket mutat a tagállamok között. Hosszú távú szempontból az adóék csökkent mind az átlagbért kereső, mind pedig az alacsonyabb jövedelmű munkavállalók esetében, az utóbbiaknál a csökkenés átlagban hangsúlyosabb volt. 2014 és 2019 között az EU-ban az adóék súlyozatlan átlaga 0,7 százalékponttal (az alacsonyabb jövedelmű munkavállalók esetében 1,1 százalékponttal) csökkent. Litvániában, Magyarországon, Romániában, Belgiumban és Észtországban mindkét jövedelmi csoport esetében jelentős volt a csökkenés (bár Belgiumnál mindkét szint a legmagasabbak között van), míg az alacsonyabb jövedelmű munkavállalók esetében lényeges csökkenés volt megfigyelhető Franciaországban, Lettországon és Finnországban.

Számos tagállamban van lehetőség arra, hogy a munkát terhelő adókat a növekedés szempontjából kevésbé káros és a környezetvédelmi célokat jobban támogató források irányába tereljék. A környezetvédelmi adók (azaz az energia- és közlekedési, a környezetszennyezést és erőforrásokat sújtó adók) 2018-ban a 27 tagú EU-ban az összes adóbevétel mintegy 6 %-át tették ki, a részarányuk 10,9 %-tól (Lettország) 4,4 %-ig (Luxemburg) terjed (17. ábra). Az energiaadók tették ki ennek a legnagyobb hányadát, 2018-ban a 27 tagú EU-ban a környezetvédelmi adókból származó bevételek 77 %-át. A 27 tagú EU egészében a környezetvédelmi adóknak az összes adóbevételben képviselt aránya viszonylag stabil maradt 2008 és 2018 között. A nemzeti szintű változások hangsúlyosabbá váltak; a legnagyobb növekedés Lettországon és Görögországban, a legnagyobb mértékű csökkenés pedig Luxemburgban volt megfigyelhető. Meg kell jegyezni azonban, hogy önmagában a környezetvédelmi adók aránya nem elég annak megállapításához, hogy egy adott tagállam adórendszere alkalmas-e a környezetvédelmi célkitűzések támogatására⁵⁵.

⁵⁵ Előfordulhat, hogy a környezetvédelmi adók azonos mértéke a nagy adóalapra (azaz nagy mértékű szennyező tevékenységre) kivetett alacsony adókulcsból, vagy a kis adóalapra kivetett nagy adókulcsból származik.

17. ábra: Az elmúlt évtizedben az EU-ban átlagban nem nőtt a környezetvédelmi adók aránya
 Környezetvédelmi adók az összes adó %-ában (2008–2018)

Forrás: Európai Bizottság, Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság, az Eurostat adatai alapján

A nem megfelelően kialakított környezetvédelmi adók káros elosztási hatással járhatnak, ha arányaiban nagyobb terhet rónak az alacsonyabb jövedelmű háztartásokra. A kompenzációs mechanizmusoknak ezért biztosítaniuk kell a bevételek megfelelő visszaforgatását vagy az olyan közjavakba történő befektetését, mint a tömegközlekedés, hogy alternatívákat kínáljanak. Az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentésére irányuló éghajlat-politikai fellépés összefüggésében (a 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai céltervben és az európai klímarendelet tervezetében javasolt megnövelt célokkal és ambíciószintekkel összhangban) a szén-dioxid-árak és az energiaköltségek várhatóan emelkedni fognak, többek között a szén-dioxid-adók és a kibocsátáskereskedelmi rendszer esetleges kiterjesztése révén. Fogyasztói szempontból mindkettőnek hasonló a hatása. Bizonyított, hogy a legalacsonyabb jövedelmű háztartások számára a rendelkezésre álló jövedelem arányában a tüzelőanyagot és egyéb energiatermékeket terhelő adók jelentik a legnagyobb terhet⁵⁶. A 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai céltervet⁵⁷ kísérő hatásvizsgálat szintén azt mutatja, hogy az alacsonyabb jövedelmű háztartások arányaiban többet költenek a villamos energiára, gázra és szilárd tüzelőanyagokra. Ezért méltányossági szempontból kompenzációs fiskális eszközök bevezetése szükséges, hogy ellensúlyozzák az ilyen regresszív hatásokat. Ráadásul az energiatermékek megfizethetlensége tovább súlyosbíthatja az energiaszegénységet⁵⁸. Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés – amely a szociális jogok európai pillérének egyik alapelve – biztosítása érdekében külön erre a célra szolgáló adóügyi eszközök révén is lehet támogatást nyújtani.

---

⁵⁶ Európai Bizottság (2020). Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában. Éves jelentés 2020. Luxemburg: Az Európai Unió Kiadóhivatala. Elérhető itt: <https://europa.eu/!MM76mf>

⁵⁷ SWD(2020) 178 final, 115. o.

⁵⁸ A Bizottság ajánlása az energiaszegénységről (C(2020) 9600 final) és az azt kísérő, az energiaszegénységről szóló uniós iránymutatást tartalmazó bizottsági szolgálati munkadokumentum (SWD(2020) 960 final).

A munkát terhelő adók kompenzációs célú csökkentéséről bebizonyosodott, hogy az a foglalkoztatás és a gazdasági növekedés szempontjából egyaránt eredményes. A munkát terhelő adók csökkentése általánosságban is ösztönzőleg hat a munkavállalásra, különös tekintettel az alacsony bérezésű, valamint a fiatal és az idős munkavállalókra. Az emelkedő szén-dioxid-árakat kísérő kompenzációs intézkedés révén még jobban lehet ösztönözni a munkáltatókat arra, hogy a termelési költségek növekedése ellenére is tartsák meg munkavállalóikat (a munkaerő-kereslet fokozása). Ráadásul a munkát terhelő adók csökkentését a munkavállalók nettó illetményének növelésére is fel lehet használni (adott munkaerőköltségek mellett), ami arra ösztönzi őket, hogy aktívan vegyenek részt a munkaerőpiacon (a munkaerő-kínálat fokozása). Legutóbb a fentiekben említett, a 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai céltervet kiegészítő hatásvizsgálat rámutatott a szén-dioxiddal összefüggő bevételek visszaforgatásának a növekedésre és a munkahelyteremtésre gyakorolt, a jövedelemadó vagy a munkát terhelő adó csökkentésének formáját öltő kedvező hatására⁵⁹.

A környezetvédelmi adókból származó bevételek *mindenfajta* jövedelem támogatására felhasználhatók. A méltányossági célú adóbevétel-visszaforgatás például egyösszegű átalányok vagy „szén-dioxid-osztalék” szétosztásának formájában valósul meg, hogy abból a munkából származó jövedelemmel nem rendelkező háztartások is részesülhessenek. A Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában című, 2020. évi éves jelentés egy modellezési gyakorlat alapján egy jövedelemsemleges adóreform példáját mutatja be, amely energiaadóból és az összes háztartás részére biztosított átalányösszegű ellátásból áll. Bizonyítást nyert, hogy az ilyen kifizetések teljes mértékben ellensúlyozni tudják az adó szegénységre és egyenlőtlenségre gyakorolt negatív hatását. Ez azért van, mert az ellátás, jóllehet mindenki részesül benne, a gazdag háztartásokkal összevetve több támogatást nyújt a szegényebb háztartásoknak⁶⁰.

---

⁵⁹ Lásd az egyéb hasonló eredményeket itt: Employment and Social Developments in Europe, Annual Review (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában – éves jelentés).

⁶⁰ Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2020 (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2020. évi éves jelentés), 3. fejezet, 4.2. szakasz.

3.1.2. Tagállami intézkedések

A Covid19-világjárvány kitörését követően minden tagállam csökkentett munkaidős foglalkoztatási programokat vezetett be, hogy enyhítse a gazdasági megrázkódtatás munkaerőpiacra gyakorolt hatásait. A világjárvány miatt a vállalkozások az egész EU-ban hirtelen arra kényszerültek, hogy az ellátási láncban bekövetkezett zavarok, a járvány megfékezésére irányuló szigorú intézkedések, következképpen a termékek és szolgáltatások széles köre iránti kereslet zuhanása miatt csökkentsék vagy felfüggeszék tevékenységeiket. E fejleményekre adott válaszként valamennyi uniós tagállam megerősítette a már meglévő csökkentett munkaidős foglalkoztatási programjait, vagy újakat vezetett be, hogy az egészségügyi veszélyhelyzet legakutabb szakasza során megóvják a munkahelyeket. Az Európai Unió ezt a törekvést a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszközzel (*Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency, SURE*) támogatja.

A csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok olyan közprogramok, amelyek célja a munkahelyek túlzott mértékű elvesztésének elkerülése a gazdasági visszaesés során. Lehetővé teszik a gazdasági nehézségeket tapasztaló cégek számára, hogy átmenetileg csökkentsék a munkavállalók munkaóra-számát, akik a kieső munkaórákért cserébe jövedelemtámogatásban részesülnek. A programok fő célja a munkavállalók és a készségeknek megfelelő munkahelyek védelme, ami így korlátozza az átmeneti megrázkódtatás hosszú távú következményeit. Általánosságban az üzleti tevékenységet akadályozó külső események (pl. műszaki balesetek, az építőiparban vagy a mezőgazdaságban a munkavégzést akadályozó kedvezőtlen időjárási körülmények, *vis maior*) és átmeneti gazdasági visszaesés (pl. a forgalom vagy a megrendelések számának csökkenése, amely várhatóan csak átmeneti jellegű) alkalmával használják. Fő jellegzetessége, hogy a munkaviszony a csökkentett munkaidős foglalkoztatás során is fennmarad, még akkor is, ha a munkaórák számát nullára csökkentik (azaz a munkavégzés teljes felfüggesztése esetén).

A csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok a munkáltatók, a munkavállalók és a gazdaság egésze számára előnyösek lehetnek. Lehetővé teszik a vállalkozások számára, hogy a gazdasági tevékenység gyengülése esetén mérsékeljék munkaerőköltségeiket, megóvják a munkahelyeket és az emberi tőkét, ugyanakkor elkerüljék a hosszadalmas és költséges elbocsátási eljárásokat, valamint a tevékenység helyreállása esetén az újbóli munkaerőfelvétel költségeit. A munkavállalók szempontjából ezek a programok (részben) pótolják a jövedelmet, miközben megakadályozzák az elbocsátást, és így az alkalmazkodás terhető egyenlőbb módon lehet szétszórtni a munkavállalók között. A munkahelyek megszűnésének korlátozása révén a csökkentett munkaidős foglalkoztatás csökkenti a foglalkoztatás és a jövedelem volatilitását, továbbá fokozza a munkaerőpiaci rezilienciát, mivel csökkenti a munkanélküli ellátási rendszerekre nehezedő nyomást és a tartós munkanélküliség valószínűségét.

A Covid19-világjárvány kitörését megelőzően 17 uniós tagállam rendelkezett a csökkentett munkaidős foglalkoztatási támogatásra irányuló programmal vagy azt lehetővé tevő keretrendszerrel. Ezek a programok azonban jelentősen eltértek egymástól kialakítás és igazgatás tekintetében, amely pl. célzott programokon, a munkanélküli ellátási rendszereken vagy aktív munkaerőpiaci intézkedéseken keresztül is történhet.

Belgium, Németország, Franciaország, Olaszország, Luxemburg, Ausztria és Portugália már a válság előtt is rendelkezett célzott és kellően kidolgozott programokkal. Ezekben az országokban a vállalkozások kérelmet nyújtanak be a program igazgatásáért felelős hatóságokhoz. Amint az engedélyt megadták, a vállalat módosíthatja a munkavállalók munkaóráinak számát, a ledolgozott munkaórák után kifizeti részükre a rendes fizetést, a kieső munkaórák után pedig kártalanítást fizet (ennek összege általában alacsonyabb a rendes bérnél). A vállalat ezt követően az állami csökkentett munkaidős foglalkoztatási programon keresztül kap (részleges vagy teljes összegű) visszatérítést⁶¹. Svédország 2014-ben hozott jogszabályt egy hasonló programról, amelyet súlyos gazdasági recesszió esetén lehet „aktiválni”. Bulgária a 2009-es válság után alakította ki ennek jogi keretét, de a program „inaktív” volt, mivel a Covid19-válság előtti években nem finanszírozták. Magyarország szintén rendelkezett csökkentett munkaidős foglalkoztatási programmal („*Azonnal Cselekszünk*”), amely viszonylag korlátozott volt, és a Covid19 előtt csak időszakosan használták és finanszírozták.

Dániában, Írországbán, Hollandiában, Spanyolországban és Finnországban a csökkentett munkaidős foglalkoztatást (a válság előtt) jellemzően a munkanélküli ellátási rendszeren keresztül biztosították. Ezekben a rendszerekben a cégeknek lehetőségük van arra, hogy átmenetileg csökkentse a munkavállalók munkaidejét (egyes esetekben, pl. Finnországban ideiglenesen el is bocsátják a munkavállalókat, a munkaviszony azonban ezt leszámítva érvényben marad). Cserébe az érintett munkavállalók álláskeresőként regisztrálhatnak, és a le nem dolgozott munkanapokkal arányos összegű munkanélküli ellátást kérhetnek (ez az úgynevezett „*részleges munkanélküli ellátás*”). Az ilyen „részleges” munkanélküli ellátásra való jogosultság feltételeit az egyes munkavállalók szintjén határozzák meg, és megegyeznek a szokásos „teljes körű” munkanélküli ellátás feltételeivel. A munkavállalók a részleges munkanélküli ellátást főként akkor kérhetik (vannak azonban kivételek, pl. Spanyolország), ha megvannak a szükséges járulékfizetési előzményeik, és meg kell felelniük a szokásos álláskeresői és a munkára való rendelkezésre állási követelményeknek (ez azt jelenti, hogy elvárható tőlük, hogy fogadják el az esetleges teljes munkaidős állásajánlatokat).

---

⁶¹ Belgium kivételt képez, mivel a munkavállalók a kártalanítást közvetlenül a munkanélküliségi biztosítási ellátás kifizetéséért felelős szövetségi hivaltól kapják.

Horvátországban és Szlovákiában a csökkentett munkaidős foglalkoztatást egyfajta aktív munkaerőpiaci intézkedésként kezelik. Eredetileg ezek a programok korlátozott költségvetéssel rendelkeztek, kevés cég és munkavállaló tartozott a hatályuk alá, és a munkahely megtartására irányuló követelményeket is tartalmaztak (a munkáltató köteles volt a támogatás után bizonyos ideig fenntartani a foglalkoztatás mértékét). Válaszul a Covid19-válságra ezeket a programokat jelentős mértékben megerősítették, komoly költségvetési forrásokat biztosítottak számukra, továbbá a vállalkozások és a munkavállalók széles körére kiterjesztették.

A Covid19-járvány kitörését követően az összes tagállam kiigazította a csökkentett munkaidős foglalkoztatásra irányuló nemzeti programjait, hogy megkönnyítse azok igénybevételét, és kiterjessze az esetleges kedvezményezett körét. Egyszerűsítették például a csökkentett munkaidős foglalkoztatási támogatás engedélyezésének adminisztratív eljárásait azzal, hogy bevezettek egy új, „Covid19-veszélyhelyzet” indokolást (ami automatikusan vis maiornak minősül), és/vagy enyhítették a munkavállalói képviselőkkel folytatandó előzetes konzultációra irányuló követelményt, valamint lerövidítették az ellátás kérelmezésének idejét. A programokat továbbá olyan vállalkozásokra és ágazatokra is kiterjesztették, amelyekre korábban nem vonatkoztak. Például Németország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Luxemburg, Ausztria, Portugália és Finnország módosította a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programjának szabályait az eljárások egyszerűsítése, a hozzáférés megkönnyítése és/vagy a lefedettség kiterjesztése érdekében (pl. önálló vállalkozókra is vonatkozzon, valamint azokra a munkavállalókra, akik épp csak elkezdtek dolgozni). Spanyolország és Finnország egyszerűsítette a közigazgatási eljárásait, és jelentős mértékben lazított a jogosultsági feltételeken, hogy valamennyi munkavállaló számára lehetővé tegye a csökkentett munkaidős foglalkoztatási támogatások igénybevételét, függetlenül a járulékfizetési előzményeiktől, és a „szokásos” munkánélküli ellátásra való felhalmozódott jogosultságuk sérelme nélkül. Néhány tagállam a munkáltatók költségeit nullára csökkentette. A csökkentett munkaidős foglalkoztatás időtartama szintén nőtt, tekintettel a válság rendkívüli jellegére és az időtartamával kapcsolatos bizonytalanságra. Ráadásul egyes tagállamok (például Belgium és Franciaország) átmenetileg megemelték a le nem dolgozott munkaórákért a munkavállalóknak vagy alkalmazottaknak nyújtott kártalanítás mértékét. Franciaország ráadásul a közös szabályok alól ágazati mentességeket is bevezetett, a Covid19-járvánnyal kapcsolatban bevezetett veszélyhelyzeti intézkedések által súlyosabban érintett ágazatokra vonatkozóan (légi közlekedés, idegenforgalom).

Egyes tagállamok új programok bevezetése mellett döntöttek, amelyek célja a foglalkoztatás szintjének fenntartása a Covid19-világjárvány által érintett vállalkozásokban. Például Dánia, Írország és Hollandia új veszélyhelyzeti (csökkentett munkaidős foglalkoztatási) programokat vezetett be, amelyeken keresztül a támogatást közvetlenül a munkáltatón keresztül, nem pedig a munkanélküli ellátási rendszeren keresztül nyújtják. Hollandiában például a korábbi csökkentett munkaidős foglalkoztatási programot egy nagyvonalúbb megoldással helyettesítették. Azok a munkáltatók, amelyek (legalább 20 %-os) bevételekiesésre számítanak, kérvényezhetik a munkaerőköltségek legfeljebb 90 %-ának elengedését. Ez a program 2020 márciusában indult és 2021 júliusáig meghosszabbításra került. 2020 októberétől a munkaerőköltségekre vonatkozó támogatás 80 %-ra csökkent. A járvány megfékezésére irányuló új intézkedések fényében a holland kormány 2021 januárjának végén 85 %-ra növelte a bérköltség-támogatás százalékos arányát.

Azok a tagállamok, amelyeknél nem volt érvényes csökkentett munkaidős foglalkoztatási program, a csökkentett munkaidős foglalkoztatás szellemiségének megfelelő veszélyhelyzeti intézkedéseket hoztak, hogy az elbocsátásokat megakadályozzák. Ez azt jelenti, hogy átmeneti támogatásban részesülnek az olyan vállalkozásoknál dolgozó munkavállalók, amelyek tevékenységét felfüggesztették vagy jelentős mértékben csökkentették. Vannak például olyan országok (pl. Málta, Görögország, Litvánia és Románia), amelyekben a jogszabályok már eleve lehetővé tették a munkáltatók számára, hogy kellően indokolt esetben csökkentsék a munkaidőt vagy felfüggeszék a munkavállalók szerződését; ezek az országok állami támogatásokat vezettek be, hogy finanszírozzák az érintett munkavállalóknak nyújtandó jövedelemtámogatást. A görögországi SYN-ERGASIA program például 2020 júniusa óta lehetővé teszi, hogy a legalább 20 %-os forgalomcsökkenést elszenvedő vállalatoknál teljes munkaidőben dolgozó munkavállalók heti munkaidejét legfeljebb 50 %-kal csökkentsék. A munkavállalók nettó bérének 60 %-át, és a nem dolgozott munkaóráknak megfelelő társadalombiztosítási járulékok 100 %-át az állam fedezi. Abban az esetben, ha a nettó fizetés a fenti kiigazítás után alacsonyabb, mint a jogszabályban meghatározott nettó minimálbér vagy napi bér, a különbözetet az állami költségvetésből kell kifizetni.

Míg a rövid távra szóló csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok célja, hogy egy külső gazdasági sokk közvetlen következményeit kezeljék, hosszan tartó használatuk akadályozhatja a strukturális változást. A Covid19-válság kitörése után a meglévő munkahelyek megóvása volt a fő munkaerőpiaci szempont. A világjárvány elhúzódásával a válságnak a kereslet szerkezetére és a cégek tevékenységére gyakorolt gazdasági hatása egyre nyilvánvalóbbá vált, és ezzel párhuzamosan előtérbe került a strukturális változások szükségessége. Minél tovább tart azonban a válság, annál nagyobb lesz annak a kockázata, hogy a csökkentett munkaidős foglalkoztatás a többé már nem életképes cégekben fog munkahelyeket támogatni. A csökkentett munkaidős foglalkoztatásra irányuló programok továbbá gyengíthetik annak valószínűségét, hogy a biztos munkahellyel nem rendelkezők munkát találjanak, és így lassíthatják a munkahelyteremtés bővülését a helyreállítás során. Ezért a strukturális változást és a munkavállalók ágazatok közötti újraelosztását elősegítő, az egyes országok sajátos gazdasági helyzetére szabott szakpolitikákat (pl. jól kidolgozott munkaerőfelvétel-ösztönzők és átképzési intézkedések révén) kellene előnyben részesíteni, ha már láthatók a gazdasági helyreállításának jelei.

Egyes tagállamok már elkezdték a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok és más veszélyhelyzeti intézkedések fokozatos kivezetését, míg mások módosították vagy meghosszabbították ezeket. Észtországban például a világjárvány nyomán meghozott veszélyhelyzeti intézkedések a nyár folyamán lejártak, és (a jelen szöveg szerkesztésekor) nem lettek meghosszabbítva. Más tagállamok elkezdték a veszélyhelyzeti programokhoz való hozzáférést olyan vállalkozásokra korlátozni, amelyeket az egészségügyi válsághoz fűződő korlátozások továbbra is közvetlenül érintenek (pl. Belgiumban, Görögországban és Cipruson). Végül néhány tagállam egyes veszélyhelyzeti intézkedések érvényességi idejét már meghosszabbította 2020 végéig (pl. Franciaország⁶², Olaszország és Görögország) vagy 2021-ig (pl. Németország, Málta, Svédország, Ciprus, Spanyolország).

---

⁶² Franciaország különleges eset: a munkáltatók kártalanításának mértéke július 1-jétől csökkent, de a válság által leginkább érintett ágazatok tekintetében fenntartották annak a veszélyhelyzeti intézkedések alkalmazásának idején érvényes szintjét.

Számos tagállam fogadott el a munkahelyek megtartásának fokozását, valamint a munkaerő-kereslet támogatását munkaerőfelvétel-ösztönzők révén szolgáló intézkedéseket⁶³.

Görögországban például az állami foglalkoztatási szolgálat által irányított jelenlegi munkaerőfelvétel-támogatási programokat új helyekkel töltötték fel, kiterjesztették az időtartamukat (2 évre), és megemelték a támogatás mértékét (a bérköltségek 75–100 %-a, legfeljebb 750–900 EUR, az egyes programoktól függően). Ráadásul októberben egy új programot indítottak, amelynek keretében azzal ösztönzik 100 000 munkahely létrehozását a magánszektorban, hogy a társadalombiztosítási járulékokat 6 hónapon át az állam fizeti. Horvátországban egy (a minimálbér 50 %-ának megfelelő) ideiglenes bértámogatási programot terjesztettek ki, hogy támogassák az egészségügyi korlátozások által érintett munkavállalókat, főként az idegenforgalomban és a szolgáltatási ágazatban dolgozó idegnyomkásokat. Romániában (a meglévő foglalkoztatás-támogatási rendszerek mellett) számos intézkedést hoztak a legfrissebb munkaerőpiaci nehézségek kezelése érdekében, beleértve a fiatal és az idősebb munkavállalóknak, valamint az önálló vállalkozóknak nyújtott támogatást. Belgium Flandria régiója felülvizsgálta a tartós munkanélküliekre vonatkozó meglévő munkaerőfelvétel-ösztönzőket, míg Vallónia felméri a munkaerőfelvétel-ösztönzők általános keretét, hogy javítsa annak eredményességét. 2020 májusában Magyarország elfogadott egy akciótervet, amelynek célja a munkahelyek megőrzése és új munkahelyek létrehozása a kiemeltnek minősített ágazatokban, beleértve az egészségügyet, az építőipart, a mezőgazdaságot, a közlekedést és az idegenforgalmat. Az akcióterv olyan intézkedéseket tartalmaz, amelyek többek között bérkompenzációt biztosítanak a vállalkozások számára a kutatási, fejlesztési és innovációs ágazatban dolgozó, magasan képzett munkavállalók után, valamint bértámogatást nyújtanak a munkáltatók számára, amennyiben álláskeresőket alkalmaznak. Olaszország augusztusban határozatlan időre szóló munkaerőfelvétel-ösztönzőt vezetett be a munkahelyteremtés elősegítése érdekében. Spanyolország munkaerőfelvétel-ösztönzőket vezetett be, amelyek a Baleár-szigetek és a Kanári-szigetek idegenforgalmi ágazatának kedvezőtlen helyzetbe került munkavállalóira vonatkoznak. Lettországon egy új bértámogatást hoztak létre, amely 2020 végéig, három hónapra vehető igénybe. A munkáltató a munkavállaló havi bérének 50 %-ával egyenértékű összeget kap (legfeljebb havi 430 EUR-t) azzal a feltétellel, hogy a korábban munkanélküli személyt a támogatás lejártá után még legalább 3 hónapig alkalmazza. Ciprus október végén olyan támogatási programokat tervez bevezetni, amelyek a munkanélküliek, korábbi fogvatartottak és fiatalok felvételét támogatják. Egy átfogó reform részeként Finnország a jelenlegi fizetéstámogatási rendszer egyszerűsítését tervezi, hogy fokozza annak igénybevételét, különös tekintettel a kis- és középvállalkozásokra.

⁶³ Ez a bekezdés a nem célzott munkaerőfelvétel-támogatásokról szól. Az adott csoportokra irányuló vagy az aktív munkaerőpiaci intézkedések részeként általánosabb jelleggel meghozott intézkedések részletes bemutatása a 3.2. és a 3.3. szakaszban található.

A tervek célja elsősorban a munkáltatókra nehezedő adminisztratív teher csökkentése és a kifizetési folyamat felgyorsítása, amely szorosan összefügg a munkavállaló jövőbeli készségigényeinek azonosításával. Litvániában bértámogatásban részesülhettek azok, akik bizonyos támogatott személyeket alkalmaznak (pl. fogyatékossgal élő személyek, idősek vagy fiatalok, tartósan munkanélküliek stb.). E támogatásokat legfeljebb hat hónapig lehetett nyújtani (a támogatások összege nem haladhatta meg a 607 eurós havi minimálbért), de legfeljebb 2020. december 31-ig.

A jogszabályban meghatározott minimálbérek a legtöbb tagállamban az előző évhez képest nőttek 2020 során⁶⁴. Néhány tagállamban az emelés jelentős mértékű volt (például Lengyelországban 17 %-os, Szlovákiában 12 %-os, Csehországban 11 %-os). Romániában a minimálbér 7 %-kal nőtt, így az országra jellemző átlagbér mintegy 40 %-ának felel meg. Belgiumban a jogszabályban meghatározott minimálbért befagyasztották (az indexálástól eltekintve), mivel a szociális partnerek nem tudtak megállapodásra jutni. Spanyolországban a minimálbér legutóbbi emeléséről (5,5 %-os, a 2019-es 22,3 %-os csúcsot követően) az előzőtől eltérő módon a szociális partnerekkel tárgyaltak és állapodtak meg. Lettorszában egy kormányhatározat alapján a minimálbért 2021 januárjától 16 %-kal fogják emelni. Németországban a Minimálbér-bizottság az elkövetkező 2 évben négy lépésben történő, 10 %-os minimálbér-emelést javasolt. Németországban jelenleg zajlik a minimálbér megállapítása módjának felülvizsgálata, a jogszabályban meghatározott minimálbér bevezetésével összefüggésben szerzett tapasztalatok alapján. Egyes kormányok (például Spanyolország) bejelentették vagy tervezik, hogy a mediánbér vagy az átlagbér 60 %-ára emelik a jogszabályban meghatározott minimálbért. Szlovákiában 2019-ben egy új mechanizmust fogadtak el a nemzeti minimálbér megállapítására, amely meghatározza, hogy ha a szociális partnerek a szükséges határidőig (minden év július 15-ig) nem állapodnak meg a minimálbér mértékéről, akkor az automatikusan a gazdaságban az előző év során fizetett nominális bruttó átlagbér 60 %-a lesz. Az új mechanizmust először a 2021-es minimálbérnél kellett volna alkalmazni, de a parlament által 2020 októberében elfogadott módosítás 2021-re vonatkozóan egy ad-hoc emelést írt elő (amely alacsonyabb, mint az előzetes számítások alapján), és az automatikus képletet az elmúlt két évben fizetett nominális bruttó átlagbér 57 %-ára csökkenti. Számos ország 2020 után is jelentős minimálbér-emelésre készül, részben egy viszonylagos célértékhez viszonyítva, részben pedig abszolút értékben.

---

⁶⁴ Lásd Eurofound (2020): Minimálbérek 2020-ban: éves áttekintés. Elérhető itt: <https://europa.eu/!hR69mk>

A bérmegállapítás szabályaiban és kereteiben az elmúlt év során csak korlátozott mértékű változásokat jelentettek. Kivételt képez Görögország, ahol 2019 októberében bevezették az ágazati vagy szakmai megállapodásokból való kilépés lehetőségét, különösen a gazdasági nehézségekkel (csőd, szerkezetátalakítás, felszámolás, nemteljesítő hitelek) küzdő vállalkozások, vagy a különleges kategóriába tartozó vállalkozások, mint például a szociális gazdasági vállalkozások számára. Emellett a kollektív megállapodások kiterjesztése a munkaügyi miniszter mérlegelési jogkörébe tartozik, valamely aláíró fél által benyújtott kifejezett kérést követően. Ezt a kérést a becsült gazdasági és munkaerőpiaci hatásra vonatkozó elemzésnek kell kiegészítenie, a képviseletre vonatkozó meglévő követelmény mellett (a munkaerő 50 %-ának már a megállapodás hatálya alá kell tartoznia). Létrejön a munkáltatói érdekképviseleti szervek, illetve szakszervezetek nyilvántartása, így a kollektív szerződések megkötéséhez szükséges képviseletük ellenőrizhetővé válik. Egyelőre még nem egyértelmű, hogy ezek a változások milyen gyakorlati hatással lesznek a kollektív tárgyalásokra. EU-szerte a Covid19-re való reagálás összefüggésében bizonyos bérmegállapítási intézkedések (akár kollektív szerződés szerinti, akár a kormány kezdeményezésére történő) az egészségügyi és ahhoz kapcsolódó hivatásokra irányultak. Számos tagállam, többek között Bulgária, Lettország és Litvánia olyan intézkedéseket vezetett be, amelyekkel átmenetileg kiegészítik az egészségügyi dolgozók és/vagy a járvány elleni küzdelemben közvetlenül részt vevő egyéb munkavállalói kategóriák bérét. A közelmúltban kötöttek az egészségügyi ágazatra vonatkozó kollektív szerződéseket például Ausztriában, Belgiumban (szövetségi állami szinten), Franciaországban és Németországban (az ápolókra vonatkozóan).

A munkát terhelő adók terén az elmúlt hónapokban hozott intézkedések nagy részét a Covid19-világjárványra adott válaszul alakították ki. A tagállamok által a járványra adott eredeti adóügyi válaszreakció elemzése rámutat, hogy ez a munkanélküliség meredek emelkedésének megakadályozása és a vállalkozásokra nehezedő nyomás enyhítése céljából történt. A tagállamok a vállalkozások pénzforgalmának védelme céljából is hoztak intézkedéseket, ezek között a leggyakoribb eszköz az adóhalasztás volt. Ilyen halasztásokat a következő adókatételek esetében vezettek be: társasági adó, személyi jövedelemadó (SZJA), ingatlanadó, hea és a társadalombiztosítási járulékok (tb-járulékok). Egyes tagállamok tágabb adókönyvitéseket is bevezettek, beleértve az időben történő befizetésekkel megszerezhető adó- és/vagy társadalombiztosítási kedvezményeket, a súlyosan érintett vállalkozásoknak járó adócsökkentéseket, bizonyos adó- és társadalombiztosítási járulékfizetések ideiglenes felfüggesztését, valamint az adójóváírásokat.

Számos tagállam olyan adóügyi intézkedéseket dolgozott ki, amelyek a sérülékeny csoportba tartozó munkavállalók, gazdasági ágazatok vagy kiszolgáltatott lakossági csoportok célzott időszakos intézkedésekkel történő védelmét szolgálják. Belgium és Olaszország például bevezette annak lehetőségét, hogy a 2020-as társadalombiztosítási járulékok befizetését elhalasszák. Belgiumban az önálló vállalkozók is igénybe vehetik a társadalombiztosítási járulékok csökkentését vagy eltörlését, adott feltételek mellett. Spanyolországban az önálló vállalkozók hat hónapnyi halasztást kérhetnek az adó és társadalombiztosítási járulékok fizetésére, ha tevékenységüket a veszélyhelyzet kihirdetése miatt kellett felfüggeszteni. Lengyelország a kisvállalkozások és a szociális szövetkezetek részére a társadalombiztosítási járulékok alól átmeneti mentességet (vagy a cég méretétől függően csökkentést) kínál. Portugáliában a munkáltatói társadalombiztosítási járulékok befizetése alól legfeljebb három hónapig biztosítanak mentességet a rendkívüli támogatási intézkedések hatálya alá tartozó munkavállalók esetében. Szlovákia meghosszabbította a munkáltatók és az önálló vállalkozók a társadalombiztosítási alapokba történő kötelező befizetéseinek határidejét. E keretrendszer szerint a társadalombiztosítási alapokba kötelező járulékot fizető munkáltatók és önálló vállalkozók jogosultak a halasztott fizetésre, ha a vállalkozásból származó bevételük legalább 40 %-kal csökkent. Finnországban a magánszektorban működő munkáltatóknak a lehető legtöbb munkahely megtartásához nyújtott támogatás céljából a munkáltatók társadalombiztosítási járulékait 2020 májusa és decembere között 2,6 százalékponttal csökkentették. A plusz költségek fedezése érdekében a járulékokat 2022 és 2025 között 0,4 százalékponttal fogják megemelni. Az intézkedést a szociális partnerekkel egyeztetve dolgozták ki. Sőt, az állam társfinanszírozást nyújt a társadalombiztosítási járulékok egy részéhez azon vállalkozók számára, amelyek egy 3 hónapos (meghosszabbítható) időszak során forgalomcsökkenést tapasztaltak. Olaszországban átmeneti mentességet vezettek be az esedékes társadalombiztosítási járulékok megfizetése alól azon munkáltatók számára, akik nem vesznek részt a csökkentett munkaidős foglalkoztatásban, és újrakezdi teljes körű tevékenységüket. A válság hatásának ellensúlyozása érdekében Magyarország egyes ágazatokban átmeneti adómentességet vezetett be a munkáltatót terhelő jövedelemadók, valamint a kisadózó vállalkozások tételes adója alól.

Más esetekben stabilabb vagy állandóbb jellegű intézkedésekre került sor, amelyek célja a munkát terhelő adóék csökkentése, ami vélhetően a munkaerő-keresletre és -kínálatra is kedvező hatással van. Görögország például 2020 júniusától a teljes munkaidős munkavállalók társadalombiztosítási járulékait 0,9 százalékponttal csökkentette. A kormány 2021-re további 3 százalékpontos csökkentést jelentett be. Lengyelországban a fiatalabb munkavállalók adómentességén túl 2019 októberétől az első jövedelemadó-kulcsot 18 %-ról 17 %-ra csökkentették. A munkavállalók adóból leírható költségeit is emelték. Litvánia 2020 júliusától kezdődően havi 350 EUR-ról 400 EUR-ra emelte a jövedelemadó-jóváírást. Olaszország csökkentette a gazdaságilag függő munkavállalókra vonatkozó adóéket: évi legfeljebb 28 000 EUR jövedelemig 600 EUR jóváírást adnak 2020 utolsó hat hónapjára, amely 2021-től 1 200 EUR-ra emelkedik. A magasabb jövedelem esetében (legfeljebb 40 000 EUR-ig) várhatóan alacsonyabb lesz a jóváírás. Ez a rendelkezés egy, a 8 000 és 26 600 EUR közötti jövedelemre vonatkozó korábbi kedvezmény („Renzi-bónusz”) helyébe lép. Flandriában (Belgium) 2021-től „foglalkoztatási bónusszal”, legalább havi 50 euróval egészítik ki azon munkavállalók nettó fizetését, akiknek bruttó havi fizetése nem haladja meg az 1 700 EUR-t. A bónusz fokozatosan nullára csökken a 2 500 EUR bruttó havi fizetéssel rendelkező munkavállalók esetében. Az ilyen jellegű intézkedések várhatóan a munkanélküliségre és az inaktivitási csapdákra is kedvező hatással lehetnek. Magyarországon a szociális hozzájárulási adó mértékét 2019. július 1-jétől 19,5 %-ról 17,5 %-ra, 2020. július 1-jétől pedig további 2 százalékponttal 15,5 %-ra csökkentették.

3.2. 6. iránymutatás: A munkaerő-kínálat növelése, valamint a munkavállalás, a készségek és a kompetenciák javítása

Ez a szakasz a 6. számú foglalkoztatási iránymutatás végrehajtásáról nyújt áttekintést, amely azt javasolja a tagállamoknak, hogy teremtsék meg a feltételeket a munkaerő-kínálat növelésére, valamint a készségek és kompetenciák fejlesztésére. A 3.2.2. szakasz a tagállamok által e területeken tett szakpolitikai intézkedésekről számol be.

3.2.1. Fő mutatók

Az elmúlt tíz évben a korai iskolaelhagyók⁶⁵ aránya uniós szinten jelentős mértékben csökkent, de a Covid19-válság rámutatott arra, hogy folytatni kell ezeket az erőfeszítéseket. A korai iskolaelhagyók aránya 2019-ben 10,2 % volt, mindössze 0,2 százalékponttal az Európa 2020 stratégia kiemelt célkitűzése fölött, ami jelentős (közel 4 százalékpontos) javulást jelent 2009 óta. Az uniós szintű előrehaladás elsősorban főleg néhány tagállamnak köszönhető, amelyben igen szignifikáns mértékű volt a javulás: Portugália (–20,3 százalékpont), Spanyolország (–13,6 százalékpont), Görögország (–10,1 százalékpont) és Málta (–8,5 százalékpont)⁶⁶. Az elmúlt évtizedben csak Szlovákiában és Csehországban nőtt a korai iskolaelhagyók aránya (+3,4, illetve +1,3 százalékponttal – lásd a 17. és 19. ábrát). Nem történt azonban komolyabb előrelépés uniós szinten az elmúlt négy év során, amikor a korai iskolaelhagyók aránya átlagban stagnált. Néhány olyan tagállam esetében, amely ezzel a területtel kapcsolatban gyengén teljesít a szociális eredménytáblán – főként Spanyolország, Málta, Románia, Bulgária és Olaszország – a korai iskolaelhagyás továbbra is komoly kihívást és prioritást jelent, és az előző évhez képest az egyes országokban változó mértékű fejlődés történt. Egyes tagállamokban jelentős regionális eltérések mutatkoznak a korai iskolaelhagyók arányában (lásd a 4. mellékletet). A Covid19-válság miatti elhúzódozó iskolabezárások növelhetik a korai iskolaelhagyók arányát – az általuk a legveszélyeztetettebb tanulókra gyakorolt aránytalan hatások miatt –, ami a kihívás kezelésére irányuló folyamatos erőfeszítéseket igényel.

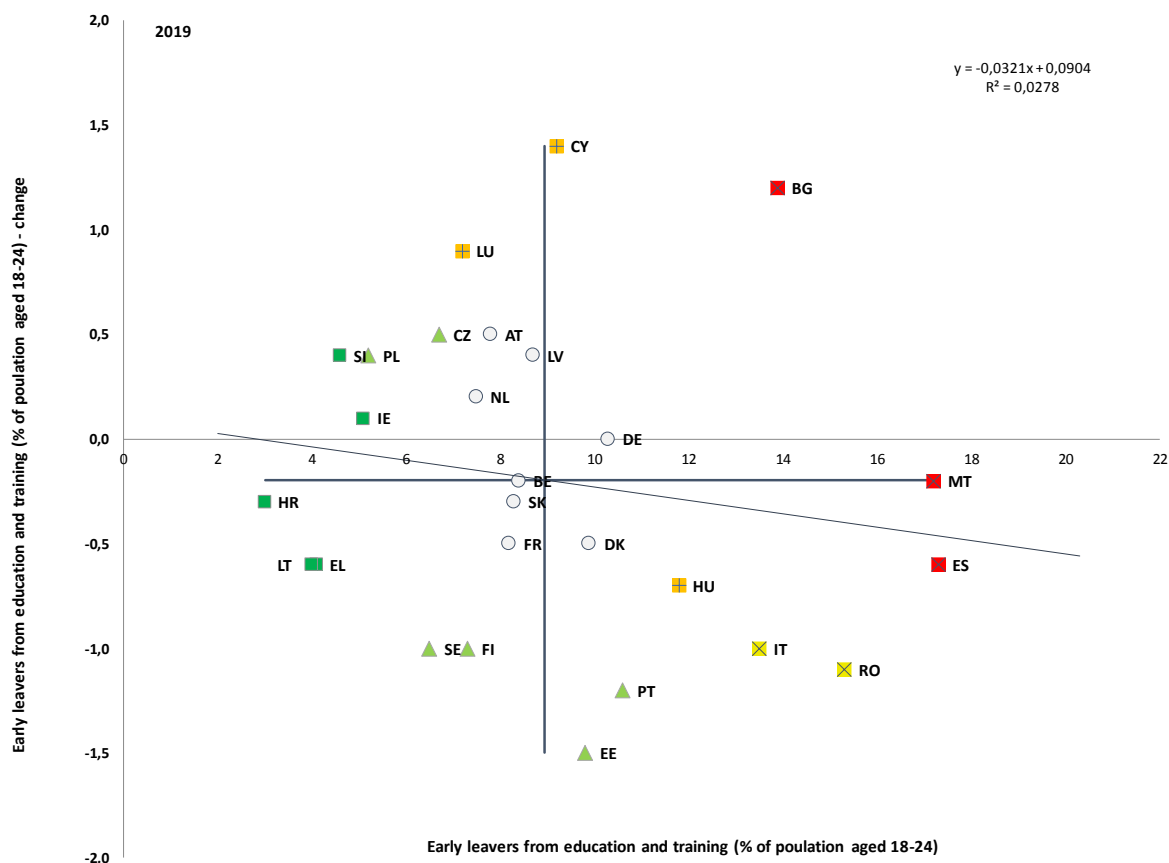
⁶⁵ Meghatározás szerint a korai iskolaelhagyók aránya azon 18–24 évesek aránya, akik legfeljebb alsó középfokú végzettséggel (0–2 ISCED-szint) rendelkeznek, és az uniós munkaerő-felmérést megelőző négy hétben nem vesznek részt további oktatásban és képzésben.

⁶⁶ E javulás eléréséhez a tagállamok sokféle intervenciót alkalmaztak, az uniós alapokból származó támogatást is beleértve. A következő kiadványban olvasható egy idevágó elemzés: Európai Bizottság (2020): Assessment of the implementation of the 2011 Council recommendation on policies to reduce early school leaving (A korai iskolaelhagyás csökkentését célzó szakpolitikákról szóló 2011-es tanácsi ajánlás végrehajtásának értékelése).

A korai iskolaelhagyás elsősorban azokat a fiatalokat érinti, akiknek kiegészítő támogatásra van szükségük az oktatásban maradáshoz. 2019-ben az EU-ban átlagosan több fiatal férfi (11,9 %) volt a korai iskolaelhagyók között, mint fiatal nő (8,4 %). Csak Romániában és Csehországban más a helyzet (Romániában a fiúk 14,9 %-a szemben a lányok 15,8 %-ával; Csehországban pedig a fiúk 6,6 %-a szemben a lányok 6,8 %-ával). Általánosságban a tanulók társadalmi-gazdasági háttere nagy hatással van a korai iskolaelhagyásra, amiben a szülő oktatási végzettsége is kiemelt szerepet játszik. A migráns háttérnek szintén nagy szerepe van, hiszen az EU-ban a helyben születettek esetében átlagosan sokkal kisebb a korai iskolaelhagyók aránya (8,9 %), mint a másikk uniós országokban születetteké (21,4 %) és az EU-n kívül születetteké (22,5 %). Három tagállamban (Olaszország, Spanyolország és Görögország) a nem az unióban született fiataloknak több mint 25 %-a volt korai iskolaelhagyó 2019-ben.

18. ábra: A korai iskolaelhagyók arányában jelentős elérések figyelhetők meg a tagállamok között

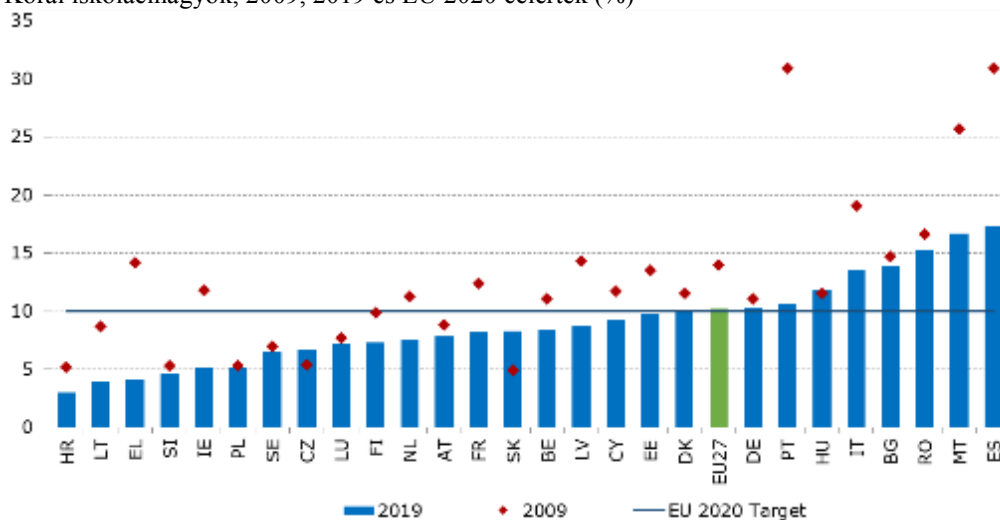
Korai iskolaelhagyók (a 18–24 éves korú népesség százalékos aránya) és éves változás (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Forrás: Eurostat, LFS, internetes adatkód: [edat_lfse_14]. Időszak: 2019. évi szintek és éves változás 2018-hoz képest. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. HR adatai nem megbízhatóak. NL esetében az idősor megtörik.

19. ábra: Az Európa 2020 szerinti, korai iskolaelhagyásra vonatkozó célértéket majdnem sikerült elérni

Korai iskolaelhagyók, 2009, 2019 és EU 2020 célérték (%)

Forrás: Eurostat, LFS, internetes adatkód: [edat_lfse_14].

Megjegyzés: Valamennyi ország: 2014-ben megtörlik az idősor (ISCED 1997 és ISCED 2011 közötti váltás). HR esetében a 2019-es adatok nem megbízhatók.

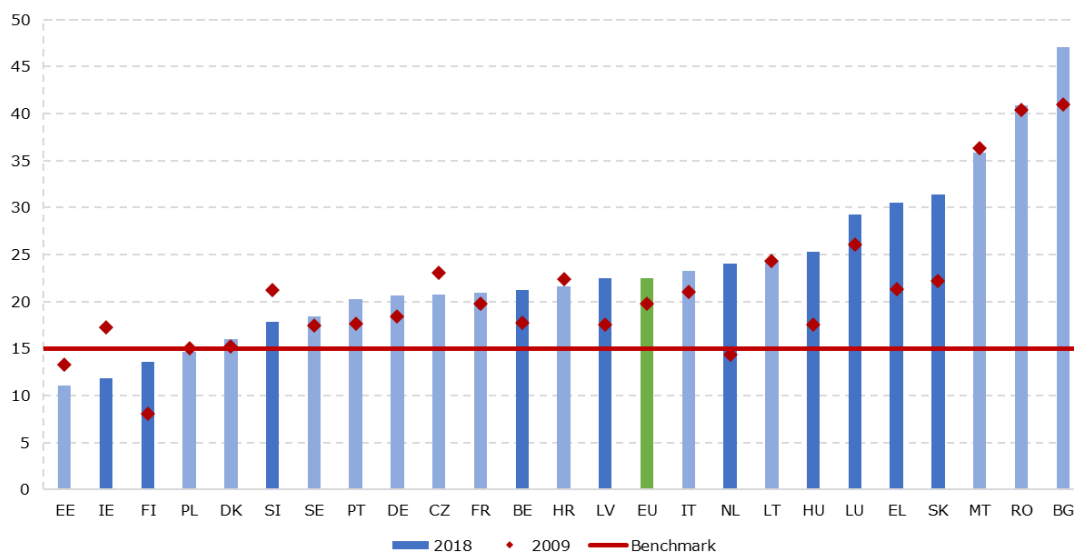
Az EU-ban minden ötödik tanuló nem éri el a minimális tudásszintet szövegértésből, matematikából és természettudományból; csak nagyon korlátozott mértékű az előrelépés. Az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszere (ET 2020) szerinti, a szövegértés, a matematika és a természettudományok terén a 15 évesek körében mutató alulteljesítés arányának (az EU-ban 2020-ig 15 % alá történő) csökkentésére vonatkozó referenciamutatót az OECD nemzetközi tanulói teljesítménymérése (PISA-felmérés) során vizsgált három terület egyikén sem sikerült elérni. 2018-ban a 27 tagú EU-ban a tanulók 22,5 %-a alulteljesített a szövegértés, 22,9 %-a a matematika és 22,3 %-a a természettudományok terén. 2009 óta romlott az arány mind a természettudományok és a szövegértés terén, a matematika terén pedig változatlan maradt – lásd a 20. ábrát⁶⁷. Az alulteljesítés terén a nemek közötti különbség meglehetősen kicsi volt a matematika és a természettudományok, viszont jelentős volt a szövegértés esetében (az alulteljesítés aránya lányoknál 17,4 %, fiúknál viszont 27,3 % volt). Mivel ezen alapvető jelentőségű problémával kapcsolatban intézkedés szükséges, az európai oktatási térség megvalósításáról szóló közlemény újból bevezeti az EU egészére vonatkozó kötelezettségvállalást, amely szerint 2030 előtt 15 % alá kell csökkenteni a szövegértés, a matematika és a természettudományok terén gyengén teljesítők arányát⁶⁸.

⁶⁷ A kihívást részletesebben is ismerteti a 2019. évi Oktatási és Képzési Figyelő, 60. o. Elérhető itt: <https://europa.eu/GK66PF>

⁶⁸ A Bizottság közleménye az európai oktatási térség 2025-ig történő megvalósításáról, COM(2020) 625 final.

20. ábra: A szövegértési teljesítmény jelentős eltéréseket mutat az egyes uniós tagállamok között

A szövegértés terén mutató alulteljesítés arányának hosszú távú változásai, 2009–2018 (%)

Forrás: PISA-felmérés 2018, OECD. Megjegyzés: A sötétebb színű függőleges oszlopok a statisztikailag szignifikáns változásokat mutatják 2009 és 2018 között. Nem áll rendelkezésre adat AT, CY és ES esetében.

A Covid19-válság rámutatott a készségek és oktatás terén mutató megosztottság

kihívására, így még sürgetőbbé vált a megfelelő szakpolitikai válaszok kidolgozása. A

Covid19-válság, amelynek során hirtelen felgyorsult az oktatás digitalizálása, kibővítheti a tartósan szoros összefüggést a társadalmi-gazdasági háttér és az oktatási eredmények között. Az előzetes elemzés⁶⁹ szerint a lezárások aránytalanul kedvezőtlen hatást gyakoroltak a kiszolgáltatott helyzetben lévőkre vagy a kevésbé fejlett régiókból származókra. A távoktatás például feltételezi, hogy minden gyereknek van számítógépe vagy táblagépe, illetve gyors internetkapcsolata, annak használatához szükséges készségei, és megfelelő szülői támogatást is kap mindehhez. Ez azonban nem mindig érvényes a szegényebb térségekben vagy családokban élő tanulóknál. Az EU-ban 2018-ban a háztartások 3,9 %-a nem engedhette meg magának, hogy számítógépet vásároljon. A medián ekvivalens jövedelem 60 %-a alatti jövedelemmel rendelkező háztartások esetében az arány 12,8 %, a nem az EU-ban született személyek háztartásában pedig 8 %⁷⁰. Ez még súlyosabb lehet azon tanulók esetében, akik menedékkérők és menekültek, mivel nekik gyakran korlátozott az oktatásban való részvételük. A válságnak a tanulmányi eredményekre gyakorolt tényleges hatásait ebben a szakaszban még nem lehet felmérni, de az elkövetkező években szoros nyomon követést fognak igényelni.

⁶⁹ Európai Bizottság, Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2020 (Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2020. évi éves jelentés), 32. o.

⁷⁰ Európai Bizottság, Oktatási és Képzési Figyelő 2020, az Eurostat EU-SILC „Persons who cannot afford a computer” („Olyan személyek, akik nem engedhetik meg maguknak a saját számítógépet”) című felmérése alapján, online adatkód: [ilc_mddu03].

A kisgyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel az elmúlt évtizedben folyamatosan nőtt, de a kedvezőtlenebb társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező gyermekek tartósan kisebb mértékben vesznek benne részt. 2009-ben az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszere (ET 2020) azt a célt tűzte ki, hogy 2020-ig a négy éves korú és a kötelező alapfokú oktatás alsó korhatára közötti gyermekeknek legalább 95 %-a vegyen részt kisgyermekkori nevelésben és gondozásban⁷¹. 2018-ban az EU-27 a 94,8 %-os átlaggal majdnem elérte ezt a célt (2009 óta 4,5 százalékpontos emelkedés). 2018-ban Franciaország, Dánia és Írország a szóban forgó korcsoport számára egyetemes hozzáférést biztosított a kisgyermekkori neveléshez és gondozáshoz. Ezenfelül az elmúlt tíz évben komoly előrelépéseket jeleztek Írországból (+26,4 százalékpont), Lengyelországból (+22,1 százalékpont) és Finnországból (+17,4 százalékpont). Ezzel szemben a részvételi arány kis mértékben romlott Olaszországban (-4,9 százalékpont), Észtországban (-3,3 százalékpont), Hollandiában (-2,6 százalékpont), Bulgáriában (-1,8 százalékpont), Romániában (-1,7 százalékpont), Belgiumban (-0,8 százalékpont) és Spanyolországban (-0,4 százalékpont). Az általánosságban pozitív kép ellenére fontos befogadási és az egyenlőséggel összefüggő kihívások állnak fenn. A felmérés adatainak elemzése azt mutatja, hogy sokkal alacsonyabb a kisgyermekkori nevelésben és gondozásban való részvételi arány a kedvezőtlenebb társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező vagy hátrányos társadalmi helyzetű csoportból származó gyermekek esetében⁷². Az élet ilyen korai szakaszában tapasztalt egyenlőtlenségek valószínűleg a későbbiekben gyengébb iskolai eredményeket, alacsonyabb iskolai végzettséget és rosszabb munkaerőpiaci kilátásokat eredményeznek.

---

⁷¹ A Tanács következtetései (2009. május 12.) az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről (ET 2020). Az európai oktatási térség azt a célt tűzte ki, hogy 2030-ra a 3 éves kor és a kötelező alapfokú oktatás alsó korhatára közötti gyermekeknek legalább 98 %-a vegyen részt kisgyermekkori nevelésben és gondozásban.

⁷² Flisi, S. és Blasko, Zs.: *A note on early childhood education and care participation by socio-economic background* (Jegyzet a kisgyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel társadalmi-gazdasági háttér szerinti alakulásáról), 2019.

A társadalmi-gazdasági, valamint a migráns háttér továbbra is erőteljesen meghatározza az oktatási teljesítményt, ugyanakkor számos tagállamban komoly teljesítménybeli különbségek mutatkoznak a városi és a vidéki térségek között. A 21. ábra azt mutatja, hogy az összes tagállamban a szövegértés terén alulteljesítők aránya sokkal nagyobb a gazdasági, társadalmi és kulturális státusz (ESCS) indexének⁷³ alsó kvartilisében, mint a legfelső kvartilisben. Bulgária (44,9 százalékpont), Románia (43,1 százalékpont), Magyarország (38,6 százalékpont), Szlovákia (37,8 százalékpont) és Luxemburg (37,5 százalékpont) esetében a legnagyobb a teljesítménybeli különbség a felső és az alsó kvartilisbe tartozó tanulók között. Az olyan országok azonban, mint Észtország, Finnország, Írország, Lengyelország, Horvátország és Lettország képesek voltak csökkenteni a társadalmi-gazdasági háttér oktatási eredményekre gyakorolt hatását. Ráadásul azokban az országokban, ahol alacsony a szövegértési készségek alulteljesítésének aránya, szintén kisebb az eltérés az ESCS-skála felső és alsó része között. Ez arra enged következtetni, hogy a jó oktatási rendszer egyszerre segíti elő a minőséget és a méltányosságot. 2018-ban a szövegértés terén alulteljesítők aránya a migráns háttérű tanulók körében számos EU-tagállamban még mindig sokkal nagyobb volt, mint a nem migráns háttérű tanulók körében⁷⁴. A nyelvi akadályok láthatóan lényeges szerepet játszanak ebben, ami kiemeli a nyelvi képzés fontosságát. Végezetül a szövegértési teljesítmény területén a városi és a vidéki térségekben iskolába járó tanulók között mutatkozó különbség számos tagállamban statisztikailag szignifikáns és igen nagy. Magyarországon, Bulgáriában, Romániában, Szlovákiában és Portugáliában még meg is haladta a 100 PISA-pontot, ami mintegy 2-3 évnyi iskolázásnak felel meg.

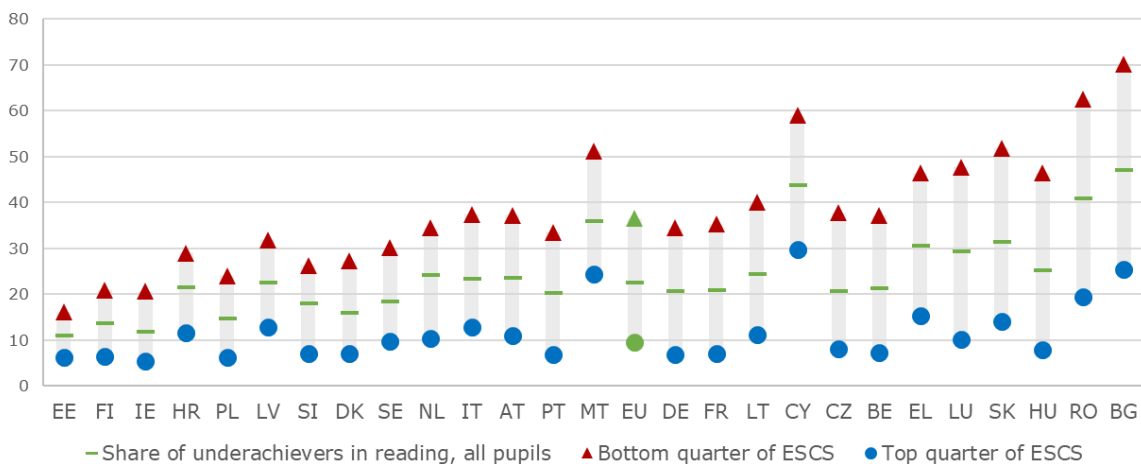
---

⁷³ Az OECD az ESCS-indexet a tanulók családi háttérére vonatkozó többféle változó figyelembevételével méri, nevezetesen: szülők végzettsége, szülők foglalkozása, a család vagyoni jellemzői, az otthoni könyvek száma és az otthon rendelkezésre álló oktatási erőforrások.

⁷⁴ Az igen kis mintaméreten alapuló számítások elkerülése érdekében e jelentés csak azon uniós tagállamok eredményeit mutatja, amelyekben a migráns háttérű tanulók aránya legalább 5 %.

21. ábra: A tanulók társadalmi-gazdasági háttere hatással van szövegértési készségeikre

Szövegértés terén alulteljesítők aránya (%), gazdasági, társadalmi és kulturális státusz alapján, 2018

Forrás: PISA-felmérés 2018, OECD. Megjegyzés: Az országok növekvő sorrendben szerepelnek a társadalmi-gazdasági index legalsó és legfelső negyede közötti alulteljesítési különbség szerint. ES esetében nem állnak rendelkezésre adatok.

A romák oktatásba történő bevonása olyan kihívás, amely a Covid19-válság eredményeként még hangsúlyosabbá válhat. Ez több tényezőnek is tulajdonítható, beleértve az iskolai szegregációt, a nem befogadó tanítást, a súlyos szegénység vagy a lakhatási szegregáció által okozott akadályokat, valamint a távtanuláshoz való hozzáférés hiányát. A részvétel növelésére és az iskolaköteles korban az oktatásból való kimaradás csökkentésére irányuló erőfeszítések ellenére a fiatal (20–24 év közötti) romáknak kevesebb mint egyharmada végezte el a felső középfokú tanulmányait⁷⁵, míg a kisgyermekkor (3 éves kor és az iskolaköteles kor közötti) nevelésben való részvétel terén az általános népességhez viszonyított különbség különösen nagy, 53 százalékpontos. Bár 2011 és 2016 között csökkent a korai iskolaelhagyás aránya, még így is sokkal nagyobb, mint az általános népesség körében (68 % illetve 10,2 %). A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok aránya 2011 és 2016 között 56 %-ról 62 %-ra nőtt a romák körében⁷⁶. A Covid19 okozta lezárások során a roma gyermekek jelentős hányada tapasztalt nehézségeket a távtanulásban való részvétel során, és az első megállapítások szerint az általános népességhez viszonyított különbség egyre nő⁷⁷. A távtanulás gyakran nem elérhető és/vagy nem megfizethető a szegénységben élő roma és nomád életmódot folytató gyermekek számára, mivel nincs megfelelő informatikai berendezés, internet-hozzáférés vagy akár villamos energiához való hozzáférés az otthonukban, táborukban vagy irreguláris telepeiken⁷⁸.

A korai iskolaelhagyás magas szintje és a felsőfokú végzettséget szerzők alacsony aránya a fogyatékossgal élők körében negatív hatással van a foglalkoztatásukra. 2018-ban az EU-27-ben⁷⁹ a fogyatékossgal élők (18–24 éves) fiatalok körében a korai iskolaelhagyók aránya 20,3 % volt a nem fogyatékossgal élők esetében mért 9,8 %-kal szemben (ami mintegy 10,5 százalékpontos különbségnek felel meg). A legkisebb különbség Dániában (0,4 százalékpont) és Szlovéniában (2,8 százalékpont) mutatkozott, míg Horvátországban (18,2 százalékpont), Németországban (17,3 százalékpont) és Romániában (15,5 százalékpont) viszonylag magas értéket mértek. Ugyanakkor a fogyatékossgal élőknek csak 29,4 %-a szerzett felsőfokú vagy azzal egyenértékű végzettséget, a nem fogyatékossgal élők 43,8 %-ával szemben. A legkisebb különbség Olaszországban (4,3 százalékpont), Szlovéniában (4,4 százalékpont) és Portugáliában (4,5 százalékpont), míg a legnagyobb különbség Svédországban (27,9 százalékpont), Németországban (27,2 százalékpont), Bulgáriában (25,8 százalékpont) és Írországban (21,8 százalékpont) volt megfigyelhető.

---

⁷⁵ Az „Egyenlőségközpontú Unió: a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer” című közleményt (COM(2020) 620 final) kiegészítő SWD(2020) 530 final 2. melléklete, a következő alapján: FRA, EU-MIDIS II 2016; FRA, RTS 2019; Eurostat [edat_lfse_03] 2019 (Általános népesség).

⁷⁶ A 2019. évi, a Belgiumban, Franciaországban, Írországban, Hollandiában és Svédországban élő romákra és nomád életmódot folytatókra (traveller) vonatkozó felmérés hasonló eredményre jutott. FRA (2020), [Roma and travellers in six countries](#) (Romák és nomád életmódot folytatók hat országban).

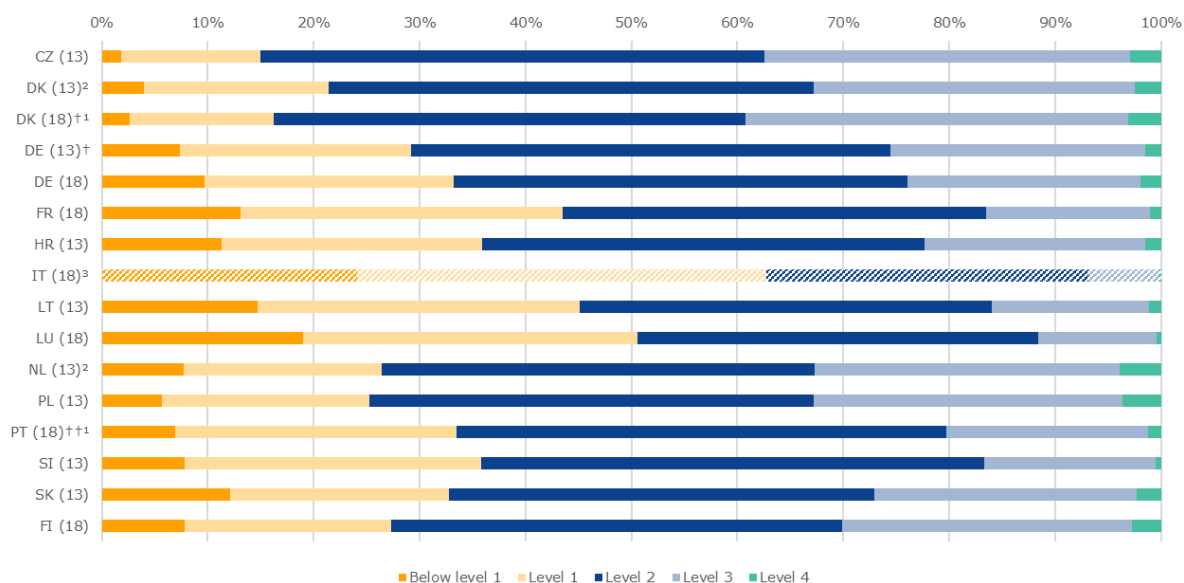
⁷⁷ FRA (2020) [Coronavirus pandemic in the EU – impact on Roma and Travellers - Bulletin #5](#) (Koronavírus-járvány az EU-ban – a romákra és a nomád életmódot folytatókra gyakorolt hatás – 5. sz. hírlevél).

⁷⁸ [Overview of the impact of coronavirus measures on marginalised Roma communities in the EU](#) (A koronavírussal kapcsolatos intézkedések által az EU-ban élő marginalizálódott roma közösségekre gyakorolt hatás áttekintése), 2020. április, Európai Bizottság.

⁷⁹ Az adatok az Európai Fogyatékosügyi Szakértők (EDE) által elemzett 2018-as EU-SILC-ből származnak.

22. ábra: Számos tanuló még mindig nem rendelkezik alapvető digitális készségekkel

Számítógépes és informatikai műveltséggel kapcsolatos pontszámok eloszlása a teljesítményskála 2018-as és 2013-as szintjei között

Forrás: IEA, ICILS 2018 és ICILS 2013. A 2. szint alatti tanulók csupán a számítógép mint eszköz használatával összefüggő funkcionális ismereteket tudják igazolni, továbbá alapszinten értik, hogy milyen következményekkel jár, ha egy számítógéphez több felhasználó is hozzáfér. [†]A mintavételhez szükséges részvételi arányokra vonatkozó iránymutatások csak úgy teljesültek, hogy helyettesítő iskolák is szerepeltek a felmérésben. ^{††}A mintavételhez szükséges részvételi arányokra vonatkozó iránymutatások majdnem teljesültek azután, hogy helyettesítő iskolák is szerepeltek a felmérésben. ¹A nemzeti meghatározott népesség a nemzeti célnépesség 90 %-95 %-át jelenti. ²Nem teljesült a mintavételhez szükséges részvételi arány. ³A tesztesésre az iskolaév elején került sor. Az eredmények ezért nem vehetők össze más tagállamokéval.

A 21. századi tanulók a „digitális generáció tagjai”, mégsem rendelkeznek a megfelelő digitális készségekkel. A nemzetközi számítástechnikai és informatikai műveltségi vizsgálat (ICILS)⁸⁰, amely a 8. osztályos (13 vagy 14 éves) tanulók információs és kommunikációs technológiák (IKT) használatára irányuló képességét méri, azt jelzi, hogy számos tanuló még a legalapvetőbb IKT-műveleteket sem képes megérteni és elvégezni. A 22. ábra azt mutatja, hogy a számítástechnikai és informatikai műveltségi teljesítmény skálájának 2. szintjét nem teljesítő tanulók aránya a 2013-as és a 2018-as ICILS-felmérésben részt vevő 14 tagállamból 9-ben haladta meg a 30 %-ot. 2018-ban az olasz tanulók 62,7 %-a nem lépte túl az alulteljesítési küszöböt⁸¹. Ugyanez igaz a luxemburgi tanulók 50,6 %-ára, a francia tanulók 43,5 %-ára, a portugál tanulók 33,5 %-ára, a német tanulók 33,2 %-ára és a finn tanulók 27,3 %-ára. A lányok jobb teljesítményt mutatnak az informatikai és számítógépes műveltség terén, valamint a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (TTMM) terén⁸². Átlagban a hátrányos társadalmi-gazdasági háttérrel és/vagy migráns háttérrel rendelkező tanulók rosszabbul teljesítenek a számítástechnikai és informatikai műveltség terén, mint a társadalmi-gazdasági szempontból előnyösebb helyzetben lévő vagy nem migráns háttérű családból származó kortársaik. Az európai oktatási térség megvalósításáról szóló közlemény most azt javasolja, hogy a számítástechnikai és informatikai műveltség terén gyengén teljesítő 8. osztályosok arányát 2030-ig 15 % alá csökkentsék.

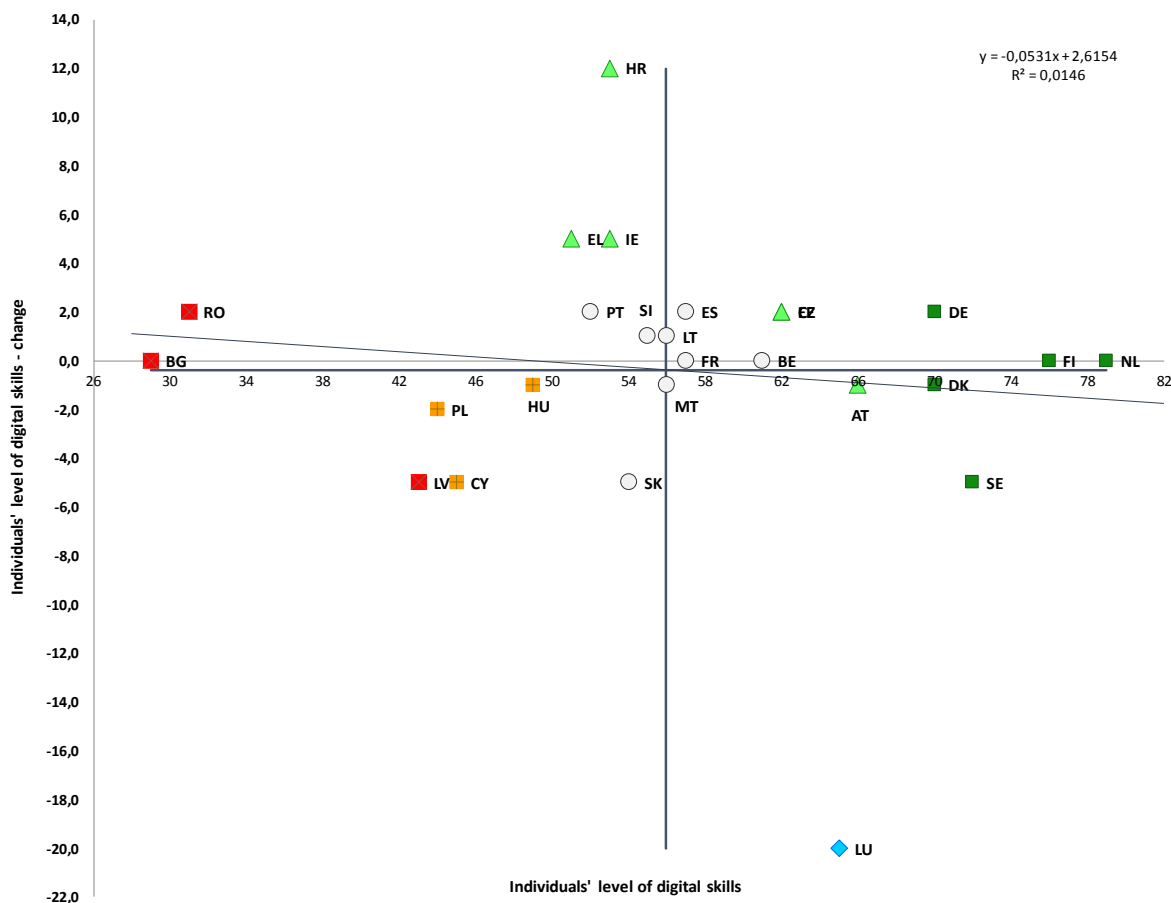
⁸⁰ Az ICILS a tanulók teljesítményét a digitális kompetenciák két területén végzett számítógépes alapú értékelés során méri: számítástechnikai és informatikai műveltség, valamint számítógépes gondolkodás. Eddig két ciklusra került sor, 2013-ban és 2018-ban. Összesen 14 tagállam vett benne részt, kilenc az első ciklusban és hét a második ciklusban (csak Dánia és Németország vett részt mindkettőben). Az ICILS eredményei itt olvashatók: Fraillon, J. Ainley, J., Schulz, W., Friedman, T., Duckworth, D. (2019). [Preparing for Life in a Digital Age: the IEA International Computer and Information Literacy Study International Report](#) (Felkészülés az életre a digitális korban: Az IEA nemzetközi számítástechnikai és informatika műveltségi vizsgálata, Nemzetközi jelentés). Amszterdam: az Oktatási Teljesítményértékelés Nemzetközi Szövetsége (IEA); és Fraillon, J. Ainley, J., Schulz, W., Friedman, T., Gebhardt, E. (2014). [Preparing for Life in a Digital Age: the IEA International Computer and Information Literacy Study International Report](#) (Felkészülés az életre a digitális korban: Az IEA nemzetközi számítástechnikai és informatika műveltségi vizsgálata, Nemzetközi jelentés). Cham: Springer.

⁸¹ Mivel Olaszországban a felmérésre a tanév elején került sor, az eredmények nem hasonlíthatók össze a többi tagállammal.

⁸² Európai Bizottság (2020), A „Digitális oktatási cselekvési terv 2021–2027: Az oktatás és a képzés átalakítása a digitális kornak megfelelően” című közleményt kiegészítő szolgálati munkadokumentum.

23. ábra: Jelentős eltérések mutatkoznak a tagállamok között az alapvető digitális készségek terén

Az alapvető vagy annál fejlettebb általános digitális készségekkel rendelkező egyének népességhez viszonyított aránya és annak éves változása (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

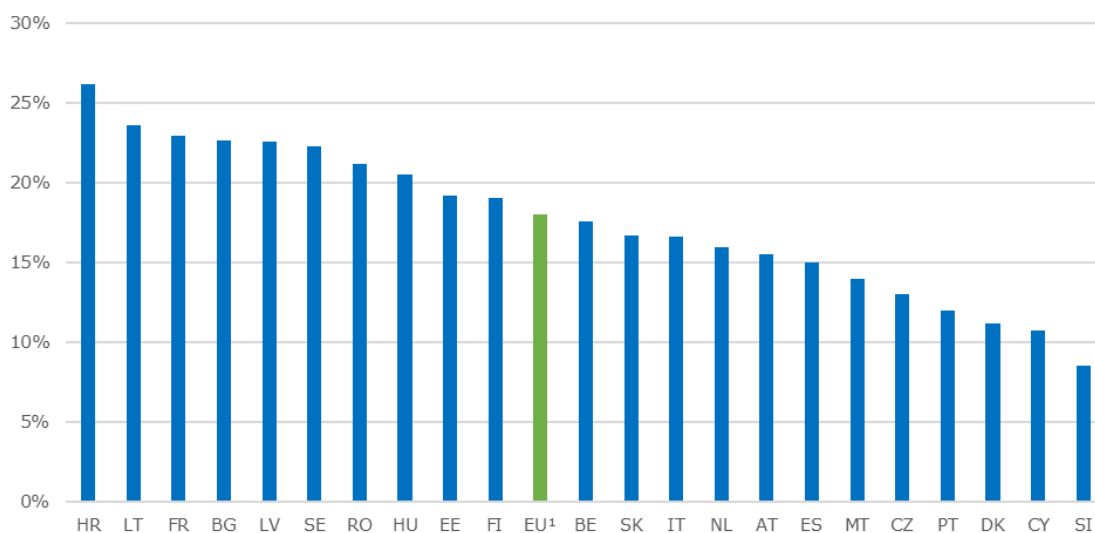
Forrás: Eurostat, internetes adatkód [TEPSR_SP410]. Időszak: 2019. évi szintek és változások 2017-hez képest.

Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. Csehország, Olaszország, Lettország, Luxemburg esetében 2019-ben megtörik a sorozat. IT esetében nem áll rendelkezésre 2017-es adat (2019: 42 %).

A Covid19-válság rámutatott a felnőttek digitális készségeinek elégtelen szintjére és az országok közötti jelentős különbségekre. A 2020 első felében a tagállamok többségében meghozott korlátozó intézkedések rávilágítottak a digitális készségeknek az üzletmenet folytonossága, az oktatás és képzés, az egészségügyi ellátás, valamint a rendes társas érintkezés terén betöltött szerepére. A gyenge digitális készségek korlátozzák az innovációt és a társadalomban való teljes körű részvételt. A fejlődés igen lassú: 2019-ben átlagosan a 27 tagú EU-ban a 16–74 év közötti népesség 56 %-a rendelkezett legalább alapvető digitális készségekkel (1 százalékponttal több, mint 2017-ben⁸³), tizből négy ember azonban még alapvető digitális készségekkel sem rendelkezik (23. ábra). Uniós szinten a férfiak valamivel jobb digitális készségeket mutatnak, mint a nők (58 % illetve 54 % 2019-ben), de a különbség 2015 óta 2 százalékponttal szűkült. 2015 óta csak Csehország, Írország, Görögország, Litvánia, Hollandia és Románia ért el legalább 5 százalékpontos fejlődést. Jelentős különbségek figyelhetők meg az Unióban: öt országban (növekvő sorrendben: Dánia, Németország, Svédország, Finnország és Hollandia) az arány 70 és 80 % közötti, de hét országban 50 % alatt (Bulgáriában és Romániában pedig 40 % alatt) maradt. A társadalmi-gazdasági aspektus kulcsfontosságú, mivel az időseknek (65–74 év között) kevesebb mint egynegyede rendelkezik alapvető digitális készségekkel, míg ez az arány a fiataloknál (16–24 év között) 80 %; ugyanez az arány 32 % az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezőknél, a magas iskolai végzettségűeknél pedig 84 %. A legújabb uniós kezdeményezések célja a felnőttek és fiatalok alapvető digitális készségeinek fejlesztése az EU-ban: a készségfejlesztési program a felnőttek esetében 70 %-os célt állapít meg 2025-re vonatkozóan, az európai oktatási térség a 14 évesek számára pedig 85 %-os célt, amelyet 2030-ig kell elérni.

24. ábra: Körülbelül minden ötödik tanár az IKT-képzés iránti fokozott igényről számol be

Azon tanárok százalékos aránya, akik a tanításhoz szükséges IKT-készségekkel kapcsolatos szakmai fejlődés iránti fokozott igényről számolnak be

Forrás: OECD, TALIS 2018 adatbázis. Megjegyzés: Az alsó középfokú oktatásban dolgozó tanárok válaszain alapuló eredmények. DE, EL, PL, LU és IE esetében nincs adat.

¹ A TALIS 2018-ban részt vevő 22 tagállamon alapuló súlyozott uniós átlagok.

⁸³ 2018-ra vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok.

A Covid19-válság miatt az online tanulásra és a távtanulásra történő átállás új kihívások elé állítja a tanári szakmát. A tanároknak rendelkezniük kell a szükséges kompetenciákkal, hogy kiaknázhassák a digitális technológiákban rejlő potenciált a tanítás és a tanulás támogatásához, valamint hogy felkészítsék a tanulóikat a digitális társadalomban való életre⁸⁴. A TALIS 2018 szerint jelentősen eltér az egyes tagállamok között az alsó középfokú oktatásban dolgozó olyan tanárok százalékos aránya, akik „felkészültek” vagy „nagyon felkészültek” érzik magukat az IKT oktatásban történő felhasználására. Romániában (69,5 %), Szlovéniában (67 %), Magyarországon (65,7 %) és Cipruson (61,8 %) a tanárok nagyobb arányban érzik úgy, hogy kellően felkészültek az IKT oktatásban történő használatára, mint Ausztriában (19,9 %) vagy Finnországban (21,5 %)⁸⁵. Amikor arról kérdezték a tanárokat, hogy mekkora igényük van az IKT-készségekkel kapcsolatos képzésre, az EU-ban átlagosan 18 %-uk számolt be „nagy mértékű igényről”. 2018-ban az ilyen képzés iránti igény Horvátországban (26,2 %), Litvániában (23,6 %) és Franciaországban (22,9 %) volt a legnagyobb, míg Szlovéniában a tanároknak kevesebb mint 10 %-a számolt be az IKT-készségekkel kapcsolatos képzés iránti fokozott igényről (24. ábra).

A teljes EU elérte a felsőoktatási végzettség 2020-ra elérendő 40 %-os kiemelt célját, bár az egyes tagállamok és népességszempontok között továbbra is jelentős eltérések mutatkoznak⁸⁶. 2019-ben az EU-ban a 30–34 év közöttiek 40,3 %-a rendelkezett felsőoktatásban szerzett oklevéllel. 2009 óta különösen nagy előrelépés történt Szlovákiában (+22,5 százalékpont), Ausztriában (+19 százalékpont), Csehországban (+17,6 százalékpont), Litvániában (+17,4 százalékpont) és Görögországban (+16,5 százalékpont). A 30–34 év közöttiek körében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a következő tagállamokban a legnagyobb: Ciprus (58,8 %), Litvánia (57,8 %), Luxemburg (56,2 %) és Írország (55,4 %), míg ez az arány Romániában (25,8 %), Olaszországban (27,6 %), Bulgáriában (32,5 %) és Horvátországban (33,1 %) a legalacsonyabb. Az EU-ban a felsőfokú végzettség tekintetében a nagyváros és a vidék közötti megosztottság 22,1 százalékpontos volt. A legnagyobb különbség Luxemburgban (41,2 százalékpont), Romániában (38,4 százalékpont), Szlovákiában (35,5 százalékpont) és Bulgáriában (35,4 százalékpont) volt megfigyelhető (25. ábra). A végzettség arányában az EU-ban átlagosan továbbra is jelentős a különbség a nők és a férfiak között (45,6 % illetve 35,1 %). A fogyatékossgal élőknek mindössze nagyjából 29,4 %-a szerzett felsőoktatási vagy azzal egyenértékű végzettséget, míg ugyanez az arány a nem fogyatékossgal élő (30–34 éves korcsoportba tartozó) személyek körében 2018-ban 43,8 % volt.

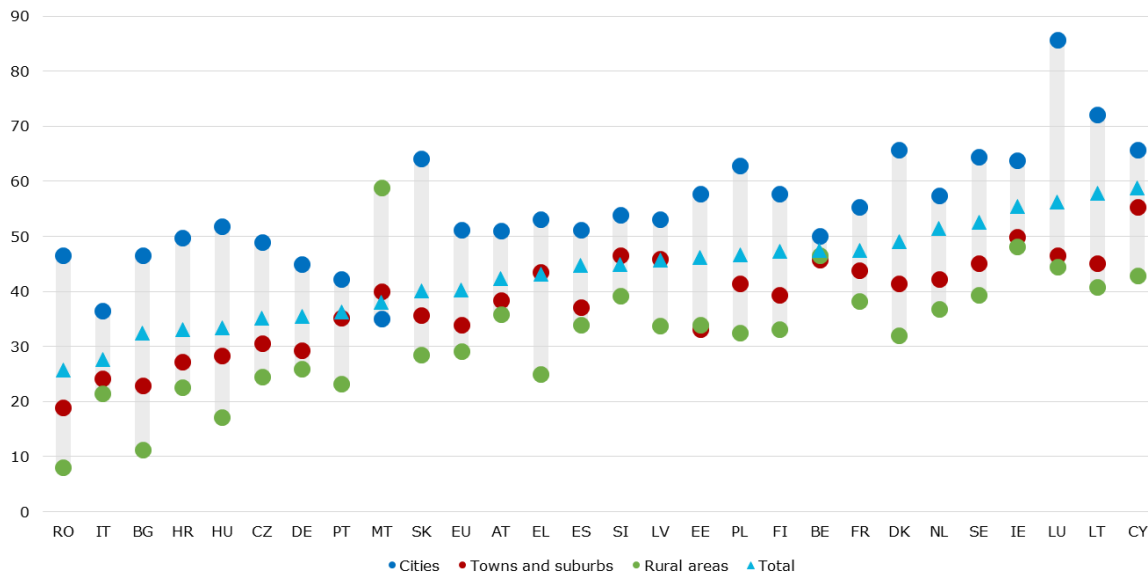
⁸⁴ Redecker, C. (2017). [European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu](#) (Európai oktatói digitális kompetenciakeret).

⁸⁵ A felmérés személyes véleményeket mért, nem pedig kompetenciaszintet. Következésképpen előfordulhat, hogy olyan tanárok, akik jól felkészültek az IKT oktatásban történő használatára, mégis arról számolnak be, hogy további képzésre van szükségük ahhoz, hogy kielégítsék a digitális eszközök hozzáférő használatával kapcsolatban – a tanulás és a tanítás terén – egyre növekvő igényeket.

⁸⁶ Az európai oktatási térség azt a célt javasolta, hogy 2030-ra legalább 50 % legyen a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 30–34 év közöttiek körében.

25. ábra: A vidéki területek és a nagyvárosok között jelentős különbségek mutatkoznak a felsőfokú végzettség terén

A felsőfokú végzettség tekintetében a nagyváros és a vidék közötti megosztottság országok szerint, 2019 (a 30–34 év közötti személyek %-a)

Forrás: Eurostat, az EU munkaerőpiaci felmérése. Internetes adatkód: [\[edat_lfs_9913\]](#) Megjegyzés: A mutató a felsőoktatásban sikeresen végzettséget (ISCED 5–8) szerzők teljes 30–34 éves népességen belüli részarányát jelzi. A vidéki területekre vonatkozó adatok Málta esetében nem megbízhatók.

Az oktatásra fordított közkiadások uniós szinten viszonylag stabil mértéket mutattak az elmúlt öt évben, bár a beruházási igények egyre nőnek. 2018-ban a tagállamok a teljes GDP 4,6 %-át ruházták oktatásba és képzésbe, és az oktatásra fordított közkiadások uniós aránya 9,9 % volt. Jelentős különbségek vannak azonban a tagállamok között, egyes országok ugyanis nehézségekkel küzdenek, mert nem tudnak megfelelő erőforrásokat biztosítani az oktatással és képzéssel összefüggő beruházási igények fedezésére. Az Európai Beruházási Bank (EBB) becslései szerint az oktatási infrastruktúrával kapcsolatos beruházási hiány az EU-27-ben 2030-ig nagyjából évente 8 milliárd EUR-t tesz ki⁸⁷. Ugyanakkor a digitális technológiák pedagógiai célú használata az IKT-erőforrások rendelkezésre állásától, hozzáférhetőségétől és minőségétől is függ⁸⁸. Az erőforrások hiánya változó mértékben érinti az iskolákat az uniós országokban. A TALIS 2018 arról számolt be, hogy átlagosan az EU-ban az alsó középfokú oktatásban dolgozó tanárok 35,9 %-a gondolja úgy, hogy az IKT-ba történő beruházás kiemelten fontos. Cipruson (66,3 %) és Magyarországon (56,3 %) a tanárok több mint 50 %-a tekinti ezt prioritásnak. A tanárok körében a közelmúltban végzett felmérés tovább erősítette az IKT-berendezések relatív fontosságát, és rámutatott arra, hogy a tanárok a berendezésekkel kapcsolatos akadályokat a digitális technológiák használatát negatívan befolyásoló tényezők közül a legfontosabbnak nevezték meg⁸⁹.

A Covid19-válság előtt az EU-ban egyre szűkült a készségek iránti kereslet és kínálat közötti különbség. Ezt a trendet elsősorban az alacsony képzettségű munkavállalók arányának csökkenése és az iskolai végzettség szintjének általános emelkedése okozza⁹⁰. A kedvező makrogazdasági környezetnek köszönhetően emelkedett az alacsony és a közepes képzettséggel rendelkezők foglalkoztatási rátája, ami szintén hozzájárult ehhez a trendhez. Azonban számos országban a képzettségi szinttől függően továbbra is nagy az eltérés a foglalkoztatási rátában. 2019-ben az EU-27-ben a foglalkoztatási ráta átlagosan 55,7 % volt a felső középfokú végzettséggel nem rendelkezők, 73,4 % a középfokú végzettséget szerzett személyek, és 84,8 % a felsőfokú végzettségű személyek körében (26. ábra). A jelenlegi Covid19-válság során az ágazati trendek és a munkahelyek védelmét, valamint a munkanélküliség megelőzését vagy kezelését célzó politikák ellenére a makrogazdasági strukturális munkaerőhiány csökkenése lassulhat vagy akár meg is fordulhat egyes országokban.

⁸⁷ Európai Beruházási Bank (EBB): *Investment Report 2018/2019 – Retooling Europe’s Economy* (Beruházási jelentés 2018/2019 – Eszközök biztosítása az európai gazdaság számára), 2018.

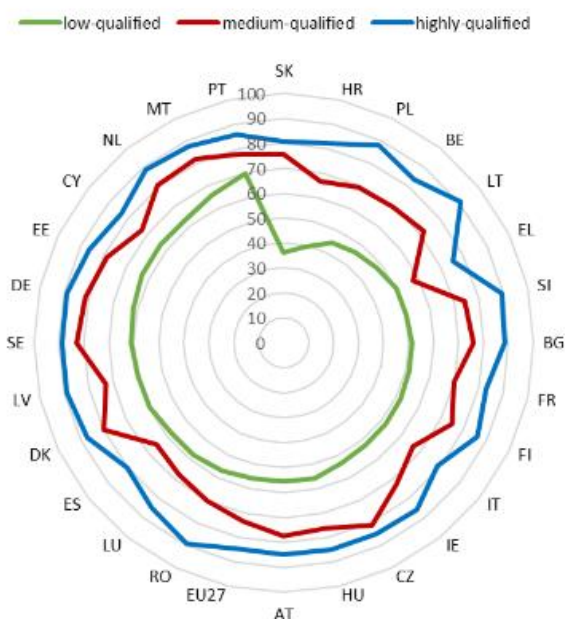
⁸⁸ OECD (2019). [PISA 2021 ICT Framework](#) (PISA 2021, IKT-keretrendszer) (2019. április). 6. oldal.

⁸⁹ Európai Bizottság (2019). [2. Felmérés az iskolák körében: IKT az oktatásban.1. célkitűzés: Az IKT terén elért fejlődés mérése az iskolákban.](#)

⁹⁰ Az ebben és a következő bekezdésekben ismertetett elemzés a felnőttek készségeire és a felnőttoktatásra vonatkozó összehasonlító teljesítményértékelési keret frissítésén alapul.

26. ábra: A magasabb fokú oktatás minden tagállamban magasabb foglalkoztatási rátával párosul

Foglalkoztatási ráták képzettségi szint szerint a 20–64 éves korcsoportban (2019)

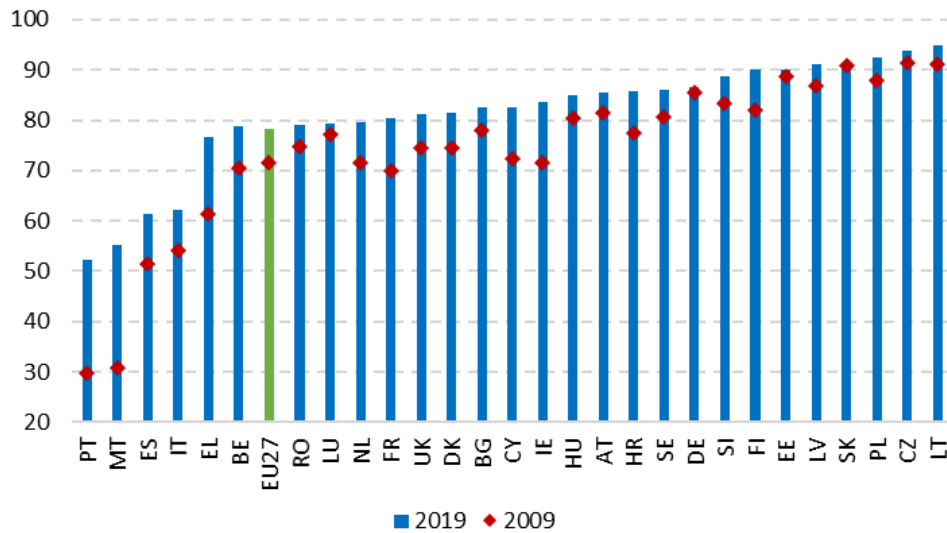

Forrás: Eurostat, internetes adatkód [[lfsa_ergaed](#)]. Megjegyzés: törés az idősorban NL esetében.

2009 óta az egész EU-ban emelkedett a felnőtt népesség iskolázottsági szintje. A felnőttek készségeire és a felnőttoktatásra vonatkozó uniós összehasonlító teljesítményértékelési keret elemzése azt mutatta, hogy 2019-ben a 25–64 év közötti uniós népesség több mint háromnegyede (78,7 %) legalább felső középfokú végzettséggel rendelkezett. Ez előrelépés a 2009-es 72 %-hoz képest (27. ábra). Bár mindkét nem esetében növekedés volt megfigyelhető 2009 és 2019 között, a nők esetében markánsan nagyobb volt a fejlődés, mint a férfiaknál: a 25–64 év közötti korcsoportban a nők 2009-ben 1,8 százalékpontos hátrányban voltak, míg 2019-ben 1 százalékpontos előnyük volt. Litvánia, Csehország, Lengyelország és Szlovákia sorolható azon tagállamok közé, amelyekben a legnagyobb a legalább felső középfokú végzettséggel rendelkező népesség aránya. Ezzel szemben Portugália, Málta, Spanyolország és Olaszország azon országok közé tartozik, amelyekben a legnagyobb az alacsony képzettségűek aránya, annak ellenére, hogy néhányuknál (főként Máltán és Portugáliában) jelentős előrelépés történt az elmúlt évtizedben. A készségkínálat bővülése a közepes és magas szintű készségek iránti növekvő kereslettel párosul, ami a közepes és magas szintű képzettséggel rendelkező felnőttek magasabb foglalkoztatási rátáiban is megjelenik.

27. ábra: 2019-ben a felnőttek több mint háromnegyede legalább felső középfokú végzettséggel rendelkezett

Legalább felső középfokú végzettséggel rendelkező népesség, a 25–64 éves korcsoportban (2009 és 2019)

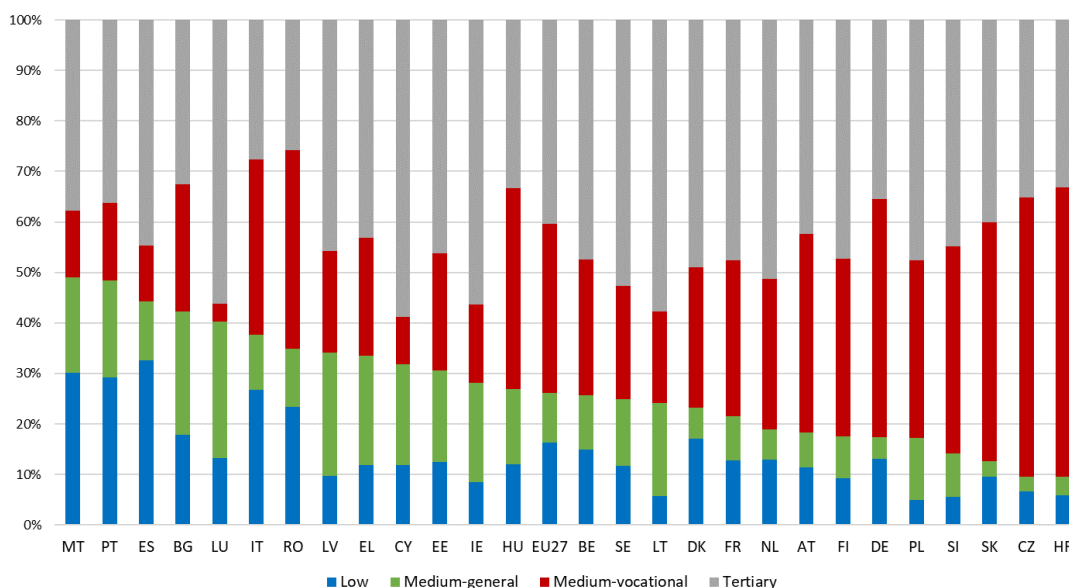

Forrás: Eurostat, internetes adatkód [[edat_lfs_9903](#)]. Megjegyzés: törés az idősorban EL, CY és LU esetében 2009-re; BG, DE, HR, NL, PL, RO esetében 2010-re; CZ, MT, NL, PT, SK esetében 2011-re; FR, NL esetében 2013-ra; az összes ország esetében 2014-re; LU esetében 2015-re; DK esetében 2016-ra; BE, DK, IE esetében 2017-re, SE esetében 2018-ra, NL esetében pedig 2019-re vonatkozóan.

A fiatal (30–34 év közötti) felnőtteknek azonban több mint egynegyede csak alacsony képzettséggel vagy általános felső középfokú képesítéssel rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy nem rendelkeznek szakképzésben vagy felsőoktatásban megszerezhető, a munkaerőpiac szempontjából releváns készségekkel (28. ábra). Jelentős különbségek mutatkoznak az egyes tagállamok között: a fiatal (30–34 év közötti) felnőttek 40–50 %-a tartozik ebbe a kategóriába Máltán, Portugáliában, Spanyolországban, Bulgáriában és Luxemburgban, 9 uniós tagállamban (Horvátország, Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Lengyelország, Németország, Finnország, Ausztria és Hollandia) viszont kevesebb, mint 20 százaléuk. Átlagban a szakoktatásban és -képzésben (79,1 %) és a felsőoktatásban (85,0 %) frissen végzettek jobb foglalkoztatási eredményeket értek el, mint az általános oktatási programú felső középfokú oktatásban frissen végzettek (62,8 %), valamint az alacsony képzettségűek (53,9 %). Azokban a tagállamokban, amelyekben nagy az alacsony képzettségű fiatal felnőttek aránya, és jelentős a foglalkoztatási rátájukban mutatkozó különbség (vö. 28. és 29. ábra), a pályorientáció és a megfelelő (munkaalapú) tanulási lehetőségek segíthetik az alsó középfokú oktatásból a minőségi szakképzési felső középfokú oktatási pályára történő továbblépést és a meglévő strukturális munkaerőhiány csökkentését. Azokban a tagállamokban, amelyekben nagy az általános felső középfokú végzettséggel rendelkezők aránya, akik nem részesültek felsőoktatásban, ezt az oktatási pályák átjárhatóságának javításával, valamint nem felsőfokú posztsekunder, rövid ciklusú felsőfokú szakoktatás és -képzés vagy felsőoktatás biztosításának kiterjesztésével lehet elérni.

28. ábra: A fiatal felnőttek több mint egynegyede nem rendelkezik olyan képesítéssel, amely közvetlen munkaerőpiaci hozzáférést biztosítana számukra

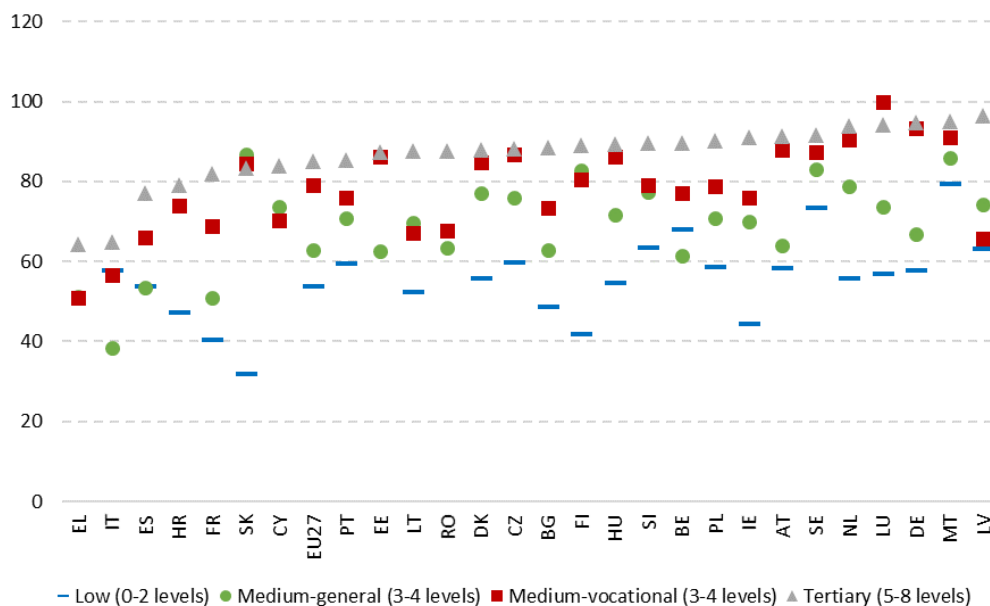
A 30–34 éves fiatal felnőttek képzettségi szintje és irányultsága, 2019

Forrás: Eurostat, LFS, internetes adatforrás [edat_lfs_9914].

29. ábra: A felsőfokú végzettséggel vagy középfokú szakképesítéssel rendelkező fiatal diplomásoknak jobbak a munkaerőpiaci kilátásai

A 20–34 éves frissen végzettek foglalkoztatási rátái az iskolai végzettség szerint, 2019 (%)

Forrás: Eurostat (EU-LFS, 2019, internetes adatkód [\[adat_lfse_24\]](#)). Megjegyzés: Az adatok nem tartalmazzák az oktatásban vagy képzésben még részt vevő személyeket. Adott esetben az adatok csak azokat az egyéneket foglalják magukban, akik a felmérés előtt 1–3 évvel szereztek meg végzettségüket. BG, CZ, EE, IE, EL, HR, CY, LV, LT, HU, MT, AT, RO, SI, SK és FI esetében nem áll rendelkezésre az alacsony képzettségű frissen végzettek foglalkoztatási rátájára vonatkozó adat, és az ábra ezen országok esetében az összes alacsony képzettségű frissen végzett 20–34 év közötti személy foglalkoztatási rátáját tartalmazza.

A munkaerőpiaci igényeknek köszönhetően az IKT-szakemberek iránti kereslet az EU-ban meghaladja a kínálatot. A természettudományokkal, technológiával, műszaki tudományokkal és matematikával (TTMM) kapcsolatos készségek – az IKT-készségeket is beleértve – kiemelt szerepet játszanak az innováció ösztönzésében, valamint a tudásvezérelt növekedési és termelékenységi eredmények biztosításában⁹¹. A CEDEFOP üres álláshelyekre vonatkozó elemzése azt mutatja, hogy a minőség-ellenőrzéssel, adatkezeléssel és kommunikációval kapcsolatos számítógépes készségek – a változáshoz való alkalmazkodás képessége és az angol nyelvismeret után – a harmadik legkeresettebb készségnek minősülnek, 2018 júliusa és 2019 decembere között 13,5 millió online álláshirdetésben jelentek meg⁹². Ugyanezen elemzés szerint az említett időszakban a szoftverfejlesztő volt a második legkeresettebb foglalkozás (1,6 millió üres álláshely), a rendszerelemző pedig a harmadik (1,3 millió üres álláshely). Együttesen az összes üres álláshely 8,2 %-ával az IKT-szakember (2 számjegyű ISCO) a második legkeresettebb foglalkozáscsoport. Az IKT-szakemberek azonban az uniós munkaerőnek kevesebb mint 4 %-át teszi ki, ami kis mértékű növekedést jelent 2016 (3,7 %) és 2018 (3,9 %) között⁹³. Az IKT-területen diplomát szerzők számában (a 2017-es 3,5 %-ról 2019-ben 3,6 %-ra) bekövetkezett növekedés még ennél is lassabb. Egyértelmű a szakadék a kereslet és a kínálat között: 2019-ben az IKT-szakembereket kereső uniós vállalatok több, mint fele (57 %) nehezen tudott ilyen szakembereket toborozni (30. ábra). A nemek közötti különbségek is nagy mértékben megnehezítik a helyzetet: bár a nők sokkal nagyobb arányban szereznek felsőoktatásban végzettséget, a természettudományok, technológia, műszaki tudományok és matematika terén diplomázók csupán egyharmada nő⁹⁴. Ezenfelül a nők a technológiai ágazatban csupán a pozíciók 17 %-át töltik be (bár itt is nagy az eltérés az országok között)⁹⁵. E kihívás kezelése érdekében a Bizottság új intézkedésekre tett javaslatot a természettudományok, technológia, műszaki tudományok és matematika, valamint a digitális ismeretek terén az európai oktatási térség 2025-ig történő megvalósításáról szóló közleményben.

⁹¹ Shapiro et al., 2015; Peri et al., 2015; Deming és Noray, 2018.

⁹² CEDEFOP: [Készség-OVATE](#) (Online álláshely-elemző eszköz Európa számára).

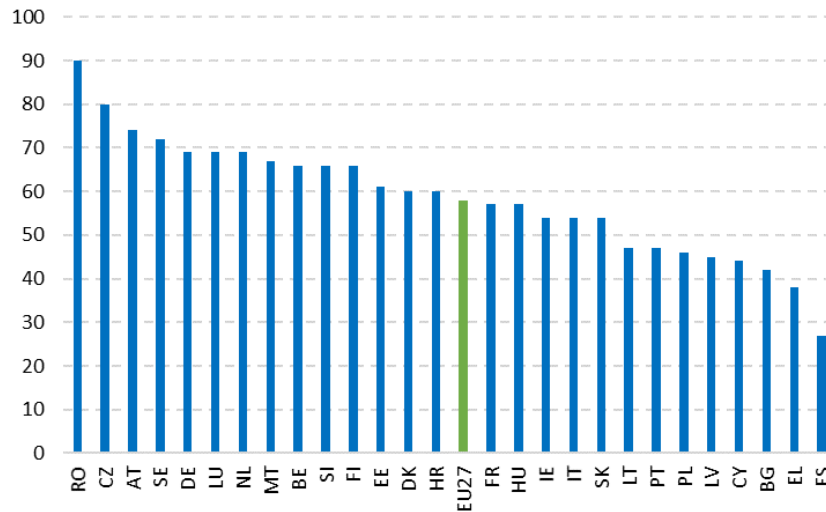
⁹³ Az ebben a bekezdésben szereplő adatok a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő 2020. évi mutatóból származnak ([Humán tőke és digitális készségek](#)).

⁹⁴ Eurostat adatkód [educ_uoe_grad04].

⁹⁵ Európai Parlament (2020). A nők oktatása és foglalkoztatása a tudomány, a technológia és a digitális gazdaság terén, beleértve a mesterséges intelligenciát és annak a nemek közötti egyenlőségre gyakorolt hatását.

30. ábra: Az IKT-szakemberek hiánya akadályozza a digitális átállást

Olyan vállalatok, amelyek 2019-ben IKT-szakembereket toboroztak vagy próbáltak felvenni, és nehezen betölthető álláshelyekkel rendelkeztek (%)

Forrás: Eurostat közösségi felmérés a vállalkozások körében zajló IKT-használatról és e-kereskedelemről [[isoc_ske_itrcn2](#)]

A vállalkozások által tapasztalt készséghiány túlmutat a digitális területen, kiterjed a zöld átmenetre és a transzverzális készségekre, ezért folyamatos erőfeszítésekre van szükség a változó igények azonosításának biztosításához. 2019-ben a megkérdezett vállalkozások 77 %-a szerint a képzett munkaerő hiánya volt a leggyakoribb oka a hosszú távú befektetések korlátozásának⁹⁶. A klímasegélyes Európa felé történő elmozdulás érdekében valamennyi vállalkozásnak ki kell igazítania gazdasági tevékenységét és a vállalkozáson belül rendelkezésre álló készségeit. Nagyon kevés számszerű információ áll azonban rendelkezésre a „zöld munkahelyekkel” kapcsolatban igényelt vagy rendelkezésre álló készségekre vonatkozóan, főként mivel a releváns fogalmaknak egyelőre nincs elfogadott meghatározása⁹⁷. A készségigények becslése és elemzése mindaddig nem lehetséges a jövőbe tekintő forgatókönyveknek az adott gazdasági ágazat bevonásával történő kidolgozása nélkül bizonyos ipari ökoszisztémákban, míg a fogalmak pontos meghatározást nem nyernek, ami a zöld munkahelyekkel, tevékenységekkel és folyamatokkal összefüggő készségek megfelelő azonosítását és ellenőrzését is megkönnyítené. A készségigények előrejelzése csak akkor lehet hasznos, ha azt nem csupán makroszinten, hanem az ipari ökoszisztémák szintjén is lefolytatják. Van már bizonyíték arra, hogy a munkahelyeknek a digitális és zöld gazdaságra való átállás érdekében történő átszervezése növeli az átvihető készségek fontosságát, mint például az önszervezés, kommunikáció, irányítás, kreativitás és alaposság. A munkatermelékenység e jellemzők pozitív hozadéka, még a kognitív készségekben tapasztalt különbségek figyelembevételét után is⁹⁸. Kölcsönhatásra is van valamennyi bizonyíték, ezért a nem kognitív készségekkel rendelkezés a kognitív készségek teljes kiaknázásának előfeltétele. Mindez rámutat arra, hogy a zöld és digitális átállás növelni fogja a készségek széles köre iránti keresletet, és a felnőttkori tanulás általánosabb támogatását teszi szükségessé.

---

⁹⁶ Európai Beruházási Bank Csoport, [Investment Survey 2019](#) (Beruházási felmérés, 2019), 19. o.

⁹⁷ Vö. Cedefop, A zöld munkahelyekhez szükséges készségek: [2018-as aktualizálás](#), 47. o. és Európai Bizottság, Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2020-as éves jelentés.

⁹⁸ Maria Chiara Morandini, Anna Thum-Thysen és Anneleen Vandeplas (2020). [Facing the Digital Transformation: are Digital Skills Enough?](#) (Szemben a digitális átalakulással: elegendőek a digitális készségek?) Economic Brief 054, az Európai Unió Kiadóhivatala.

Korlátozott előrelépés történt a felnőttkori tanulásban való általános részvétel terén 2009 és 2019 között. A felnőttkori tanulásban való részvétel az EU-27-ben az évtized során

3 százalékponttal, 7,8 %-ról 10,8 %-ra nőtt, ami lényegesen elmarad az ET 2020 célértékétől (vagyis hogy a felmérést megelőző négy hétben a 25–64 éves uniós népesség 15 %-a vegyen részt formális vagy nem formális oktatásban és képzésben) (31. ábra). A felnőttkori tanulásban részt vevők legalacsonyabb aránya Romániában, Bulgáriában, Horvátországban, Szlovákiában, Görögországban és Lengyelországban (a felnőtt népesség kevesebb mint 5 %-a), míg a legnagyobb arány Svédországban, Finnországban és Dániában (25 % felett) figyelhető meg. Egyes tagállamokban (Dánia, Szlovénia és Ciprus) az elmúlt évtizedben romlott a helyzet ezen a területen, míg a legnagyobb (5 százalékpont fölötti) fejlődést elkönyvelő tagállamok közé tartozik Észtország, Finnország és Svédország⁹⁹. Bizonyos alcsoportokban ráadásul a felnőttkori tanulásban való részvétel kevésbé gyakori. 2019-ben például a nem az EU-ban születettek (25–64 évesek) átlagosan Uniós-szerte ugyanakkora valószínűséggel vettek részt oktatásban és képzésben (a felmérést megelőző 4 hétben) (11,1 %), mint a helyben születettek (10,8 %). A helyzet azonban országok szerint eltérő. Franciaországban, Észtországban, Szlovéniában Olaszországban és Lettországban például a helyben születetteknek jelentősen nagyobb valószínűséggel volt hozzáférésük felnőttoktatáshoz, mint a nem az EU-ban születetteknek. Ezekben az országokban a különbség még hangsúlyosabb a migráns nők körében. 2016-ban a fogyatékossgal élő személyeknek csupán 2,4 %-a vett részt felnőttoktatásban a 25–64 éves korcsoportban, szemben a nem fogyatékossgal élők 4,1 %-ával. Ahogy azt lentebb tárgyaljuk, a felnőttkori tanulásra elsősorban nem formális környezetben kerül sor. A 2020-as készségfejlesztési program a felnőttkori tanulásra vonatkozó mutató javítására tesz javaslatot oly módon, hogy a mérési ablakot a felmérést megelőző négy hétről az azt megelőző egy évre módosítja¹⁰⁰. A cél a felnőttek tanulásban való részvétele terén megfigyelhető jelentős növekedés elérése az említett időszakban, azaz a 2016-ban mért 38 %-nak¹⁰¹ 2025-ig 50 %-ra kellene emelkednie. Az új mutató egyes országok esetében az alapértékeket is módosítani fogja.

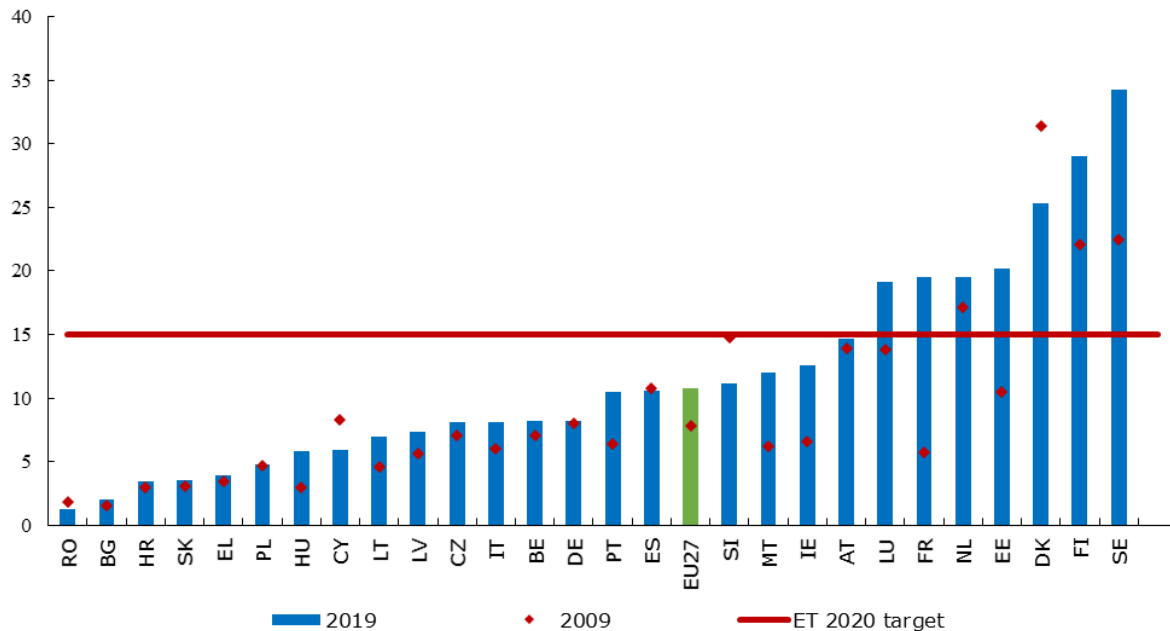
⁹⁹ MT, LU, IE és FR esetében szintén nagy mértékű növekedés volt megfigyelhető a részvétel terén, de az időszorban bekövetkezett törés ezen országoknál megnehezíti az adatok értelmezését.

¹⁰⁰ Az előző 12 hónap során felnőttkori tanulásban részt vevőkre vonatkozó adatok 2022-től kezdődően két évente lesznek elérhetők a munkaerő-felmérésben. Egyelőre a 2016-os felnőttoktatásból származó információkat lehet felhasználni a részvételi arány ilyen hosszú megfigyelési időszakon keresztül történő kipótlására. A felnőttkori tanulásban való részvétel méréséhez használt hosszabb referencia-időszak előnyeinek kifejtését lásd a „2020. évi Oktatási és Képzési Figyelőben”.

¹⁰¹ A mutató a felnőttkori formális és nem formális tanulásra is kiterjed, a munkahelyi képzések és betanítás kivételével. Részletesebb információk: Európai Bizottság (2020). European Skills Agenda – Background note on the skills objectives (Európai készségfejlesztési program – Háttérdokumentum a készségekkel kapcsolatos célkitűzésekről). <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22833&langId=en>

31. ábra: A felnőttek tanulásban való részvétele alacsony, és jelentősen eltérő szintű a tagállamok között

Oktatásban és képzésben részt vevő (25–64 éves) felnőttek aránya, 2009 és 2019

Forrás: Eurostat, LFS, 2019, internetes adatkód [[trng_lfs_01](#)]. Megjegyzés: törés az idősorban DK, IE, LU, SE, UK esetében 2007-re; DE, EL, PL, SE, UK esetében 2008-ra; EE, IE, EL, CY, LU esetében 2009-re; DE, NL, PL, RO esetében 2010-re; CZ, NL, PT, SK esetében 2011-re; CZ, FR, NL, PL esetében 2013-ra; ES, FR esetében 2014-re; LU, HU esetében 2015-re; DK esetében 2016-ra; BE, IE, MT esetében 2017-re; PL, SE esetében pedig 2018-ra vonatkozóan.

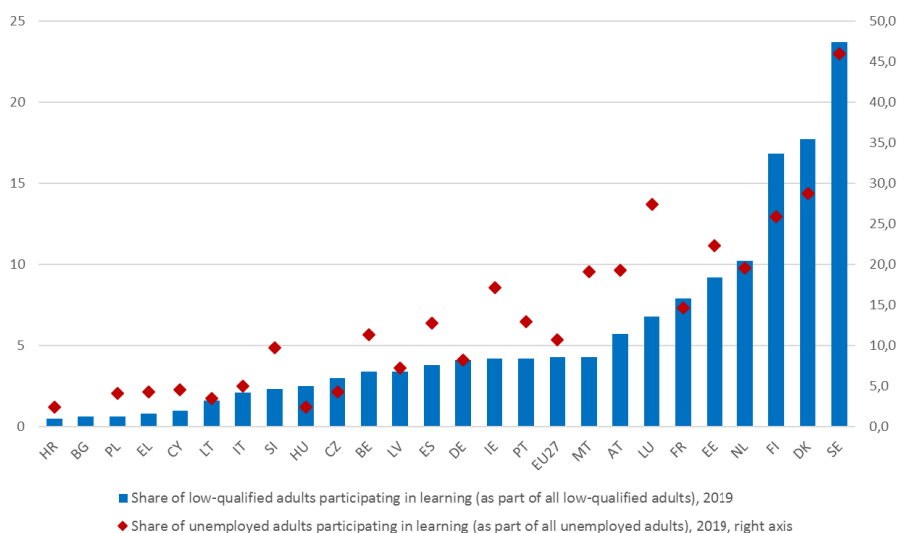
Az alacsony képzettségűek és az álláskeresők a felnőttkori tanulásban való általános részvételének javítására irányuló politikák kiemelt célcsoportjai. Az alacsony képzettségűeknek különösen nagy szükségük van a továbbképzésre, hogy teljeskörűen részt tudjanak venni a társadalomban és a munkaerőpiacon. 2019-ben a felmérést megelőző négy hétben az oktatásban való részvételük a horvátországi 0,5 %-tól egészen a Svédországban mért, közel 23,7 %-ig terjedt (az EU-27 átlaga: 4,3 %, 32. ábra). A legtöbb országban az alacsony képzettségű felnőttek oktatásban való részvételi aránya kevesebb mint 10 %. Másfelől Finnországban, Dániában és Svédországban a felnőttek 16,8 %-a, 17,7 %-a illetve 23,7 %-a vesz részt az oktatásban, ami rámutat arra, hogy lehetséges az alacsony képzettségűek körében is az oktatásban való magas részvételi arányt elérni. Az oktatás szempontjából a második kiemelt célcsoport az álláskeresők csoportja, akik számára a képzés nagyon eredményesen tudja növelni a munkaerőpiaci kilátásokat és megakadályozni a tartós munkanélküliséget¹⁰². A tagállamok között jelentős különbségek vannak azon munkanélküli felnőttek arányában, akik a felmérést megelőző négy hétben bármilyen képzési tevékenységben részt vettek; az értékek 2019-ben a horvátországi 2,4 %-tól egészen a Svédországban mért, közel 46 %-ig terjedtek (az EU-27 átlaga: 10,7 %). Szlovéniában, Németországban, Lettországon, Olaszországban, Cipruson, Csehországban, Görögországban, Lengyelországban, Litvániában, Horvátországban, Romániában, Szlovákiában és Magyarországon a munkanélküli felnőtteknek kevesebb mint 10 %-a vesz részt oktatásban. Másfelől részvételük magas, 25 % feletti Dániában, Luxemburgban és Finnországban. A 2020-as európai készségfejlesztési program célja, hogy komoly javulást biztosítson az alacsony képzettségűek és az álláskeresők oktatásban való részvétele terén, és főként azt a javaslatot fogalmazta meg, hogy 2025-ig csaknem meg kell duplázni, azaz (a 2016. évi 11 %-ról) 20 %-ra kell növelni az EU-27-ben a közelmúltban tanulási tapasztalatot szerzett álláskeresők arányát.

---

¹⁰² Lásd például Card, Kluge és Weber (2018): „[What Works? A Meta Analysis of Recent Active Labor Market Program Evaluations](#)”, (Mi működik? A legújabb aktív munkaerőpiaci programok értékelésének metaelemzése), Journal of the European Economic Association.

32. ábra: A tagállamok között mutatkozó jelentős eltérések ellenére az alacsony képzettségű és munkanélküli felnőttek számára kihívást jelent a tanulási tevékenységekben való részvétel

A 25–64 éves, alacsonyan képzett, azaz 0–2 ISCED-szintnek megfelelő végzettségű (az összes alacsonyan képzett felnőtt arányában) és munkanélküli felnőttek (az összes munkanélküli felnőtt arányában, jobb tengely) tanulásban való részvételi aránya, 2019

Forrás: Eurostat, LFS, 2019, internetes adatkód [[trng_lfse_03](#)]. Megjegyzés: RO és SK esetében nem állnak rendelkezésre adatok, ami azt tükrözi, hogy a tanulók száma ezekben a csoportokban túl alacsony a megbízható mutatók közzétételéhez. Ez azonban a szóban forgó csoport esetében nagyon alacsony részvételi arányokat jelez. Horvátországnál a 2018-as adatokat kellett használni, mert 2019-re nem voltak meg az adatok. A következő országokra: BG, HR, CY, LT, PL és SI vonatkozó adatok ugyanezen okokból megbízhatatlanok.

Forrás (jobb tengely): Eurostat, LFS, 2019, internetes adatkód [[trng_lfse_02](#)]. Megjegyzés: BG, RO és SK esetében nem állnak rendelkezésre adatok, ami azt tükrözi, hogy a tanulók száma ezekben a csoportokban túl alacsony a megbízható mutatók közzétételéhez. Ez azonban a szóban forgó csoport esetében nagyon alacsony részvételi arányokat jelez. A következő országokra vonatkozó adatok ugyanezen okokból megbízhatatlanok: HR, CY, LT, HU és SI.

A felnőttkori tanulás legnagyobb része nem formális vagy informális körülmények között zajlik, és széles körű az egyetértés a készségek validálásának fontosságáról, ami választ jelenthet a készségigényekre, és csökkentheti a készséghiányt¹⁰³. A 2016. évi felnőttoktatási felmérés (azaz a legfrissebb rendelkezésre álló adatok) szerint a felmérést megelőző 12 hónapban az EU-27-ben a felnőttek 42,1 %-a vett részt nem formális oktatásban, míg formális oktatásban csak 5,1 %-uk. Ez felhívja a figyelmet a nem formális és az informális tanulás validálásának szükségességére. A nem formális és informális tanulási eredmények validálásáról szóló 2012-es tanácsi ajánlás értékeléséről szóló, 2020. július 1-jén közzétett bizottsági szolgálati munkadokumentum¹⁰⁴ megállapította, hogy bár az ajánlás elfogadása óta egyértelmű előrelépésre került sor, sokan nem férnek hozzá a validálási lehetőségekhez. Ma már minden tagállamban működnek validálási rendszerek. A legtöbb rendszernek azonban vannak korlátai (pl. csak munkatapasztalattal rendelkezők jelentkezhettek), több rendszer nem átfogó jellegű (pl. csak a szakképzési képesítésekre vonatkozik), és az is előfordulhat, hogy ugyanabban az országban koordináció nélkül több különböző rendszer is működik. Az igénybevételre vonatkozó számszerű információk korlátozottak és széttagoltak. Az európai validálási adattár¹⁰⁵ aktualizálása azt mutatja, hogy a validálás nagyrészt jelen van a nemzeti szakpolitikai programokban, és annak biztosítása 2012 óta javult, bár vannak kivételek (33. ábra). Némi „elszívargás” figyelhető meg, azaz előfordul, hogy a validálási eljárást megkezdők nem fejezik be az eljárást¹⁰⁶. A validálási folyamatokban való részvétel valóban komoly elköteleződést igényel az adott személy részéről¹⁰⁷, valamint aktív támogatást, például a munkáltató által fizetett szabadságot vagy pénzügyi támogatást. Az aktív támogatás e formái nem általánosak: egy konkrét nyilvános konzultációra adott válaszokból az derül ki, hogy a validálás kedvezményezettjeinek csupán egytizede kapott valamilyen támogatást a validálásban való részvételért¹⁰⁸.

¹⁰³ „A szakpolitikai döntéshozókban egyre jobban tudatosodik, hogy az osztálytermen és egyéb formális helyzeteken kívül zajló tanulás a humán tőke gazdag forrását jelenti”, OECD (2018), 180. sz. oktatási munkadokumentum (Making skills transparent: recognising vocational skills acquired through work-based learning (Átlátható készségek: a munkaalapú tanulás során szerzett szakmai készségek elismerése), 11. o. Elérhető itt: <https://doi.org/10.1787/5830c400-en>

¹⁰⁴ Bizottsági szolgálati munkadokumentum SWD(2020) 121, A nem formális és informális tanulási eredmények validálásáról szóló 2012. december 20-i tanácsi ajánlás értékelése. Elérhető itt: <https://europa.eu/!Uk64Pk>

¹⁰⁵ A nem formális és informális tanulás európai validálási adattára, elérhető a Cedefop honlapján, különös tekintettel a 2016-os és a 2018-as frissítésekre (kiadva 2020-ban).

¹⁰⁶ A nem formális és informális tanulási eredmények validálásáról szóló 2012. december 20-i tanácsi ajánlás [értékelését alátámasztó tanulmány](#), 4.1.1.3. szakasz, 40. o.

¹⁰⁷ Vö. OECD 2018, idézve fent, 59. o.

¹⁰⁸ Vö. A bizottsági szolgálati munkadokumentum 2. melléklete, 17. kérdés.

33. ábra: Sokan nem férnek hozzá a validálási lehetőségekhez, az egyes tagállamok között jelentős eltérések mutatkoznak

A validálást igénybe vevő emberek számában mutatkozó trend (2018-ban, 2016-hoz képest)

BE	BG	CZ	DK	DE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LU	MT	NL	PL	PT	RO	SK	FI	SE
↑	↑	↔	↓	↔	↔	↑	↑	↓	↑	↑	↑	↑	↑	↓	↕	↑	↓	↑	↑	↑

↑ növekedés; ↓ csökkenés; ↔ nincs változás; ↕ változás a különböző ágazatokban

Forrás: Cedefop, Európai validálási adattár, 2016 és 2018. Ausztria, Horvátország, Észtország, Magyarország, Litvánia, Szlovénia esetében nincs adat.

A Covid19-világjárvány miatt nő a továbbképzés és az átképzés iránti igény, ez ugyanakkor alacsonyabb szolgáltatási szinteket eredményezhet, szakpolitikai válasz nélkül. A Covid19 nyomán kialakult visszaesés aránytalanul nagy hatást gyakorol bizonyos gazdasági ágazatokra, ami a digitális és zöld gazdaságra való átállással együtt új vagy módosított készségeket tesz szükségessé. A visszaesés ráadásul csökkenteni fogja a képzésbe befektetett idő alternatív költségét. A legutóbbi elemzések¹⁰⁹ azonban megállapították, hogy 2005 és 2019 között az EU-27-ben a felnőttkori tanulásban való részvétel a gazdaság visszaesése során nem nőtt. Azokban a közép- és kelet-európai országokban, amelyekben már eleve alacsony a részvételi arány, a felnőttkori tanulás a gazdaság visszaesése során még tovább csökkent. Ugyanez igaz azokra, akik nem állnak foglalkoztatásban, ami a növekvő munkanélküliség idején az állami képzési költségvetésekre nehezedő nyomás jele lehet. Ezzel szemben az elemzést azt mutatja, hogy a képzésre fordított nagyobb közkiadások a felnőttkori tanulás erőteljesebb anticiklikus viselkedésével társulnak. Ez hangsúlyozza a felnőttkori tanulási rendszerek reformjának és az azzal kapcsolatos közberuházásoknak a fontosságát, mert így lehet megerősíteni a gazdasági visszaesés esetén mutatott rezilienciájukat.

¹⁰⁹ Giorgio Di Pietro, Zbigniew Karpiński és Federico Biagi (2020): *Adult learning participation and the business cycle* (Felnőttkori tanulásban való részvétel és a gazdasági ciklus), a Közös Kutatóközpont által a DG EMPL részére készített jelentés (nem jelent meg). Marco Bertoni és Giorgio Brunello (2020): *Skills Investment and the Business Cycle in Europe* (A készségekbe történő beruházás és a gazdasági ciklus Európában), előzetes jelentéstervezet a European Expert Network on Economics of Education részére.

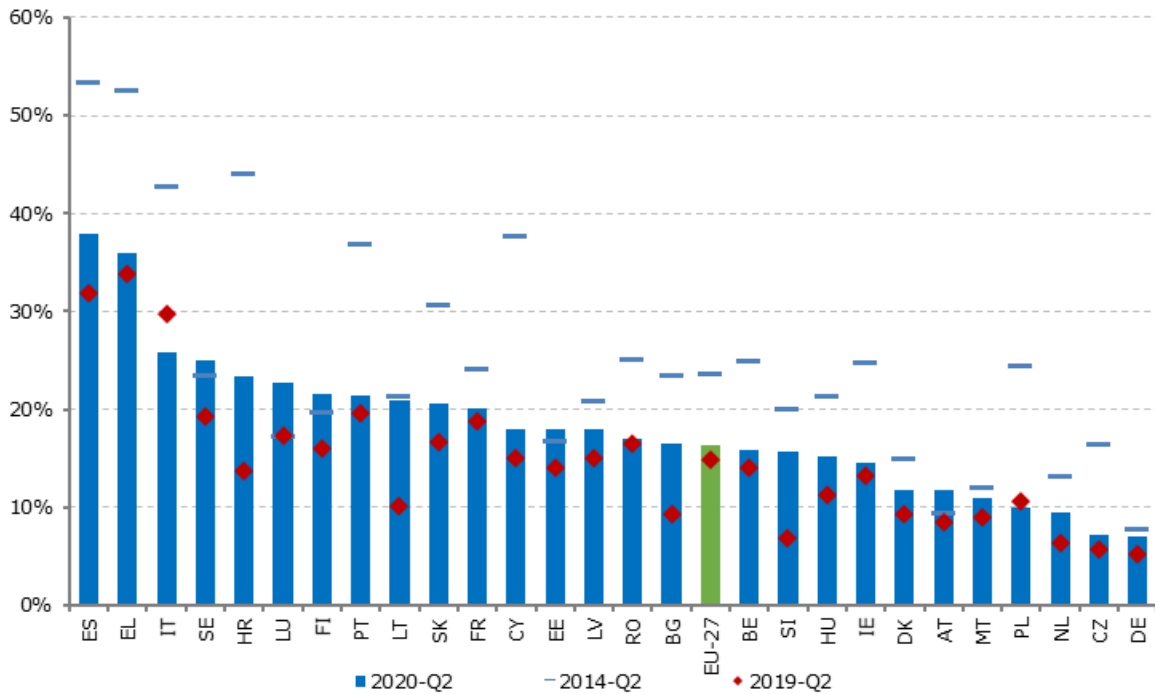
A Covid19 miatt előfordulhat, hogy a tagállamok a fiatalok foglalkoztatása terén elhúzódó válsággal szembesülnek, ami új szakpolitikai válaszokat tesz szükségessé. A válság előtt az ifjúsági munkanélküliségi adatok 2020 márciusában átlagosan 15,2 %-ot értek el az EU-27-ben, ami a 2019. márciusi 15,4 %-hoz képest 0,2 százalékpontos javulás. Az adat azonban 2020 novemberében 17,7 %-ra ugrott. Ugyanez az adat a teljes népességre vetítve márciusban 6,6 %, novemberben pedig 7,5 % volt. Öt tagállamban meredeken nőtt a fiatalok munkanélkülisége 2020 I. és II. negyedéve között (Észtországban 8,2 százalékponttal, Litvániában 6,1 százalékponttal, Luxemburgban 5,6 százalékponttal, Horvátországban 5,5 százalékponttal, Bulgáriában 5,3 százalékponttal). A teljes EU-t tekintve az ifjúsági munkanélküliség 2020 III. negyedévében 17,9 %-os volt, szemben a teljes népesség körében mért 7,4 %-kal. Az előző gazdasági válság során szerzett tapasztalatok aggodalomra adnak okot. Bár az EU-ban a fiatalok munkanélküliségi rátája átlagban jelentős mértékben javult a Covid19-válság előtt (lásd a 34. ábrát), még így is több mint kétszerese volt a felnőtt népességre vonatkozó (2019-ben 6,7 %-os) munkanélküliségi rátának, ami még a további megrázkódtatások hiányában is strukturális nehézségek meglétére utal. A válság előtt az ifjúsági munkanélküliségi ráták szórása – bár idővel csökkent – magas maradt, és a fiatalok munkanélküliségi rátája egyes tagállamokban még ekkor is 30 % fölött volt (Görögország: 35,2 %; Spanyolország: 32,5 %). A helyreállítás nem minden esetben eredményezte minőségi munkahelyek létrehozását a fiatalok számára: 2019-ben a 15 és 24 éves munkavállalók 14,6 %-a azért dolgozott határozott idejű szerződéssel, mert nem talált állandó állást (ugyanaz az arány a 25–64 éves munkavállalók esetében 7,2 %); Spanyolországban, Portugáliában, Horvátországban és Olaszországban háromból több mint egy fiatal alkalmaztak ilyen munkaszerződéssel¹¹⁰. A Covid19 és a strukturális kihívások kezelése miatt a Bizottság 2020 júliusában az ifjúsági garancia megerősítésére tett javaslatot. Az új kezdeményezés a jogosultság korhatárát 29 évre emeli, még inkább a veszélyeztetett csoportokat helyezi a középpontba, támogatja a zöld és a digitális átálláshoz szükséges készségeket, valamint fejleszti a tanácsadást, a pályorientációs és mentorálási szolgáltatásokat.

---

¹¹⁰ Forrás: Eurostat (internetes adatkód: LFSA_ETGAR)

34. ábra: A fiatalok munkanélküliségi rátája nőtt a Covid19-válság során, de még így is alacsonyabb, mint 2014-ben volt

A fiatalok (15–24 évesek) munkanélküliségi rátája, többéves összehasonlítás: 2014, 2019 és 2020 II. negyedéve

Forrás: Eurostat, LFS, internetes adatkód: [\[une_rt_q\]](#).

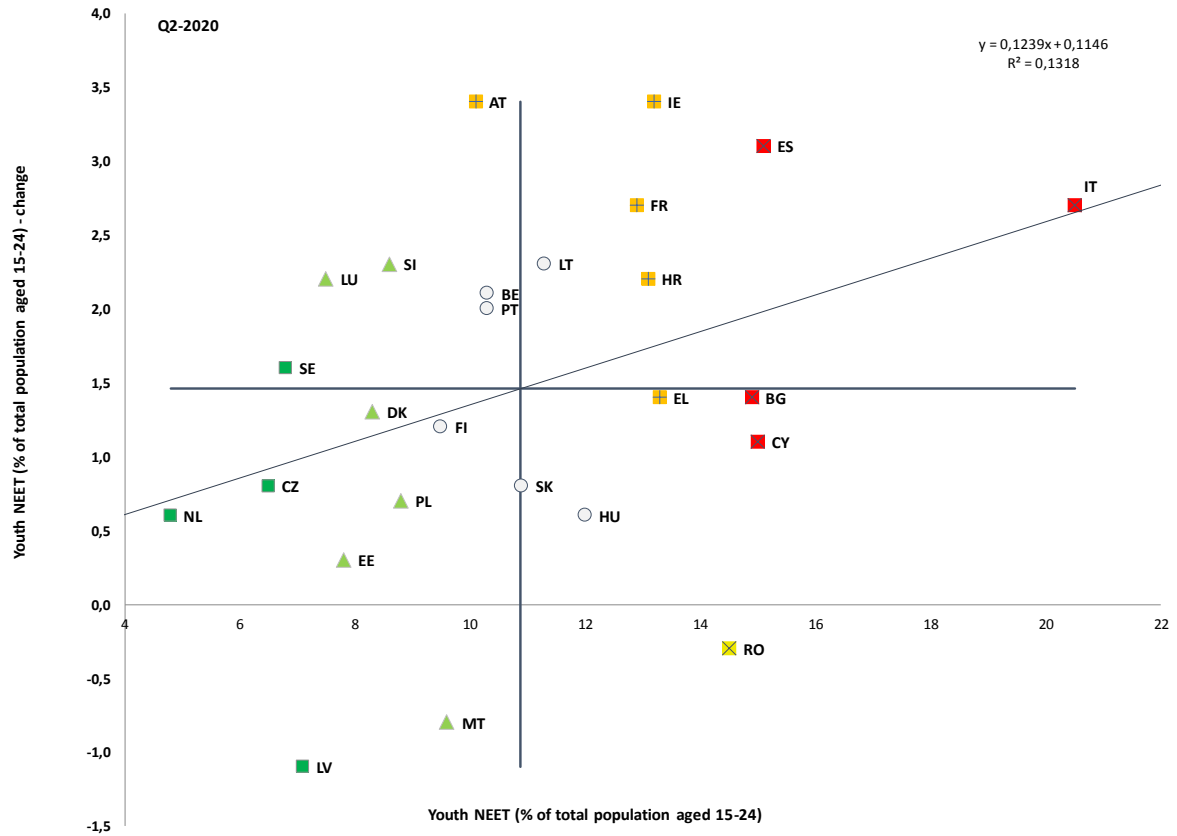
A Covid19 okozta megrázkódtatás két tagállam kivételével mindegyikben megfordította a NEET-fiatalok arányában bekövetkezett javulást. A válság előtt a tagállamok határozott előrelépést értek el a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő 15–24 évesek (NEET-fiatalok) arányának csökkentése terén: 2013 és 2019 II. negyedéve között a ráta a legmagasabb 13,1 %-ról a rekordalacsony 9,8 %-ra csökkent. A válság ezt a tendenciát teljesen megfordította: 2019 és 2020 II. negyedéve között az EU-27-ben a NEET-fiatalok aránya 1,8 százalékponttal nőtt (9,8 %-ról 11,6 %-ra), majd 2020 II. és III. negyedéve között kis mértékben, 10,8 -ra csökkent. A szociális eredménytábla kiemelt mutatója (35. ábra) azt mutatja, hogy a NEET-fiatalok aránya 2020 II. negyedévében az előző év azonos időszakához képest három tagállam kivételével (Lettország és Málta: –0,8 százalékpont; Románia: –0,4 százalékpont) mindegyikben nőtt. Öt tagállamban az átlagosnál jóval nagyobb mértékben nőtt a NEET-fiatalok aránya (Ausztria, Írország, Spanyolország, Olaszország és Franciaország), bár az osztrák NEET-arány még így is az EU-27 átlaga alatt maradt. E mérőszámnál Hollandia, Csehország és Svédország teljesített a legjobban. A NEET-fiatalok aránya közötti eltérés részben azon eltérő népegészségügyi intézkedésekkel magyarázható, amelyek a fiatalokat legnagyobb arányban foglalkoztató ágazatok életképességére lehettek hatással (pl. vendéglátóipar és kiskereskedelem). Összességében a Covid19 hatása példátlan volt: 2020 I. és II. negyedévében ugrott meg a legnagyobb mértékben a NEET-fiatalok aránya azóta, hogy az Eurostat 2006-ban elkezdte gyűjteni az adatokat¹¹¹ (10,4 %-ról 11,6 %-ra). A 2020 III. negyedévében megfigyelt gyenge javulás ellenére kiemelten fontos szorosan figyelemmel kísérni a helyzetet, és olyan célzott intézkedéseket bevezetni a NEET-fiatalok számára, mint például a 2020. júliusban előterjesztett és októberben elfogadott megerősített ifjúsági garanciában javasoltak.

---

¹¹¹ Az [Eurostat-elemzés](#) azt mutatta, hogy a (15–24 éves) fiatalok az átlagosnál nagyobb valószínűséggel veszítették el a munkájukat a Covid19-válság kezdetén az összes olyan uniós tagállamban, amelyhez rendelkezésre álltak adatok (Németország, Észtország, Horvátország, Málta esetében nincs adat).

35. ábra: A NEET-fiatalok aránya a legtöbb tagállamban nőtt, és a mérték több országban aggályos

A NEET-fiatalok (15–24 évesek) aránya és annak változása 2019 II. negyedévé és 2020 II. negyedévé között (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán).

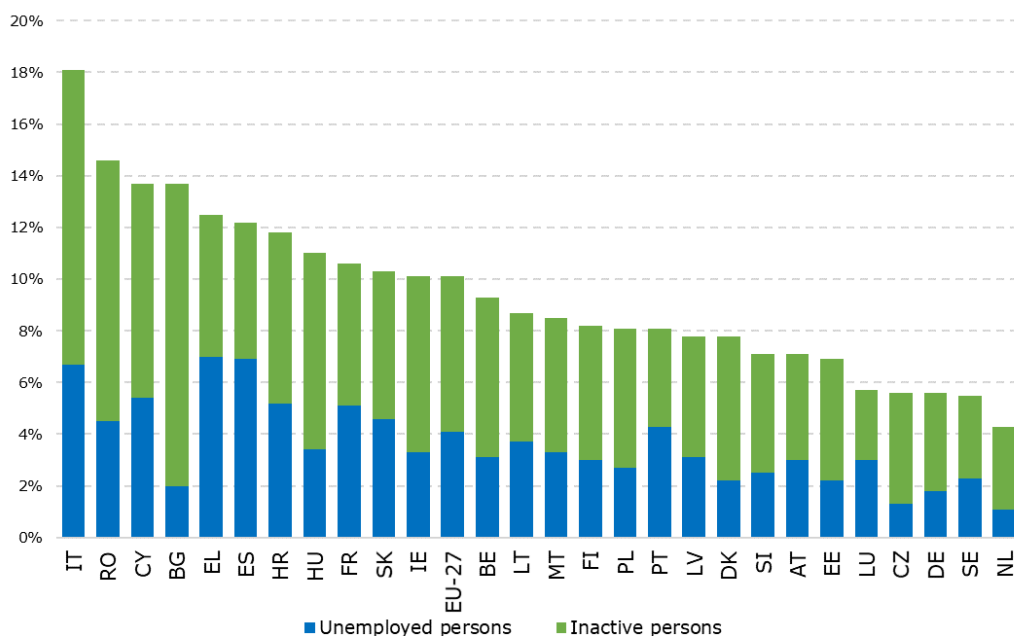
Forrás: Eurostat. Időszak: 2020 II. negyedévi szintek és éves változás 2019 II. negyedévéhez képest. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. DE esetében hiányoznak a 2020 II. negyedévi adatok.

II. negyedévi adatok. A NEET-fiatalok arányának változása gazdasági visszaesés idején

főként a munkanélküliségi ráta, nem pedig az inaktivitás emelkedésének tulajdonítható, az utóbb olyan kihívást jelent, amely idővel állandóbb marad. A Covid19-válság előtt a tendencia az volt, hogy a fiatalok csökkenő munkanélkülisége az inaktív NEET-fiatalok¹¹² arányának növekedésével párosult (2013-ban a csoport 46,9 %-át tették ki, 2019-ben már 59,4 %-ot). 2019 óta az inaktív NEET-fiatalok aránya különösen magas lett Bulgáriában (85,4 %), Csehországban (75,4 %), Hollandiában (74,4 %) és Dániában (72,7 %). Az arány különösen alacsony volt Spanyolországban (43,8 %), Görögországban (44,0 %), Portugáliában (47,5 %) és Luxemburgban (48,2 %). A fiatal NEET-nők körében az inaktivitás gyakoribb, mint a munkanélküliség, míg a két arány gyakorlatilag azonos a férfiak esetében. Az előző gazdasági válságból levont tanulság alapján a munkanélküli NEET-fiatalok aránya valószínűleg gyorsan nőni fog. A helyreállítás után az inaktivitási ráta valószínűleg újra a NEET-fiatalokkal kapcsolatos legfontosabb kihívás lesz.

36. ábra: A NEET-fiatalok többsége inaktív, de jelentős eltérések mutatkoznak a tagállamok között

A NEET-fiatalok (15–24 évesek) profilja az uniós tagállamokban 2019-ben (%)

Forrás: Eurostat, LFS, internetes adatkód: [\[edat_lfse_20\]](#).

¹¹² Az inaktív NEET-fiatalok azok, akik például a saját betegségük vagy fogyatékosságuk, gyermekkel vagy cselekvőképtelen felnőttel kapcsolatos gondozási feladataik, vagy egyéb személyes vagy családi feladataik miatt nem keresnek munkát.

A migráns háttérű fiatalok nagyobb valószínűséggel lesznek NEET-fiatalok. A nem az EU-ban született (15–24 éves) NEET-fiatalok aránya 2019-ben 17,1 % volt, a helyben születettek körében mutatkozó 9,9 %-kal szemben¹¹³. Több tagállamban, például Görögországban, Szlovéniában, Belgiumban, Németországban, Ausztriában, Franciaországban, Máltán és Spanyolországban 10 százalékpontnál is nagyobb volt a különbség. Emellett a migráns nők esetében átlagban kedvezőtlenebb helyzet mutatkozott (a NEET-fiatalok 25,9 %-os aránya, ami 13,2 százalékponttal magasabb a helyben születettek körében mért értéknél). Az EU-n kívül születettek mellett a migráns háttérű helyben születetteket is nagyobb valószínűséggel érinti ez a helyzet: az uniós tagállamok többségében nagyobb valószínűséggel nincsenek foglalkoztatva, illetve nem részesülnek oktatásban és képzésben, mint a helyben született szülőkkel rendelkezők. A különbség hat tagállamban (Belgium, Csehország, Franciaország, Luxemburg, Hollandia, Szlovénia) volt különösen nagy (az arány több mint 8 százalékponttal nagyobb)¹¹⁴. Az egyszerre migráns háttérű és alacsony képzettségű fiatalok különösen nagy kockázatnak vannak kitéve. A romák körében sokkal nagyobb a NEET-fiatalok aránya, mint az általános népesség körében (52 százalékpontos különbség)¹¹⁵.

---

¹¹³ Eurostat, [[edat_lfse_28](#)]

¹¹⁴ OECD/EU (2018): Settling In 2018: Indicators of immigrant integration (Letelepedés 2018-ban: a bevándorlók integrációjára vonatkozó mutatók) (7.19. ábra). Elérhető itt: <https://www.oecd.org/publications/indicators-of-immigrant-integration-2018-9789264307216-en.htm>

¹¹⁵ A romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszerrel szülő közleményt (COM(2020) 621 final) kiegészítő SWD(2020) 530 final 2. melléklete, a következő alapján: FRA, EU-MIDIS II 2016; FRA, RTS 2019.

Az idősebb (55–64 éves) munkavállalók foglalkoztatási rátája stabil maradt, a Covid19-válság okozta visszalépés ellenére. Ebben a korcsoportban a foglalkoztatottak aránya 59,2 % volt 2020 II. negyedévében, ami az előző negyedévhez képest kis mértékű, 0,5 %-os csökkenést jelent, de 2019 ugyanezen időszakával összevetve változatlan maradt. A harmadik negyedévben ez az arány ennek ellenére 59,7 %-ra javult, ami magasabb az egy évvel korábbi értéknél. Az 55–64 évesek erős munkaerőpiaci aktivitási rátája¹¹⁶ alátámasztotta az EU elmúlt években nyújtott teljesítményét: 2013 és 2020 II. negyedéve között az 55–64 évesek aktivitási rátája 9,3 százalékponttal nőtt, szemben a 20–64 éves népességre jellemző 0,7 százalékpontos növekedéssel. Továbbra is fontos azonban nyomon követni az idősebb munkavállalók munkaerőpiaci helyzetét. Egy 2019-es egész EU-ra kiterjedő felmérésben¹¹⁷ a válaszadók 47 %-a számolt be arról, hogy az életkor olyan tényező, amely hátrányos helyzetbe hozhatja az állásra jelentkezőket. Ez káros hatással lehet azon idősebb munkavállalókra, akik a Covid19-válság miatt veszítik el munkájukat, és akár a nem önként vállalt előnyugdíjazásukhoz is vezethet. Nyomon követés szükséges különösen azokban a tagállamokban, amelyekben 2020 I. és III. negyedéve között csökkent az idősebb munkavállalók foglalkoztatási rátája (a következő négy tagállamban volt a legnagyobb a csökkenés: Málta 2,4 százalékpont, Írország 1,1 százalékpont, Lettország 0,8 százalékpont és Litvánia 0,7 százalékpont). Az idősebbek foglalkoztatási rátája segíthet még néhány évig fenntartani a foglalkoztatás bővülését, még úgy is, hogy a munkaképes korú népesség csökken. Különösen az idősebb nők esetében mutatkozik jelentős potenciál a foglalkoztatás növelésére (az 55–64 éves nők foglalkoztatási rátája 2020 III. negyedévében 53,4 % volt, míg a férfiaké 66,7 %).

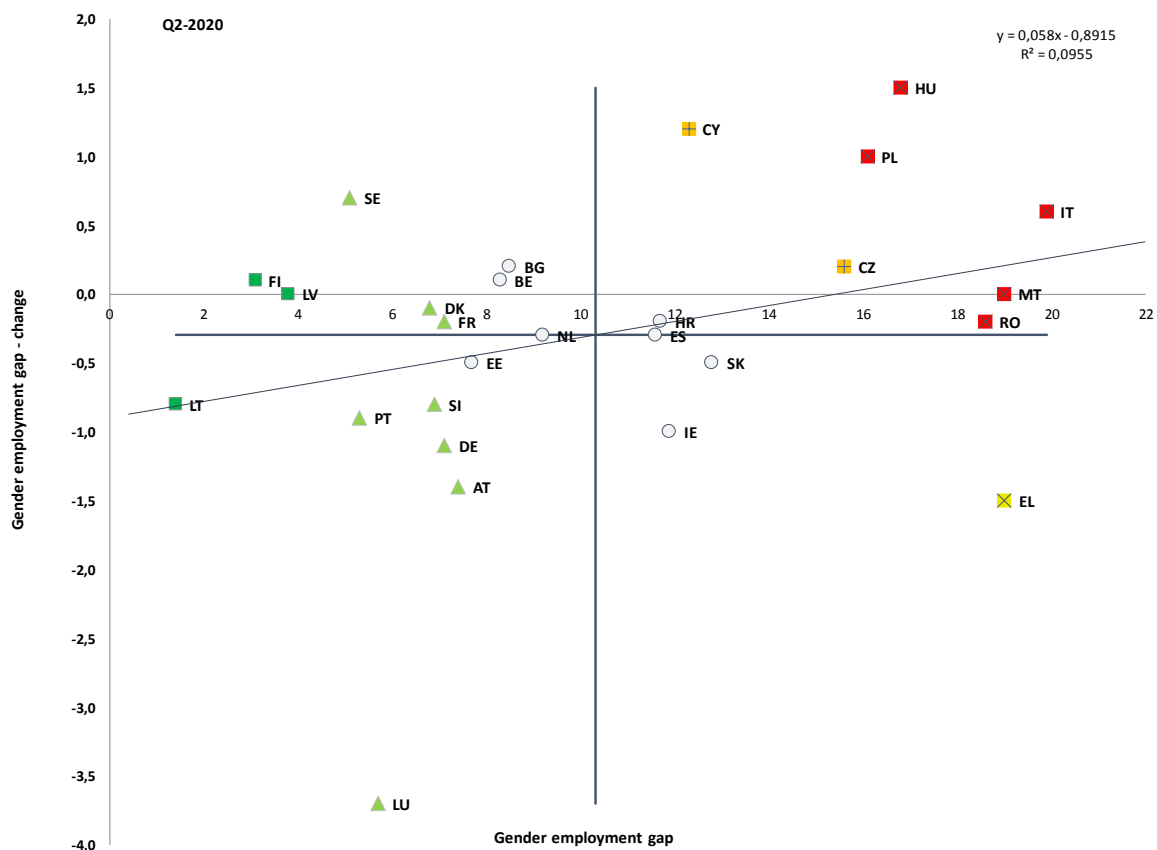
¹¹⁶ Az aktivitási ráta az akár foglalkoztatásban lévő, akár munkanélküli népesség munkaerőpiaci részvételének mérőszáma.

¹¹⁷ Eurobarométer felmérés 2019, Hátrányos megkülönböztetés az EU-ban.

Több évnnyi stabil növekedés után a válság miatt a nők foglalkoztatási rátája hozzávetőleg a férfiakéval megegyező ütemben csökkent. 2019 és 2020 II. negyedéve között a 20–64 éves nők foglalkoztatási rátája 1,2 százalékponttal csökkent, így 2020 II. negyedévében az EU-27-ben 66,3 % volt. Mivel kissé nagyobb mértékben (1,3 százalékponttal) csökkent a férfiak foglalkoztatási rátája a vizsgált időszakban, a szociális eredménytáblán a nemek közötti foglalkoztatási különbség kiemelt mutatója kis mértékű javulást mutatott (37. ábra). Két tagállam kivételével mindegyikben csökkent a nők foglalkoztatási rátája 2019 és 2020 II. negyedéve között (a kivételek: Horvátország és Luxemburg). Bulgáriában és Spanyolországban 3 százalékpontos vagy afeletti csökkenést regisztráltak. A 2,1 százalékpontos csökkenés ellenére 77,9 %-os női foglalkoztatási rátájával továbbra is Svédország a legjobban teljesítő tagállam, öt szorosán követi Litvánia, Németország, Hollandia és Lettország, mind 75 % fölötti női foglalkoztatási rátával. A nemek közötti legkisebb foglalkoztatási különbség Litvániában (1,4 százalékpont), Finnországban (3,1 százalékpont), Lettországban (3,8 százalékpont) és Svédországban (5,1 százalékpont) volt megfigyelhető 2020 II. negyedévében. A spektrum másik végén Olaszország (19,9 százalékpont), Málta (19 százalékpont), Görögország (19 százalékpont) és Románia (18,6 százalékpont) található. Utóbbi országok mindegyike „kritikus helyzetben” besorolást kapott a szociális eredménytáblán, Görögország kivételével, amelyet az elmúlt évben bekövetkezett jelentős, az előző évhez képest 1,5 százalékpontos csökkenésnek köszönhetően a „gyenge, de javuló” kategóriába soroltak. A 37. ábrából kitűnik, hogy ennek a mutatónak az esetében nem mutatkozik konvergencia, mivel számos, nagy – vagy átlaghoz közeli – nemek közötti foglalkoztatási különbség által jellemzett tagállamban romlott a helyzet 2020-ban. 2020 III. negyedévében a nemek közötti foglalkoztatási különbség stabilan 11,5 százalékponton maradt.

37. ábra: A nemek közötti foglalkoztatási különbség továbbra is nagy, és jelentős eltéréseket mutat a tagállamok között

Nemek közötti foglalkoztatási különbség és annak éves változása (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Forrás: Eurostat, LFS. Időszak: 2020 II. negyedévi szintek és éves változás 2019 II. negyedévéhez képest. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

Teljes munkaidős egyenértékben a nemek közötti foglalkoztatási különbség tovább nőtt. A 20–64 éves korcsoportban 2019-ben kevesebb nő dolgozott teljes munkaidőben az EU-ban, mint férfi (58,7 % illetve 76,1 %). 2019-ben a nemek közötti teljes munkaidős egyenértékben megfigyelt különbség Litvániában, Finnországban és Lettországon volt a legalacsonyabb, Máltán (24,3 százalékpont), Olaszországban (24,2 százalékpont) és Hollandiában (24,1 százalékpont) pedig a legmagasabb. Ezek az eredmények a részmunkaidős munkavégzés arányaival függnek össze. A foglalkoztatottak közül 2019-ben a nők 29,4 %-a, míg a férfiak 7,8 %-a dolgozott részmunkaidőben, a nők esetében alacsonyabb volt a nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás aránya, mint a férfiaknál (23,5 % illetve 33 %). A közép- és kelet-európai tagállamok többségében a részmunkaidőben dolgozó nők aránya hagyományosan 10 % alatt van (Bulgária, Románia, Szlovákia, Horvátország, Magyarország, Litvánia és Lengyelország). Ezzel ellentétben Hollandiában – bár a negyedik egymás követő évben mutat lassú csökkenést – az arány továbbra is a legmagasabb (73,4 %). A munka és a magánélet közötti egyensúlyt célzó rugalmas szakpolitikák kedvezően befolyásolhatják a szülők és gondozók munkaerőpiaci kötődését, ugyanakkor a teljes munkaidős egyenértékben kifejezett foglalkoztatási különbség növekedéséhez is hozzájárulhatnak. Ez különösen igaz azokban a tagállamokban, amelyekben a nők jelentős hányada dolgozik részmunkaidőben (pl. Hollandia, Ausztria és Németország), közülük Hollandia a nemek közötti teljes munkaidős egyenértékben is nagy különbségeket tapasztalt. A nők által viselt gondozási feladatok kiegyensúlyozatlan eloszlása hozzájárul a munkaerőpiac torzulásához, ami a nemek közötti különbségekhez vezet például a munkanélküliség, a fizetés és a nyugdíj terén. Ez megmutatkozik például abban, hogy a munkanélküli rátában a nemek közötti különbség a nők elsődleges gyermekvállalási korcsoportjában (30–44 évesek) a legnagyobb¹¹⁸.

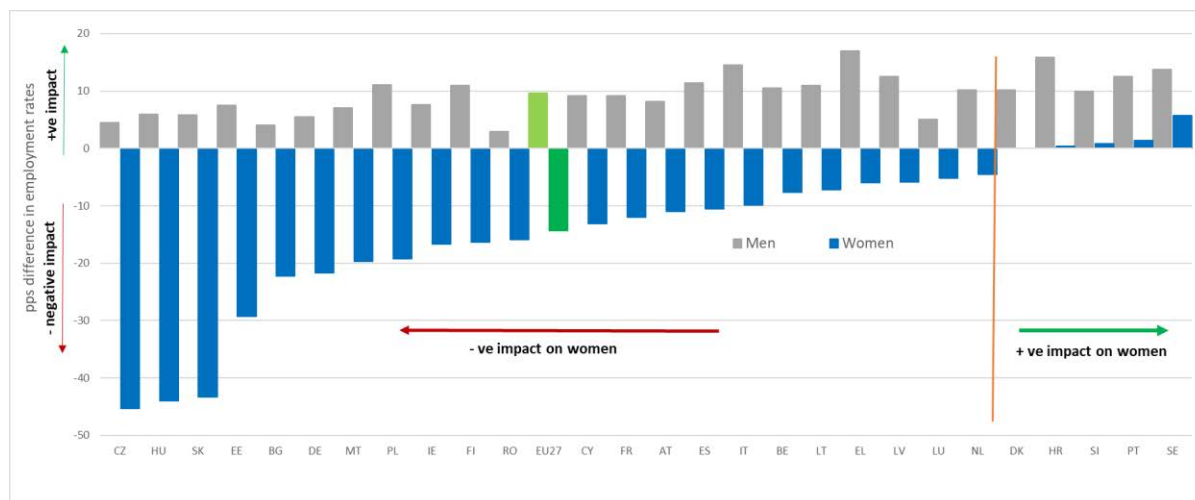
Az EU-27-ben a foglalkoztatási különbség nagyobb a gyermeket nevelő nők esetében. A gyermeknevelés az összes tagállamban szélesíti a nemek közötti foglalkoztatási különbséget. 2019-ben a legalább egy, 6 évnél fiatalabb gyermeket nevelő szülők (25–49 évesek) esetében a foglalkoztatási ráta az összes tagállamban nőtt a férfiaknál (uniós szinten 9,6 százalékponttal), míg a nőknél a tagállamok többségében csökkent (uniós szinten 14,3 százalékponttal). Kivételt képez Svédország, Portugália, Szlovénia, Horvátország és Dánia, ahol a nők foglalkoztatási rátája szempontjából kedvező vagy semleges, ha van legalább egy, 6 évnél fiatalabb gyermekük. Csehországban, Magyarországon és Szlovákiában különösen nagy a gyermeknevelésnek a legalább egy, 6 évnél fiatalabb gyermeket nevelő nőkre gyakorolt negatív hatása (több mint 40 százalékpont) (38. ábra)¹¹⁹. Az iskolázottsági szinteknek fontos szerepük van a gyermeknevelés által a munkára gyakorolt hatás magyarázatában: a legalább egy, 6 évnél fiatalabb gyermeket nevelő alacsony képzettségű nők foglalkoztatási rátája csupán 36,3 % volt.

¹¹⁸ A munkanélkülieknek az aktív népesség (azaz a dolgozó és a munkakereső népesség) arányában kifejezett rátája.

¹¹⁹ Európai Bizottság, Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, 2019-es éves jelentés, 130. o. Elérhető itt: <https://europa.eu/!tN33hy>

38. ábra: A hat éven aluli gyermek nevelése igen eltérő hatással van a férfiak és nők foglalkoztatására; a hatás a férfiak esetében valamennyi tagállamban kedvező

A gyermeknevelés foglalkoztatásbeli hatása a férfiakra, illetve a nőkre (20–49 évesek) 2019-ben

Forrás:

Eurostat [lfst_hheredch]. Megjegyzés: a gyermeknevelés foglalkoztatásbeli hatása a legalább egy 6 éven aluli gyermeket nevelő anyák és apák foglalkoztatási rátájának százalékpontban kifejezett különbsége.

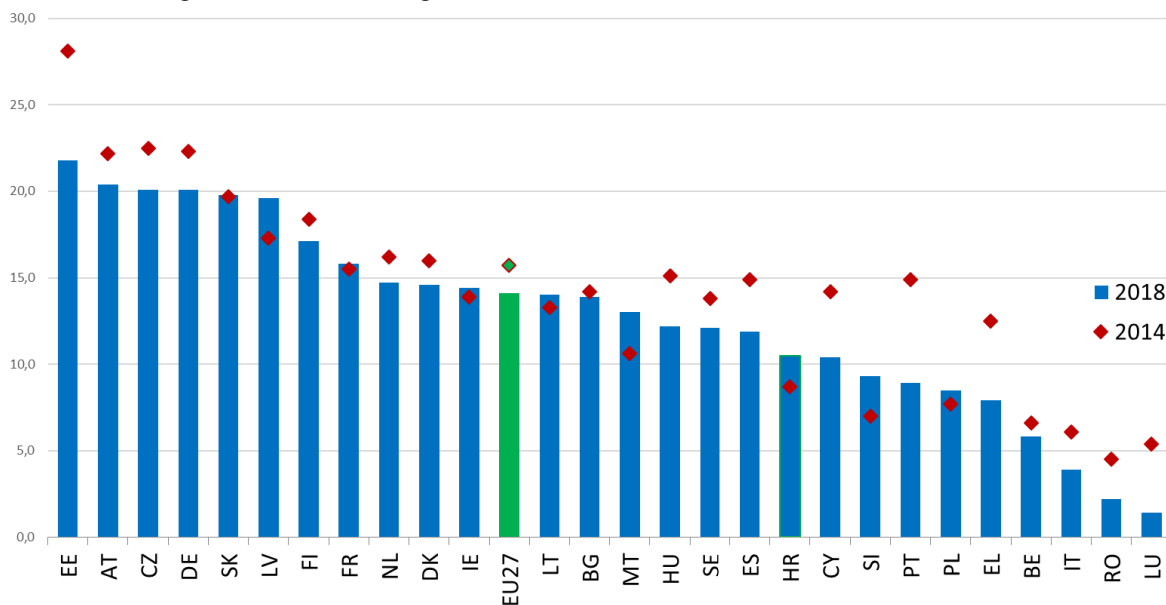
A tartós foglalkoztatási különbség a nemek közötti jelentős mértékű bérkülönbségben is megfigyelhető. A kiigazítatlan bérkülönbség az EU-27-ben nagyjából változatlan, 2018-ban 14,1 % volt, ami 2017 óta 0,4 százalékpontos csökkenést jelent. Mindez annak ellenére megfigyelhető, hogy 2019-ben a megszerzett végzettséget illetően a 30–34 éves nők javára nőtt a különbség, szemben a férfiakkal (45,6 % illetve 35,1 %). A Covid19-világjárvány újból rámutatott, hogy a nők továbbra felülreprezentáltak az alacsonyan fizetett ágazatokban és foglalkozásokban, és családi gondozási feladataik miatt a szakmai döntések során nagyobb valószínűséggel szembesülnek korlátokkal. Ráadásul a kutatások¹²⁰ is azt mutatják, hogy az olyan tényezők, mint a tapasztalat terén mutatkozó különbségek, az iskolázottsági szint és a szerződés típusa a nemek közötti bérkülönbség kevesebb mint egyharmadát okozták. A bérkülönbség magyarázható része nagyrészt a gazdasági tevékenységnek és a munkaidőnek volt tulajdonítható.

¹²⁰ Leythienne, D., Ronkowski, P., (2018): A decomposition of the unadjusted gender pay gap using Structure of Earnings Survey data (A nemek közötti kiigazítatlan bérkülönbség lebontása a jövedelemszerkezeti felmérés segítségével), Statistical Working Papers, Eurostat. Elérhető itt: <https://europa.eu/!pu34qq>

A nemek közötti kiigazítatlan bérkülönbséget illetően jelentős eltérések figyelhetők meg a tagállamok között; a bérkülönbség pedig nyugdíjkülönbséghez vezethet. A nemek közötti bérkülönbség 20 % feletti Észtországban, Ausztriában, Csehországban és Németországban, míg a legkisebb értékeket (1 és 4 % között) Romániában, Luxemburgban és Olaszországban mérték. 2014 óta a helyzet jelentősen javult Észtországban, Portugáliában, Görögországban és Luxemburgban (6,3 százalékponttal, 6 százalékponttal, 4,6 százalékponttal illetve 4 százalékponttal), míg a nemek közötti bérkülönbség több mint 2 százalékponttal nőtt Lettországban, Máltán és Szlovéniában.

39. ábra: A nők és férfiak között továbbra is jelentős a nemek közötti bérkülönbség

Nemek közötti, kiigazítatlan bérkülönbség 2014-ben és 2018-ban

Forrás: Eurostat, internetes adatkód: [SDG_05_20]. Megjegyzés: a kiigazítatlan, nemek közötti bérkülönbség méri a férfi és női fizetett alkalmazottak átlagos bruttó órabére közötti különbséget, a férfi fizetett alkalmazottak átlagos bruttó órabérének százalékában kifejezve. IE esetében a 2018-as adatokat 2017-es adatokkal helyettesítették. EL és IT, és így az EU-27-re vonatkozó számítások ideiglenesek.

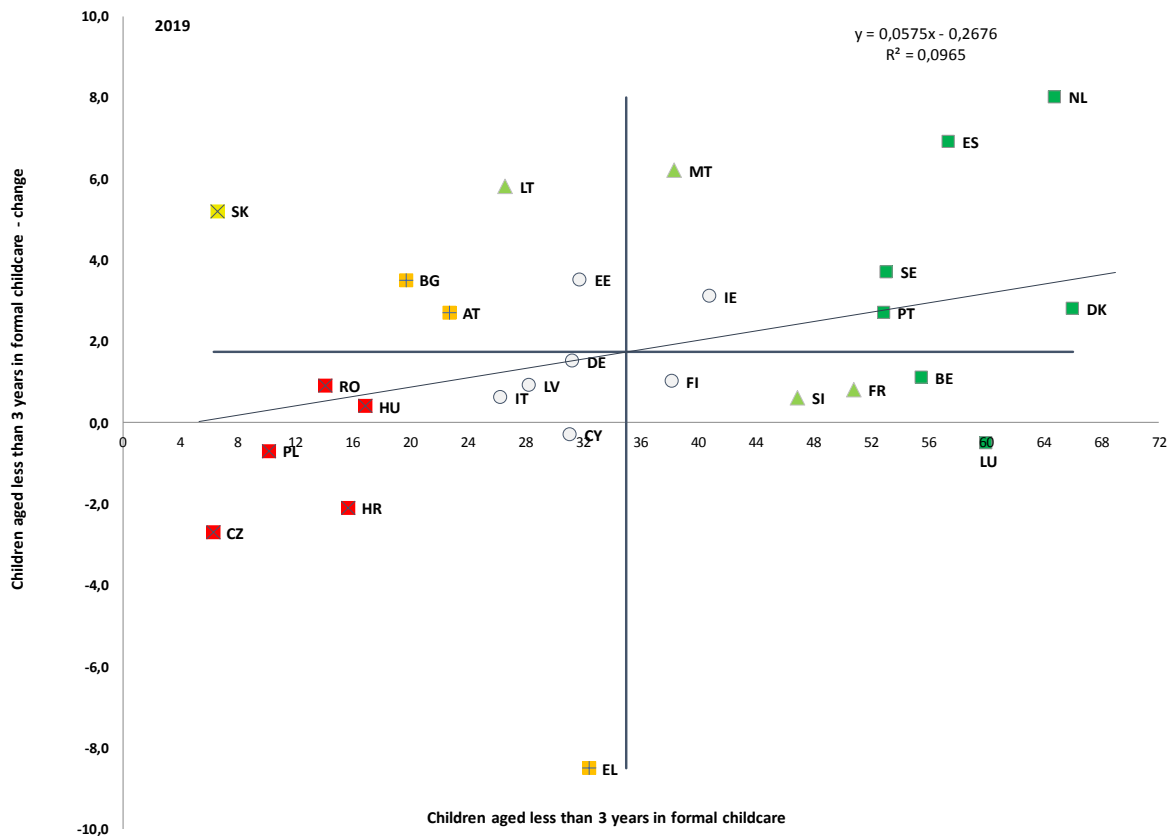
A nők foglalkoztatását erőteljesen befolyásolja a minőségi és megfizethető kisgyermekkori neveléshez és gondozáshoz, valamint a tartós ápolási-gondozási szolgáltatásokhoz való hozzáférés. A szociális eredménytábla gyermekgondozásra vonatkozó kiemelt mutatója úgy becsüli, hogy a 3 év alatti gyermekek intézményes kisgyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétele az EU-27-ben 2019-ben 35,5 %, így meghaladja a 33 %-os barcelonai célt (40. ábra). Továbbra is vannak azonban különbségek az egyes országok között, a célt még 15 tagállamnak kell teljesítenie. Míg az intézményes kisgyermekkori nevelésben és gondozásban való részvételi arány a 3 év alatti gyermekek esetében legalább 60 % Dániában, Luxemburgban és Spanyolországban, öt ország esetében a szociális eredménytáblán „kritikus” megjelölés látható (Románia, Magyarország, Lengyelország, Csehország, Horvátország¹²¹). Az átlagosnál sokkal nagyobb mértékben javult a helyzet Hollandiában, Spanyolországban, Máltán és Litvániában. A kisgyermekkori nevelés és gondozás hiánya vagy elégtelen mértéke – akár a nyitvatartási idő tekintetében – azzal társul, hogy a gyermeknevelés negatívan hat a nők foglalkoztatására (38. ábra). Bár már az is kedvező hatással van a gyermekek szocializációjára és jövőbeli tanulmányi eredményeire, ha heti néhány órát kisgyermekkori nevelésben és gondozásban töltenek, a nemek közötti foglalkoztatási különbség csökkentése érdekében kulcsfontosságú, hogy az intézményes gyermekgondozás heti több mint 30 órában rendelkezésre álljon. Ez megakadályozza, hogy az egyik szülő, általában az anya arra kényszerüljön, hogy részmunkaidőben dolgozzon, ami kedvezőtlen hatást gyakorol szakmai előmenetelére és az egész életen át megkeresett jövedelmére. A munka és a magánélet közötti egyensúlyt biztosító politikák, mint például a rugalmas munkavégzés vagy a családi okokkal indokolt szabadságolás, szintén fontos szerepet játszanak a gondozási feladatokat ellátó emberek munkaerőpiaci részvételét akadályozó tényezők leküzdésében. Ha a nők és férfiak kiegyensúlyozott módon veszik igénybe, hozzájárulhat a nemek közötti foglalkoztatási különbségek csökkentéséhez.

---

¹²¹ A 2018-as adatok alapján Szlovákiában is nagyon alacsony (1,4 %) a részvételi arány (a szöveg szerkesztésekor nem áll rendelkezésre 2019-es adat).

40. ábra: A tagállamok között továbbra is jelentősek az eltérések a gyermekgondozási szolgáltatásokban való részvétel terén

Intézményes gyermekgondozásban részt vevő 3 évnél fiatalabb gyermekek és éves változás (a szociális eredménytábla kiemelt mutatója)

Forrás: Eurostat EU-SILC. Időszak: 2019. évi szintek és éves változás 2018-hoz képest. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. BE esetében az idősor megtörik. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

Az adó- és szociális ellátórendszerből eredő pénzügyi gátak rontják a nők munkaerőpiaci részvételét. A második keresőket (elsősorban nőket) eltántoríthatja a fizetett munkától, ha a jövedelemadó a háztartás jövedelmét, nem pedig az egyéni jövedelmet terheli (inaktivitási csapda). Az adó- és szociális ellátórendszer egyéb jellemzői gátolhatják a munkaerő-kínálatot, ideértve a családalapú és az átruházható, valamint az eltartott házastárs után járó levonásokat is. A költséges gondozó létesítmények szintén növelik az inaktivitási csapdákat, különösen a második keresők és az alacsony jövedelmű családok esetében. 2019-ben a második keresőket érintő inaktivitási csapda Franciaországban, Németországban, Szlovéniában és Belgiumban volt a legnagyobb. Az alacsony bérek csapdája Belgiumban, Hollandiában, Olaszországban és Németországban volt a legnagyobb¹²².

A tartós nehézségek ellenére a Covid19-válság előtt a nem az EU-ban születettek foglalkoztatási helyzete az elmúlt három évben folyamatosan javult. 2019-ben a nem az EU-ban született munkaképes korú (20–64 éves) személyek 64,2 %-a állt foglalkoztatásban, ami közel 3 százalékponttal magasabb a két évvel korábbi (2017-es) értéknél. Ugyanakkor 10 százalékponttal elmarad a helyben születettek foglalkoztatási rátájától (73,9 %). Egyes tagállamokban (Svédország, Belgium, Hollandia, Dánia, Finnország, Franciaország és Németország) a különbség 2019-ben meghaladta a 15 százalékpontot. A helyben születettekhez képest a nem az EU-ban születettek körében magasabb az alacsony képzettségűek aránya (az EU-27 szintjén 38,5 %, illetve 19,6 % a 25–64 évesek körében) – részben ez magyarázza a nem az EU-ban születettek alacsonyabb foglalkoztatási rátáját. Még a magas iskolai végzettséggel rendelkező, nem az EU-ban született személyek sem érnek el ugyanolyan foglalkoztatási szintet, mint a helyben születettek, ami a migránsok készségeinek és képzéseinek nem megfelelő kihasználtságát jelenti¹²³. A helyzet továbbra is igen kedvezőtlen a nem az EU-ban született nők körében, akiknél 54,6 % körüli foglalkoztatási rátát mértek 2019-ben, ami 14 százalékponttal elmarad a helyben született nők körében megfigyelt értéktől¹²⁴. Ez azt sugallja, hogy megfelelő integrációs és aktiváló intézkedésekkel az EU jobban kihasználhatná a nem az EU-ban születettek tehetségét és a bennük rejlő potenciált. Az előző években tapasztalt javulás főként a „újjonnan érkezettek” (nem az EU-ban született, 5 évnél kevesebb ideje az Unióban lakó személyek) magasabb foglalkoztatási rátáinak köszönhető.

¹²² A második keresőket érintő inaktivitási csapda a pár szociális ellátásról munkára váltó második tagjának munkajövedelmét terhelő marginális effektív adókulcsot méri. Az alacsony bérek csapdáját a gyermektelen párokra vonatkozóan számítják, ha a második kereső keresete az átlagbér 33 %-ról annak 67 %-ra nő, és ha a fő kereső az átlagbér 100 %-át keresi meg (az Európai Bizottság adók és juttatások adatbázisa).

¹²³ Eurofound (2019): How your birthplace affects your workplace (Milyen hatással van a születés helye a munkahelyre?), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg.

¹²⁴ A nemek közötti ezen különbséget részben magyarázhatja a nem az EU-ban született nők sokkal alacsonyabb aktivitási rátája, különösen Belgiumban, Horvátországban, Franciaországban és Olaszországban (60 % alatti szintek, Eurostat [lfsa_argacob]). Lásd még: JRC (2020) [Gaps in the EU Labour Market Participation Rates: an intersectional assessment of the role of gender and migrant status](#) (Különbségek az uniós munkaerőpiaci részvételi rátákban: a nem és a migráns státusz szerepének interszekcionális értékelése).

Bizonyítható, hogy a foglalkoztatásnak a Covid19-válság okozta előrejelzett csökkenése a nem uniós migránsokat súlyosabban érinti, mint a helyben születetteket¹²⁵. Az adatok alapján a Covid miatti lezárások és recesszió markánsabb hatást gyakorolt a 20–64 éves, nem uniós migránsok foglalkoztatási rátájára (amely 2019 és 2020 II. negyedéve között 64,4 %-ról 60,9 %-ra csökkent), mint a helyben születettekére¹²⁶. Ennek eredményeként 2019 és 2020 II. negyedéve között az átlagos különbség uniós szinten több mint 2 százalékponttal, az olyan országokban pedig, mint Spanyolország, Lengyelország és Ausztria, közel 4 százalékponttal nőtt¹²⁷. Ennek oka az, hogy a migránsok körében nagyobb az ideiglenes munkavállalók aránya, rövidebb a foglalkoztatás időtartama, alacsonyabb a távmunkára alkalmas állásban és/vagy az állami szektorban dolgozó munkavállalók aránya, valamint nagyobb az arányuk az olyan ágazatokban, amelyeket valószínűsíthetően súlyosabban érint a recesszió (szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás, idegenforgalom, szolgáltatási ágazat, építőipar stb.).

A fogyatékossgal élő személyek alacsony foglalkoztatási és aktivitási rátája a képességeik kiaknázásában rejlő potenciál kihasználatlanságát jelzi. 2018-ban az EU-27-ben a fogyatékossgal élők foglalkoztatási rátája 50,8 % volt, a nem fogyatékossgal élők körében mért 75 %-kal szemben¹²⁸. A tagállamok között jelentős eltérések figyelhetők meg a foglalkoztatási különbséget illetően¹²⁹, amely az olaszországi 15,2 százalékponttól az Írországban mért 40,3 százalékpontig terjed. Az enyhe növekedés ellenére a 27 tagú EU-ban csak a fogyatékossgal élők 62,4 %-a aktív gazdaságilag a nem fogyatékossgal élők 82,2 %-ához képest, ami arra utal, hogy minimális változás történt a fogyatékossgal élők előtt a munkaerőpiacra való belépést illetően tornyosuló jelentős akadályok terén. A fogyatékossgal élő nők foglalkoztatási rátája (47,8 %) továbbra is alacsonyabb a fogyatékossgal élő férfiakénál (54,3 %). 2019-ben a fogyatékossgal élőknek nagyobb valószínűséggel kellett a dolgozói szegénység kockázatával szembenéznük, mint a nem fogyatékossgal élőknek (uniós átlagban 10,5 % a 8,9 %-kal szemben)¹³⁰.

¹²⁵ Lásd: OECD: What is the impact of the Covid 19 pandemic on immigrants and their children (Hogyan hat a Covid19-világjárvány a bevándorlókra és gyermekeikre?), <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/what-is-the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-immigrants-and-their-children-e7cbb7de/>

¹²⁶ Eurostat, [[lfsq_ergacob](#)].

¹²⁷ A migránsok által végzett munka szezonális jellege, az egyes nemzetgazdaságokban betöltött különböző szerepük, valamint a Covid19-válságra az egyes országok által adott különböző válaszok miatt a számok 2020 III. negyedévében jelentősen megváltoztak. Lengyelországban például ebben az időszakban a nem uniós migránsok foglalkoztatási rátája 10,9 százalékponttal emelkedett.

¹²⁸ Az adatok az Európai Fogyatékosügyi Szakértők (EDE) által elemzett 2018-as EU-SILC-ből származnak.

¹²⁹ A fogyatékossgal előfordulásában szintén jelentős eltérés van a tagállamok között. Viszonylag alacsony Málta (12 %), Írország (15,9 %) és Bulgária (16,8 %) esetében (mindhárom országban az átlagnál magasabb a foglalkoztatási különbség) az EU-27 2018-as átlagával (24,7 %) összehasonlítva (16–64 évesek korcsoportja).

¹³⁰ EU-SILC (2019) Dolgozói szegénységi arány [[hlth_dpe050](#)].

3.2.2. Tagállami intézkedések

A kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportoknak nyújtott célirányos támogatás alapvető fontosságú a korai iskolaelhagyók számának és az oktatási egyenlőtlenségeknek a csökkentésében, valamint a többségi oktatásban való részvétel elősegítésében. Számos tagállamban mérlegelik ezeket a szempontokat a szakpolitikák kialakítása során. Írországban a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának nemzeti tanácsa (National Council for Special Education, NCSE) elindította az *iskolai integrációs modellt*, amely támogatja az inkluzív oktatást a többségi általános és középiskolai környezetben, és hozzájárul a sajátos nevelési igényű tanulók befogadásához szükséges kapacitás építéséhez. Lettország jelentős előrelépést tett az inkluzív oktatás irányába, mivel jogszabályba foglalta azokat a sajátos nevelési igényű tanulókat célzó programokat, amelyeket 2020 szeptemberétől kizárólag inkluzív módon lehet végrehajtani a többségi iskolákban. Az oktatási folyamat során nyújtandó támogatási intézkedések körét az egyes gyermekek sajátos igényeivel összhangban bővítették ki. Lengyelországban a kormány elindított egy programot, amely 2023-ig támogatja tankönyvek és oktatási/képzési anyagok fogyatékossgal élő tanulók részére történő beszerzését. Svédországban az iskolai hatóságok olyan nemzeti célértékeken és mutatókon dolgoznak, amelyekkel nyomon követhető az iskolák méltányosságra irányuló tevékenysége, és segítenek jobban megérteni az iskolák sikertényezőit, amit végül helyi és nemzeti szinten is fel lehet használni a források elosztásához.

A Covid19-válság rámutatott, hogy jelentős eltérések vannak az iskolák és a társadalom különböző szegmenseinek digitális felkészültségében, ami a társadalmi-gazdasági hátrányokkal összefüggő oktatási egyenlőtlenségek bővüléséhez vezethet. A tagállamokban mintegy 58 millió gyermek állt át a távoktatásra, ami egyértelműen hátrányos helyzetbe hozta a kiszolgáltatott gyermekeket. A tagállamok különböző intézkedéseket hoztak, hogy csökkentsék az iskolabezárások hatását. Egyes országok, mint például Bulgária, Ciprus, Franciaország, Lettország, Litvánia, Málta, Ausztria, Lengyelország, Belgium, Románia és Spanyolország, eltérő mértékben ugyan, de biztosított a hátrányos helyzetű tanulók számára a távtanuláshoz szükséges berendezéseket (számítógép/tablet, internet-hozzáférés, SIM-kártya stb.). A tagállamok informatikai berendezéseket juttattak a kiszolgáltatott helyzetben lévő tanulóknak (Horvátország, Németország, Görögország, Írország, Litvánia, Málta, Lengyelország), ösztönözték a számítógépek adományozását (Belgium, Észtország, Görögország, Spanyolország), vagy osztálytermeket bocsátottak rendelkezésre, hogy a tanulók nyugodtan elkészíthessék a házi feladatot, vagy videokonferencián vehessenek részt (Luxemburg). Ezen túlmenően 10 tagállam (Bulgária, Észtország, Finnország, Magyarország, Írország, Litvánia, Málta, Portugália, Szlovákia és Spanyolország) valamilyen formában továbbra is biztosított ingyenes étkeztetést a hátrányos helyzetű tanulók részére. Egyes tagállamokban (pl. Franciaország, Lettország, Luxemburg, Portugália) az önkormányzatokat vagy az egyes iskolákat terhelte a kihívás kezelésével járó felelősség. Ezek a szükséghelyzeti intézkedések általánosságban nem elégítették ki az igényeket (pl. Magyarországon a tanulók 20 %-a nem rendelkezett hozzáféréssel vagy csak korlátozott hozzáféréssel rendelkezett a távoktatáshoz, ami akadályozta a távtanulásban való részvételüket).

A tagállamok különféle stratégiákkal próbálták biztosítani a lezárás idején az oktatáshoz való hozzáférést. Görögország olyan sürgősségi jogszabályt fogadott el, amely lehetővé teszi az önkormányzatok számára, hogy az iskolabezárások során megtakarított működési költségekből IKT-berendezéseket vásároljanak, és azokat a rászoruló tanulóknak kölcsönadják. Ráadásul Görögországban magánvállalkozások támogatásával több mint 17 000 tabletet és laptopot kölcsönöztek a (főként hátrányos helyzetű) tanulóknak és tanáraiknak a távtanuláshoz. Írországban pedig egy különleges 10 millió eurós alapot jelentettek be 2020 áprilisában, amelynek célja a technológia és az eszközök hátrányos helyzetű tanulók részére történő beszerzése az alapfokú és a középfokú oktatásban, különös tekintettel az „Esélyegyenlőség biztosítása az iskolákban” (Delivering Equality of Opportunity in Schools, DEIS) kezdeményezésre. Olaszországban 85 millió EUR-t különítettek el a távtanulás támogatására, a digitális eszközök beszerzését is beleértve. Hollandia mintegy 244 millió EUR értékű támogatást vezetett be, amelynek célja az oktatási hátrányok és a tanulásban való lemaradás megelőzése. Románia jóváhagyott egy „*Iskola otthon*” elnevezésű nemzeti programot, és a költségvetési tartalékalapból forrásokat bocsátott a kormány rendelkezésére. Lengyelországban a kormány 81 millió EUR-t juttatott a helyi önkormányzatoknak, hogy IKT-eszközöket vásároljanak a hátrányos helyzetű tanulók, valamint az iskolák és tanárok részére az ERFA „*Digitális Lengyelország*” elnevezésű operatív programjának keretében. Szlovákiában az Oktatási Minisztérium a nem kormányzati szervezetekkel együttműködve elindított egy, az online tanulást támogató weboldalt. Az informatikai ágazat ingyenes szoftverekkel és digitális megoldásokkal támogatta az iskolákat és a tanárokat. Néhány tagállam továbbá nemzeti nyelvtanfolyamokat is szervezett a nyár folyamán a hátrányos helyzetű gyermekek részére, hogy korlátozza a nyelvtanulási folyamatra gyakorolt hatást. Ausztria például egy kététes nyári iskolai programot kezdeményezett, amely mintegy 24 000 kiszolgáltató helyzetben lévő tanulóknak segített abban, hogy az iskolák szeptemberi újranyitása előtt bepótolja a nyelvtanulás terén felhalmozott lemaradást. Bulgáriában azok a tanulók, akik nem tudtak részt venni a távtanulásban, felzárkóztató órákon vehettek részt a „*Támogatás a sikerért*” projekt révén, amely az Európai Szociális Alapból kapott társfinanszírozást. Szlovákiában a minisztérium 500 000 EUR-t különített el olyan nyári iskolák szervezésére, amelyek az átmeneti iskolabezárást hivatottak ellensúlyozni. Franciaország a „*Tanulás a szünetben*” elnevezésű nyári programmal egymillió 6–16 éves gyermeket céltzott meg (200 millió EUR).

Kiemelt prioritássá vált az EU számára annak biztosítása, hogy minden tanuló elérjen az alapkészségek, mint például a szövegértés, matematika és természettudományok, valamint a digitális kompetenciák terén bizonyos szintet. Szlovénia elfogadta a *szövegértés fejlesztésére irányuló, 2030-ig szóló nemzeti stratégiát*, amely a különféle korcsoportok és célcsoportok számára célokat határozott meg (2030-ig a 15 évesek 90 %-a teljesítse legalább a PISA-felmérés szerinti alapkészségeket, 10 %-uk pedig a legmagasabb szintű készségeket). 2020 januárjában az olasz nemzeti hatóságok egy intézkedési tervet nyújtottak be, amelynek célja a kompetenciák elsajátítása terén tapasztalható regionális különbségek csökkentése (*Piano di intervento per la riduzione dei divari territoriali in istruzione*). A terv keretében azonosítják az öt déli régióban (Campania, Calabria, Szicília, Szardínia és Apulia) található „bajba került” iskolákat, és minden régióban munkacsoportot hoznak létre, amely célzott intervenciókra tesz javaslatot, első körben az alsó középfokú oktatás utolsó tanévére (8. osztály) vonatkozóan. Litvániában egy új, kompetenciaalapú tantervet vezetnek be kísérleti jelleggel 2021-ben, a megvalósítására 2022-ben kerül sor, amelyet új formatív értékelési gyakorlatok fognak kiegészíteni. Célja olyan új pedagógiai módszerek bevezetése, amelyek jobban megfelelnek a diákok tanulási igényeinek, és már az általános iskolai szinten erősítik a digitális kompetenciákat. Málta új nemzeti kezdeményezést vezetett be az alsó középfokú oktatásban, amelynek neve „My Journey: Achieving through different paths” (Az én utam: különféle tanulási pályák), célja pedig egy befogadóbb és méltányosság-központú tananyag kialakítása. 2020 júniusában Görögország egy új iskolatörvényt fogadott el, amely minden oktatási szint számára előírja a tananyag és a tankönyvek felülvizsgálatát (a kisgyermekkorai nevelést és gondozást is beleértve), hogy ne a tartalom álljon a középpontban, hanem a négy tematikus pillérre épülő készségfejlesztés: környezet, jóllét, kreativitás és állampolgári ismeretek oktatása. Megerősíti továbbá a digitális oktatást, és már az iskola előtti nevelésbe bevezeti az idegennyelv-tanulást (angol). Luxemburgban a 2020/2021-es tanévtől a 4-es ciklustól (10–11 éves kortól) kezdődően a kódolás a matematika-tananyagba épül be, majd 2021/2022-től az 1–3. ciklusban (4–9 éves kor) az összes tantárgyba. A tanárok a 2020-ban felvételre kerülő szaktanároktól kapnak képzést és támogatást. A középfokú oktatásban a számítástechnika új tantárgyként jelenik meg 2021/2022-ben, a kódolást és a számítógépes gondolkodást is beleértve.

A tanárok és oktatók számára a digitális készségek és pedagógiai kompetenciák fejlesztéséhez nyújtott támogatás, valamint a digitális szakadék kezelése alapvető lépés a mindenki számára hasznos digitális oktatás irányába. Számos tagállam már hatékony szakpolitikai intézkedéseket vezetett be ezzel kapcsolatban. Franciaország 2019-ben jelentette be, hogy az IKT-t a középiskolában külön tantárgyként, szaktanárokkal fogják oktatni annak biztosítása érdekében, hogy az összes tanuló rendelkezzen digitális műveltséggel, és növeljék az IKT-t tanulók (különösen a lányok) számát a felsőoktatásban. Ausztria bejelentette a digitális tanulás 8 pontból álló tervét, amelynek célja 2020/2021-től egy egységes portál bevezetése a tanulóknak, a tanároknak és a szülők közötti alkalmazások és kommunikáció számára („*Digital Schule*”), fokozott szakmai továbbképzés révén az összes tanár felkészítése a vegyes és a távoktatásra, hozzáférés biztosítása az összehangolt tanulási és oktatási anyagokhoz, valamint az informatikai infrastruktúra fejlesztése annak érdekében, hogy minden tanuló hozzáférjen az eszközökhöz. Lengyelországban a „*Tanóra: Enter*” a legnagyobb országos digitális oktatási projekt a tanárok és az iskolák számára, amelyet az ERFA-ból finanszírozott „*Digitális Lengyelország*” elnevezésű operatív program támogat. Fő célja a tanárok képzése és ösztönzése, hogy gyakrabban használják a digitális tartalmakat és eszközöket. Az oktatási munkaerő közel 15 %-át (azaz 75 000 tanárt) képzik ki 2019 és 2023 között. Horvátországban az általános iskolákban minden 5. és 7. osztályos tanuló kapott tabletet, az alsóbb osztályokban pedig minden iskola 4 tanulónként kapott 1 tabletet az órai munkához. A középiskolákban tableteket osztottak ki a hátrányos helyzetű tanulók részére. Az iskolák az *e-Iskolák projekt*ből az osztálytermekhez is kaptak felszereléseket (okostáblákat, projektorokat, laboratóriumi felszereléseket), valamint laptopokat a tanárok részére.

A felsőoktatásban való részvételnek a befogadóbb és rugalmasabb tanulás révén történő bővítése, valamint a tanulóknak a munkaerőpiac szempontjából releváns készségekkel történő felkészítése továbbra is prioritást jelent. Finnországban több mint 10 000 hellyel bővülnek az egyetemek és a főiskolák a 2020–2022-es időszak során, hogy emeljék az iskolázottság szintjét, és reagáljanak a különféle területeken és régiókban tapasztalható szakemberhiányra. A 2020/2021-es tanévtől kezdődően Bulgária eltörölte az új belépők által fizetendő egyetemi tandíjat nyolc szakmai tanulmányi területen a pedagógia és a természettudomány, valamint nyolc védett szakirány esetében. Egy 2020 januárjában elfogadott jogszabály értelmében a görög egyetemek finanszírozása részben teljesítménykritériumokon alapul (20 %), beleértve a nemzetközivé válást, a végzettek munkaerőpiaci felvételét és az új belépőknek a végzettekhez viszonyított arányát.

Lengyelországban a 2018-ban elfogadott felsőoktatási és tudományos reform (az ún. 2.0. törvény) eredményeként megváltozott a doktori tanulmányok rendje: doktori tanulmányokat már csak nappali tagozaton lehet végezni doktori iskolákban, és minden PhD-hallgató ösztöndíjat kap. A doktoranduszok emellett jelentkezhetnek az ipari doktori programba, amelyben lehetőségük van egy vállalkozással együttműködve duális tanulmányi rendszerben tapasztalatokat szerezni. Végezetül Írország elindította „*A nomád életmódot folytatók felsőoktatásban való részvételének növelését célzó intézkedési tervet*” (Action Plan for increasing Traveller Participation in Higher Education), amelynek célja a marginalizált tanulók felsőoktatáshoz való hozzáféréseinek támogatása.

A tagállamok intézkedéseket hoztak a harmadik országbeli állampolgárok, a migráns háttérrel rendelkező gyermekek és az egyéb hátrányos helyzetű tanulók részvételének és képzettségi szintjének javítására. A Szlovák Oktatási, Tudományos, Kutatási és Sportügyi Minisztérium 48 000 EUR-t különített el a kisebbségi háttérű tanulókat támogató projektekre. Szlovénia az egy tanulóra jutó 35-ről minimum 120 órára emelte a migráns háttérű tanulók részére tartott szlovén nyelvórák számát az oktatási rendszerbe való bekerülés első évében. A felső középfokú oktatásban Svédország tovább intézményesítette a tanulók mentoráláshoz való jogát. Csehország 2020-ra vonatkozóan kidolgozta a „Támogatás a külföldiek iskolai oktatásához” programot, amelynek célja a cseh nyelvoktatás külföldi gyermekek igényei alapján történő módosítása és oktatásuk körülményeinek kiigazítása. A 2030-ig tartó belga „Egyezmény az oktatási kiválóságért” keretében az újonnan érkezett és kiszolgáltatott helyzetben lévő tanulók francia nyelvtanulásával kapcsolatos új megközelítéseket az iskolák szélesebb körben átvették. Málta bevezető programokat hozott létre a máltai vagy angol nyelven nem beszélő újonnan érkezett gyermekek számára, az állami iskolákat pedig a 2019-es befogadó keretrendszer megvalósítására kötelezte. Számos tagállam külön törekedett arra, hogy fokozza a harmadik országbeli állampolgárok gyermekeinek a kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvételét. Bulgária és Franciaország például négy, illetve három éves korra módosította az iskolakötelezettség alsó korhatárát, aminek célja a kiszolgáltatott családokban élő gyermekek jobb integrációja. Görögország fokozatosan kiterjeszti az iskola előtti nevelésben való kötelező részvétel alsó korhatárát a négyévesekre (a következő 2020/2021-es tanévben a fennmaradó 40 település is bekerül ebbe a rendszerbe).

Néhány tagállam növelte az oktatás támogatását szolgáló pénzügyi erőforrásokat, ami a migráns háttérrel rendelkező gyermekek számára is hasznos lehet. Franciaországban az iskola előtti nevelés és az alapfokú oktatás megerősítése, valamint az egyenlőtlenségek kezelése 2020-ban költségvetési prioritásnak számít, így a kötelező nevelés-oktatás 991 millió EUR összegű költségvetés-emelésben részesül. Írországban folytatódtak a kiszolgáltatott csoportok felsőoktatáshoz való hozzáféréseinek javítását célzó törekvések, így 27 millió EUR-t fordítottak az ilyen csoportokból származó 30 000 felsőoktatási hallgató támogatására. Svédország 2020-ban 460 millió EUR-t helyezett el az iskolafenntartók számára létrehozott egyenlőségi alapon a méltányosság és a minőség növelését célzó intézkedésekre. A források elosztása egy társadalmi-gazdasági mutató alapján történik. Svédország ráadásul 2019 júliusában egy új garanciát vezetett be, amely a tanulók tanulási útvonalának korábbi szakaszában lép közbe, és lehetővé teszi számukra, hogy iskoláztatásuk során már korábban is kapjanak támogatást. Dánia 1,8 milliárd DKK-t (238 millió EUR-t) különített el és fektetett be egyrészt abba, hogy több pedagógiai munkatárs álljon rendelkezésre olyan területeken, ahol kiszolgáltatott háttérrel rendelkező gyermekek élnek, másrészt pedig a kisgyermekkori nevelést és gondozást biztosító intézményekben dolgozó pedagógiai munkatársak ezzel összefüggő továbbképzésére a 2018 és 2023 közötti időszakra. 2019 decemberében Olaszország az alacsonyabb jövedelmű családok esetében az óvodai díjra fordítható éves utalvány, az úgynevezett *Bonus Nido* összegét további 1 500 euróval emelte meg.

Továbbra is fontos a többségi oktatás területén a romák beilleszkedését elősegítő jogszabály-módosítások eredményes végrehajtása. Több tagállam a közelmúltban olyan reformokat vezetett be, amelyek révén csökkentették a kötelező iskola előtti nevelés alsó korhatárát, ami kedvezhet a hátrányos helyzetű tanulóknak. Bár a pozitív diszkrimináció¹³¹ segített javulást elérni a romák oktatásban való részvételét illetően, fontos elkerülni, hogy külön helyeket tartsanak fenn azon romák számára, akik mindenképpen megfelelnek a rendes bejutás kitételeinek. Az iskolai és osztályterembeli szegregáció elleni harc szempontjából szükséges aktív intézkedéseket kiegészítő pénzügyi és szakmai támogatásnak kell kísérenie, a roma gyermekek többségi oktatásba való befogadásának elősegítése érdekében. Bulgária nemrég 4 évre csökkentette a kötelező iskola előtti nevelés alsó korhatárát. A roma diákok javára kidolgozott intézkedések közé tartoznak az oktatási közvetítők, az ösztöndíjak, a tanterven kívüli foglalkozások, a külön bolgár nyelvórák és egyes településeken az ingyenes közlekedés. 2018 óta a Bolgár Oktatási és Tudományügyi Minisztérium további forrásokat biztosít azon iskolák számára¹³², ahol veszélyeztetett gyermekekkel foglalkoznak, és/vagy amelyek a vidéki területeken találhatóak.

¹³¹ Európai Bizottság (2020), Bizottsági szolgálati munkadokumentum: A romák egyenlőségének, befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretet kísérő elemzés.

¹³² A további források az általános és alsó középfokú iskolák tanulói számára vannak elkülönítve.

Magyarországon a tankerületek eltérő szabályai, autonómiája és mérete korlátozza az oktatási szegregáció megszüntetését célzó hatékony intézkedések potenciális hatását¹³³. *Az egyenlő bánásmódról szóló magyar törvény és a magyar köznevelési törvény 2017-es módosítását követően* 2018 óta antiszegregációs referensek és antiszegregációs munkacsoportok dolgoznak a tankerületekben. Ugyanakkor továbbra is eltérések mutatkoznak az állami és egyházi iskolák tanulói összetételében. Ráadásul a *köznevelési törvény 2020 júliusi módosítása* csökkentheti az oktatásban alkalmazott hátrányos megkülönböztetés miatti szankciók elrettentő hatását. Bár Romániában több, az oktatási rendszer javítását célzó programot és intézkedést is végrehajtottak, a roma diákok továbbra is számos kihívással néznek szembe, jelentős eltérésekkel a vidéki és városi területek között. 2016-ban a Nemzeti Oktatási Minisztérium egy keretrendeletet adott ki, amely megtiltja a szegregációt az egyetemnél alacsonyabb fokú iskolákban, de ennek végrehajtása 2020-ban még mindig függőben van. Az iskolai szegregáció középfokú oktatásban történő nyomon követését célzó módszertant azonban csak 2020 elején, miniszteri rendeletre hagyták jóvá. A nyomonkövetési módszert az első szakaszban kísérleti jelleggel korlátozott számú általános és középiskolában fogják bevezetni három megyében. Szlovákiában, ahol a roma gyermekek továbbra is aránytalanul nagy mértékben kerülnek a mentális zavarokkal küzdőknek fenntartott különleges iskolákba vagy osztályokba, *a romák integrációjára irányuló módosított cselekvési terv* végrehajtása folyamatban van, de eredményei még nem láthatók. Emellett Szlovákia elfogadott egy tízéves nemzeti oktatásfejlesztési tervet, amely többek között az oktatás inkluzív jellegének és minőségének kérdéskörét próbálja meg kezelni¹³⁴ a roma gyermekek esetében is. Némi pozitív hatással járhat e tekintetben az, hogy 2021-től kezdődően 5 éves kortól kötelező az iskola előtti nevelés, valamint hogy megszűnik a főképp roma gyermekek által látogatott nulladik osztály, az aktív szegregációellenes intézkedések azonban továbbra is hiányoznak.

¹³³ Európai Bizottság (2020). Oktatási és Képzési Figyelő, 2020: Magyarország.

<https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/63aabc75-2496-11eb-9d7e-01aa75ed71a1>

¹³⁴ Bár részben javult a romák oktatási egyenlőségének helyzete, ami az érdekelt felek beszámolója szerint nagyrészt az inkluzív oktatással kapcsolatos ESZA/ERFA beruházásoknak köszönhető, az előrelépés korlátozott volt. Az Európai Bizottság ezért 2019-ben egy indokolással ellátott véleményt adott ki a Szlovákia ellen jelenleg zajló kötelezettségzegési eljárások összefüggésében.

Az inkluzív és fenntartható helyreállítás és növekedés biztosítása érdekében a készségekkel kapcsolatos jelenlegi kihívás mértéke miatt paradigmaváltásra van szükség a készségekkel kapcsolatos szakpolitikák terén. A hatékony készségigény-előrejelzésen alapuló nemzeti készségfejlesztési stratégiáknak a fősodorba kell kerülniük, hogy segítsék a készségfejlesztéssel kapcsolatos holisztikus, összkormányzati megközelítés végrehajtását. Eddig tíz tagállam vállalta, hogy az OECD szakmai segítségével kidolgozza nemzeti készségfejlesztési stratégiáját¹³⁵. Litvánia is nemrég kezdte el kidolgozni a készségfejlesztési stratégiáját. Portugália, Szlovénia és Lettország a diagnosztikai szakaszból a cselekvési szakaszba lépett át, és a felnőttek továbbképzésére összpontosít¹³⁶. Németország 2019-ben fogadta el nemzeti készségfejlesztési stratégiáját¹³⁷. Az IKT területén – többek között az alacsony képzettségű álláskeresőknél¹³⁸ – kínált továbbképzési programok mellett Lettország lépéseket tesz a munkaerő digitális készségeinek javítására is, mégpedig egyebek mellett a digitális átalakulással összefüggésben készülő iránymutatások révén, amelyek kidolgozása az OECD által kiadott, a digitális transzformáció áttekintéséről szóló „Going Digital in Latvia” (Digitalizáció Lettországban) című jelentés¹³⁹ alapján történik. A 2020-as európai készségfejlesztési program egy készségfejlesztési paktumra tesz javaslatot (1. intézkedés), amelynek célja a tovább- és az átképzésbe történő beruházások mobilizálása és ösztönzése, az összes tagállam támogatása az átfogó nemzeti készségfejlesztési stratégiák kidolgozásához (3. intézkedés), többek között a készségekkel kapcsolatos információgyűjtés megerősítése (2. intézkedés) révén. A nemzeti prioritásoktól függően a tagállamok kiemelt figyelmet fordíthatnak az olyan kihívásokra, mint például bizonyos készséghiányok áthidalása, az egész életen át tartó tanulás elősegítése, vagy kifejezetten az alacsony képzettségű felnőttekre irányuló politikák kialakítása és végrehajtása, a 2016-os kompetenciafejlesztési pályákról szóló tanácsi ajánlással összhangban.

---

¹³⁵ Spanyolország, Portugália, Olaszország, Szlovénia, Szlovákia, Belgium (Flandria), Lettország és Lengyelország uniós pénzügyi támogatással, Ausztria és Hollandia uniós támogatás nélkül.

¹³⁶ Lásd az OECD nemzeti készségfejlesztési stratégiákról szóló honlapját: <http://www.oecd.org/skills/buildingeffectiveskillsstrategiesatnationalandlocallevels.htm>.

¹³⁷ Vö. a Szövetségi Munkaügyi és Szociális Minisztérium weboldalán található [tematikus oldallal](#).

¹³⁸ OECD (2019), Evaluating Latvia's Active Labour Market Policies, Connecting People with Jobs, (Lettország aktív munkaerőpiaci intézkedéseinek elemzése – Az emberek és az álláshelyek összekapcsolása), OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/6037200a-en>.

¹³⁹ OECD (2021). <https://www.oecd.org/latvia/going-digital-in-latvia-8eec1828-en.htm>

A zöld és a digitális átállás kihívásokat jelent, ugyanakkor lehetőségeket is kínál, amelyeket Európának meg kell ragadnia. Ennek eléréséhez megfelelő készségfejlesztésre van szükség minden szinten: mindenkinek rendelkeznie kell alapszintű képességekkel ahhoz, hogy napi tevékenységeit környezeti szempontból fenntartható módon tudja végezni, továbbá hogy az egyre jobban digitalizálódó társadalomban élni és dolgozni tudjon. Ugyanakkor a vállalkozásoknak és az intézményeknek megfelelő készségekkel rendelkező emberekre van szükségük, hogy a zöld és a digitális átálláshoz kapcsolódó igényeket kezelni tudják. Az európai készségfejlesztési program számos intézkedése, így például a készségfejlesztési paktum, a készségekkel kapcsolatos megerősített információgyűjtés, valamint a mikrotanúsítványokra vonatkozó szabványok kidolgozása hozzájárul a kettős átálláshoz szükséges készségek fejlesztéséhez. A „zöld készségek” fogalmának pontosítása érdekében a készségfejlesztési program arra törekszik, hogy létrejöjjön a zöld átálláshoz szükséges készségek közös taxonómiája, valamint hogy meghatározza a munkaerőpiac szempontjából releváns alapvető készségeket. Az európai oktatási térséggel összefüggő intézkedésekkel együtt a cél mutatók és az éghajlatváltozással és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos oktatás európai kompetencia-keretrendszerének kidolgozása. Egyértelműbbé váltak a digitális készségek és az ezzel összefüggő munkaerőpiaci szükségletek. Az IKT-szakemberek tehetségbázisának bővítésére és az IKT-szakma elismerésének megerősítésére irányuló sürgető igény mellett a készségfejlesztési program különösen két tevékenységet irányoz elő: a kkv-k szükségleteinek az intenzív digitális tanfolyamok révén történő kielégítése, hogy munkatársaikat a megfelelő szintű digitális kompetenciákra tudják felhozni, és a munkavállalóknak nyújtott támogatás, hogy a gyorstalpaló IKT-képzések segítségével digitális továbbképzésben részesülhessenek. Az új digitális Európa program továbbá támogatja a kiváló képzési lehetőségek fejlesztését az olyan digitális területeken, mint például a mesterséges intelligencia és a kiberbiztonság, hogy ki lehessen képezni az Unió legjobb tehetségeit, és a szakmát vonzóvá lehessen tenni számukra.

A munkaerőpiac szempontjából releváns készségek fejlesztésének a készségek megfelelő elismerésével és alkalmazásával kell párosulnia. A megfelelő körülmények között odaítélt, megbízható képzések jelentik továbbra is a készségek elismerésének fő eszközét. Az átláthatóságuk kulcsfontosságú a tanulók és a munkavállalók belső piacon történő szabad mozgásának támogatásához. Spanyolország kivételével minden tagállam bejelentette nemzeti képzési keretrendszerét az európai képzési keretrendszerbe (EKKR), és a tagállamok többsége (Bulgária és Horvátország kivételével) jelzi is a képzéseken vagy a kiegészítő dokumentumokon az EKKR-szintet, ami fokozza azok átláthatóságát és összevethetőségét. Emellett a tanulási eredményekre való összpontosítás alapvetően megkönnyíti a formális képzések összekapcsolását a formális programokon kívül szerzett készségek érvényesítésével, csakúgy mint a készségek elismerésének újonnan kialakuló innovatív formáival. Az utóbbiak között a mikrotanúsítványok játszhatnak kiemelt szerepet az iskolarendszerű oktatás és a továbbképzés rugalmasságának fokozásában, valamint abban, hogy jobban reagáljon az újonnan felmerülő igényekre. Abban segíthetnek az embereknek, hogy rövid, célirányos továbbképzésben és átképzésben vegyenek részt, amely képzések különösen értékesek azok számára, akiknek másik foglalkozásba vagy ágazatba kell átlépniük. A koherens fejlesztések támogatása érdekében a 2020-as készségfejlesztési program és az európai oktatási térség egy, a mikrotanúsítványokkal (10. intézkedés) kapcsolatos európai megközelítés érdekében végzett munkát irányoz elő, biztosítva a minőséggel és átláthatósággal összefüggő, elfogadott minimumszabályokat.

A mikrotanúsítványok az intézményes oktatáson és képzésen kívül fejlesztett készségek megfelelő, a validálásról szóló 2012-es tanácsi ajánlás¹⁴⁰ szerinti validálási folyamatot követően történő elismerése és validálása szempontjából is értékesek lehetnek. Az ajánlás végrehajtásának értékelése¹⁴¹ megerősíti, hogy valamennyi tagállam hozott az ajánlásban foglalt elvek alkalmazását célzó intézkedéseket. 23 tagállamban a validálás eredményeként számos (13 országban pedig az összes) képesítés kerül be a nemzeti képesítési keretrendszerbe, 22 országban képesítéshez felhasználható hivatalos kreditet eredményez, 17 tagállamban pedig lehetővé teszi az emberek számára, hogy hozzáférjenek formális oktatási programokhoz, és mentességet kapjanak e programok bizonyos részei alól. A legtöbb validálási megoldás azonban nem átfogó, és nem mindenkire vonatkozik. Az értékelésből levont fő tanulság az, hogy a fejlesztéseknek arra kell összpontosulniuk, hogy a validáláshoz való hozzáférést mindenkire kiterjesszék, és hogy aktívan támogassák az egyének validálási pályákban történő részvételét. Nyolc tagállamban (Belgium-Flandria, Dánia, Finnország, Franciaország, Olaszország, Portugália, Luxemburg és Svédország) a validálási intézkedések már az oktatás és képzés, valamint a munkaerőpiac valamennyi területére kiterjednek, bár még mindig van néhány hozzáférési korlátozás. A hozzáférés bővítésének ígéretes megközelítése megfelelő koordináció esetén abból adódik, hogy egyre nagyobb mértékben biztosítanak a formális oktatással és képzéssel való közvetlen összefüggés nélküli validálási lehetőségeket. 2018-ban 17 országban (Ausztria, Belgium, Horvátország, Ciprus, Csehország, Dánia, Franciaország, Németország, Írország, Olaszország, Luxemburg, Málta, Hollandia, Lengyelország, Portugália, Szlovákia, Svédország) a munkaerőpiaci reformokkal összefüggésben biztosították a validálást, amelyben gyakran az állami foglalkoztatási szolgálatok is szerepet játszottak, míg 19 országban (Ausztria, Belgium, Horvátország, Ciprus, Csehország, Dánia, Finnország, Németország, Magyarország, Írország, Olaszország, Lettország, Luxemburg, Hollandia, Lengyelország, Portugália, Szlovénia, Spanyolország, Svédország) a harmadik ágazatba tartozó szervezetek kínáltak validálási lehetőségeket.

---

¹⁴⁰ Lásd a nem formális és informális tanulási eredmények validálásáról szóló 2012. december 22-i tanácsi ajánlást. Elérhető itt: <https://europa.eu/!jk88yN>

¹⁴¹ Bizottsági szolgálati munkadokumentum SWD(2020) 121, 2020.7.1.

A Covid19-válság újból rámutatott az egyéni pálya egész életen át tartó kezeléséhez nyújtott, egész életen át tartó pályaorientációs szolgáltatások fontosságára, beleértve az állami foglalkoztatási szolgálatok (áfsz-ek) és a szociális partnerek erőteljesebb szerepét, valamint a jobb validálási intézkedéseket. A válságra adott válasz fel fogja gyorsítani az innovatív pályaorientációs gyakorlatokkal és eszközökkel való kísérletezést és ezek elterjedését, beleértve az információs és kommunikációs technológiák kiaknázását, valamint a szereplők tágabb körének bevonását¹⁴². Az áfsz-ek jelentős szerepet játszanak egy olasz kezdeményezésben, amely az egyének részére készségprofilok meghatározását és dokumentálását biztosítja, továbbá személyre szabott pályaválasztási tanácsadást nyújtanak. Belgiumban a flamand áfsz a munkavállalóknak pályaválasztási tanácsadásra feljogosító utalványokat biztosít, amelyeket a pályájuk különböző szakaszaiban használhatnak fel. Finnországban a korábbi tanulási folyamatok validálása és a pályaválasztási tanácsadás a felnőtteknek szóló, személyre szabott tanulási tervekbe épül be. Az egyéni képzési számlák francia rendszere támogatja a felnőtteket abban, hogy pályaorientációs lehetőségekhez és továbbképzési programokhoz férjenek hozzá – ez egyike azoknak a nemzeti gyakorlatoknak, amelyeket a 2020-as készségfejlesztési program szélesebb körű, horizontális alkalmazásra javasol (9. intézkedés). A cseh áfsz bevezette az „Újbóli elhelyezkedés” projektet, amely megerősítette azon munkavállalók foglalkoztathatóságát javító képzési tevékenységeket, akiket a Covid19-válság miatt az elbocsátás veszélye fenyeget (3,6 milliárd CZK, 130 millió EUR).

---

¹⁴² Lásd: *Lifelong guidance policy and practice in the EU: trends, challenges and opportunities* (Az egész életen át tartó pályaorientáció politikája és gyakorlata az EU-ban: trendek, kihívások és lehetőségek), Európai Bizottság, 2020. Elérhető itt: <https://europa.eu/!VY66fy>

A szakképzés kulcsfontosságú a munkaerőpiac szempontjából releváns készségek fejlesztéséhez, de igazodnia kell a zöld és a digitális átálláshoz, valamint a Covid19 által felvetett kihívásokhoz. A gyorsan változó munkaerőpiaci igényeknek való megfeleléshez a készségfejlesztés a számos érintett szereplő sikeres együttműködését igényli. A készségfejlesztési paktum (az európai készségfejlesztési program 1. intézkedése) ösztönözni fogja a nagymértékű, állami és magánpiaci többszereplős partnerségeket a legnagyobb ipari ökoszisztémákban, hogy összefogják az olyan szaktudást és erőforrásokat, mint például a képzési létesítmények és finanszírozás, egyértelmű kötelezettségvállalásokkal kiegészülő konkrét tovább- és átképzési tevékenységek irányába. A munkaalapú tanulási és a tanulószerveződéses gyakorlati képzési rendszerek biztosíthatják a lehető legszorosabb kapcsolatot az oktatás és a munka világa között. A Tanulószerveződéses Gyakorlati Képzés megerősített Európai Szövetsége¹⁴³ ezért továbbra is elősegíti a nemzeti koalíciókat, támogatja a kkv-eket, és fokozza a szociális partnerek bevonását. A tagállami reformok elősegítése érdekében a szakképzésről szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslat (4. intézkedés) a szakképzés eredményes irányításához alapelveket, továbbá a jövőbe tekintő gazdasági stratégiákkal szorosabb kapcsolatokat, rugalmas előrelépési lehetőségeket, esélyegyenlőséget és minőségbiztosítást javasol. A tagállamok aktívan korszerűsítik szakképzési rendszereiket, valamint tanulószerveződéses gyakorlati képzési programjaikat, és közülük 25-en vesznek részt a tanulószerveződéses gyakorlati képzések támogatási szolgáltatásainak teljesítmény-összehasonlításon alapuló tanulási pillérjében. Ezen túlmenően a Covid19-válságra adott válaszként több tagállam is pénzügyi forrásokat fektetett be a tanulószerveződéses gyakorlati képzések biztosításának védelmébe: Németország egy 500 millió eurós programot indított, amellyel egyszeri, 2000 EUR összegű díjjal támogatja a kkv-eket minden egyes újonnan megkötött képzési szerződésért, továbbá 3000 EUR összegű támogatást fizet minden új további képzési szerződésért. Az osztrák vállalkozások minden új tanulószerveződéses tanuló után 2 000 eurós bónuszt kapnak, ami mintegy 10 000 veszélyben lévő tanulószerveződéses gyakorlati hely megmentését szolgálja. Írország 3000 EUR összegű kifizetést vezetett be a munkáltatók részére minden egyes tanulószerveződéses tanuló bejelentése után, aminek köszönhetően meredeken nőtt a bejelentett tanulók éves száma. Az Írország által júliusban indított munkahelyteremtési ösztönző csomag keretébe illeszkedő, a tanulószerveződéses gyakorlati képzést ösztönző program jelenleg is fut. Dániában egy háromoldalú megállapodás a Munkáltatói Oktatási Támogatásból (AUB) megmaradt összeget fordítja arra, hogy bértámogatást nyújtson a tanulószerveződéses gyakorlati képzésekhez. Franciaország 2 milliárd eurós állami támogatási programot nyújt a tanulószerveződéses tanulók felvételéhez. Litvániában az állami foglalkoztatási szolgálat által küldött személyeknek tanulószerveződéses gyakorlati képzési szerződéssel való foglalkoztatása után az állam a korábbi 40 % helyett a szerződés 70 %-ának megfelelő ellentételezést fizet a munkáltatók részére. Megemelték továbbá az olyan szakképzések finanszírozását is, amelyek a magas hozzáadott értékkel bíró képesítések jegyzékén szereplő képesítésekre vagy kompetenciákra irányulnak.

¹⁴³ A Tanulószerveződéses Gyakorlati Képzés megerősített Európai Szövetsége az „Ifjúsági foglalkoztatási támogatás: Út a munka világába a következő generációk számára” című bizottsági közlemény (COM(2020) 276 final) egyik pillére. Elérhető itt: <https://europa.eu/VK79Vc>

A tagállamok elkötelezettek aziránt, hogy az oktatás és a képzés terén folytatott együttműködés tágabb keretrendszerének (ET 2020) részét képező, a felnőttkori tanulásra vonatkozó európai cselekvési programról szóló tanácsi állásfoglalásban (2011) megfogalmazott közös szakpolitikai célkitűzések megvalósításán dolgozzanak. Az Európai Bizottság felnőttkori tanulásról foglalkozó munkacsoportja számba vette a felnőttkori tanulásra vonatkozó európai cselekvési program négy kiemelt területén (irányítás, kínálat és igénybevétele, hozzáférés és minőség) 2019-ben elért előrelépést¹⁴⁴. Pozitívumnak tekinthető, hogy a felnőttkori tanulás egyre nagyobb figyelmet kap a politikai döntéshozók részéről – ezt a trendet tovább gyorsítják a munka változó jellegével, az automatizálással és a demográfiai fejleményekkel összefüggő kihívások. Számos tagállam fogadott el intézkedéseket, amelyek célja a felnőttkori tanulás irányításának megerősítése, főként a jogszabályok frissítése és javítása, valamint jobb koordinációs mechanizmusok létrehozása révén. Az európai finanszírozás számos országban fontos szerepet játszik a felnőttkori tanulás támogatásában, különösen a kompetenciafejlesztési pályákat megvalósító intézkedések összefüggésében¹⁴⁵. A munkacsoporttól kapott bizonyítékok két egymással összefüggő kihívásra mutattak rá: a felnőttkori tanuláshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, valamint a Covid19 által érintett veszélyeztetett csoportok támogatása. A felnőttkori tanulásban részt vevő személyzet professzionalizálódásának lehetőségei továbbra is korlátozottak.

---

¹⁴⁴ Európai Bizottság (2019): Achievements under the Renewed European Agenda for Adult Learning (A felnőttkori tanulásra vonatkozó megújított európai cselekvési program keretében elért eredmények), az Európai Unió Kiadóhivatala. Elérhető itt: <https://europa.eu/!Up64bh>

¹⁴⁵ Európai Bizottság (2019): A Tanács ajánlása a kompetenciafejlesztési pályákról: Új lehetőségek felnőttek számára – A végrehajtási intézkedések számbavétele, SWD(2019) 89. Elérhető itt: <https://europa.eu/!Wh39md>

A tagállamok, felismerve a felnőttkori tanulási rendszereik előtt álló kihívásokat, 2019 második felében és 2020-ban számos kezdeményezést indítottak útnak. A szociális jogok európai pillére elismeri, hogy a felnőttek egész életen át való tanuláshoz fűződő joga által biztosítható a társadalomban való teljes körű részvételhez és a munka világába való bejutáshoz szükséges készségek megszerzése. Számos tagállam fogadott el az alacsonyan képzett vagy munkanélküli felnőttek továbbképzését támogató intézkedéseket. 2019 szeptembere óta Finnország egy parlamenti folyamatos tanulási reformon dolgozik, amellyel egy, a munkával töltött életszakasz során folytatandó szakmai fejlődésre és oktatásra összpontosító átfogó politikát készít elő. A *Továbbképzés CZ projekt* támogatja az engedélyezett nemzeti képesítési keretrendszerhez tartozó szervek hálózatát, hogy olyan vizsgákat szervezzenek és bonyolítsanak le, amelyekkel a nemzeti képesítési keretrendszer 3. és 4. szintjének megfelelő teljes szakképesítés szerezhető meg. Bulgáriában a „*Készségek művelés*” lényege, hogy lehetővé tegye a munkáltatók számára, hogy a vállalkozásukban foglalkoztatásban lévőket és az újonnan felvett munkanélkülieket is képezzék. 17 millió EUR összegű költségvetésével legalább 5500 embernek nyújt szakképesítésre, kulcskompetenciákra irányuló és speciális képzéseket. Dánia politikai megállapodásra jutott 102 millió DKK (13,7 millió EUR) elkülönítéséről, amelyet az alacsony képzettségű munkavállalók továbbképzésére fordítanak, hogy biztosítsák számukra a szakképesítést igénylő munkakörökhöz szükséges kompetenciákat. Ciprus, Olaszország és Lettország nemrég vezetett be munkanélküli személyeket támogató intézkedéseket. Lettország gazdagította a munkavállalók felnőttkori tanulási kínálatát, beleértve a távtanulást, a tanulmányi modulokat, valamint az egyetemi és főiskolai kurzusokat. A munkavállalóknak nyújtott támogatásokat a képzési helyszínre történő utazással járó útiköltségek fedezésére is kiterjesztették.

A tagállamok olyan, az egyének által kiválasztott képzéseket is támogattak, amelyek megfelelnek egyéni tanulási preferenciáiknak és igényeiknek. 2019-ben Franciaország olyan rendeleteket fogadott el, amelyek célja a szakmai pálya megválasztásának szabadságáról szóló 2018. évi törvényt végrehajtása, amely a munkavállalóknak és munkakeresőknek biztosítja a képzéshez való hozzáférést és az egyéni képzési számlák használatát. Hollandia 2020-tól kezdődően bevezette a *SLIM programot*, amely a kkv-k tanulását és fejlődését szolgáló ösztönző program. Ezen kívül a munkaerőpiaci részvételt ösztönző új STAP finanszírozási mechanizmus várhatóan 2022-ben lép hatályba. A holland munkaerőpiaccal bármilyen kapcsolatban lévő személy számára lehetőséget nyújt a saját fejlődését és foglalkoztathatóságát szolgáló képzésre. Ausztria a szociális partnerek közötti megállapodás alapján képzési számlát („*Bildungskonto*”) tervez bevezetni az átképzés, képzés és továbbképzés finanszírozása céljából. Svédországban a felnőtteknek szóló regionális szakoktatásba való beruházásokat 700 millió SEK-val (68,2 millió EUR) emelik. Az állam 2020-ra megszüntette az önkormányzatok társfinanszírozási kötelezettségét, és további 1500 helyet, valamint a kapcsolódó tanulmányi támogatást is finanszírozni fogja.

A 2013-as ifjúsági garancia lehetőségeket teremtett a fiatalok számára, és fellendítette a strukturális reformokat és innovációt. Ennek eredményeként az állami foglalkoztatási szolgálatok (áfsz) nagy része javította és bővítette a fiataloknak szóló szolgáltatásait¹⁴⁶. A Covid19-világjárvány megelőző hét évben mintegy 1,7 millió fővel kevesebb nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET) fiatal volt az EU-ban¹⁴⁷. Bár a javuló makrogazdasági környezet nyilvánvalóan szerepet játszott ebben, a bizonyítékok azt mutatják, hogy az ifjúsági garancia komoly hatással volt az átalakulásra. Az ifjúsági garanciarendszerben regisztrált több mint 24 millió fiatal kapott munkaajánlatot, továbbképzést, tanulószerveződéses gyakorlati képzést és gyakornoki képzést. Számos tagállamban azonban az ezekbe a programokba az év során regisztrált NEET-fiatalok becsült aránya még mindig 50 % alatt van¹⁴⁸. A Covid19-világjárvány előtt az ifjúsági garancia mögött húzódó szakpolitikai intézkedések inkább adott, kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportokra irányultak. 2020 júliusában a Bizottság javaslatot tett az ifjúsági garancia megerősítésére oly módon, hogy az alkalmazási körét kiterjesztette a 15–29 évesekre (a 25 éves korhatár helyett), amely így befogadóbb lett, megerősítette a zöld és a digitális átállással való összefüggést, valamint a tanácsadást, a pályorientációs és mentorálási szolgáltatásokat.

---

¹⁴⁶ Míg a nemzeti vagy regionális ifjúsági garanciaprogramok az adott minisztérium, valamely másik kormányzati szint vagy az állami foglalkoztatási szolgálat (áfsz) hatáskörébe tartozhatnak, általában az utóbbi üzemelteti a helyszínen az ifjúsági garanciaprogramot, regisztrálja a fiatalokat, és konkrét foglalkoztatási szolgáltatásokat nyújt. Lásd az ifjúsági garancia áfsz általi végrehajtásáról szóló 2019-es jelentést (elérhető itt: <https://europa.eu/!rR34MQ>) és az áfsz-ok kapacitásáról szóló 2018-as értékelő jelentést (elérhető itt: <https://europa.eu/!Xg73Ux>).

¹⁴⁷ Eurostat-adatok a 15–24 év közötti korcsoportban, 2013–2019, az EU-27 átlagát alkalmazva. A több tagállam által elfogadott tágabb, 15–29 év közötti korcsoporttal (lásd a 2.2. szakaszt.) az abszolút csökkenés körülbelül 3,2 millió fő.

¹⁴⁸ Számos országban a korlátozott lefedettség valószínűsíthetően a NEET-népesség összetételének megváltozásához (a munkanélküli NEET-fiatalok kisebb aránya) és a NEET-fiatalok teljes számának csökkenéséhez kapcsolható.

A világvárvány előtt a tagállamok elkezdtek fokozni a legnehezebben elérhető fiatalok felkeresését és aktiválását, ugyanakkor a kezdeményezések nemi dimenzióját is megerősítették. Görögország olyan kísérleti programot fogadott el, amely ideiglenes vállalkozói támogatást nyújt 3000 munkanélküli fiatalnak (18–29 év között). A támogatás az üzleti tervek értékelését és coachingot tartalmaz, ezt egy 2500 fiatal vállalkozót érintő támogatási program követ. Az utóbbi különösen a fiatal nőkre összpontosít (a helyek legalább 60 %-a), és összege vagy 10 000 EUR 12 hónapon át, vagy 17 000 EUR 18 hónapon át. Ausztria az *Arbeitsmarktservice* reformját tervezi, amelynek célja a munkanélküliség fenntarthatóbb csökkentése. A tervezett intézkedések különösen a nemi sztereotipizálásra, a fogyatékossgal élőkre és a tartósan munkanélküli személyekre összpontosulnak, továbbá céljuk az álláskeresőknek szóló egyablakos rendszer bevezetése révén a hatékonyság növelése. Ausztria tervezte továbbá a tanulószerveződéses gyakorlati képzési rendszerének átfogó átalakítását, amelynek célja a rendszer korszerűsítése, valamint kapacitásának erősítése, hogy hasznos legyen azon olyan kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok számára, mint a sajátos igényű fiatalok, korai iskolaelhagyók és menedékkérők. A német áfsz rendelkezik egy, a pályaválasztási tanácsadással foglalkozó személyeknek szóló eszközzel, amellyel gyorsabban tudják azonosítani azokat a fiatalokat, akik nagyobb valószínűséggel esnek ki, és így eredményes tanácsadást és támogatási intézkedéseket biztosíthatnak számukra. A szövetségi foglalkoztatási ügynökség főiskolája (*Hochschule*) felel a tanulószerveződéses gyakorlati képzések idő előtti befejezésének megelőzésére szolgáló eszközért. A flamand kormány és a szociális partnerek egy szándéknyilatkozatot írtak alá az inaktív személyek aktívvá válásának javításáról, különös tekintettel a NEET-fiatalokra, amelyet a szövetségi társadalombiztosítási rendszerrel (pl. RIZIV) és a társadalmi integrációs szolgálatokkal (OCMW) való szoros együttműködésben hajtanak végre.

A Covid19 okozta gazdasági válság a fiatalokat súlyosan érintette, emiatt több tagállamban kiemelt támogatási célcsoporttá váltak. Franciaország 300 000 további *contrats d'insertion professionnelle* (támogatott álláshelyek) létrehozását jelentette be, amelyek célja a fiatalok munkaerőpiaci integrációjának támogatása. Továbbá azok a cégek, amelyek 2020 augusztusa és 2021 januárja között 26 év alatti fiatal munkavállalókat vettek fel a minimálbér legfeljebb kétszeresének megfelelő fizetéssel, 4000 EUR összegű támogatásban részesülnek, így elősegítve a fiatalok munkaerőpiacra való belépését. Belgium öt hónappal meghosszabbította az álláskereső támogatás időtartamát az álláskereső iskolaelhagyók (*inschakelingsuitkering*) esetében. Lettorszában a munkával nem rendelkező nappali tagozatos diákoknak lehetőségük van arra, hogy az egyetemen vagy főiskolán olyan továbbképzésen vegyenek részt, amely a digitális készségek, illetve a kutatáshoz szükséges készségek és a szervezőképesség fejlesztését célozza. Az intézkedésben részt vevő diákok 10 eurós ösztöndíjat kapnak minden részvételi nap után (havonta mintegy 200 EUR-t). Lettország továbbá egy, a fiatal diplomásoknak szóló ideiglenes álláskeresői járadékot is bevezetett, amely összesen négy hónapra, de legfeljebb 2020. december 31-ig vehető fel, összege az első két hónapban 500 EUR, az utolsó két hónapban pedig 375 EUR. Litvániában az „álláskeresői járadék” igénylésének lehetőségét kiterjesztették a diákok és a munkanélküli ellátásra nem jogosult személyek körére is (ennek összege 200 EUR a munkanélküli ellátásban nem részesülő személyek, illetve 42 EUR a munkanélküli ellátásban részesülő személyek esetében). Ez a járadék legfeljebb 6 hónapig, és legfeljebb 2020. december 31-ig fizethető.

A tagállamok olyan intézkedéseket fogadtak el, amelyek célja a kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétel bővítése, valamint a szolgáltatás minőségének javítása, mivel ez kulcsfontosságú a gyermekek életben való boldogulása szempontjából. Bulgária öt évről négy évre, Belgium pedig hat évről öt évre csökkentette a kötelező iskola előtti nevelés alsó korhatárát. Horvátországban közel 500 óvodát építenek vagy újítanak fel, sokat olyan városokban, amelyeknek 5000-nél kevesebb lakosa van. Ráadásul egy 1,8 millió EUR összegű vissza nem térítendő támogatás áll a helyi önkormányzatok rendelkezésére, hogy javítsák a kisgyermekkorai nevelés és gondozás elérhetőségét és minőségét. Írország 2019 novemberében indította el a Nemzeti Gyermekgondozási Programot (*National Childcare Scheme*), amely jövedelemhez kötött támogatást nyújt azoknak a családoknak, amelyek háztartási jövedelme legfeljebb évi 60 000 EUR, hogy abból fedezzék az óvodai vagy iskolai nyitvatartási időn túl a gyermekgondozás költségeit. A cél a minőségi, elérhető, megfizethető kisgyermekkorai nevelés és gondozás, valamint iskolaidőn túl nyújtott gondozás biztosítása valamennyi család számára, és előreláthatóan évente 70–80 ezer gyermeket fognak a programban regisztrálni annak első időszakában. Ezzel párhuzamosan az ír nemzeti hatóságok elfogadták a Munkaerőfejlesztési Tervet (2020–2028) (*Workforce Development Plan (2020-2028)*), amelynek célja a kisgyermekkorai neveléssel és gondozással összefüggő szakmai pályák vonzerejének növelése a képesítési követelmények kidolgozása, a pálya-keretrendszer meghatározása és a vezetői készségek fejlesztésére nyíló lehetőségek révén. Olaszország az alacsonyabb jövedelmű családok esetében az óvodai díjra fordítható utalvány (*Bonus Nido*) összegét a korábbi 1500 EUR-ról a kétszeresére, 3000 EUR-ra emelte. Hollandia 2020-tól a kisgyermekkorai nevelésre és gondozásra fordítható juttatásokat, valamint a szülők támogatását szolgáló, gyermekekkel összefüggő költségvetést közel 500 millió EUR-val fogja növelni a közepes jövedelmű családok esetében. 2021-től a kettőnél több gyermeket nevelő családok a harmadik gyermektől évente 617 EUR extra támogatást kapnak, ami a jelenlegi összeghez képest jelentős emelésnek minősül. Kibővítik továbbá a kisgyermekkorai nevelésre és gondozásra fordítandó juttatás jogosultságát azokra a háztartásokra, ahol az egyik partner dolgozik, a másik pedig tartós ápolást-gondozást igényel. Málta 2019-es oktatási törvénye (*Education Act*) a kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban dolgozók minimális belépési követelményeit BA fokozatra emelte, hogy javítsa az ágazat minőségét. Magyarországon 2019 szeptemberétől kezdve a munkaerőpiacra visszatérő szülők mintegy 112 EUR összegű havi támogatást kapnak, ha gyermeküket családi vagy munkahelyi bölcsődébe, vagy nem önkormányzati fenntartású bölcsődébe vagy mini bölcsődébe adják be.

Számos tagállam vezetett be a szülőknek és gondviselőknek szóló ideiglenes intézkedéseket a Covid19-válságra válaszul. Ilyen ideiglenes intézkedéseket hoztak például Csehországban, hogy támogassák a szülőket a 13 évnél fiatalabb gyermekek vagy olyan gyermekek után fizetendő házi gondozási díjjal, akiknek a gondviselője az iskolabezárások alatt vált munkaképtelenné. A 6–13 év közötti gyermekkel otthon maradni kényszerült önálló vállalkozók szintén kaptak 424 CZK/nap (16 EUR/nap) összegű juttatást márciusban, illetve 500 CZK/nap (18 EUR/nap) összegű juttatást áprilisban. Litvánia új társadalombiztosítási rendelkezéseket vezetett be az iskolák átmeneti bezárása után a dolgozó szülők és az idős vagy fogyatékossgal élő személyek gondozói (főként nők) számára, és a bejelentett jövedelem 65,9 %-át fizette ki betegségi ellátás formájában. Franciaország a közegészségügyi veszélyhelyzet időtartama alatt kisgyermekkorai nevelési és gondozási szolgáltatásokat biztosított a kulcsfontosságú munkavállalók számára, és növelte az egyéni szolgáltatások kapacitását egy időpontban akár hat gyermekre. Olaszország 1200 EUR összegű utalványt biztosított a családoknak, amely az egészségügyi dolgozók esetében a 2000 EUR-t is elérte.

A Covid-veszélyhelyzet során a családi okokkal indokolt szabadság a munka és a magánélet közötti egyensúlyt biztosító kiemelt intézkedésként működött. A válságra reagálva Belgium egy különleges, a Covid19-cel összefüggő szülői szabadság programot vezetett be (részidősen), hogy lehetővé tegye a (12 évnél fiatalabb gyermeket nevelő) dolgozó szülők számára, hogy a világjárvány során kombinálják a munkát és a gyermekgondozást. Ez a program 2020 májusa és szeptembere között működött, és ez alatt az időszak alatt a munkavállalók csökkentett munkaidőben dolgozhattak¹⁴⁹. Mivel az intézkedés csak egyhónapos szolgálati időt igényelt a jogosultsághoz, és 25 %-kal nagyobb összeget fizetett, mint a korábbi modell, az apák is nagyobb mértékben vették igénybe. Olaszországban a 12 évnél fiatalabb gyermeket nevelő munkavállalók július végéig akár 30 nap szülői szabadságot vehettek ki, amely alatt a fizetésük felét kapták meg. Azon családok, amelyek ekvivalens jövedelme nem haladja meg a 40 000 EUR-t, nyaralási adójóváírásban részesültek. Ciprus a fizetések alapján különleges fizetett szabadságot biztosított azon (15 évnél fiatalabb gyermeket nevelő) szülők számára, akik a kisgyermekkorai nevelés és gondozás megszűnése, valamint az iskolabezárás miatt nem tudtak távmunkában dolgozni. Luxemburg családi okokkal indokolt fizetett szabadságot vezetett be a magánszektorbeli munkavállalók és önálló vállalkozók részére, akik kénytelenek voltak otthon maradni, hogy a jóváhagyott létesítmények bezárása miatt otthon gondozzanak egy fogyatékossgal élő vagy ellátásra szoruló idős személyt. Azok a szülők, akiknek a kisgyermekkorai nevelés és gondozás megszűnése, valamint az iskolabezárás miatt otthon kellett maradniuk a (13 évnél fiatalabb) gyermekükkel, bizonyos feltételek mellett vehettek ki családi okokból szabadságot. Románia fizetett szabadnapokat biztosított a szülők számára az oktatási intézmények bezárása, kedvezőtlen meteorológiai körülmények vagy „egyéb rendkívüli helyzetek”, mint például a Covid19-világjárvány okozta bezárása idején. A juttatás az alapfizetés 75 %-a, legfeljebb a bruttó nemzeti átlagfizetés 75 %-a (azaz 5429 RON vagy 1115 EUR). Az iskolába nem járó vagy gondozást igénylő, fogyatékossgal élő gyermekek vagy felnőttek szülei vagy jogi képviselői szintén kaptak fizetett szabadnapot. Spanyolországban a munkavállalók számára rugalmasságot biztosítottak, hogy munkaidejüket módosítsák vagy csökkentsék (akár 100 %-ban), és ennek megfelelően csökken a fizetésük, amennyiben a világjárvány miatt gondozási feladatokat kell ellátniuk. Bulgáriában a megengedett fizetés nélküli szabadságot 30-ról 60 napra emelték, hogy minimálisra csökkentsék a világjárvány kedvezőtlen hatását.

¹⁴⁹ A szülők munkaidejüket 20 %-kal (a teljes munkaidőben dolgozók esetében) vagy 50 %-kal (a teljes munkaidőben dolgozók és a 75 %-ban dolgozók esetében) csökkenthetik. Ráadásul 2020 júliusa óta az egyedülálló szülők és a fogyatékossgal élő gyermeket nevelő szülők teljesen lecsökkenthetik munkaidejüket.

Egyre több tagállam fogad el családi okokkal indokolt állandó szabadságot biztosító intézkedéseket. Ez részben a 2019-ben elfogadott, a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelvnek tulajdonítható¹⁵⁰. Csehország a gyermeknevelési támogatást 300 000 CZK-ra emelte (11 300 EUR, amely ikerszülés esetén 50 %-kal nő). A 2 év alatti, kisgyermekkorú nevelésben és gondozásban részt vevő gyermekekre jutó havi korlátot 46-ról 92 órára emelték, a gyermeknevelési támogatás pedig 10 000 CZK-ra (376 EUR-ra) nőtt az egészségbiztosítással nem rendelkező szülők esetében. Olaszország ötről hét napra emelte az apasági szabadságot, így politikája közelebb került a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelvhez, amely 14 napos fizetett apasági szabadságot határoz meg. Litvánia a 30 napos apasági szabadság felhasználásának határidejét a születés utáni három hónapról egy évre hosszabbította meg. Hollandiában az apa vagy a második szülő 2020. július 1-től a születés utáni első hat hónapban akár öt hét kiegészítő szabadságot vehet ki. A munkáltatók a munkavállalói biztosítási ügynökséghez fordulhatnak, hogy munkavállalóik a szabadság idején a napi bér 70 %-ának megfelelő díjazást kapjanak (ami nem haladhatja meg a maximális napi bér 70 %-át).

A Covid19-válságra válaszul néhány tagállam rugalmas munkavégzési intézkedéseket vezetett be. Málta a munkáltatókat és az önálló vállalkozókat támogató programot vezetett be, amely az elszámolható költségek 45 %-át, legfeljebb 500 EUR-t fizet minden távmunkáról szóló megállapodás után, és vállalkozásonként 4000 EUR-t biztosít a távmunkához szükséges technológiához. Szlovákia olyan intézkedéseket vezetett be, amelyek lehetővé teszik a munkáltatók és a munkavállalók számára, hogy kölcsönösen elfogadott otthoni munkavégzési rendet alkalmazzanak. Csehország a munka törvénykönyvébe bevezette a munkakörmegosztást, hogy segítse a munkavállalókat a munka és a családi élet jobb összeegyeztetésében. A munkakörmegosztás abban támogatja a munkáltatókat, hogy rövidebb munkaidőt kínáljanak egyes munkavállalóknak, így alternatívát biztosítsanak számukra a munkaerőpiacról való – különösen a családi gondozási feladatok miatt történő – kilépés helyett. Ez a módosítás 2021 januárjában lépett hatályba.

---

¹⁵⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1158 irányelve (2019. június 20.) a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúlyról és a 2010/18/EU tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

Néhány tagállam a nemek közötti bérkülönbség kezelését célzó intézkedéseket fogadott el.

Csehországban most dolgozzák ki az egyenlő bérezés intézkedési tervét, amely konkrét intézkedéseket fog javasolni a nemek közötti bérkülönbség csökkentésére. A kiemelt szereplők, mint például az állami munkaellenőrzési hivatal (SLIO), az állampolgári jogok biztosának hivatala, a munkaügyi hivatal, a szociális partnerek, valamint az állami és a magánszektor bizonyos munkáltatói is részt vesznek ebben. Észtország ösztönző intézkedéseket tesz, hogy növelje a női IKT-hallgatók és munkavállalók arányát. Franciaország egy indexet vezetett be, amely növeli a többdimenziós béregyenlőtlenségek láthatóságát a több mint 50 munkavállalóval rendelkező cégek esetében. Spanyolországban októberben két rendelet tette kötelezővé valamennyi munkáltató számára, hogy vezessen nyilvántartást a férfi és női munkavállalók átlagbérééről, míg a több mint 50 munkavállalóval rendelkező vállalkozásoknak a munkavállalói képviselőkkel kell tárgyalniuk a béregyenlőségi tervekről. A Bizottság a fizetések átláthatóságát biztosító intézkedésekről szóló irányelvre irányuló javaslatot tervez benyújtani, hogy ezáltal javítsa a munkavállalók fizetésekkel kapcsolatos információkhoz való hozzáférést, felhívja a figyelmet a hátrányos megkülönböztetésre, és megkönnyítse az egyenlő bérezés megvalósítását.

Aktív munkaerőpiaci intézkedések és célzott szolgáltatások bevezetésére került sor a női foglalkoztatás támogatása érdekében. Ausztria a digitalizációs, oktatási és képzési lehetőségek révén igyekszik a vidéki térségekben élő nők lehetőségeit javítani. Görögország számos programot tervez, hogy támogassa a nők foglalkoztatását – ilyen például a „*Haladó készségek nőknek*” nevű, munkanélküli nőknek szóló IKT-képzési program; a „*Tanácsadási támogatás, képzés és tanúsítás a munkanélküli nők részére a kreatív ágazatban*”; valamint a legfeljebb 29 éves munkanélküli nőknek szóló készségelsajátítási program. Spanyolország új jogszabályt vezetett be a jellemzően nőket foglalkoztató bizonytalan ágazatokban bekövetkező elbocsátások által érintett nők védelme érdekében. A bér 70 %-ának megfelelő összegű rendkívüli támogatást vezettek be az általános társadalombiztosítási rendszer háztartási alkalmazottakra vonatkozó különleges rendszerében azon háztartási alkalmazottak részére, akik teljesen vagy részben elveszítették munkájukat a világjárvány során, és nem részesülnek munkanélküli ellátásban.

A tagállamok számos intézkedést vezettek be a fogyatékossgal élők foglalkoztatásának támogatására, beleértve a Covid19-válság negatív hatásainak enyhítését szolgáló ideiglenes intézkedéseket. A fogyatékossgal élő személyekről szóló új törvény alapján Bulgária egy új nemzeti programot hajrt végre a fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatásáért, amelynek célja, hogy megteremtse számukra a megfelelő munkakörülményeket. Luxemburg egy törvényt vezetett be, hogy javítsa a fogyatékossgal élő vagy külső átsorolásban lévő személyek számára a rendes munkaerőpiachoz való hozzáférést és a tartós foglalkoztatást. Ezt kísérő intézkedések révén (egy szerződésnél akár 150 óra vagy legalább 12 hónapig tartó aktív munkaerőpiaci intézkedés és 24 hónap fölött 300 óra) kívánják elérni egy „foglalkoztatási befogadással foglalkozó asszisztens” útmutatása alapján. Málta ideiglenes támogatást biztosított 2020. március 9. és június 5. között a magánszektorban dolgozó, fogyatékossgal élő olyan személyeknek, akik a Jobsplusnál (áfsz) regisztráltak, és a Covid19-válság alatt egészségügyi és biztonsági okokból otthon kívántak maradni. A Covid19-járványra reagálva Lengyelország 2020 áprilisától megemelte a bérek társfinanszírozási arányát azon fogyatékossgal élő munkavállalók esetében, akik súlyosan vagy mérsékeltlen fogyatékos személynek minősülnek. A bérpótlék összegét a fogyatékossgal élő, meghatározott betegséggel (pl. mentális zavar, értelmi fogyatékossg, autizmus spektrumzavar vagy epilepszia, továbbá vakság) rendelkező munkavállalók esetében is növelték. Már a Covid19-világjárvány előtt Finnország elindította a Munkaképesség programot a részleges munkaképességű személyek számára, amelynek keretében 2020–2022 között 33 millió EUR-t különítenek el. A program az adott személy munkaképességének azonosítását célzó intézkedéseket, valamint az álláskeresőknek a megfelelő támogató szolgálatokhoz irányítását célzó intézkedéseket tartalmaz. Szorosan összefügg a folyamatban lévő, „A jövő egészségügyi és szociális szolgálató központjai 2020–2022” elnevezésű programmal. A program azt is előirányozza, hogy az állami foglalkoztatási szolgálatok a rendelkezésre álló szolgálatások javítása érdekében több munkaképesség-koordinátort toborozzanak. Franciaország ideiglenes munkaerő-felvételi támogatást vezetett be a fogyatékossgal élő személyek válság idején való foglalkoztatásának elősegítése és a szemléletváltás előmozdítása érdekében.

Számos tagállam indított a harmadik országbeli állampolgárok munkaerőpiaci integrációját támogató intézkedéseket, gyakran nyelvi képzéssel kombinálva. Számos tagállam vezetett be vagy vizsgált felül intézkedési terveket/stratégiákat a munkaerőpiaci integrációt szolgáló törekvések fokozásának szükségessége miatt. Néhányan kibővítették az integrációt célzó intézkedéseik körét, és fokozták a nyelvtanfolyamokon és integrációs képzéseken való részvétel kötelező jellegét. Portugália egy rendeletet tett közzé, amely portugál nyelvtanfolyamok új, a migránsok tanulási igényeinek megfelelő programját indítja el, hogy elősegítse a társadalmi befogadást és kohéziót. Németország iránymutatásokat dolgozott ki, hogy kísérleti befogadó programokkal támogassa a vállalkozásokat a menekültek operatív integrálásában, és átfogó egyéni támogatást nyújtson a menekültek integrációjához. Ausztriában a „szupraregionális tanulószereződéses gyakorlati projektet” 2019-ben több évnnyi kísérleti üzem után országszerte bevezették. A projekt a betöltetlen tanulószereződéses gyakorlati helyeket és a munkanélküli fiatalokat hozza össze egymással, kiemelt figyelmet fordítva a menekültekre. Csehország 2019 decemberében az integrációval kapcsolatos új intézkedési tervet fogadott el. Ciprus 2019 közepén szintén benyújtotta a migránsok integrációjáról szóló 2020–2022 közötti új intézkedési tervét, míg Szlovénia egy új migrációs stratégiát fogadott el (2019 júliusában).

Néhány tagállam intézkedéseket hozott a felnőttek továbbképzésére és átképzésére, amelyek gyakran a célcsoportok egyikeként a harmadik országbeli állampolgárokra vonatkoztak.

Svédország például új beruházást tervezett (150 millió SEK, azaz körülbelül 14,6 millió EUR) a „zöld munkahelyekkel” kapcsolatban olyan emberek számára, akik a munkaerőpiactól távol vannak, a bevándorlókat is beleértve. Belgiumban a vallon kormány egy új programra tett javaslatot, amely támogatja és orientálja azokat a munkavállalókat, akik készségeiket kívánják fejleszteni, vagy munkaerőhiánnyal küzdő munkahelyre irányítja át őket, az idősebb munkavállalókra és a munkahelyüket elvesztő munkavállalókra összpontosítva, míg Flandria egyre inkább az írás-olvasási és számolási készségekkel foglalkozik, valamint az egész életen át tartó tanulás új platformjának létrehozásával. Ausztria pedig folytatta a felnőttoktatási kezdeményezésének (*Initiative Erwachsenenbildung*) végrehajtását, amelynek célja a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetűek felnőttkori tanuláshoz való hozzáféréseinek javítása, valamint iskolázottsági szintjük fejlesztése; ebben túlnyomó többségben migráns háttérű felnőttek vesznek részt. Olaszország útjára indította az Új készség alapot (*Fondo Nuove Competenze*), amely a zöld és digitális kompetenciákat középpontba állítva nyújt átképzési és továbbképzési lehetőségeket a munkaerő számára.

A tagállamok továbbá a harmadik országbeli állampolgárok képesítéseinek vagy készségeinek elismerését és/vagy validálását célzó reformokat léptettek életbe. Németország például 2020 februárjában létrehozta a szövetségi foglalkoztatási ügynökségen belül a szakmák elismerésével foglalkozó központi szolgáltatóközpontot¹⁵¹. Ez az új szolgálat azok országos szintű hivatalaként működik, akik külföldön vannak, és szeretnék elismertetni képesítésüket vagy készségeiket. Németországban a deportálás képzés és foglalkoztatás céljából történő ideiglenes felfüggesztéséről szóló törvény arra is lehetőséget nyújt, hogy szakképzés sikeres elvégzését vagy 30 hónapos foglalkoztatást követően az adott személy kétéves tartózkodási engedélyt kapjon. Finnország új iránymutatást dolgozott ki a készségek és munkaképességek felméréséhez, és ezen kívül a Gazdasági és Foglalkoztatásügyi Minisztérium a migránsok integrációját (a készségek azonosítását is beleértve) szolgáló költségvetés 3 millió eurós emelésére tett javaslatot.

---

¹⁵¹ Zentrale Servicestelle Berufsanerkennung (ZSBA): <https://www.erkennung-in-deutschland.de/html/de/pro/zsba.php>

Számos tagállam hozott intézkedéseket a harmadik országokból származó migráns munkavállalók, különösen a magasan képzett munkavállalók és a hiányszakmákat betöltők befogadására. A munkavállalási engedélyekről szóló (módosított) 2018-as rendeleteket követően Írország közzétette a kritikus készségeket igénylő foglalkozások és a nem támogatható foglalkozások listáit, amelyek 2020 januárjában léptek hatályba, és céljuk az akut munkaerőhiány kezelése az olyan kiemelt ágazatokban, mint a vendéglátás, építőipar, egészségügy és közúti áruszállítás¹⁵². 2019-ben a francia kormány bejelentette, hogy tevékenységi ágazatok szerinti szakmai bevándorláspolitikát fog végrehajtani, a regionális hiányszakmák listájának (2008 óta az) első felülvizsgálata alapján. 2019 júliusában a megnövekedett munkavégzési célú migrációs hullámok kezelése érdekében Litvánia kvótákat vezetett be a harmadik országokból érkező, hiányszakmákban dolgozó munkavállalók számára; e szakmák első jegyzékét először 2021-ben fogják összeállítani. 2019 szeptemberében Csehország új éves kvótákat vezetett be a munkavállalói kártyákra és a hosszú távú üzleti vízumokra vonatkozó kérelmek befogadásához, három új munkaügyi migrációs programmal együtt. Lettországból 2019. július 1-jén lépett hatályba a bevándorlási törvény módosítása, amely lehetőséget biztosít a munkáltatóknak, hogy hosszú távú vízum alapján harmadik országbeli állampolgárokat alkalmazzanak, és meghatározza az állásra történő jelentkezéshez szükséges minimális időtartamot, valamint bizonyos esetekben megszünteti az üres álláshely meghirdetésére irányuló követelményt. Finnország kiterjesztette a horizontális „Tehetségfejlesztés” programját a nagyobb léptékű munkaügyi migrációra, és jobban fókuszál a nemzetközi diákok és kutatók bevándorlására és integrációjára. A program részeként intézkedéseket fognak hozni a munkaalapú tartózkodási engedély eljárásának felgyorsítása érdekében, hogy megkönnyítsék a diákok és kutatók számára a Finnországba történő belépést és az ott-tartózkodást.

---

¹⁵² A listát lásd itt: <https://dbei.gov.ie/en/What-We-Do/Workplace-and-Skills/Employment-Permits/Employment-Permit-Eligibility/Ineligible-Categories-of-Employment/>

A Covid19-válság nyomán sok tagállam korlátozta a kívülről és az EU határain belülről érkezők mozgásának szabadságát, emiatt bizonyos területeken, például a mezőgazdaságban és az egészségügyben munkaerőhiány alakult ki. E munkaerőigény kielégítése érdekében egyes országok, például Belgium, Ausztria, Németország, Görögország, Spanyolország, Finnország, Franciaország, Olaszország és Szlovénia felgyorsították a (szezónális) munkaügyi vízumok kiadását és/vagy meghosszabbították érvényességüket bizonyos mezőgazdasági munkások és/vagy egészségügyi szakemberek esetében¹⁵³. Az egészségügyi ágazat esetében konkrétan az Írországban jogszerűen tartózkodó, a munkaerőpiachoz való hozzáféréssel nem rendelkező harmadik országbeli állampolgároknak lehetőségük nyílt arra, hogy jelentkezzenek az egészségügyi dolgozóknak szóló nemzeti felhívásra, és státuszmódosítást kérjenek, hogy az egészségügyi ágazatban dolgozhassanak. Franciaországban egy különleges és egyszerűsített eljárást hajtottak végre a nem uniós diplomával rendelkező harmadik országbeli orvosok számára, akik segítettek az egészségügyi veszélyhelyzet elhárításában. Görögország rugalmasan kezelte a tartózkodási engedélyeket a személyi okmányokkal nem rendelkező harmadik országbeli állampolgárok esetében, a mezőgazdaságban történő kizárólagos alkalmazásuk érdekében. Spanyolországban a mezőgazdasági termelők a március 14. és szeptember 30. között lejáró tartózkodási engedéllyel rendelkező reguláris migránsokat is szabályos alkalmazásba vehették. Emellett Spanyolország az idegnyomunkásoknak megerősített védelmet nyújtott, mind az ideiglenes munkanélküliségi rendszerekhez (ERTE), mind pedig a munkanélküli ellátásokhoz való hozzáférés tekintetében. Csehország intézkedéseket dolgozott ki, hogy összekösse azokat a harmadik országbeli állampolgárokat, akiknél felmerült a veszély, hogy elveszítik a munkájukat, olyan munkáltatókkal, akik új munkavállalókat kerestek, főként a mezőgazdaságban. Finnország és Belgium ideiglenes eltéréseket valósított meg a menedékkérők munkavállalási joga érdekében. Ezen kívül Finnország módosította az idegenrendészeti törvényt és az idegnyomunkásokról szóló törvényt, így lehetővé tette a már az országban tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok számára, hogy meghosszabbított vagy új engedély kérelmezése nélkül váltsanak munkáltatót vagy ágazatot. Egyes országok kivételes jelleggel bizonyos kategóriákban megszüntették a beutazási tilalmat, mint például Luxemburg, amely nem alkalmazta a tilalmat olyan kutatókra és szakértőkre, akik a Covid19-világjárvány összefüggésében tanácsot adtak, valamint az idegnyomunkásokra.

---

¹⁵³ Lásd még: EMN/OECD (2020). Maintaining labour migration in essential sectors in times of pandemic (A munkaügyi migráció fenntartása a kiemelt ágazatokban a világjárvány idején). EMN-OECD Inform. Brüsszel: Európai Migrációs Hálózat. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/00_eu_inform3_labour_migration_2020_en.pdf

3.3. 7. iránymutatás: A munkaerőpiacok működésének és a szociális párbeszéd hatékonyságának a javítása

Ez a szakasz a 7. számú foglalkoztatási iránymutatás végrehajtásáról nyújt áttekintést, amely azt javasolja, hogy a tagállamok javítsák a munkaerőpiacok működését és a szociális párbeszéd hatékonyságát. Ez magában foglalja a munkaerőpiaci intézkedésekben a rugalmasság és biztonság közötti egyensúly megteremtését, a munkaerőpiaci szegmentáció megakadályozását, a be nem jelentett munkavégzés elleni harcot és a határozatlan időre szóló foglalkoztatási formákra való áttérés elősegítését, az állami foglalkoztatási szolgálatok hatókörének és az aktív munkaerőpiaci intézkedések eredményének biztosítását, a megfelelő munkanélküli ellátások nyújtását, valamint a munkavállalók és a tanulók mobilitásának támogatását. A meglévő nemzeti gyakorlatokra építve a szociális párbeszéd elősegítése és a civil társadalommal való együttműködés szintén kifejtésre kerül. Végül a 3.3.2. szakasz beszámol a tagállamok által e területeken tett szakpolitikai intézkedésekről.

3.3.1. Fő mutatók

A Covid19-válság kiélezte az egyének munkafeltételei közötti különbségeket, és rámutatott a munkaerőpiaci szegmentáció negatív következményeire. Bár összességében csökkent a nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás és a nem önként vállalt ideiglenes foglalkoztatás aránya, egyes országokban az arány továbbra is magas. A munkaerőpiacon tapasztalt kettősség negatív következményekkel jár az érintett munkavállalókra nézve, különös tekintettel a fiatalokra és a kiszolgáltatott helyzetben lévőkre. Ez a jelenlegi helyzetben egyértelművé vált: míg a munkaerő jobb munkalehetőségeket és biztonságot élvező szegmense nagyobb védelmet kapott a Covid19-válság során, a prekárius vagy kevésbé rugalmas munkafeltételekkel és/vagy a szociális védelemhez kevesebb hozzáféréssel rendelkezőket sokkal súlyosabban érintette¹⁵⁴. A munkából származó jövedelemeloszlás alsó hányadában lévő csoportok esetében nagyobb a valószínűsége a jövedelem és a munka elvesztésének, különös tekintettel az ideiglenes munkavállalókra, a fiatal munkavállalókra és az alacsony képzettséget igénylő munkakörökben dolgozókra. Fontos, hogy a tagállamok elkerüljék az olyan rosszul megtervezett rendeleteket, amelyek akadályozzák a munkahelyteremtést, és biztosítsák, hogy a határozott idejű szerződések ugródeszkaként szolgáljanak a munka védettebb szerződéses formáihoz. A szociális jogok európai pillérének két alapelve nyújt ezzel kapcsolatos támogatást. Nevezetesen az 5. alapelv („Biztonságos és rugalmas foglalkoztatás”) és a 7. alapelv („Tájékoztatás a munkaviszony feltételeiről és védelem elbocsátás esetén”) célja a munkavállalókkal szembeni egyenlő bánásmód biztosítása, a munkaviszony jellegétől függetlenül.

---

¹⁵⁴ Európai Bizottság, Közös Kutatóközpont (2020): *The impact of COVID confinement measures on EU labour market* (A Covid-dal összefüggő korlátozó intézkedések hatása az uniós munkaerőpiacra), Science for Policy Briefs, elérhető itt: <https://europa.eu/!QK78dV>; Az Eurostat kísérleti elemzése (2020): *COVID-19 labour effects across the income distribution* (A Covid19 munkaerőpiaci hatásai a jövedelemeloszlás egészében), elérhető itt: <https://europa.eu/!nV98vQ>

Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) szempontjából rugalmas munkavégzés és különösen a távmunka a változó munkaminták és -gyakorlatok kiemelt elemévé vált. Az egészségügyi veszélyhelyzet vitát robbantott ki a rugalmas munkafeltételeknek az infokommunikációs technológiák segítségével történő kiterjesztéséről. Ez egyértelműen előnyös lehet a munka és magánélet közötti egyensúly szempontjából, és lehetővé teszi az emberek számára, hogy a munkaidőt és a munkavégzés helyét a saját igényeikhez igazítsák. Ugyanakkor még nagy fokú rugalmasság és autonómia mellett is a munka intenzívebbé válását eredményezheti. Ezek a szempontok ösztönözték a távmunkában töltött munkaidő szabályozásáról szóló vitát számos tagállamban és uniós szinten egyaránt¹⁵⁵. Ráadásul az erősen számítógépesített munkakörnyezetek egészségügyi kockázatot jelenthetnek a munkavállalók számára.

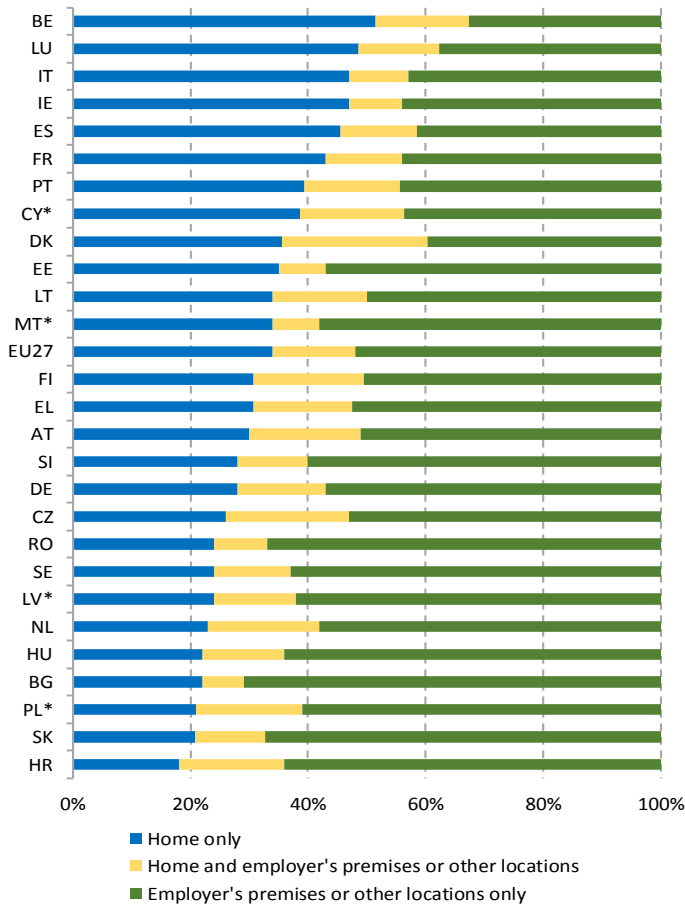
A munkahely minőségével összefüggő szempontok szintén fontosak az IKT-alapú munka összefüggésében. Míg néhány munkavállaló saját javára tudja felhasználni az IKT-alapú munkával járó nagyobb rugalmasságot és fokozottabb autonómiát, az IKT-alapú környezetben dolgozó munkavállalók közel negyede (24 %) tapasztal bizonytalan munkafeltételeket (pl. nagyobb a valószínűsége, hogy határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatják őket, keveset keresnek, bizonytalan a munkahelyük, és nincs képzési lehetőség). Az IKT-alapú rugalmas munkát végző önálló vállalkozóknál szintén nagyobb a valószínűsége, hogy ilyen helyzetben találják magukat.

---

¹⁵⁵ További részletekért lásd: Eurofound (2020): *Telework and ICT-based mobile work: Flexible working in the digital age* (Távmunka és IKT-alapú mobil munka: Rugalmas munkavégzés a digitális korban), A foglalkoztatás új formáiról szóló sorozat, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg.

41. ábra: A világvjárvány fellendítette a távmunkát

• A munkavállalók munkavégzési helye a Covid19 összefüggésében elrendelt, az egyéni mobilitást korlátozó intézkedések során (tagállamok szerint, %-ban)

Forrás: Eurofound (2020): *Living, working and COVID-19* (Élet, munka és a Covid19), Covid19-sorozat, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg. Megjegyzés: Alacsony megbízhatóság (*) 2020 októberében CY, LV, MT és PL esetében. Az EU-27 a 27 tagállam súlyozott átlagát jelenti. Körültekintően kell értelmezni ezeket az eredményeket, mivel a mintában a munkavállalók ágazati megoszlása a távmunka országonkénti megoszlását is befolyásolja.

A távmunka lett sok olyan ember számára a szokásos munkavégzési mód, akinek korábban nem vagy csak korlátozott mértékben volt távmunkával kapcsolatos tapasztalata. Az LFS adatai szerint¹⁵⁶ 2019-ben az EU-27-ben az összes foglalkoztatásban álló (20–64 év közötti) személynek csupán 5,5 %-a dolgozott rendszeresen otthonról. A legmagasabb arányt Hollandiában (15 %), Finnországban (14,5 %), Luxemburgban (11,5 %) és Ausztriában (10,2 %) mérték. Az elmúlt évek enyhén növekvő tendenciája ellenére a távmunka szinte kivételt képezett Bulgáriában, Romániában, Magyarországon, Cipruson, Horvátországban és Görögországban, ahol 2019-ben ez az érték a foglalkoztatottak összlétszámának 2 %-a alatt vagy körül mozgott. Mindez 2020-ban megváltozott, amikor a járvány elleni küzdelem során az egyéni mobilitást korlátozó és közösségi távolságtartási intézkedéseket vezettek be. A Eurofound közelmúltban végzett e-felmérése releváns betekintést nyújt az emberek munkavégzési mintáinak változásába¹⁵⁷. A 41. ábra jelentős eltéréseket mutat az egyes tagállamok között abban a tekintetben, hogy a járvány során az emberek mit jelentettek be a munkavégzés helyeként. Azon válaszadók aránya, akik jelezték, hogy a Covid19 világjárvány során kizárólag otthonról dolgoztak Bulgáriában, Horvátországban, Magyarországon, Lengyelországban és Szlovákiában 20 % körül volt, míg Franciaországban, Spanyolországban, Olaszországban és Írországban több mint 40 %, Belgiumban pedig 50 % fölötti. Az uniós tagállamokban a veszélyeztetett szakmák (vagyis amelyek olyan feladatokat foglalnak magukban, amelyek jelentős mértékben közvetlen érintkezéssel járnak, illetve távmunkában nem végezhető) részletes elemzése megtalálható a munkaerőpiac és a bérek alakulásáról szóló 2020-as éves jelentésben¹⁵⁸.

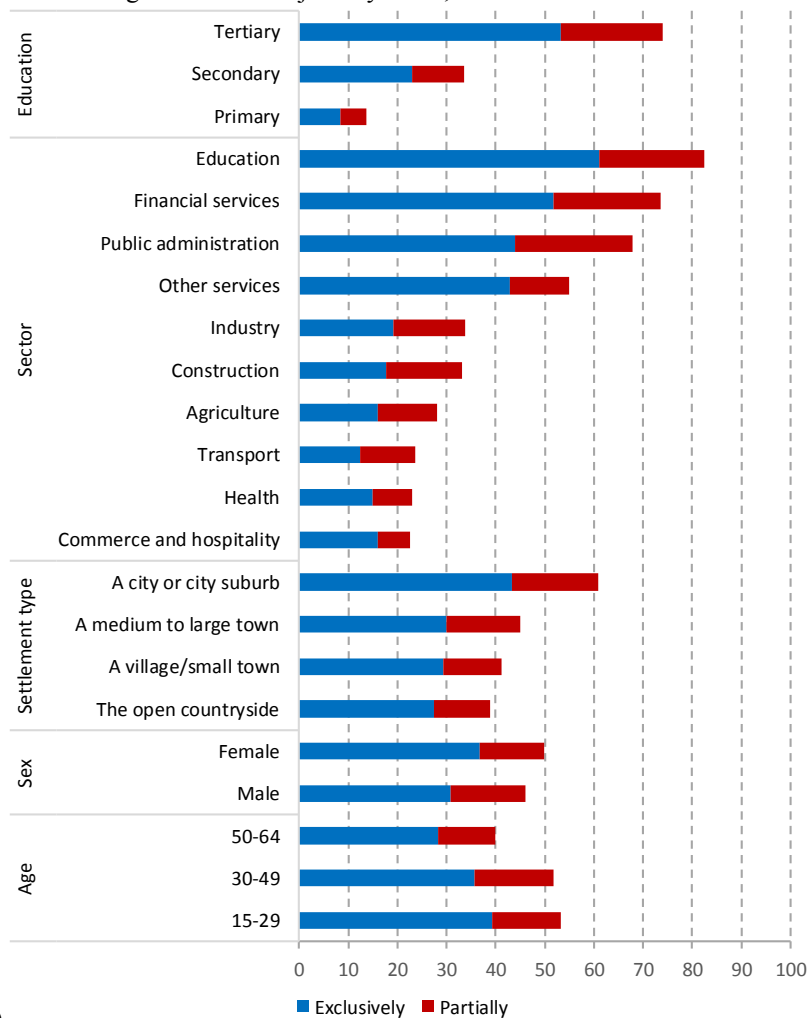
¹⁵⁶ Európai Bizottság (2020): *EU Labour Force Survey ad hoc module 2019 on work organisation and working time arrangements* (Uniós munkaerő-felmérés 2019-es ad hoc modulja a munkaszervezésről és a munkaidővel kapcsolatos megállapodásokról), Eurostat, Minőségértékelési jelentés. Elérhető itt: <https://europa.eu/Fq97qU>

¹⁵⁷ Megjegyzés: A Eurofound „*Living, working and COVID-19*” (Élet, munka és a Covid19) című elektronikus felmérése egy olyan online eszköz, amellyel gyorsan lehet a 18 év feletti, internet-hozzáféréssel rendelkező személyektől nem valószínűség-alapú mintavételi módszerrel információt szerezni. Az e-felmérést két fordulóban, 2020 áprilisában és júliusában végezték el. Összeségében 91 753 kérdőívet töltött ki az EU-27-ben élő 87 477 fő.

¹⁵⁸ Európai Bizottság (2020): *Labour Market and Wage Developments in Europe*, (A munkaerőpiac és a bérek alakulása Európában), 2020-as éves jelentés. Luxemburg: Az Európai Unió Kiadóhivatala.

42. ábra: A távmunka előfordulása egyes profilk és ágazatok esetében nagyobb volt

1 Otthoni munkavégzés a Covid19-járvány során, a részt vevő munkavállalók főbb jellemzői (EU-27,

százalékban).

3. Forrás: Eurofound (2020) *Living, working and COVID-19* (Élet, munka és a Covid19-járvány), elektronikus felmérés.

A felmérésből nyert bizonyítékok alapján az otthonról dolgozó emberek túlnyomó többsége nagyvárosban él, szellemi munkát végez a szolgáltatási ágazatban, és felsőfokú végzettséggel rendelkezik. A felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalóknak közel 74 %-a dolgozott otthonról, szemben a középfokú végzettséggel rendelkezők 34 %-ával, és az alacsony végzettséggel rendelkezők 14 %-ával. Ahogyan várható volt, az otthoni munkavégzés előfordulása terén jelentős különbségek vannak az ágazatok között, a legnagyobb gyakoriság a legtöbb szolgáltatási ágazatban (főként az oktatás, a pénzügy és a közigazgatás terén) megfigyelhető, a legalacsonyabb gyakoriság pedig az olyan „frontvonalban” működő ágazatokat jellemzi, mint az egészségügy, közlekedés és mezőgazdaság, valamint az egyedi megkötöttségekkel működő ágazatokat, mint például a kiskereskedelem és a vendéglátás. A nagyvárosokban élő munkavállalók esetében is nagyobb a valószínűsége, hogy otthonról dolgoznak, mint a vidéken vagy a kevésbé népes térségekben élők esetében. A nők viszonylag nagyobb arányban jelezték, hogy otthonról dolgoznak, mint a férfiak. Végül a fiatalabb munkavállalókra jellemzőbb volt, hogy távmunkában dolgoznak, mint az egyéb korcsoportokra. Ezek a megállapítások összhangban állnak az IKT-használatról szóló uniós felmérésből származó adatokkal¹⁵⁹.

A legfrissebb COLEEM II online felmérés még a világjárvány előtt gyűjtött adatai azt mutatják, hogy a platformalapú munkavégzés még mindig korlátozott, de egyre növekvő mértékű jelenség¹⁶⁰. A 2018-ban a felmérésben részt vevő tagállamok munkaképes korú népességnek csupán kis hányada (1,4 % körül) nyújtott szolgáltatást főtevékenységként digitális munkaplatformokon keresztül (ami 2017-hez képest 0,9 százalékpontos csökkenést jelent). A százalékos arány azonban jelentősebb, mint azok esetében, akik saját bevallásuk szerint e szolgáltatásokat másodlagos tevékenységként nyújtják (az összes válaszadó 4,1 %-a; 0,5 százalékpontos emelkedés 2017-hez képest), a tagállamok között jelentős különbségekkel. A platformalapú munkavégzés továbbra is heterogén tevékenység, amelynél a platform-munkavállalók munkafeltételei, státusza és jövedelme erőteljesen függ az elvégzett feladat jellegétől, valamint a platform által alkalmazott üzleti modelltől és irányítási mechanizmusoktól. A kapott becslések azonban fontosak a platformalapú munkavégzés egyes tagállamokban elért relevanciájának és ezzel összefüggésben a munkahely minőségével kapcsolatos szempontoknak az elemzéséhez¹⁶¹.

---

¹⁵⁹ Sostero M., et al. (2020): *Teleworkability and the COVID-19 crisis: a new digital divide?* (Távmunkára való alkalmasság és a Covid19-válság: egy új digitális szakadék?), Európai Bizottság, 2020, JRC121193. Elérhető itt: <https://europa.eu/!PR73qN>

¹⁶⁰ Urzi Brancati, C. et al. (2019): *New evidence on platform workers in Europe. Results from the second COLLEEM survey* (Az európai platform-munkavállalókra vonatkozó új bizonyítékok. A második COLLEEM-felmérés eredményei). Elérhető itt: <https://europa.eu/!qQ33cP>. Megjegyzés: A COLLEEM II folytatja és kiterjeszti az előző COLLEEM („Collaborative Economy and Employment” – együttműködésen alapuló gazdaság és foglalkoztatás) felméréssel megkezdett munkát. A COLLEEM II a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága által megrendelt és a JRC által koordinált online panelfelmérés a digitális platformokról. 15 tagállamban végezték el: CZ, DE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, NL, PT, RO, SE, SK és UK.

¹⁶¹ A platformalapú munkavégzésről további információkért lásd 2020. évi együttes foglalkoztatási jelentést és az azt alátámasztó adatforrásokat.

A Covid19-világjárvány számos tagállamban befolyásolta a platformalapú gazdaságot. Egyes platformok gyorsan módosították üzleti modelljeiket, hogy kibővítsék a szállításaikat, és további termékeket vagy szolgáltatásokat vegyenek fel, az egészségügyet is beleértve. Ez hozzájárulhatott az alapvető termékek szállításának megkönnyítéséhez, az ellátási láncban keletkező zavarok kockázatának minimálisra csökkentéséhez és a munkahelyek megővéséhez. Az egészséggel és biztonsággal kapcsolatos kockázatok, valamint a jelentős munkaintenzitással összefüggő aggályok azonban a világjárvány során nyilvánvalóbbá váltak. Egyéb, gyakran a mobilitási és háztartási szolgáltatásokat nyújtó platformok a tevékenység hirtelen visszaesésével szembesültek a mobilitást korlátozó és a közösségi távolságtartással összefüggő intézkedések bevezetését követően. A Eurofound szerint¹⁶² a járvány kitörése óta nőtt a platformalapú munkavégzés iránti kereslet Belgiumban, Horvátországban, Csehországban, Észtországban, Franciaországban, Görögországban, Litvániában, Máltán, Hollandiában, Portugáliában, Szlovéniában és Spanyolországban. Ezekben és más tagállamokban a platformok intézkedéseket hoztak, hogy a munkahelyi egészségvédelemmel és biztonsággal kapcsolatos iránymutatást, jövedelemtámogatást, valamint a távolmaradás és a munkaleállás időszakára nyújtott kompenzációra vonatkozó szerződéses garanciákat biztosítsanak a munkavállalók számára. Ezen intézkedéseknek a platform-munkavállalókra gyakorolt hatása a hatókör és a megfelelőség szempontjából valószínűleg szoros nyomon követést igényel.

---

¹⁶² Eurofound (2020): *Platform economy: Developments in the COVID-19 crisis* (Platformalapú gazdaság: Fejlemények a Covid19-válság során).

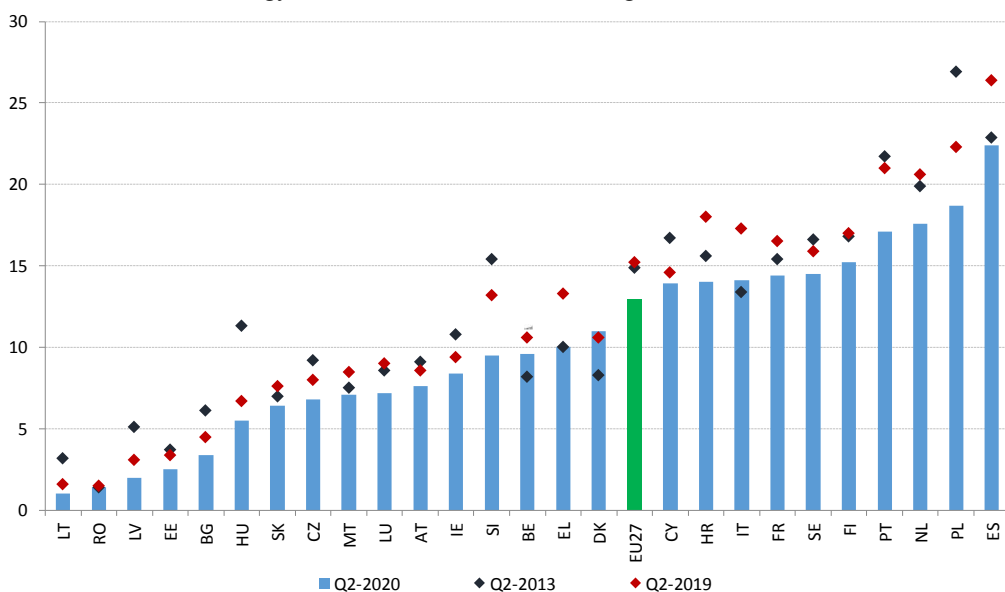
A munkaerőpiac szegmentációja¹⁶³, amely a határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók részarányával közelíthető meg, a jelenlegi válság során a kiszolgáltatottság újabb forrása lehet¹⁶⁴. A 2020-as együttes foglalkoztatási jelentésben kiemeltnek megfelelően a munkaerőpiaci szegmentáció fontos gazdasági és társadalmi következményekkel járhat, mint például az erőforrások elosztásának korlátozott hatékonysága, alacsonyabb jövedelem, gyenge termelékenység-növekedés és humántőke-fejlesztés, a szegénység nagyobb kockázata, egyenlőtlenség vagy korlátozott társadalmi mobilitás. A 27 tagú EU-ban a határozott idejű munkaszerződéseknek az összes foglalkoztatotthoz (15–64 év közötti korcsoport) viszonyított aránya az utóbbi tíz évben átlagban 15 % körül mozgott, a tagállamok között azonban jelentős eltérések figyelhetők meg. A legnagyobb és a legkisebb aránnyal rendelkező tagállamok közötti eltérés 2019-ben 25 százalékpont volt, miután a 2005-ös 31 százalékpontos csúcsot követően csökkenő tendenciát mutatott, majd 2020. II. negyedévében 21,6 százalékpont volt a különbség, 2020. III. negyedévében pedig ennél kissé nagyobb (22,5 százalékpont). 2019 II. negyedévéhez képest jelentős (2,2 százalékpontos) csökkenés volt megfigyelhető a határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók részarányában (15–64 évesek, szezonálisan kiigazítva) 2020 második negyedévében az EU-27-ben. Ez azt jelenti, hogy a munkahelyeknek a gazdasági sokk miatti megszűnése elsősorban a határozott időre szóló munkaszerződések meghosszabbításának elmaradása révén zajlott, míg a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok és az elbocsátások korlátozása az állandó munkavállalók körében nagyobb mértékben akadályozhatta meg a munkahelyek megszűnését. Ez a különbség azonban kevésbé látványos 2020 III. negyedévében, ha a 2019. III. negyedévi adattal (1,7 százalékpont) vetjük össze. Egyes tagállamok, mint például Spanyolország, Horvátország, Lengyelország, Portugália és Szlovénia esetében a határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók aránya 3,5 százalékpontnál nagyobb mértékben csökkent 2020 II. negyedéve és 2019 II. negyedéve között, míg a teljes arányuk – e tagállamok némelyike esetében – továbbra is magas (15 % fölötti). 2020 második negyedévében hét tagállam (Svédország, Franciaország, Olaszország, Horvátország, Ciprus, Dánia és Görögország) esetében ez az arány még mindig 10 % és 15 % között mozog, míg a legalacsonyabb arány (5 % alatt) Litvániában, Romániában, Lettországból, Észtországban és Bulgáriában figyelhető meg.

¹⁶³ A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) szerint ez a munkaerőpiac különálló alpiacokra vagy szegmensekre történő felosztása, amelyeket eltérő tulajdonságok és magatartásbeli szabályok jellemeznek, mint például a szerződéses megállapodások, a végrehajtás mértéke vagy az érintett munkavállalók típusa. A témával kapcsolatos kutatások a kulcsfontosságú munkaerőpiaci szegmensek, a közöttük lévő átmenet mértéke, valamint a munkaerőpiac méltányosságára és hatékonyságára gyakorolt hatások azonosítására irányulnak, a jelenség negatív következményeinek kezelése érdekében.

¹⁶⁴ A 2020. évi együttes foglalkoztatási jelentés részletes elemzést tartalmaz a munkaerőpiac szegmentációjával kapcsolatos problémákról, amelyhez a következő forrást is felhasználták: Eurofound (2019): *Labour market segmentation: Piloting new empirical and policy analyses* (Munkaerőpiaci szegmentálódás: új empirikus és szakpolitikai elemzések tesztelése), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg.

43. ábra: Számos tagállamban továbbra is kihívást jelent az ideiglenes foglalkoztatás

A határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók részaránya az összes (15–64 éves) munkavállaló számával összevetve, negyedéves adatok, szezonálisan kiigazítva.

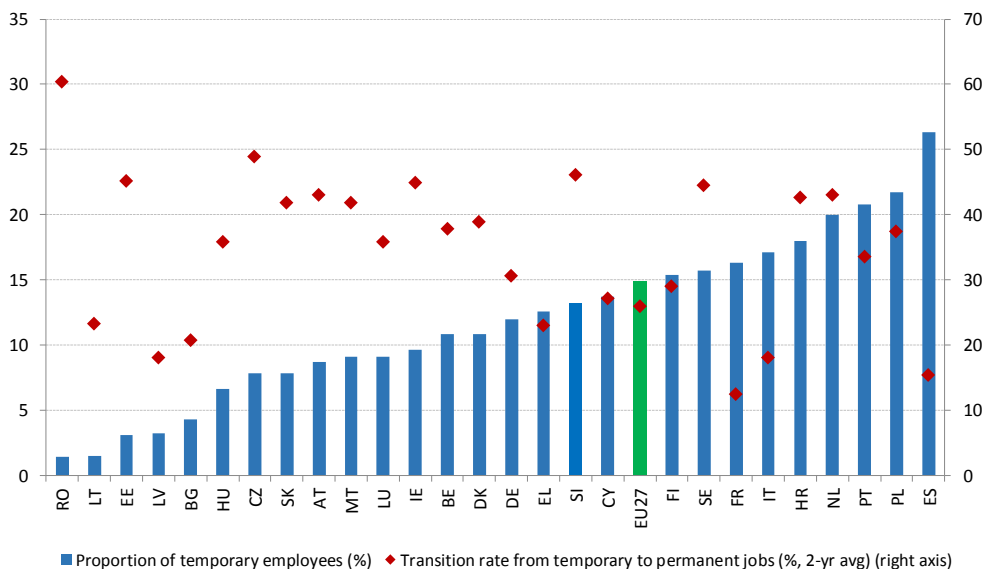
Forrás: Eurostat, LFS. Megjegyzés: DE esetében nem állnak rendelkezésre a legfrissebb negyedéves adatok.

A nők, a fiatalabb munkavállalók és a nem az EU-ban született munkavállalók nagyobb valószínűséggel vesznek részt határozott idejű foglalkoztatásban, mint a népesség más csoportjai.

2020 II. negyedévében a határozott idejű szerződéssel foglalkoztatott női munkavállalók aránya (15–64 év közöttiek) az EU-27-ben 13,6 %, míg ugyanez az arány a férfiaknál 12,4 % volt, ez 2019 II. negyedéve és 2020 II. negyedéve között mind a férfiak, mind a nők tekintetében 2,2 százalékpontos csökkenést jelent (2019-ben az éves adatok: 15,5 % a nők és 14,4 % a férfiak esetében, ami az elmúlt években gyakorlatilag állandó különbséget jelez). Az összes foglalkoztatott (15–64 év közöttiek) számán belül a nők körében a legnagyobb arányú határozott idejű foglalkoztatást Spanyolországban (2019-ben 27,3 %; 2020 II. negyedévében 24,6 %), Lengyelországban (22,9 %, illetve 19,8 %), Hollandiában (21,2 %, illetve 18,3 %) és Portugáliában (21,1 %, illetve 17,3 %) mérték. 2019-ben a fiatal munkavállalók (15–24 év közöttiek) körében a határozott idejű foglalkoztatás aránya sokkal magasabb, 49,6 % volt (2020 II. negyedévében 45,4 %), szemben a 25–54 év közöttiek körében mért 12,7 %-kal (2020 II. negyedévében 11,1 %), valamint az 55–64 év közöttiek körében mért 6,8 %-kal (2020 II. negyedévében 5,7 %). A határozott idejű foglalkoztatás aránya szintén jóval magasabb (22 %) volt a nem az EU-ban született munkavállalók körében, mint a helyben született munkavállalóknál (13 %), ráadásul ez a különbség különösen nagy (több mint 20 százalékpontos) volt Lengyelországban és Cipruson, míg Svédországban, Spanyolországban és Görögországban relatíve nagy (10–15 százalékpont körüli) volt.

44. ábra: A határozott idejű szerződések „ugródeszka-hatásának” biztosítása hozzájárul az inkluzív növekedéshez

A határozatlan idejű foglalkoztatásra való áttérés aránya (2018-as és 2019-es átlag), valamint a határozott idejű szerződéssel foglalkoztatott munkavállalók részaránya az összes (15–64 éves) foglalkoztatott számával összevetve (2019).

Forrás: Eurostat, LFS, SILC.

Megjegyzés: LV esetében a munkaerőpiaci áttérés 2017-re vonatkozik; SK esetében pedig a megadott érték 2016-ra vonatkozik.

Az inkluzív növekedés szempontjából kulcsfontosságú annak biztosítása, hogy a határozott idejű szerződések ugródeszkeként szolgáljanak az állandó álláshelyek felé, és ne zsákutcaként működjenek.

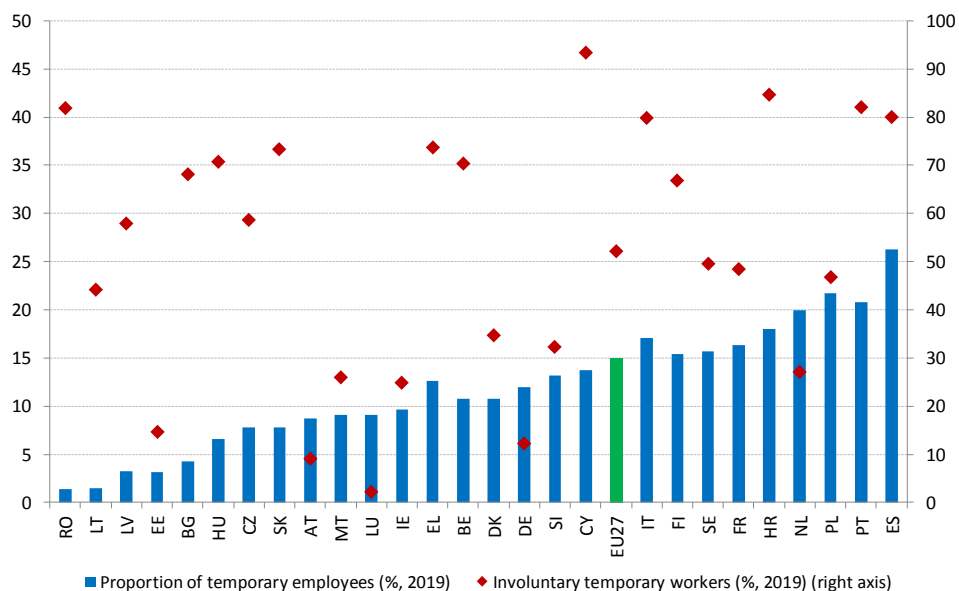
A határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók magas részaránya a határozott idejű munkaszerződésekről határozatlan idejű munkaszerződésekre való alacsony áttérési aránnyal együtt a munkaerőpiac kettősségére utalhat. A 44. ábrán a határozott idejű munkaszerződésekről határozatlan idejű munkaszerződésekre való áttérési arány látható (a 2018-as és a 2019-es év átlaga), a határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatottaknak a (15–64 év közötti) összes foglalkoztatott számához viszonyított, legfrissebb éves adatokon alapuló részarányával összevetve. Három tagállamban (Spanyolországban, Franciaországban, Olaszországban), ahol a határozott idejű foglalkoztatás aránya magas (2019-ben meghaladta a 12,8 %-os uniós átlagot), ugyanakkor alacsony (20 % alatti) a határozott idejű munkaszerződésekről a határozatlan idejű munkaszerződésekre való áttérés aránya. Egyéb országokban, például Lengyelországban, Hollandiában vagy Portugáliában szintén jelentős a határozott idejű foglalkoztatás aránya, az áttérési arányok azonban kedvezőbbek (meghaladják a 30 %-ot). Ezzel ellentétben alacsony arányú határozott idejű foglalkoztatás, és a határozatlan idejű munkaszerződésre való áttérés viszonylag magas (30 %-ot meghaladó) aránya volt megfigyelhető Romániában, Észtországban, Csehországban, Szlovákiában és Ausztriában.

A nem önként vállalt határozott idejű foglalkoztatás egyes tagállamokban továbbra is jelentős. Néhány tagállamban a munkavállalók főleg azért dolgoznak határozott idejű munkaszerződéssel, mert nem találnak állandó állást. A nem önként vállalt határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatottak aránya a munkavállalók teljes számához viszonyítva az EU-27-ben lassan, de biztosan csökkent az elmúlt években, a 2016-os 56,2 %-ról a 2019-ben mért 52,1 %-ra, bár az egyes tagállamok között markáns eltérések vannak (lásd a 45. ábrát).

Horvátországban, Portugáliában, Romániában, Spanyolországban és Olaszországban a határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott (15–64 éves) munkavállalók közel 80 %-a számol be arról, hogy azért van ebben a helyzetben, mert nem talál állandó állást. Cipruson annak ellenére, hogy a határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatottak aránya (2020 II. negyedévében 13,9 %) az uniós átlag közelében van, 93,4 %-uk nem önként vállalt határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállaló, szemben az EU 52,1 %-os átlagával. A nem önként vállalt határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók legalacsonyabb, 15 % alatti arányát Luxemburgban, Ausztriában és Németországban mérték.

45. ábra: Egyes tagállamokban továbbra is jelentős a nem önkéntes elhatározás alapján határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók aránya

A nem önként vállalt határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalóknak az összes határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalóhoz viszonyított részaránya (2019), és a határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalóknak az összes munkavállalóhoz viszonyított részaránya (2019).

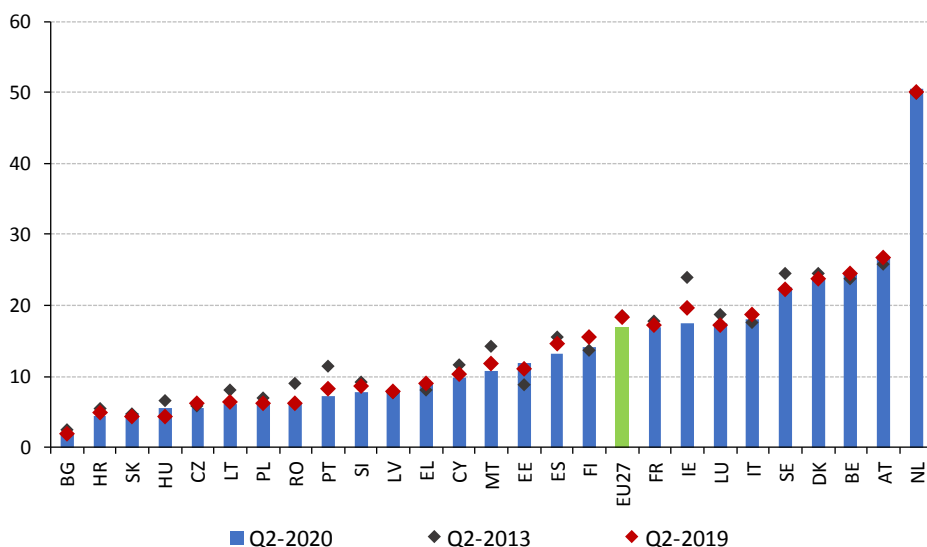
Forrás: Eurostat, LFS, SILC.

Megjegyzés: A nem önként vállalt határozott idejű foglalkoztatás EE esetében 2018-ra vonatkozik.

A részmunkaidős foglalkoztatás a közelmúltban csökkent, de a nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás továbbra is jelentős számú munkavállalót érint. A részmunkaidős munkavállalók aránya (15–64 év közöttiek, szezonálisan kiigazítva) az EU-27-ben 2020 II. negyedévében elérte a 17 %-ot, ami 1,4 százalékponttal alacsonyabb, mint 2019 II. negyedévében. A negyedéves változás tekintetében Magyarország, Észtország és Hollandia a részmunkaidős foglalkoztatás bővülését regisztrálta a közelmúltban (1,1 és 0,5 százalékpont között 2020 II. negyedévében, szemben 2019 azonos negyedévével), míg Portugáliában, Szlovéniában, Spanyolországban, Finnországban és Írországban ez az arány jelentősen csökkent (–2,3 és –1 százalékpont között) (lásd a 46. ábrát). 2020 II. negyedévében a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya öt tagállamban (Hollandia, Ausztria, Belgium, Dánia és Svédország) legalább 20 %, míg másik három tagállamban (Bulgária, Szlovákia és Horvátország) 5 % alatti. A vilájárvány előtt a nem önként vállalt részmunkaidős munkavégzésnek az összes (15–64 év közötti) foglalkoztatott számához viszonyított részaránya csökkenő tendenciát mutatott, a 2014-es 32 %-ról 2019-ben 25,8 %-ra esett vissza. Az arány azonban jelentős mértékben eltér az egyes tagállamok között (a legalacsonyabb és a legmagasabb arány között 2019-ben mintegy 62 százalékpont volt az eltérés), Görögország, Olaszország, Ciprus és Románia 55 % fölötti értékeket jelentett, míg mások (Belgium, Csehország, Észtország, Málta, Hollandia, Ausztria és Szlovénia) 5 % alattiakat. Túl korai kiolvasni az adatokból, hogy a jelenlegi válság a nem önként vállalt részmunkaidőben foglalkoztatottak arányának visszaugrását fogja-e eredményezni.

46. ábra: A részmunkaidős munkavégzés aránya nagyjából állandó maradt, bár az egyes tagállamok között jelentős eltérések mutatkoztak

A részmunkaidős foglalkoztatás részaránya az összes (15–64 év közötti) foglalkoztatott számával összevetve, negyedéves adatok, szezonálisan kiigazítva.

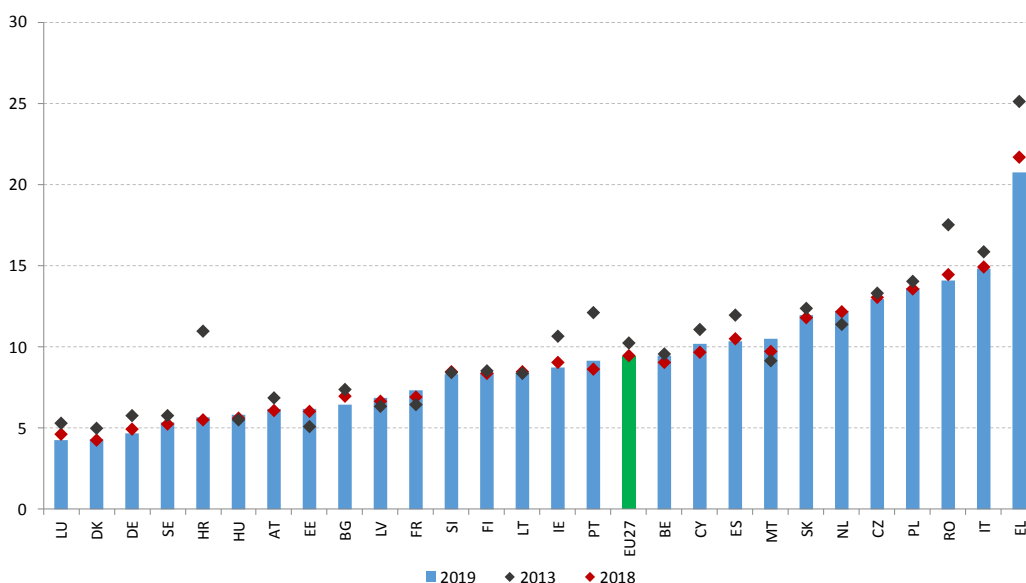

Forrás: Eurostat, LFS. Megjegyzés: DE esetében nem állnak rendelkezésre a legfrissebb negyedéves adatok.

Az önálló vállalkozói státusz továbbra is széles körben elterjedt. A világjárványt megelőzően a 20–64 év közötti önálló vállalkozóknak az összes foglalkoztatott számához viszonyított részaránya viszonylag stabil volt, vagy enyhén csökkent a tagállamok többségében, bár az egyes országok és ágazatok között jelentős eltérések mutatkoztak (lásd a 3.1. szakaszt). Az önálló vállalkozói státusz általában önkéntes, és a vállalkozói készség kedvező jelének tekinthető. Ugyanakkor függőségi munkaviszonyt is rejthet (a gazdasági és szervezeti függőség összehasonlítható Eurostat adatok alapján történő értékelése azonban korlátokba ütközik)¹⁶⁵. 2019-ben az alkalmazottak nélküli önálló vállalkozók aránya 9,4 % volt az EU-ban foglalkoztatottak összlétszámán belül. Görögország, Olaszország és Románia jegyezte a legmagasabb arányt (14 % fölött), majd Lengyelország, Csehország, Hollandia és Szlovákia következett 12 % és 13,6 % közötti rátákkal (lásd a 47. ábrát). Ezzel szemben az olyan tagállamok, mint Luxemburg, Dánia, Németország, Svédország és Magyarország 5 % alatti vagy ahhoz közeli arányokat jegyeznek. Máltán, Hollandiában, Cipruson és Portugáliában az alkalmazott nélküli önálló vállalkozók részaránya 2019-ben nőtt (legalább 0,5 százalékponttal) az egy évvel korábbihoz képest; ezzel szemben Görögországban és Bulgáriában ugyanebben az időszakban legalább 0,5 százalékponttal csökkent. A jelenlegi kontextusban annak biztosítása, hogy mindenki hozzáférjen a szociális védelemhez, az önálló vállalkozókat is beleértve, csökkenthetné a bizonytalanságot, és javíthatná a munkaerőpiaci feltételeket.

47. ábra: Bár csökken az önálló vállalkozók száma, egyes tagállamokban továbbra is magas, és a „színlelt” önfoglalkoztatás megelőzése érdekében szükség van a helyzet szoros figyelemmel kísérésére

Az alkalmazottak nélküli önálló vállalkozók aránya az összes foglalkoztatott százalékában.

Forrás: Eurostat, LFS (a Foglalkoztatási Főigazgatóság számításai).

¹⁶⁵ További információkért lásd a 2020. évi együttes foglalkoztatási jelentést és a 2017-es önfoglalkoztatási ad-hoc modult az Eurostattól.

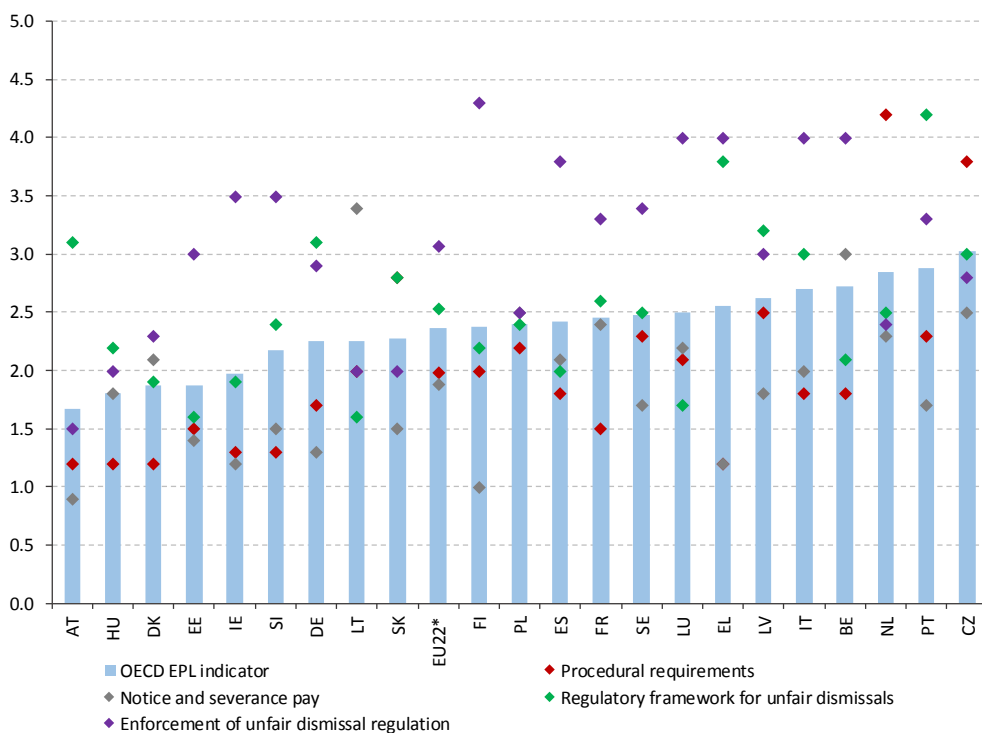
A Covid19 nagy hatással volt a be nem jelentett munkát végző személyekre. A be nem jelentett munka továbbra is komoly kihívást jelent az EU-ban, és számos különböző formája van: az okmányok hiányától a valósnál kevesebb bejelentett munkaóráig, a zsebbe fizetésig és a színlelt önfoglalkoztatásig. Az Eurobarométer tematikus felmérés szerint az európaiak 33 %-a ismer olyan embert, aki be nem jelentett munkavégzésben dolgozik, és 10 %-uk állította, hogy az elmúlt egy évben olyan árut vagy szolgáltatást szerzett be, amelyhez be nem jelentett munkavégzés kapcsolódik. A világjárvány az EU-ban a gazdasági ágazatok többségére jelentős hatást gyakorolt, azokat az ágazatokat is beleértve, amelyeknél hagyományosan jelentős arányban dolgoznak be nem jelentett munkavállalók, akik gyakran korlátozott mértékben férnek hozzá a szociális védelemhez, továbbá akiknél nagyobb a kockázata a jövedelem és a munkahely elvesztésének. Ez új kihívásokat jelent a munkaügyi felügyelőségek számára, amelyek a világjárvány miatt kénytelenek munkavégzési gyakorlataikat és prioritásaikat módosítani. A szociális jogok európai pillérével összhangban a be nem jelentett munkavégzés kezelésére irányuló együttműködés erősítését célzó európai platform a be nem jelentett munkáról a bejelentett munkára történő átmenetet ösztönző intézkedésekkel válaszolt az azonnali kihívásokra (további részletek a 3.3.2. szakaszban).

Az alaposan átgondolt foglalkoztatásvédelmi jogszabályok segíthetik a munkaerőpiac alkalmazkodását és a strukturális változást, ha megvédik a munkavállalókat a gazdasági sokkok hatásaitól, és elősegítik a zökkenőmentes munkaerőpiaci átmeneteket. A szociális partnerek bevonásával ez olyan stabil környezetet támogat, amelyben az emberek és a vállalkozások bizalommal fogyaszthatnak és ruházhatnak be. A 48. ábra tartalmazza az OECD foglalkoztatásvédelmi mutatóinak 2020-as frissítését a részt vevő tagállamok esetében¹⁶⁶. Bár ezek a mutatók korlátozott normatív értékkel bírnak, rámutatnak az országokban alkalmazott modellek sokféleségére (amit az általános mutató és az egyes almutatók különbségei is jeleznek), és lehetővé teszik az alakulásuk megfigyelését. Ezen túlmenően a rendes munkavállalókra, illetve a határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalókra vonatkozó EPL-mutató (foglalkoztatásvédelmi jogszabályokra vonatkozó mutató) közötti viszony jobban rávilágíthat a munkaerőpiaci szegmentációt meghatározó tényezőkre. Átlagosan a részt vevő tagállamok 0–6 pontból körülbelül 2 pontot érnek el az OECD általános foglalkoztatásvédelmi jogszabályok (EPL) mutatójánál. Egyes tagállamok, mint például Dánia, Észtország, Magyarország, Írország és Ausztria esetében az EPL mutató pontszáma 2 alatt van, ami a munkaerőpiacok rugalmasabb szabályozását jelzi; más tagállamok esetében, mint például Belgium, Csehország, Olaszország, Lettország, Hollandia és Portugália az EPL mutató 2,5 és 3 között mozog, ami szigorúbban szabályozott munkaerőpiacokra utal. A többi tizenegy vizsgált tagállam esetében a mutató közepes értéket mutat, 2 és 2,5 között mozog. Általánosságban elmondható, hogy a 2008–2019-es időszakban egyes tagállamok, mint például Hollandia, Csehország és Írország, a mutató esetében magasabb értékek felé mozdultak el, ami szigorúbb szabályozásra utal (a pontszámok legalább 0,4 ponttal nőttek) (lásd a 49. ábrát). Ezzel ellentétben az olyan országokban, mint Ausztria, Görögország, Szlovénia, Németország és Luxemburg legalább 0,8 ponttal csökkent a globális mutató értéke, ami a rugalmasabb szabályozás irányába történő elmozdulást jelzi.

¹⁶⁶ Az OECD foglalkoztatásvédelmi jogszabályok (EPL) mutatója a rendes munkavállalók elbocsátása esetén 0 és 6 közötti pontszámot jelent. Négy tág kategória alapján értékeli a rendszeres munkavállalók elbocsátására vonatkozó nemzeti rendelkezéseket: i. Eljárási követelmények; ii. Felmondási idő és végkielégítés; iii. A munkaviszony jogellenes megszüntetésére vonatkozó szabályozási keret; iv. A munkaviszony jogellenes megszüntetésére vonatkozó szabályozás végrehajtása. Az OECD EPL mutatója a négy pontszám átlaga. 22 tagállamban végezték el: BE, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, FR, IT, LU, HU, LV, LT, NL, AT, PL, PT, SI, SK, FI és SE. Forrás: <http://oe.cd/epl>

48. ábra: A tagállamok eltérő módon alakították foglalkoztatásvédelmi jogszabályaikat

OECD mutatók: A rendes munkavállalók egyéni elbocsátására vonatkozó szabályozás szigorúsága, 2019

(*) Az EU-22 az OECD EPL adatbázisban vizsgált 22 tagállam átlagos pontszáma.

Forrás: a foglalkoztatásvédelmi jogszabályok OECD mutatói.

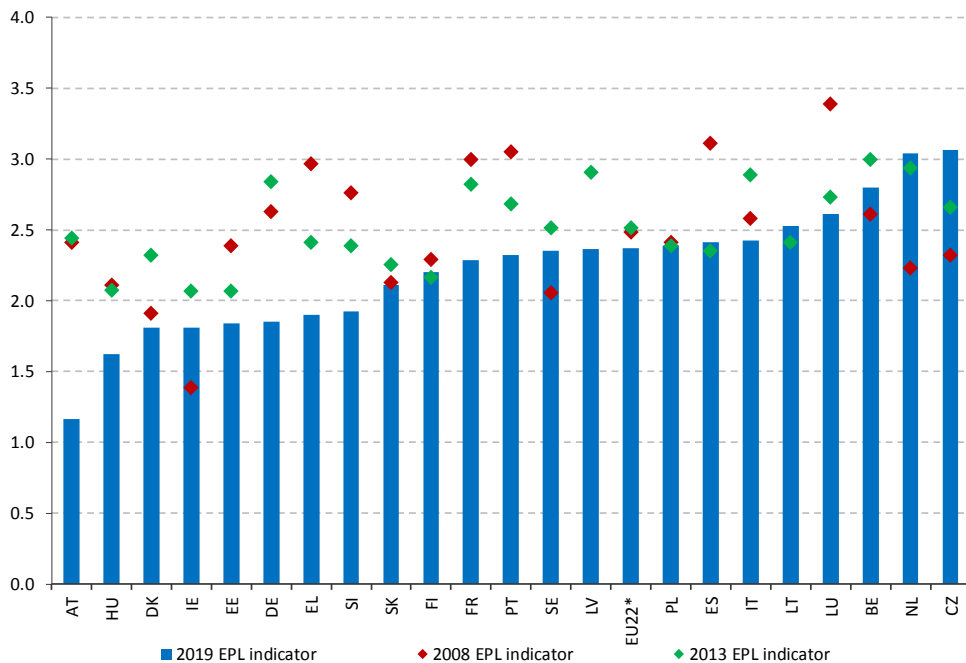
A szerződések között az eljárási követelmények, a munkaerőfelvétel és elbocsátás költségei, valamint a munkaviszony jogellenes megszüntetésére vonatkozó szabályok tekintetében fennálló különbségek befolyásolhatják a munkáltató munkaerőfelvételi preferenciáit és a munkavállalók biztos munkahelyét. Az eljárási követelmények tekintetében a vizsgált 22 uniós ország átlagos pontszáma¹⁶⁷ 2, hat tagállam (Ausztria, Magyarország, Dánia, Görögország, Írország és Szlovénia) esetében az értékek 1,3 alatt, három másik tagállam (Szlovákia, Csehország és Hollandia) esetében pedig 2,8 fölött vannak. A felmondási idő és a végkielégítés összege viszonylag alacsony átlagos pontszámot mutat (1,9), a legnagyobb (3,4 pont, Litvánia) és a legalacsonyabb érték (0,9 pont, Ausztria) között 2,5 százalékpont a különbség. A munkaviszony jogellenes megszüntetésére vonatkozó szabályozási kerettel vagy a jogvita esetén fizetendő kompenzációval (azaz a munkaviszony jogellenes megszüntetésének végrehajtásával összefüggő költségek a végkielégítés révén, amennyiben azt a bíróság „jogellenesnek” nyilvánítja) kapcsolatos eltérések szintén befolyásolhatják a munkáltatók munkaerőfelvételi mintáit. Az EU-22-ben a munkaviszony jogellenes megszüntetésének végrehajtásával kapcsolatos átlagos pontszám 3,1, a legkisebb pontszámok (Ausztria, Szlovákia, Magyarország és Litvánia) és a legnagyobb pontszámok (Finnország, Belgium, Luxemburg, Olaszország és Görögország) közötti különbség 2,8 százalékpont.

---

¹⁶⁷ A pontszám a foglalkoztatásvédelmi OECD-mutatókban részt vevő 22 uniós tagállam által bejelentett értékek súlyozatlan átlaga. A mutatók minden évben a január 1-jén hatályos szabályozásra vonatkoznak. További információkért lásd: www.oecd.org/employment/protectionanalysis

49. ábra: Egyes tagállamokban a foglalkoztatásvédelmi jogszabályok az idők során jelentős mértékben változtak

OECD mutatók: A foglalkoztatásvédelem szigorúsága, egyéni és kollektív elbocsátások (rendes szerződések), 2019-es, 2013-as és 2008-as adatbázis

(*) Az EU-22 az OECD EPL adatbázisban vizsgált 22 tagállam átlagos pontszáma.

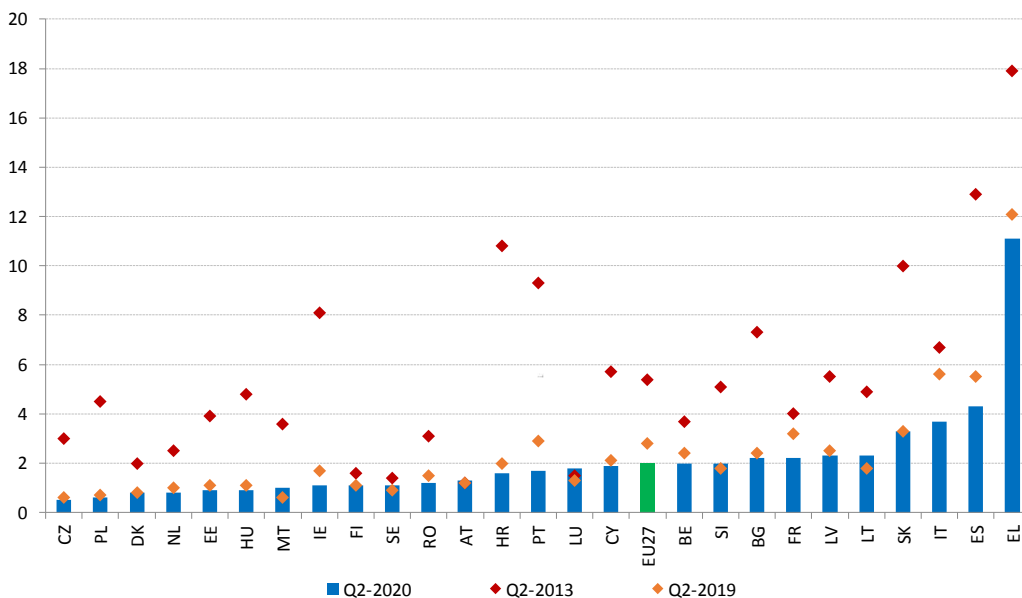
Forrás: A 2009-ben, 2014-ben és 2020-ban közzétett, a foglalkoztatásvédelmi jogszabályokra vonatkozó 2020-as OECD mutatók. Megjegyzés: LV és LT esetében nem állnak rendelkezésre a foglalkoztatásvédelmi jogszabályokra vonatkozó 2008-as (2009-ben közzétett) értékek.

A határozott idejű munkaszerződésekre vonatkozó foglalkoztatásvédelmi jogszabályok

szigorúsága is változott az idők során. Általánosságban elmondható, hogy a foglalkoztatásvédelmi jogszabályok szigorúságának (azaz a munkaerőfelvételi szabályok szigorúságának) mutatója a határozott idejű munkaszerződéssel rendelkező munkavállalók esetében a 2000. évi 1,85 pontról a 2008. évi 1,78 pontra csökkent (ez azt jelenti, hogy a határozott idejű szerződéssel történő alkalmazás feltételei ebben az időszakban enyhültek), később emelkedett (a 2008. évi 1,78 pontról 2019-ben 1,84 pontra), így gyakorlatilag a 2000-es szintre tért vissza. Azonban jelentős eltérések mutatkoznak a tagállamok között a határozott idejű munkaszerződésekre vonatkozó foglalkoztatásvédelem szigorúsága terén, a pontszámok is igen változatosak, Írországban, Svédországban és Lettországban 1 alatt vannak, míg Észtországban, Franciaországban, Olaszországban és Luxemburgban 3 fölöttiek a pontszámok. Ami a 2000–2019 közötti időszakot illeti, a teljes pontszám fokozatosan csökkent (azaz enyhült a szigor) Svédországban, Németországban, Portugáliában, Görögországban és Spanyolországban. Ezzel szemben a pontszám Szlovákia, Lengyelország, Csehország és Magyarország esetében kis mértékben nőtt (ami fokozottabb szigorot jelent).

50. ábra: Jólehet csökken, egyes dél- és kelet-európai országokban továbbra is magas a tartós munkanélküliség szintje

Tartós munkanélküliség (15–74 év közöttiek) az aktív népesség százalékában, negyedéves adatok, szezonálisan kiigazítva

Forrás: Eurostat, LFS. Megjegyzés: DE esetében nem állnak rendelkezésre a legfrissebb negyedéves adatok.

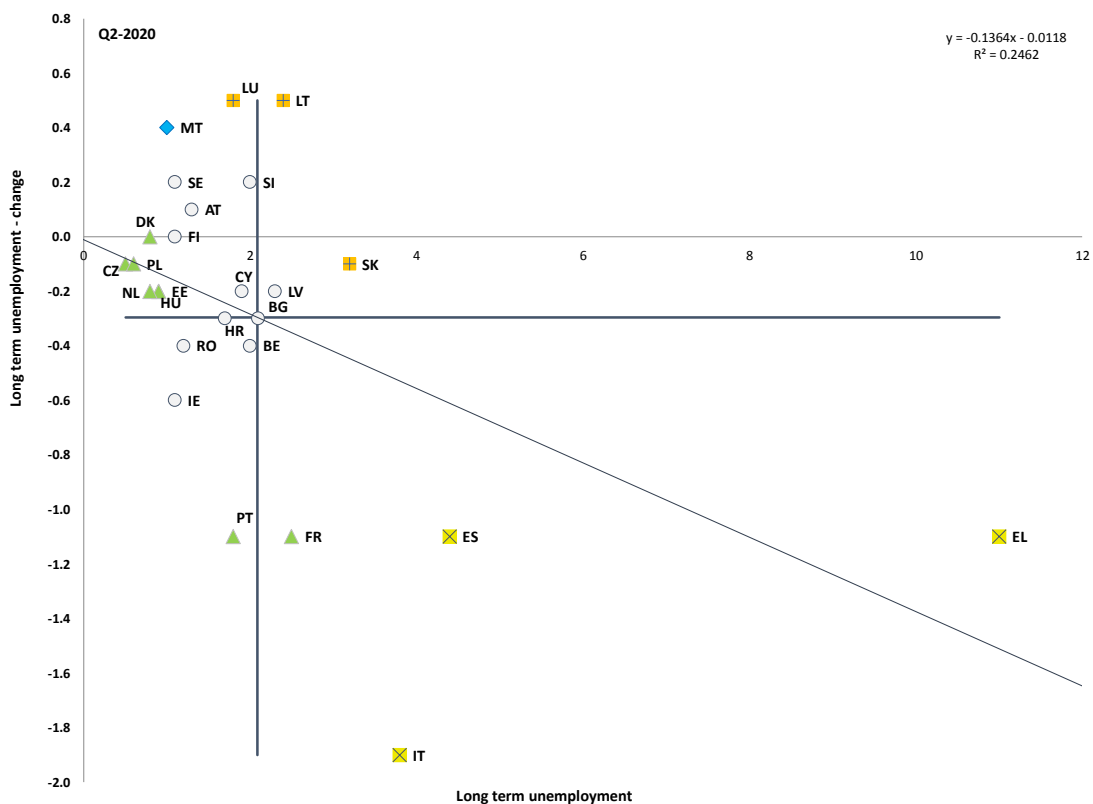
Az elmúlt években bekövetkezett jelentős javulás ellenére a tartós munkanélküliség előfordulása egyes tagállamokban továbbra is magas. Az 50. ábra a kiválasztott évek második negyedévére vonatkozóan mutatja a tartós munkanélküliségi rátát (azaz a több mint egy éve munkanélküli személyek és az aktív népesség számának arányát, szezonálisan kiigazítva, ami az aktív munkaerőpiaci intézkedések eredményességének jó helyettesítő indikátora)¹⁶⁸. A 27 tagú EU-ban folyamatosan csökkent a tartós munkanélküliségi ráta az elmúlt években, a 2013 II. negyedévében mért 5,4 %-ról a 2020 II. negyedévében mért 2,1 %-ra (vagy az éves adatokat tekintve a 2014-ben mért 5,5 %-ról a 2019-es 2,8 %-ra). A tartós munkanélküliség előfordulási gyakorisága azonban továbbra is jelentős mértékben eltér az egyes tagállamok között; 2020 II. negyedévében a ráták a csehországi 0,5 %-tól, a lengyelországi 0,6 %-tól vagy a hollandiai 0,8 %-tól egészen az Olaszországban mért 3,8 %-ig és a Spanyolországban mért 4,4 %-ig terjedtek. Bizonyos más tagállamokban ezek az értékek meghaladják az uniós átlagot (amely 2020 II. negyedévében 2 % volt), így például Szlovákiában (2020 II. negyedévében 3,2 %), Franciaországban (2,5 %), Litvániában (2,4 %) és Lettországon (2,3 %). A tartós munkanélküliségi ráták a tagállamok többségében emelkedtek 2020 III. negyedévében a 2020. II. negyedévi értékekhez képest. Ennek ellenére a 2020. II. negyedévi, az egy évvel korábbihoz képest elért javulás jelentős (több mint 1,2 százalékpontos) volt Olaszországban, Spanyolországban és Portugáliában. Ezzel szemben Litvániában és Luxemburgban a tartós munkanélküliségi ráta jelentős mértékben (több mint 0,5 százalékponttal) növekedett 2019 II. negyedévéhez képest (51. ábra). A tartós munkanélküliségi rátát illetően jelentős eltérések figyelhetők meg a régiók között (4. melléklet). Hat tagállam rendelkezik legalább egy olyan régióval, ahol a tartós munkanélküliségi ráta meghaladja az 5 %-ot.

A tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációjáról szóló, 2016-ban elfogadott tanácsi ajánlás a válság káros hatásainak enyhítéséhez szükséges szakpolitikák szempontjából továbbra is releváns. A munkanélküliségnek a Covid19-világjárvány miatti emelkedése várhatóan bizonyos (egy éves) késéssel fogja súlyosbítani a tartós munkanélküliséget, míg az ennek a csoportnak nyújtott támogatás minősége továbbra is jelentős különbségeket mutat az egyes tagállamokban. A meglévő munkaerőpiaci intézkedések között van lehetőség a célzott tájékoztatás növelésére, az állami foglalkoztatási szolgálatok által végzett értékelések minőségének javítására, valamint a munkáltatókkal való együttműködés erősítésére. Az állami foglalkoztatási és a szociális szolgálatok közötti koordináció szintén kihívást jelent egyes országokban, gyakran a korlátozott kapacitás, a stratégiai megközelítés és az intézményi vagy jogszabályi változások biztosítására irányuló politikai kötelezettségvállalás hiánya miatt.

¹⁶⁸ A **Foglalkoztatási Bizottság** a tartós munkanélküliségi rátát a szociális eredménytábla kiemelt mutatójaként hagyta jóvá a foglalkoztatás aktív támogatásának figyelemmel kísérésére.

51. ábra: A tartósan munkanélküli személyek által a munkába való visszatérés során tapasztalt kihívások a járvány miatt súlyosbodhatnak

Tartós munkanélküliségi ráta (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

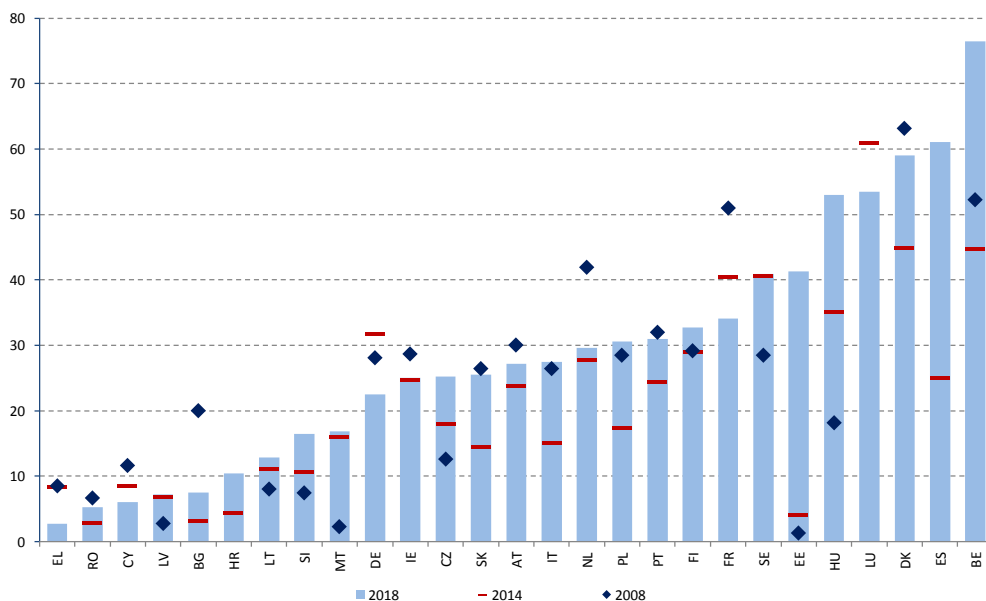

Forrás: Eurostat, LFS. Időszak: 2020. évi szintek és negyedéves változások 2019-hez képest. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel.

A tagállamok az aktív munkaerőpiaci intézkedésekben való részvételt tekintve már a válság előtt is eltérő arányokat mutattak. Jelentős eltérések mutatkoznak az aktiválást célzó intézkedésekben való részvétel tekintetében, többek között a tartósan munkanélküli személyek ezen országokban mért arányával kapcsolatban (lásd az 52. ábrát)¹⁶⁹. 2014 óta több tagállam (mint például Litvánia, Szlovénia, Málta, Szlovákia, Olaszország és Lengyelország) 30 % alatti részvételi arányokat mért, bár az elmúlt években kedvező fejlemények is történtek. Számos ország esetében, beleértve Görögországot, Romániát, Ciprust, Lettországot, Bulgáriát és Horvátországot, az aktív munkaerőpiaci intézkedésekkel kapcsolatos beruházások és az azokban való részvétel egyaránt alacsony az átlaghoz képest (a részvétel tekintetében legfeljebb 10 %, ráfordítások tekintetében pedig a GDP 0,2 %-a alatt). Az egészségügyi válság előtt alacsony részvételi arányokat mutató tagállamokban az aktív munkaerőpiaci intézkedésekbe történő kiegészítő és célzott beruházások mindenkit közelebb vihetnének a munkaerőpiachoz, és biztosíthatnák a befogadó helyreállítást.

52. ábra: Az aktív munkaerőpiaci intézkedésekben való részvételt illetően jelentős eltérések állnak fenn

Részvétel az aktív munkaerőpiaci intézkedésekben (100 álláskeresőre eső szám)

Forrás: Eurostat, LMP adatbázis.

Megjegyzés: CZ és EL esetében 2018-as helyett 2017-es adatok.

¹⁶⁹ Mindazonáltal ezt a mutatót körültekintéssel kell értelmezni, mivel az kizárólag a munkaerőpiaci intézkedésekben való részvételt (és nem azok hatékonyságát) méri, továbbá több ország esetében is felmerülnek az adatgyűjtési folyamat körében a statisztikai adatok megbízhatóságával összefüggő kérdések.

Az aktív munkaerőpiaci intézkedések és a készségfejlesztés közötti összefüggések erősítésével a tagállamok növelhetik a munkaerőpiaci reformok eredményességét, továbbá elősegíthetik a befogadó és fenntartható helyreállítást. A fenntartható, egyben jó minőségű munkahelyteremtés a célirányos és kiigazítható aktív munkaerőpiaci intézkedések sikeres biztosítását igényli, ahol külön figyelmet kell fordítani valamennyi korcsoportban az átképzésbe és a továbbképzésbe történő beruházásokra. Ez támogatja a befogadóbb helyreállítást, különös tekintettel a kiszolgáltatott élethelyzetben lévőkre. Az európai strukturális és beruházási alapok (esb-alapok) fontos szerepet játszottak azon partnerségek előmozdításában, amelyekben sokféle szereplő vesz részt, és az aktív munkaerőpiaci intézkedésekkel kapcsolatban több információcsere és a bevált gyakorlatok cseréje is zajlik. A tagállamok most már több eszközt is igénybe vehetnek, beleértve az új Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt¹⁷⁰ is, hogy elősegítsék a készségfejlesztést valamennyi szinten, különös tekintettel az „Átképzés és továbbképzés” nevű kiemelt kezdeményezésre. Az erős koordináció és a tervezett célkitűzések, a reformok, beruházások, valamint az ezek teljesítését szolgáló intézkedések egyértelmű meghatározása, valamint a különböző finanszírozási hozzájárulások kulcsfontosságúak az eredményes teljesítéshez¹⁷¹.

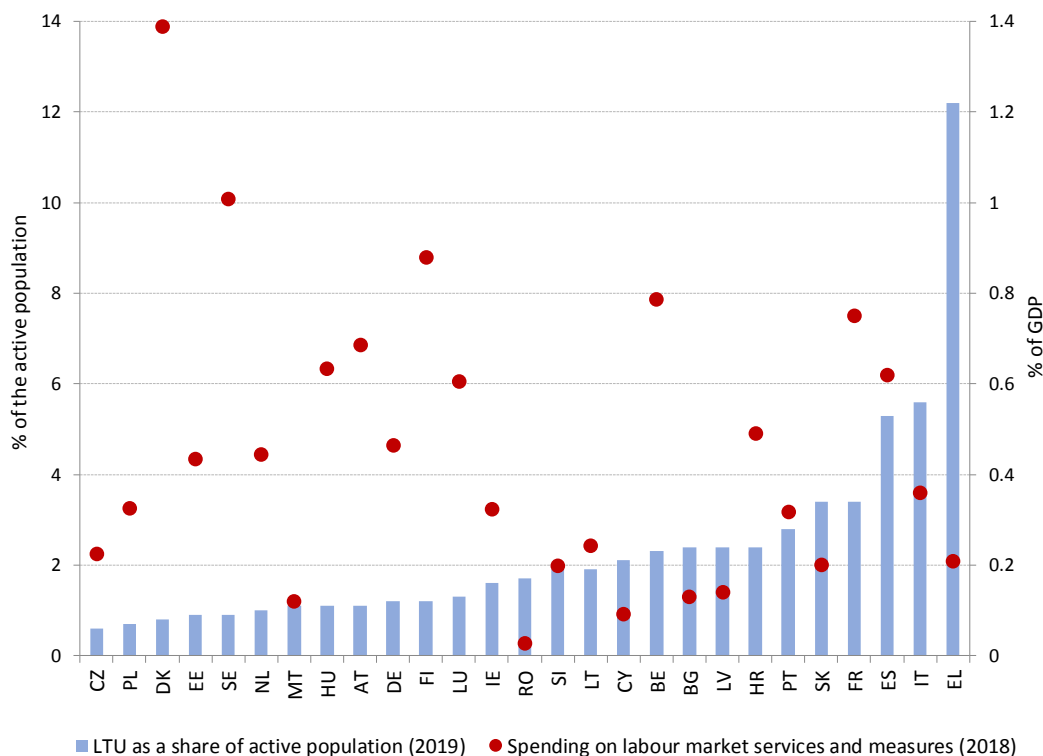
---

¹⁷⁰ COM(2020) 408 final. *Javaslat – Az Európai Parlament és Tanács rendelete a helyreállítási és rezilienciaépítési eszköz létrehozásáról.* Elérhető itt: <https://europa.eu/!fp38Ng>

¹⁷¹ COM(2020) 575 final. *A 2021. évre vonatkozó éves fenntartható növekedési stratégia.* Elérhető itt: <https://europa.eu/!DY66vx>

53. ábra: A munkaerőpiaci szolgáltatásokra és intézkedésekre fordított kiadások jelentős eltérést mutatnak a tagállamok között, gyakran anélkül, hogy közvetlen kapcsolat állna fenn a munkanélküliségi szintekkel

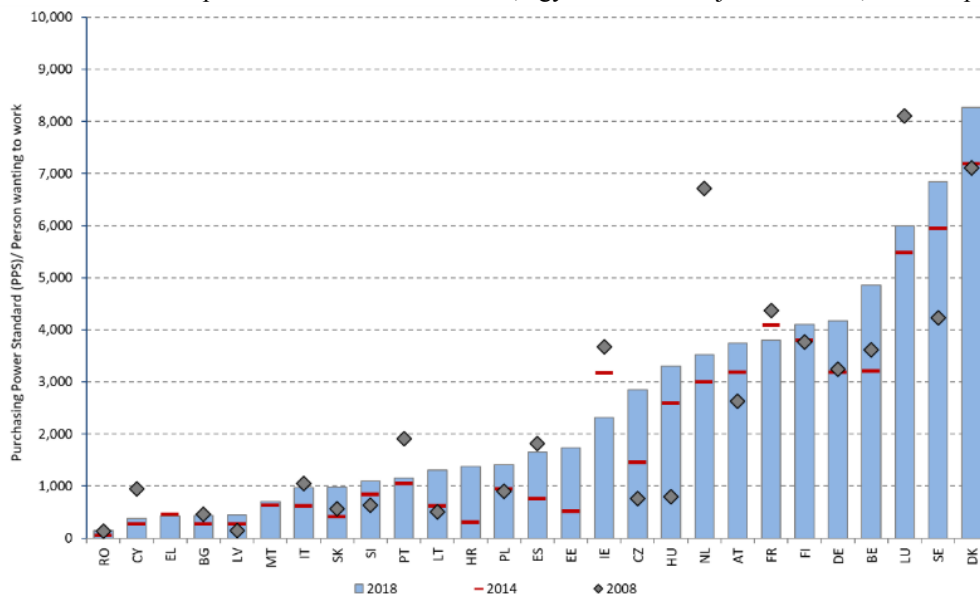
A munkaerőpiaci szolgáltatásokra és intézkedésekre fordított kiadások (2018) és a tartósan munkanélküliek aránya (2019)

Forrás: LMP-adatbázis és LFS.

54. ábra: A munkaerőpiaci szolgáltatásokra és intézkedésekre fordított kiadások számos tagállamban jelentős mértékben változtak az idők során

Az aktív munkaerőpiaci intézkedésekre fordított, egy álláskeresőre jutó kiadások, százalékpontban

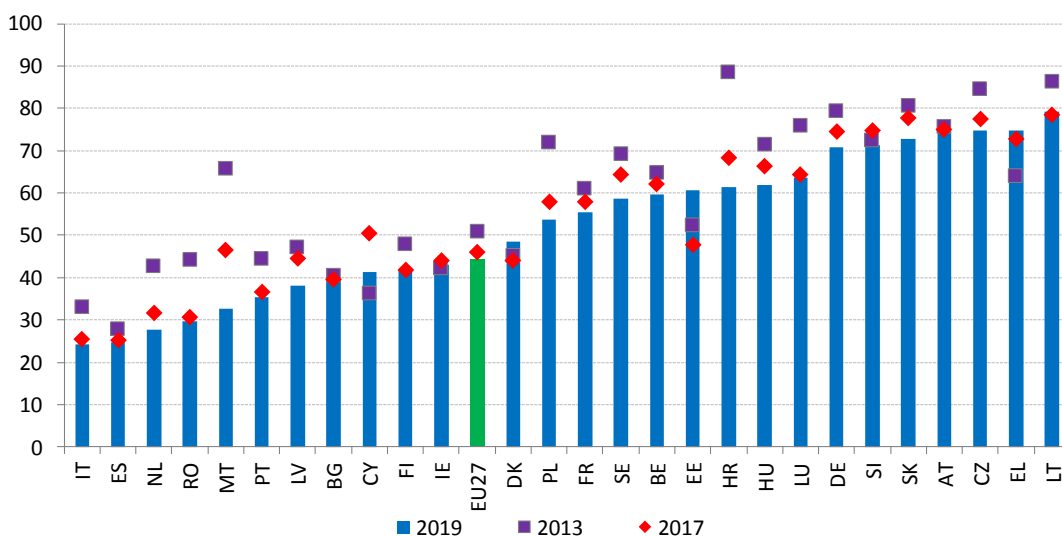

Forrás: LMP-adatbázis. Megjegyzés: BG, DK és IT esetében az aktív munkaerőpiaci intézkedésekre fordított kiadások 2017-re vonatkoznak.

Az állami foglalkoztatási szolgálatok jelentős szerepet játszanak a válság hatásának korlátozásában és a foglalkoztatás akadályaival szembesülő személyek támogatásában. Az 55. ábra bemutatja az állami foglalkoztatási szolgálatokat (áfsz-eket) álláskeresésre igénybe vevő munkanélküliek részarányát. 2019-ben jelentős különbségek mutatkoztak a tagállamok között, az adatok 30 % (Olaszország, Spanyolország, Hollandia és Románia) és 75 % (Litvánia, Görögország, Csehország, Ausztria, Szlovákia, Szlovénia és Németország) között mozogtak. Átlagban az EU-27-ben a munkanélküliek egyre csökkenő mértékben vették igénybe az állami foglalkoztatási szolgálatokat, az arány a 2013-as 50,8%-ról 2019-ben 44,2%-ra csökkent, bár egyes tagállamokban ugyanebben az időszakban jelentős növekedés történt (Görögország 10,7 százalékpont; Észtország 8,4 százalékpont; Ciprus 5 százalékpont; Dánia 3,3 százalékpont). A fiatalok, az alacsony képzettségű és az idősebb álláskeresők továbbra is felülreprezentáltak az áfsz-től segítséget kérők között, és a válsághelyzet hatásai miatt ez vélhetően így is marad.

55. ábra: Az állami foglalkoztatási szolgálatok igénybevétele a tagállamokban változott az idők folyamán

Az állami foglalkoztatási szolgálatokat álláskeresésre igénybe vevő munkanélküliek részaránya, 2013-as, 2017-es és 2019-es adatok

Forrás: Eurostat, LFS.

Az állami foglalkoztatási szolgálatok túllépnek a munkavégzés hagyományos módjain, hogy kezelni tudják az álláskeresők számának emelkedését, és támogassák a foglalkozások vagy ágazatok közötti átmenetüket^{172, 173}. A távmunka egyre szélesebb körű terjedése miatt szükségessé vált támogatás a legmodernebb technológiákba és online platformokba történő további beruházásokat igényel, a munkatársak IKT-készségeinek fejlesztésével párosulva. Az is előfordulhat, hogy az álláskeresők és a munkáltatók igényeire adott megfelelő és hatékony válasz biztosításához növelni kell bizonyos szolgáltatások kapacitását, hogy személyre szabottabbak és hatásosabbak legyenek. Az álláskeresési támogatással és tanácsadással együtt az álláskeresőknek szánt továbbfejlesztett profilalkotó eszközök is támogathatják a munkaközvetítést, mivel a szolgáltatásokat adott csoportokhoz és az egyéni igényekhez tudják igazítani.

Az álláskeresési magatartásban eltérések figyelhetők meg a tagállamok között. Átlagban az EU-27-ben a válaszadók 68,1 %-a állítja, hogy társas kapcsolatait (pl. barátok, rokonok és szakszervezetek) használja az álláskeresés során, ezt követik a munkáltatóknak benyújtott közvetlen pályázatok (56,6 %), az állami foglalkoztatási szolgálatoktól kapott segítség (44,2 %) és a magánpiaci állásközvetítővel történő kapcsolatfelvétel (21 %) (lásd az 56. ábrát). Nemzeti szinten nincsenek egyértelmű helyettesítő minták az álláskeresési módszerek között. Azokban a tagállamokban azonban, amelyekben az állami foglalkoztatási szolgálatok igénybevétele alacsony, az álláskeresők általában nagyobb mértékben folyamodnak az informális módszerekhez, mint például a társas kapcsolatok vagy a munkáltatóknak küldött közvetlen pályázatok. Átlagban az álláskeresők 21 %-a fordul magán munkaközvetítő irodákhoz az álláskeresés során, a tagállamok között ez az arány 2,3 %-tól 42,2 %-ig terjed. Az állami foglalkoztatási szolgálatok által az álláskeresőknek nyújtott segítség eredményességét hagyományosan olyan tényezők figyelembevételével mérik, mint a kapacitás (kiadások és személyzet tekintetében) a digitális és technológiai integráció mértéke, valamint a partnerségek szintje és mértéke. Ugyanezek a tényezők ma már az állami foglalkoztatási szolgálatok gyors alkalmazkodásának támogatásában játszanak szerepet, hogy e szolgálatok meg tudjanak birkózni a világjárvánnyal kapcsolatos zavarokkal, valamint a továbbfejlesztett munkaközvetítési szolgáltatások iránti igénnyel (ILO, 2020¹⁷⁴).

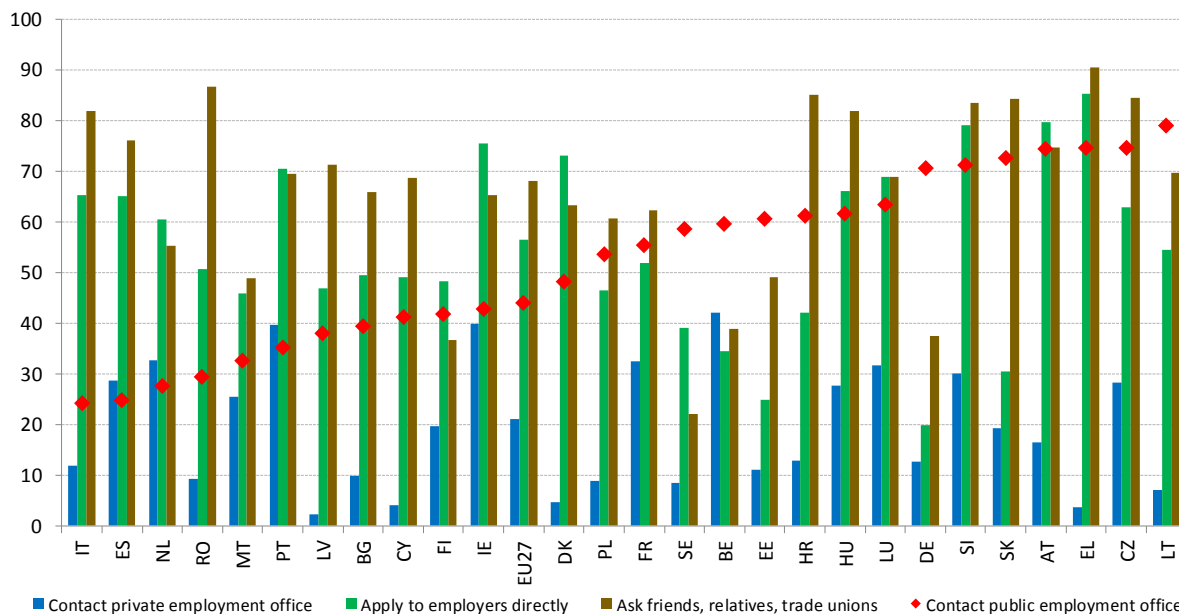
¹⁷² OECD (2020). *Public employment services in the frontline for employees, jobseekers and employers (Állami foglalkoztatási szolgálatok a frontvonalban a munkavállalókért, álláskeresőkért és munkáltatókért)*.

¹⁷³ Európai Bizottság (2020). *PES measures and activities responding to COVID-19 (Az állami foglalkoztatási szolgálatok Covid19-cel összefüggő intézkedései és tevékenységei)*, Állami foglalkoztatási szolgálatok európai hálózata, Felmérésalapú tanulmány, 2020. június.

¹⁷⁴ Avila, Z., & Mattozzi, G. (2020), *COVID-19: public employment services and labour market policy responses (Covid19: állami foglalkoztatási szolgálatok és munkaerőpiaci intézkedések)*. Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, ILO szakpolitikai összefoglaló.

56. ábra: Az áfsz-ek álláskereső céljából való igénybevétele jelentős eltérést mutat a tagállamok között

Az egyes álláskereső módszereket igénybe vevő munkanélküliek részaránya (2019)

Forrás: Eurostat, LFS.

Az ellátás időtartama, szintje és a jogosultság a munkanélküli ellátási rendszerek olyan jellemzői, amelyek kulcsfontosságúak a válság társadalmi-gazdasági hatásainak

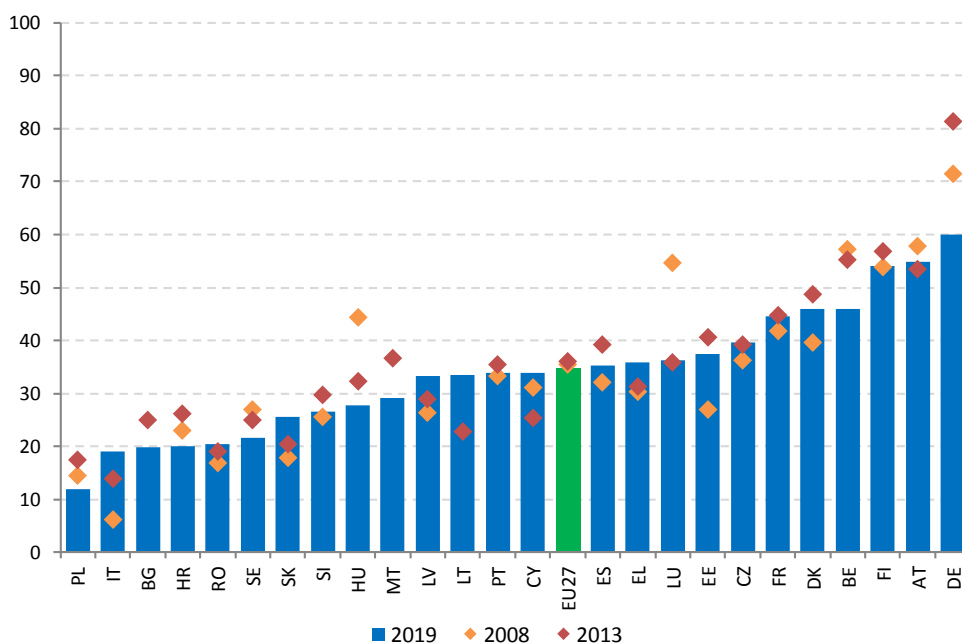
csökkentésében. A megfelelő, észszerű időtartamú, minden munkavállaló számára hozzáférhető és hatékony aktív munkaerőpiaci intézkedésekkel párosuló munkanélküli ellátások nyújtása kulcsfontosságú az álláskeresőknél az átmenetek során történő támogatása szempontjából. A jelenlegi kontextusban a rövid vagy nem folyamatos munkatapasztalattal rendelkezők különös figyelmet igényelnek, hiszen ők gyakrabban maradnak ki a munkanélküli ellátási rendszerekből. A jelenlegi válság során számos tagállam erősítette meg ezeket a rendszereket. Az együttes foglalkoztatási jelentésben ismertetett összehasonlító elemzés a munkanélküli ellátások és az aktív munkaerőpiaci intézkedések Foglalkoztatási Bizottság (EMCO) által elfogadott összehasonlító teljesítményértékelésén alapul. Ez az elemzés általánosságban változatlanul érvényes. E szakasz naprakész állapotba hozza az összehasonlító teljesítményértékelést, különösen a szakpolitikai ösztönzőre vonatkozó mutatókat¹⁷⁵.

¹⁷⁵ További részletekért lásd: European Commission (2020). *Employment and Social developments in Europe. Quarterly review*, June 2020 (Európai Bizottság, 2020, Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában. Negyedéves áttekintés, 2020. június). Luxemburg: Az Európai Unió Kiadóhivatala.

A Covid19-válság előtt átlagosan a rövid távon munkanélküliek körülbelül egyharmada részesült munkanélküli ellátásban az EU-ban. A munkanélküli ellátásban részesülő rövid távon munkanélküliek (azaz a kevesebb mint 12 hónapja munkanélküli személyek) aránya az elmúlt években nem változott, az országok rangsorában is kevés az eltérés (lásd az 56. ábrát). A legnagyobb arányú (50 % feletti) lefedettséget Németországban, Ausztriában és Finnországban mérték, amelyeket Belgium, Dánia és Franciaország követett. Az ellenkező oldalon a legalacsonyabb szintű lefedettség Lengyelországban (12 %) figyelhető meg, a következő Olaszország és Horvátország (20 % körül). Az országok közötti eltérések magyarázhatók a munkanélküli ellátási rendszerek kialakításának különbségével, különös tekintettel a jogosultsági feltételekre, a maximális időtartamra, az álláskeresői követelmények szigorúságára, valamint az egyéb szociális védelmi rendszerekkel fennálló átfedésekre.

57. ábra: A munkanélküli ellátásban részesülő, rövid távon munkanélküliek aránya jelentős eltéréseket mutat az egyes tagállamok között

A munkanélküli ellátások általi lefedettség a rövid távon munkanélküliek esetében (15–64 év között)

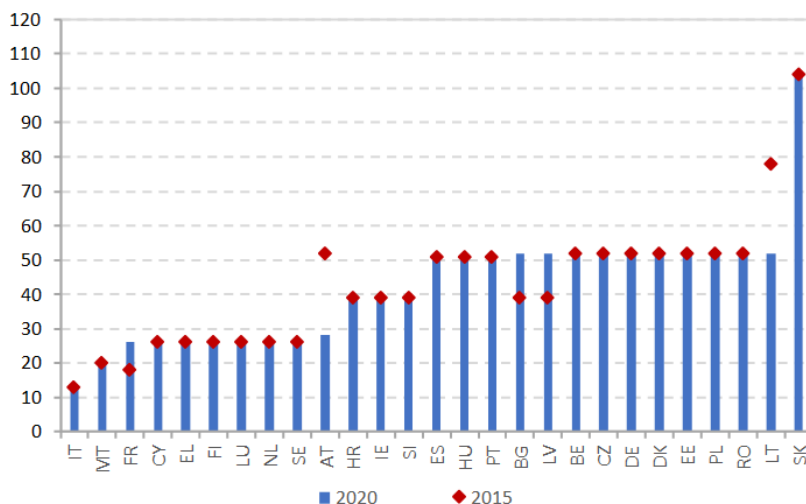

Forrás: Eurostat, LFS. Megjegyzés: nem áll rendelkezésre adat Írország és Hollandia esetében. BG és RO esetében az adatok a 2018-as évre vonatkoznak.

Egy kivétellel mindegyik tagállamban az egy évnyi munkaviszony elegendő a munkanélküli ellátásra való jogosultsághoz, de ez nagyon eltérő jogosultsági időtartamokat jelent. A jogosultság megállapításának fő paramétere a munkavállalók számára a munkanélküli ellátásra való jogosultsághoz szükséges minimális járulékfizetési időszak. A tagállamok mintegy felében az ellátás igénybevételéhez egyéves munkaviszony szükséges (58. ábra). Egyedül Szlovákiában szigorúbb a követelmény (két évnyi munkaviszony az előző négy évben). A fennmaradó országokban az előírt minimális időtartam vagy hat, vagy kilenc hónap. Olaszországban a legrövidebb, ahol 13 hétnyi munkaviszony/biztosítási jogviszony elég az ellátásra való jogosultsághoz. Ilyen rövid biztosítási jogviszony azonban 6,5 hétnyi ellátási jogosultságot eredményez (mivel az ellátás időtartama a biztosítási jogviszony 50 %-ának, legfeljebb két évnek felel meg). A rövidebb járulékfizetési időszakok könnyebb hozzáférést biztosítanak a munkanélküli ellátáshoz a rövid vagy nem folyamatos életpályával rendelkező munkavállalók részére, jóllehet ezzel szemben elősegíthetik a munkavállalók szükségtelen forgatását (fluktuálását). Az 59. ábra szerint az egy évnyi munkaviszony után elbocsátott munkavállalók az országtól függően nagyon eltérő időtartamú ellátásra jogosultak. A tagállamok többségében az ellátást többnyire hat hónapra lehet igényelni. Görögországban és Luxemburgban az időtartam pontosan 12 hónap, míg Belgiumban, Dániában és Franciaországban több mint egy év. Szlovákia mellett (ahol az egy éves munkaviszonnyal rendelkező személy nem jogosult az ellátásra) a legrövidebb időtartam (csupán öt hét) Magyarországon található.

58. ábra: A tagállamoknak mintegy felében a munkanélküli ellátásra való jogosultsághoz szükséges járulékfizetési időszak egy év (52 hét)

Az előírt jogosítási idő hosszúsága, 2020 (hetekben)

Forrás: a MISSOC (Mutual Information System on Social Protection; a szociális védelemről való kölcsönös tájékoztatást szolgáló információs rendszer) adatbázisa (2015. január és 2020. január). Megjegyzés: Máltán a minimális jogosultsági kritérium 50 hétnyi járulékfizetés, amelyből legalább 20-at a megelőző 2 naptári évben kell teljesíteni vagy jóváírni; Írországon legalább 104 hétig szükséges járulékot fizetni az adott személy első munkába állását követően. A grafikon nem tükrözi a jogosultságot megalapozó időszakok 2020 januárja után bekövetkezett változásait.

A munkanélküli ellátások megfelelősége jelentősen eltér a tagállamok között. A nettó helyettesítési ráták¹⁷⁶ a munkanélküliségi időszak kezdetén az alacsony jövedelmű egyének (akiknek korábbi keresete az átlagbér 67 %-a) esetében, akik általában a munkanélküli ellátások fő kedvezményezettjei, a kevesebb mint 20 %-tól (Magyarország) a 90 %-ig terjednek (Belgium), az országok többségében 60 % és 80 % között mozognak (lásd a 60. ábrát). A kapott jövedelemtámogatás (a munkanélküliség különböző időszakaiban) általában idővel csökken a korábban bőkezű ellátás csökkenése vagy a munkanélküliségi biztosításról az álláskereső támogató rendszerekre való áttérés miatt. Ezen okból a nettó helyettesítési ráták általában magasabbak a munkanélküliség 2. hónapjában, mint a 12. hónapjában¹⁷⁷. Öt tagállam (Ciprus, Hollandia, Olaszország, Portugália és Bulgária) mutatja a legnagyobb különbségeket a 2. havi és a 12. havi nettó helyettesítési ráták között.

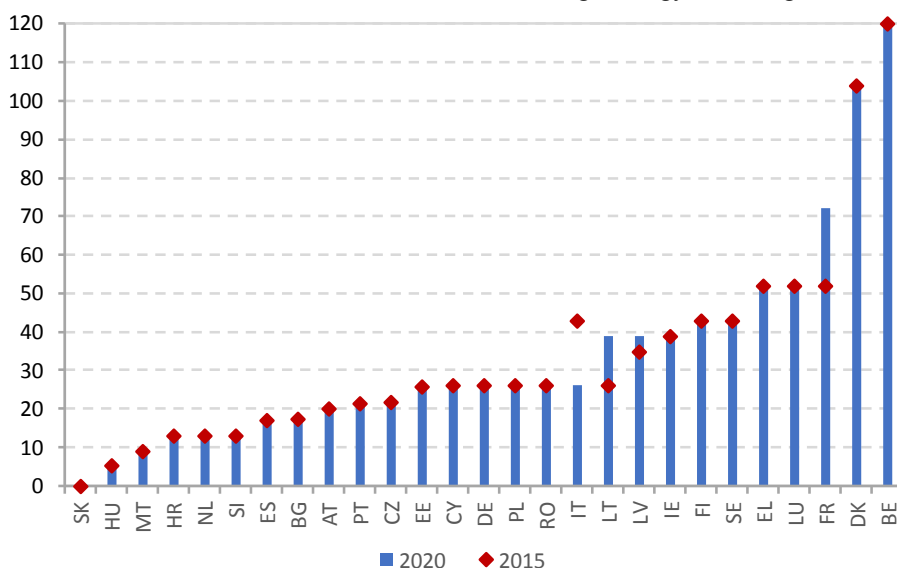
---

¹⁷⁶ A nettó helyettesítési ráták jelzik a munkanélküliségi biztosítási ellátások jövedelemhelyettesítő funkciójának megfelelőségét. A nettó helyettesítési ráták általában a munkanélküliség során megkeresett nettó jövedelem (munkanélküliség esetén főként munkanélküli ellátás, szociális ellátás esetén pedig rászorultsági alapú ellátás) osztva a foglalkoztatásban megkeresett nettó jövedelemmel.

¹⁷⁷ Málta az egyetlen olyan eset, ahol a nettó helyettesítési ráta magasabb a munkanélküliség 12. hónapjában, mint a 2. hónapban, és ez annak tulajdonítható, hogy a munkanélküliségi segély (az egyetlen, amelyhez az egyének 12 hónapnyi munkanélküliség után hozzájutnak) összege magasabb, mint a munkanélküliségi biztosításé.

59. ábra: A munkanélküli ellátások időtartama (egy éves járulékfizetéssel rendelkező munkavállaló esetében) jelentős eltéréseket mutat EU-szerte

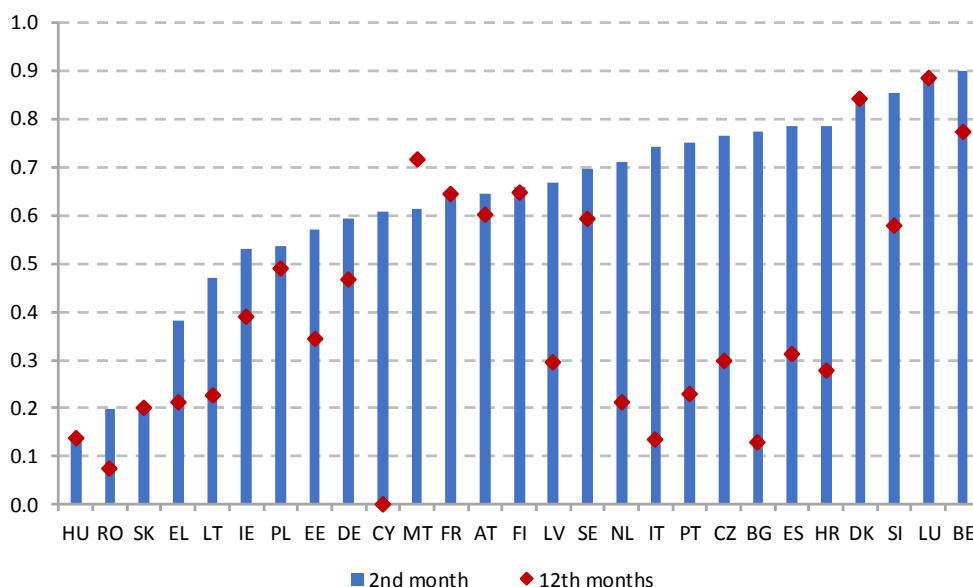
Az ellátások maximális időtartama hetek számában megadva egyéves szolgálati viszonyal, 2015 és 2020

Forrás: MISSOC-adatbázis, 2015. január és 2020. január. Megjegyzés: BE esetében nincs az ellátásoknak időbeli korlátja. Cipruson a heteket heti 6 munkanap alapján számítják. Írországban az ellátást csak azoknak fizetik 39 hétig (234 napig), akik legalább 260 heti PRSI-járulékot fizettek be. Szlovákiában az egyéves szolgálati viszonyal rendelkezők nem lehetnek jogosultak munkanélküli ellátásra (legalább 2 évig kell munkanélküliségi biztosítási járulékot fizetni az utolsó 4 évben). PL esetében az időtartam az adott régió munkanélküliségi rátája és az országos átlag egymáshoz viszonyított arányától függ. A grafikon nem tükrözi az időszakok 2020 januárja után bekövetkezett változásait. Olaszország esetében a 2015-re vonatkozóan feltüntetett adatok a munkanélküli ellátásról szóló új jogszabály 2015. májusi elfogadása előtti adatok.

60. ábra: Az EU-n belül jelentősen eltér az ellátások mértéke

Az átlagbér 67 %-án mért nettó helyettesítési ráta, a munkanélküliség időszakának 2. és 12. hónapjában (2019)

Forrás: Európai Bizottság az OECD adókedvezményi modellje alapján.

Megjegyzés: A mutatót az egyedülálló, gyermektelen, rövid szolgálati idővel (1 év) rendelkező és 20 éves személy esetére számítják. A különféle jövedelem-komponensek, munkanélküli ellátások és egyéb ellátások (mint például a szociális ellátás és a lakhatási támogatás) is ide tartoznak.

A járvány előtt az Unión belüli mobilitás növekvő tendenciát mutatott. 2019-ben 7,3 millió 20–64 év közötti uniós polgár (az Egyesült Királyság kivételével) volt aktív az állampolgársága szerinti tagállamtól eltérő tagállamban. Emellett az EU-27-ben közel 7 millió olyan ember volt, aki aktivitás nélkül költözött másik országba (pl. inaktív családtagok, diákok és nyugdíjasok). Mintegy 1,9 millió személy (az EFTA-országokkal együtt) lépett át határt azért, hogy munkába menjen, és 2019-ben mintegy 3 millió kiküldött munkavállalót vettek nyilvántartásba. Az EU-ban tartózkodási hellyel rendelkező 17 millió nem uniós állampolgár egészítette ki ezt az Unión belüli mobilitást. Mindezek együtt az uniós népesség közel 10 %-át tették ki. A Covid19-világjárvány kitörésével számos probléma merült fel a munkavállalók szabad mozgásának gyakorlásával kapcsolatban. A határt átlépő munkavállalók és a rövid távú utazó munkavállalók, mint például az idegymunkások és a kiküldött munkavállalók tartoznak a leginkább érintett személyek közé. Az Európai Bizottság iránymutatást és gyakorlati tanácsokat nyújtott annak biztosítása érdekében, hogy az EU-n belül utazó munkavállalók és különösen a kritikus szakmát gyakorlók eljuthassanak a munkahelyükre¹⁷⁸. A tagállamoknak információt kellene cserélniük és külön eljárásokat kellene kialakítaniuk, hogy biztosítsák a rövid távú utazó munkavállalók (pl. idegymunkások) zökkenőmentes átutazását, hogy ezáltal jobban tudjanak reagálni a munkaerőhiányra és a válságból eredő egyéb szükségletekre. Továbbá a munkajog és a társadalombiztosítás területén a határt átlépő munkavállalók és a rövid távú utazó munkavállalók részére nyújtott tájékoztatást is fejleszteni kellene; ezenfelül a tagállamoknak és a regionális hatóságoknak csökkenteniük kellene a jogi és adminisztratív akadályokat.

Az EU-ban a tanulók jelentős része mobil. A határok nélküli tanulás hozzájárul mind az egyes tanulók, mind pedig a tanulásnak helyt adó oktatási kontextusok személyes és tanulmányi fejlődéséhez. 2018-ban az EU-ban a diplomások 13,5 %-a volt mobil (azaz részben vagy egészben külföldön tanult). Ciprus, Németország, Finnország, Luxemburg és Hollandia esetében a legnagyobb arányú a diplomások külső mobilitása az EU-ban. 2018-ban a belső mobilitású diplomások aránya Luxemburgban (24,2 %), Hollandiában (18,8 %), Ausztriában (16,0 %) és Dániában (15,1 %) volt a legmagasabb.

---

¹⁷⁸ C/2020/2051. A Bizottság közleménye – COVID-19 A munkavállalók szabad mozgáshoz való jogának gyakorlására vonatkozó iránymutatások (2020/C 102 I/03).

A szociális párbeszéd a munkaügyi kapcsolatok egyik kiemelt vonása, továbbá a helyreállítás és a társadalmi reziliencia erősítésének fontos eleme. Magában foglalja a munkáltatói és munkavállalói szervezetek és a kormány képviselői közötti összes tárgyalást és egyeztetést, támogatva a biztonságos munkakörnyezeteket, a méltányos munkafeltételeket és a reziliens munkaerőpiacokat. Az időben történő és eredményes szociális párbeszéd központi szerepet tölt be a reformokkal kapcsolatos nemzeti felelősségvállalásban, valamint tartós sikerességük biztosításában. Mind a 7. foglalkoztatási iránymutatás, mind pedig a szociális jogok európai pillére rámutat arra, hogy mennyire fontos biztosítani a szociális partnerek elégséges mértékű bevonását a releváns reformok és politikák kidolgozásába és végrehajtásába.

A nemzeti gyakorlatokkal összhangban a tagállamok a szociális párbeszédet a szociális partnerek megnövekedett operatív kapacitása révén is támogathatják. A legutóbbi együttes foglalkoztatási jelentésben jelzettek szerint a szakszervezetek tagsági létszáma átlagban egész Európában csökkent az elmúlt években. A szakszervezetek tagsági létszáma azonban nem az egyetlen jelzője annak, hogy a szakszervezet milyen mozgósítási kapacitással rendelkezik a munkavállalók körében. Az olyan szempontok, mint a kollektív tárgyalások hatálya¹⁷⁹ (azaz a kollektív bértárgyalások hatálya alá tartozó munkavállalók aránya, kivéve azokat az ágazatokat vagy foglalkozásokat, amelyek nem rendelkeznek tárgyalási joggal) és szintje a szakszervezeti szintéren ugyancsak fontos lehet. Míg a kollektív tárgyalások hatálya az elmúlt évtizedekben csökkent¹⁸⁰, egyes tagállamokban a bérmegállapítás terén továbbra is kulcsfontosságú munkaerőpiaci intézménynek minősülnek. A Bizottság megfelelő minimálbérre vonatkozó javaslata (2020/0310 (COD)) ezért valamennyi tagállamban elő kívánja mozdítani a kollektív bértárgyalások rendszerét.

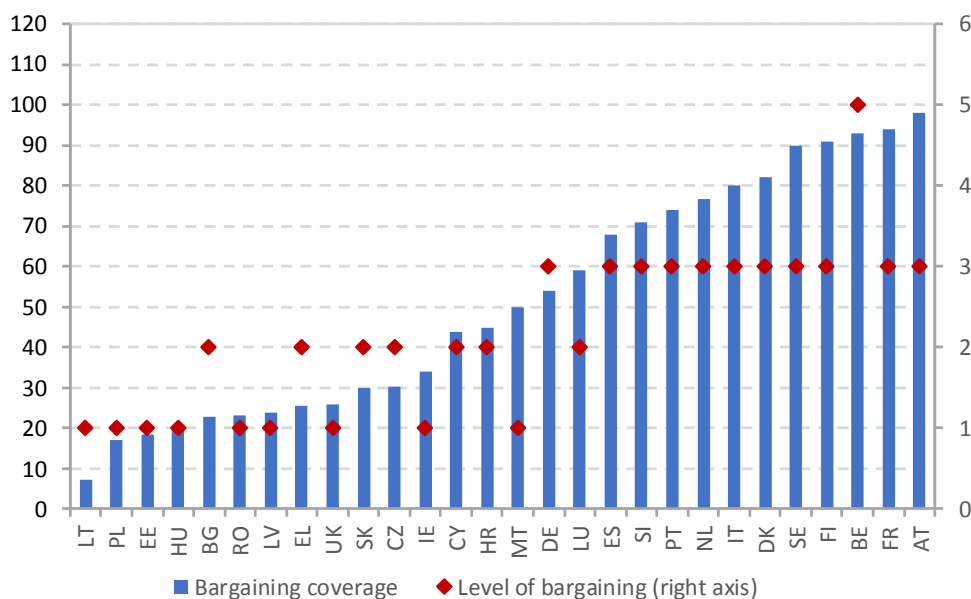
---

¹⁷⁹ A kollektív tárgyalások hatálya azon mutatók közé tartozik, amelyek a legjobban leírják a kollektív tárgyalások előfordulási gyakoriságát az adott tagállamban. Ugyanakkor számos fontos statisztikai és koncepcionális hátránya van, ami korlátozza reprezentativitását és összehasonlíthatóságát, különös tekintettel a működőképességének elemzésére. A kollektív tárgyalások során megjelenő különböző dimenziók esetében a gazdasági és szociális eredményeik értékeléséhez szükséges a funkcionális keret és a meglévő mutatók pontos tanulmányozása.

¹⁸⁰ European Commission (2020), *Employment and Social developments in Europe, Annual review* (Európai Bizottság (2020), Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában – éves jelentés), 2020. szeptember. Luxemburg: Az Európai Unió Kiadóhivatala.

61. ábra: A kollektív tárgyalások hatálya és szintje tagállamonként eltérő

A kollektív tárgyalások hatálya és szintje (a rendelkezésre álló legaktuálisabb év adatai)

Forrás: A szakszervezetek intézményi jellemzőire, bérmegállapításra, állami intervencióra és szociális paktumokra (ICTWSS) vonatkozó adatbázis. A tagállamonként aktuálisabb adatokat tartalmazó forrás került felhasználásra. Megjegyzés: adatévek: 2018 AT, DE, FR, IT, LT és NL esetében; 2017 ES, HR, HU, IE és LU esetében; 2016 BE, BG, CY, CZ, DK, EL, FI, MT, PT, RO, SE és SI esetében. EE, PL esetében 2015. A kollektív tárgyalás domináns szintje: 5 = elsősorban központi vagy iparágakon átívelő szint; az alacsonyabb szinteken tárgyalta megállapodásoknak központilag meghatározott kötelező érvényű normáknak és felhívásoknak kell megfelelniük; 4 = középszint vagy a központi és az iparági szintű tárgyalások váltakozása; 3 = főként ágazati vagy iparági szint; 2 = középszint vagy az ágazati vagy vállalati szintű tárgyalások váltakozása; 1 = főként helyi vagy vállalati szint. 2018-as adatév, kivéve: DE, SE, SI, SK esetében 2017.

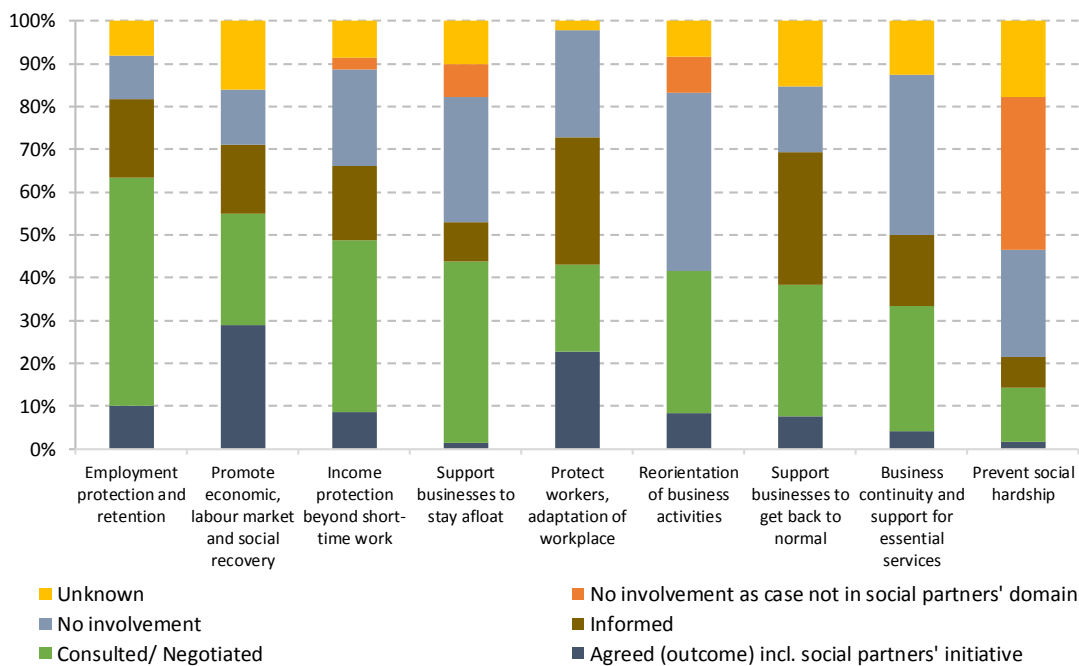
A szociális partnerek jelentős mértékben hozzájárulnak a kormányok által tervezett, a gazdasági tevékenység hirtelen leállításának enyhítését vagy az új technológiai fejlemények befogadását célzó intézkedésekhez. Kiemelt szerepet játszanak a munkaviszonyok irányításában, és hozzájárulnak a változóban lévő, fenntartható és tisztességes munkaerőpiac támogatásához. A szociális párbeszéd fontos keretet biztosít a Covid19-válságra adott azonnali társadalmi-gazdasági válasza vonatkozó tárgyalásokhoz, beleértve a frontvonalban dolgozók és a kulcsfontosságú munkavállalók egészségének, jövedelmének és munkahelyének védelmét szolgáló intézkedéseket. A szociális partnerek a meglévő megállapodások gyors kiigazításáról is tárgyalhatnak, mint például a csökkentett munkaidős foglalkoztatás meghosszabbítása vagy a távmunkát elősegítő eljárások egyszerűsítése, vagy tágabb értelemben az IKT-alapú mobil munkavégzés. A Eurofound¹⁸¹ szerint az olyan regisztrált esetek közel 40 %-ában, amikor a kormány 2020. április és október között a Covid19-válságra válaszul jogszabályt fogadott el, vagy egyéb nem kötelező érvényű szövegeket fogalmazott meg, a szociális partnereket is „bevonták” (azaz vagy konzultáltak, tárgyaltak vagy akár meg is állapodtak velük az adott intézkedésről). A 62. ábra azt mutatja, hogy a szociális partnerek bevonása hogyan változik tematikus terület szerint. A szociális partnereket elsősorban a foglalkoztatásvédelemmel és munkahelymegtartással kapcsolatos intézkedésekbe vonták be, amelyek közé főként a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programok és más jövedelemtámogatási programok tartoznak. Nagy mértékben vettek részt a helyreállítást elősegítő intézkedésekben, beleértve a csökkentett munkaidős foglalkoztatáson kívüli jövedelemtámogatást és a vállalkozásoknak nyújtott támogatást. A szociális partnereket a legkisebb mértékben az üzletmenet folytonosságának támogatását és a szociális nehézségek megelőzését célzó intézkedésekbe vonták be.

---

¹⁸¹ A Eurofound Covid19 uniós szakpolitikai megfigyelő adatbázisa a kormányok, szociális partnerek és más szereplők által hozott szakpolitikai intézkedéseket, kollektív szerződéseket és vállalati gyakorlatokat térképezi fel, amelyek célja a válság társadalmi-gazdasági hatásainak mérséklése. 2020. október 8-án az adatbázis összesen 564 olyan esetet tartalmazott, amely a szociális partnerek hatáskörébe tartozónak minősülő jogszabállyal vagy nem kötelező érvényű szöveggel állt összefüggésben.

62. ábra: A szociális partnerek bevonása a tematikus területtől függően változik

A szociális partnereknek a válságra adott válaszként meghozott szakpolitikai intézkedések kialakításába történő bevonásának formája

Forrás: Eurofound (2020), Covid19 uniós szakpolitikai megfigyelő adatbázis.

Bár a közelmúltban az egész EU-ban történt előrelépés, még így is van mód a szociális partnereknek a szakpolitikák és reformok kidolgozásába és végrehajtásába történő nagyobb mértékű bevonására. A Covid19-válság a politikai és jogalkotási döntéshozatali eljárásokat a tagállamok többségében nagy nyomás alá helyezte. Egy addig példa nélküli kontextusban számos tagállam rendkívüli vészhelyzeti intézkedéseket hozott, vagy gyorsított jogalkotási eljárásokat hagyott jóvá, amelyekbe nem mindig vonták be a szociális partnereket. Egyes olyan tagállamok esetében, amelyeket hagyományosan a szociális partnerek alacsony szintű bevonása jellemzi, nevezetesen Magyarország, Lengyelország és Románia esetében a szociális partnerekkel való konzultáció intenzívebbé válásának jeleiről számoltak be. A szociális párbeszéd gyakorlati működését illetően azonban továbbra is jelentős strukturális kihívások állnak fenn. Az előrelépéseket és a meglévő kihívásokat a Foglalkoztatási Bizottság 2018 és 2019 őszén elemezte és értékelt. A 2020-as országspecifikus ajánlások a három előbbieken említett tagállam esetében rámutattak a szociális partnerek bevonásának hiányára. Annak biztosítása érdekében, hogy a helyreállítás hozzájáruljon a jó minőségű munkahelyekhez, valamint a biztonságos és módosítható munkafeltételekhez, kulcsfontosságú, hogy a tagállamok széles körű szakpolitikai párbeszédet folytassanak a szociális partnerekkel, beleértve a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek előkészítését és végrehajtását¹⁸².

A civil társadalmi szervezetekkel folytatott konzultáció értékes betekintést és támogatást nyújthat a szakpolitikák kialakításához és végrehajtásához. A civil társadalmi szervezetek egész Európában élen jártak a világválság hatásának enyhítésében. Például gyakran a szociális és gondozási szolgáltatások nyújtását támogató hálózatként működtek a tagállamokban. A 2020 októberében elfogadott felülvizsgált foglalkoztatási iránymutatásokban¹⁸³ foglaltak szerint adott esetben – a meglévő nemzeti gyakorlatokra építve – a tagállamoknak figyelembe kell venniük a témában érintett civil társadalmi szervezetek foglalkoztatási és szociális kérdésekkel kapcsolatos tapasztalatait. A civil társadalmi szervezetek kiemelt szerepet játszhatnak a rendkívüli intézkedések, reformok és beruházások gyors és felelősségteljes végrehajtásában, hogy ezáltal támogassák a helyreállítást és a társadalmi rezilienciát. A helyreállítás befogadóbbá és fenntarthatóbbá tételére irányuló erőfeszítések a civil társadalmi szervezetek szerepvállalásától, valamint a közöttük és a nemzeti hatóságok között fennálló együttműködéstől is függenek.

¹⁸² COM(2020) 575 final. *A 2021. évre vonatkozó éves fenntartható növekedési stratégia.*

¹⁸³ A Tanács (EU) 2020/1512 határozata (2020. október 13.) a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról.

3.3.2. Tagállami intézkedések

A közelmúlt munkaerőpiaci fejleményei egyes tagállamokat arra készítették, hogy kiigazítsák a munkafeltételeket, különös tekintettel a kiszolgáltatott helyzetben lévő munkavállalók védelmére. 2020 márciusában Spanyolország átmenetileg betiltotta az objektív okokból történő elbocsátásokat és a csökkentett munkaidős foglalkoztatásban érintett, határozott idejű szerződések felfüggesztését, hogy az érintett munkavállalóknak a munkavégzésre vonatkozó korlátozások idején ne járhasson le a szerződése. Olaszország egy olyan intézkedést hozott, amely 2020. február 23-tól 5 hónapon át megtiltja a munkavállalók elbocsátását. Belgium egy ideiglenes intézkedést hozott, amely lehetővé teszi, hogy a kritikus ágazatokban rövid távú, egymást követő határozott idejű munkaszerződéseket lehessen kötni legfeljebb 3 hónapig. Ezenfelül a munkaerőhiány olyan ágazatokban történő kezelése érdekében, amelyeket a jelentős mértékű diákmunka jellemez, a belga kormány a diákok maximális munkaóraszámától (évente 475 óra) ideiglenes eltérést engedélyezett 2020 végéig. A 2020 márciusában kiadott veszélyhelyzeti törvényt követően Finnország meghosszabbította a felmondási időt az egészségügyben és szociális szolgáltatási ágazatban dolgozó valamennyi munkavállaló esetében, a mentési és sürgősségi segélyszolgálatokat is beleértve, hogy a kritikus és életmentő ágazatokban esetlegesen előforduló munkaerőhiányt kezelni tudja. A strukturális kihívások kezelésére irányuló széles körű reform részeként 2019-ben Portugália olyan intézkedéseket fogadott el, amelyek biztosítják a határozott időre szóló munkaszerződéssel dolgozó munkavállalók esetében a szerződésük felmondásáért járó kompenzációhoz való jogukat, továbbá a nagyon rövid időre szóló szerződéseket (pl. a maximális időtartam 15 napról 35 napra emelése) és az időszakos foglalkoztatásra vonatkozó szerződéseket (pl. a minimális időtartam 6 hónapról 5 hónapra csökkentése) megcélzó intézkedéseket is elfogadott. Egy kiegészítő intézkedés, a „CONVERTE +” a munkáltatóknak nyújtott pénzügyi támogatás révén támogatja a határozott időre szóló munkaszerződések határozatlan időre szóló szerződéssé történő átalakítását (a támogatás a határozatlan idejű munkaszerződésben foglalt nettó fizetés 4-szeresének felel meg, a felső határ 439 EUR). Egy 10 %-os kiegészítés is szerepel benne arra az esetre, ha a szerződés átalakítására gazdasági szempontból hátrányos helyzetű térségekben kerül sor, vagy ha kiszolgáltatott helyzetben lévő személyekre irányul, a fogyatékkal élőket is beleértve.

Más tagállamok új vagy módosított munkaidő-szabályozásra tesznek javaslatot, hogy reagáljanak a meglévő, az új és a kialakulóban lévő munkaerőpiaci kihívásokra.

Finnországban 2020 márciusa és júniusa között egy ideiglenes mentesítést fogadtak el a munkavállalók túlórába történő beleegyezése, a rendszeres pihenőidők biztosítása, valamint az egészségügyben és a szociális szolgáltatási ágazatban dolgozók éves szabadságolási jogosultságának betartása alól, a veszélyhelyzet-reagálási központokban dolgozókat is beleértve. 2020 márciusában Spanyolország egy ideiglenes intézkedést fogadott el a járvány hatását követően a távmunkavégzés, valamint a munkaórák módosításához vagy csökkentéséhez való jog prioritásként való kezeléséről. 2020 áprilisában Franciaország egy sor módosítást fogadott el a köztisztviselőkre vonatkozó (kivéve a tanárokat) munkaügyi törvényhez, amelyek célja munkavégzéssel kapcsolatos megállapodásoknak (azaz munkaórák, otthonról végzett munka, fizetett szabadság és pihenőnapok) a magánszektorban dolgozó munkavállalókéval történő összehangolása. Magyarország egy rendeletet fogadott el, amely nagyobb rugalmasságot biztosít a munkaidő és a munkaszervezés tekintetében. Belgium átmenetileg frissítette a foglalkoztatásvédelmi jogszabályait, hogy emelje az idénymunkával ledolgozható munkanapok számát, és megkönnyítse a határozott idejű szerződéssel rendelkező munkavállalók ideiglenes kirendelését más vállalkozásoktól olyan ágazatokban működő munkáltatókhoz, amelyek kritikusnak minősülnek. Finnország egy új törvényt fogadott el, amely minden ágazatra vonatkozóan meghatározza a munkaórák szabályozásának keretét. A törvény 2020 januárja óta van hatályban, és a munkaidőbankokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz, amelyek lehetővé teszik a munkavállalók számára, hogy munkaórákat takarítsanak meg, éves szabadságolási jogosultságot vagy a szabadságért cserébe pénzügyi juttatásokat szerezzenek. Portugáliában ezzel szemben a munkáltató és a munkavállaló közötti egyedi megállapodáson alapuló munkaóraelszámolás megszüntetése 2020 októbere óta van érvényben, és szigoríthatja a munkaórák szabályozását.

A távmunkára és az IKT-alapú mobil munkavégzésre vonatkozó nemzeti szintű

szabályozások tartalmát és hatókörét illetően vannak eltérések. Egyes tagállamokban általános megközelítést fogadtak el a távmunka szabályozásával kapcsolatban, amely nincs közvetlen összefüggésben a munka és a magánélet közötti egyensúllyal (pl. Németország). Más országok úgy szabályozták a távmunkát, hogy közben támogassák a munka és a magánélet közötti egyensúlyt, de ez nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek a rugalmasan, IKT segítségével végzett munka esetleges negatív hatásaira vonatkozna (pl. Litvánia, Málta, Lengyelország, Portugália és Románia). Spanyolországban 2020 szeptemberében egy új törvényt fogadtak el, amely a strukturális távmunkavégzést szabályozza (azaz amikor a munkaidő legalább 30 %-át távmunkában dolgozzák le). A munkáltató köteles kompenzálni a munkavállalókat a felmerült költségeikért, továbbá garantálni számukra az egyenlő bánásmódot és az esélyegyenlőséget. Néhány másik tagállam olyan jogszabályokat fogadott el, amelyek előmozdítják az IKT használatát a rugalmas munkavégzési minták támogatása érdekében, ugyanakkor egyértelműen szétválasztják a munkaidőt és a szabadidőt. Más országokban a munka és a magánélet közötti egyensúllyal kapcsolatos kérdéseket vállalati vagy ágazati szintű kollektív tárgyalások révén szabályozzák, a meglévő nemzeti gyakorlatokra építve.

A jelenlegi kontextusban számos tagállam frissítette és erősítette meg jogszabályait, hogy

biztosítsa a megfelelő munkahelyi egészségvédelmet és biztonságot. A szociális partnerekkel együtt 2020 márciusában Olaszország közös jegyzőkönyvet fogadott el, amely meghatározza az összes munkavállalót megillető egészségvédelem megfelelő szintjét biztosító intézkedéseket. Az intézkedés egy 50 millió EUR összegű költségvetést is tartalmaz, amely egyéni védőeszközök beszerzésére fordítható. Ráadásul a vállalatok adójóváírást is igénybe vehetnek, hogy 2020 során az egészségvédelmi és biztonsági intézkedésekre fordított összegek akár 60 %-át (vagy 60 000 EUR-t) finanszírozhassák. Áprilisban Litvánia elfogadta a fertőző betegségek megelőzéséről és felügyeletéről szóló törvényt, hogy kibővítse az állami költségvetésből biztosított személyek körét, valamint jobb fedezetet biztosítson a világjárvánnyal és egyéb súlyos betegségekkel összefüggő kockázatokhoz. 2020 májusában Románia iránymutatásokat és intézkedéseket fogadott el, hogy szabályozza a munkavállalók és a munkáltatók munkába való visszatérését. Ez várhatóan konkrétan ágazati vagy vállalati szintű protokollokban testesül meg, amelynek célja a munkával kapcsolatos kockázatok megszüntetése vagy felügyelete. Júniusban Észtország módosította a munkahelyi egészségvédelemről és biztonságról szóló törvényt, pontosan meghatározva a „munkáltató” fogalmát annak érdekében, hogy a munkaügyi felügyeleti szervek ténylegesen büntetést szabhassanak ki a munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági szabályokat – többek között a munkaeszközöket és a kockázati tényezők megelőzését illetően – nem teljesítő cégekre. Egy nagyobb csomag részeként 2020 júliusában Portugália iránymutatást és ideiglenes intézkedéseket fogadott el az egészségvédő eszközök munkavállalók részére történő beszerzésének támogatása céljából.

A foglalkoztatásvédelmi jogszabályok korszerűsítésének folyamata a munkaerőpiac szegmentációja elleni küzdelem céljából többféle módon folytatódott számos tagállamban. Egy tágabb reform részeként 2019 októberében Görögország egy, a részmunkaidőben dolgozók védelmének megerősítését szolgáló intézkedést vezetett be, amely az írásbeli szerződések meglétére, valamint a túlóra szabályozására vonatkozó kiegészítő követelményeket is tartalmaz, hogy megakadályozza az ilyen jellegű szerződésekkel való visszaélést (amelyek mögött gyakran be nem jelentett, teljes munkaidős munkavégzés húzódik meg). Ugyenezen reform keretében tovább fogják fejleszteni az ERGANI II nyilvántartási rendszert, hogy az az atipikus foglalkoztatás további formáira is kiterjedjen. Ezzel egy időben a munkaidő hatékony nyilvántartását szolgáló új digitális platformot is bevezetnek majd. 2019 októberében Portugália felülvizsgálta a munka törvénykönyvét, hogy szigorúbb feltételeket állapítson meg a határozott időre szóló munkaszerződések alkalmazására, biztosítsa a szociális védelmet, és megakadályozza a be nem jelentett munkát. Az intézkedések célja konkrétan a határozott időre szóló munkaszerződések maximális időtartamának csökkentése (3-ról 2 évre), az állandó álláshelyekre határozott idejű munkaerő-felvételnek, valamint a határozott idejű munkaszerződések meghosszabbításának korlátozása (pl. legfeljebb 6 alkalommal lehet hosszabbítani). 2020 januárjában Hollandiában egy új intézkedés lépett hatályba, amelynek célja a határozatlan és a határozott idejű munkaszerződések közötti egyensúly javítása azáltal, hogy megkönnyíti a munkavállalók határozatlan időre szóló felvételét, és csökkenti a határozott idejű munkaszerződések vonzerejét. Észtország szigorította az intézkedéseit, hogy jobban védje a kiküldött munkavállalók és hasonló feltételek mellett, munkaerőkölcsönző ügynökségeken keresztül szolgáltatásokat nyújtó munkavállalók jogait.

Egyes tagállamok a korábbi törekvéseiket követték, hogy megoldást találjanak a be nem jelentett munkára, és kiegészítő intézkedések és erőforrások révén megerősítsék a munkaügyi felügyelőségeket. Görögországban 2019 októberében indították el a be nem jelentett munka visszaszorítására irányuló 2017–2019-es intézkedési terv nyomán követését. A görög hatóságok továbbá létrehozták a korábban be nem jelentett munkavállalók alkalmazása miatt megbüntetett cégek új e-nyilvántartását, amelyet a szabálykövető cégek elektronikus jegyzéke fog követni. Vannak arra vonatkozó tervek is, hogy egy új etikai kódexet állítsanak össze a munkaügyi felügyelőségek számára, továbbfejlesszék a meglévő kockázatelemzési rendszert, valamint az uniós bevált gyakorlatok alapján fokozott képzést nyújtsanak a munkaügyi felügyelőségek számára. Olaszországban a kormány összesen 31 millió euróval növeli a mezőgazdasági ágazatban megfigyelhető irreguláris munka és kizsákmányolás felszámolására fordított erőforrásokat, amelyet részben a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapból finanszíroznak. Emellett 2020 májusában Olaszország lépéseket tett annak érdekében, hogy rendezze a külföldi állampolgárok foglalkoztatási státuszát, és ideiglenes tartózkodási engedélyeket adjon ki számukra. Ez az intézkedés olyan gazdasági ágazatokra irányul, amelyeket a be nem jelentett munka erőteljes előfordulása jellemez, mint például a mezőgazdaság, a személyi és háztartási szolgáltatások. Spanyolországban adatbányászat és adategyeztetés segítségével törekednek a foglalkoztatástámogatási programokkal összefüggő hamis igények felderítésére. A megelőzés fokozása szintén fontos jellemző; ezen a téren például Bulgária, Portugália és Szlovákia az #EU4FairWork elnevezésű páneurópai kampány keretében a munkavállalókra és a cégekre irányuló új megkereső szolgáltatásokat dolgoz ki.

A tagállamok módosítják a meglévő keretrendszereiket, vagy az aktív munkaerőpiaci intézkedések új rendszereit vezetik be, hogy hatékonyabban tudjanak reagálni az új munkaerőpiaci feltételekre, különös figyelmet fordítva a tartósan munkanélküli személyekre és egyéb kiszolgáltatott csoportokra. Az Európai Szociális Alap (ESZA) támogatásával a bolgár állami foglalkoztatási szolgálat most fejezi be a 2018-ban indított „Munkahely projektet”, amely a tartósan munkanélküliekre és az inaktív személyekre irányul. Belgium Vallónia régiója egy új támogatási programot hajt végre, amely kifejezetten az álláskeresők igényei szerint lett kialakítva. A program külön hangsúlyt helyez a kiszolgáltatott csoportokra (pl. alacsony képzettségűek, tartósan munkanélküliek és migráns háttérű munkavállalók). Csehországban a 2020 márciusában elfogadott intézkedések a munkaügyi hivatali szolgáltatások elérhetőségének javítására törekszenek, és lehetővé teszik az álláskeresői segítségnyújtáshoz az online regisztrációt, valamint megszüntetik az álláskeresők azon kötelezettségét, hogy az állandó lakóhelyük szerinti helyen regisztráljanak. Észtországban egy, 2020 áprilisában elfogadott új intézkedés lehetőséget biztosít a munkanélküliek számára, hogy az állami foglalkoztatási szolgálatokkal virtuálisan, akár a Skype-hoz hasonló informatikai eszközökkel vegyék fel a kapcsolatot. Franciaországban egy széles körű reform részeként a kormány, az állami foglalkoztatási szolgálat és az Ipari és Kereskedelmi Dolgozók Nemzeti Szakszervezete (UNEDIC) által 2019 decemberében kötött háromoldalú megállapodás célja, hogy megerősítse a regisztrált munkanélkülieknek és főként a kiszolgáltatott helyzetben lévőknek nyújtott pályaorientációs segítséget. Németország március és június között számos, a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportokra irányuló intézkedést fogadott el. E csoportok az általános munkaerőpiaci intézkedésekből is részesültek, a tanácsadási szolgáltatásokat és a munkaerőpiaci igényeknek való jobb megfelelést célzó képzéseket is beleértve. Lengyelország 2020 áprilisában ideiglenes támogatást vezetett be a munkanélküliek vagy olyan személyek részére, akik esetében fennáll a munkahely elvesztésének kockázata. A program társfinanszírozást nyújt azokhoz az intézkedésekhez, amelyek javítják a kedvezményezett foglalkoztathatóságát, és segítik munkaerőpiaci átmenetüket, a munkahelyek közötti átmenetet is beleértve.

A tagállamok további lépéseket tesznek, hogy személyre szabottabb támogatást nyújtsanak, és jobban integrálják a tartósan munkanélkülieknek szóló szolgáltatásokat. Egy tágabb reform összefüggésében Franciaország intézkedéseket fogadott el, hogy megerősítse a munkáltatókkal folytatott együttműködést, jobban fel tudja mérni az állami foglalkoztatási szolgálatok különböző szükségleteit, és javítsa az álláskeresőknél nyújtott pályaorientációt, különös tekintettel a tartósan munkanélküliekre. Most tervezik olyan jogszabály-módosítások elfogadását, amelyek célja a munkavállalók korai felderítési mechanizmusok segítségével történő védelme a munkanélküliséggel összefüggő kockázatoktól. A válságra adott széles körű válaszként 2020 júniusában Görögország 36 500 helyet hagyott jóvá az állami szektorban kötendő 8 hónapos munkaszerződésre (közmunaprogram/ „Kinofelis”), amely 150 órányi képzést és a megszerzett készségekre vonatkozó tanúsítást is tartalmaz. Finnország olyan intézkedéseket hoz, amelyekkel az állami foglalkoztatási szolgálatok egyéni és személyre szabottabb segítséget tudnak nyújtani az álláskeresőknél és az állást változtatóknak. Ciprus több ösztönzöt is bevezetett az újonnan felvett tartósan munkanélküli személyek vállalaton belüli képzéséhez. 2019-ben 92 korábban tartósan munkanélküli személy részesült ebből a célzott programból, és a tervek szerint 2020 végére 300 résztvevőt fognak elérni.

A jelenlegi helyzetben a tagállamok (főként ideiglenes) intézkedéseket fogadtak el, hogy megerősítsék munkanélküli ellátási rendszerüket. Márciusban Dánia 2020. júniusig meghosszabbította a munkanélküli ellátások és a betegségi ellátás időtartamát, és lazított a követelményeken azok esetében, akik már részesültek munkanélküli vagy betegségi ellátásban. 2020 júniusában Észtország intézkedéseket fogadott el a munkanélküli ellátás emelése, valamint a szociális védelmi intézkedések erősítése érdekében. Ide tartozik 2020 szeptemberétől a munkanélküliségi biztosítási ellátás (az újonnan munkanélkülivé vált személy előző bérének 50 %-áról 60 %-ra) emelése, majd 2021 januárjától a munkanélküli juttatás (a tárgyév minimális havi bérének 35 %-áról 50 %-ra, vagy 292 EUR-ra történő) emelése. Ezek az intézkedések a munkanélküliségi biztosítási ellátás éves emelésének 2019 decemberében történő elfogadását követik. A 2020-ra vonatkozó új minimális havi ellátmányt 279 EUR-ra emelték (31 napra), szemben a 2019-es 258 EUR-val. Márciusban Málta egy ideiglenes munkanélküli ellátást fogadott el (összege 800 EUR) minden olyan személy részére, aki az egészségügyi válság miatt veszítette el munkáját. Egy tágabb reform részeként 2020 áprilisában Svédország számos, a munkanélküli ellátási rendszerének ideiglenes megerősítését célzó intézkedést fogadott el, beleértve a munkanélküliségi biztosítási alaphoz való hozzáférésre és az összegére (azaz a minimumösszegek emelésére) vonatkozó követelmények lazítását. 2020 októberétől Bulgária 30 %-kal emelte a minimális napi ellátást, és annak időtartamát 4-ről 7 hónapra növelte a jogszabályban meghatározott esetekben. Luxemburg a válsághelyzet időtartamára jóváhagyta a munkanélküli ellátások automatikus meghosszabbítását, hogy támogassa azokat a kedvezményezetteket, akiknek az ellátása az egészségügyi válság során járt le. A Covid19-világjárványra adott válaszul Görögország és Franciaország meghosszabbította a munkanélküli ellátások jogosultsági időszakát. Szlovákia ugyanígy járt el 2020. április és augusztus között azon kedvezményezettek esetében, akik támogatási időszaka az egészségügyi válság során járt le. 2020 júliusában Portugália az év végéig meghosszabbította a munkanélküli szociális ellátásokat. A szociális partnerekkel egyeztetve Ciprus áprilisban elfogadott egy különleges ideiglenes programot, hogy támogassa azokat a munkanélküli személyeket, akik a rendes munkanélküli ellátásokat már kimerítették. A támogatás összege havi 360–500 EUR, és 2020 decemberéig marad érvényben. Áprilisban Lettország egy 4 hónapra szóló munkanélküliségi segélyt vezetett be (összege havi 180 EUR) azok részére, akik a munkanélküli ellátásukat már kimerítették. A segély 2020 végéig marad hatályban. Márciusban Franciaország sürgősségi jövedelempótló intézkedéseket vezetett be, hogy támogassa azokat az álláskeresőket, akiknek lejárt a jogosultsági ideje.

Olaszország márciusban közel 10 milliárd EUR-t különített el, hogy megerősítse szociális biztonsági hálójának rendszerét („Cassa Integrazione”), valamint hogy támogassa a válság által leginkább sújtott személyek foglalkoztatását és jövedelemszintjét. Amennyiben a munkanélküli személy nem volt jogosult a korábban említett szociális ellátásra (amelynek összege havi 600 EUR), a munkanélküli ellátás legfeljebb 2 hónappal automatikusan meghosszabbodott (amennyiben 2020. május 1. előtt járt le). A szociális partnerekkel egyeztetve Finnország 2020 áprilisában bevezette a munkanélküli biztosításról szóló törvény ideiglenes módosításait, hogy lerövidítse az arra való jogosultsághoz szükséges szolgálati időt, hogy a munkanélküli személy az alap munkanélküliségi juttatás (34 EUR/munkanap) helyett kereset-alapú munkanélküli juttatásban részesülhessen. A további ideiglenes eltérések célja, hogy szélesebb körű ideiglenes támogatást nyújtsanak a munkavállaláshoz, különös tekintettel a mezőgazdaságban és az erdőgazdálkodásban dolgozó munkavállalókra. Litvániában az olyan munkanélküliek, akik nem vesznek részt aktív munkaerőpiaci intézkedésben, álláskeresői ellátást kaphatnak (amelynek összege a munkanélküli ellátásban nem részesülő munkanélküliek esetében 200 EUR, a munkanélküli ellátásban részesülő munkanélküliek esetében pedig 42 EUR). Ilyen ellátás legfeljebb 6 hónapon keresztül, 2020. december 31-ig bezárólag nyújtható.

A munkanélküli ellátási rendszer megerősítése érdekében elfogadott intézkedések közül néhány konkrét csoportok sajátos helyzetének javítására irányul. 2020 márciusában Belgium három hónappal meghosszabbította az álláskeresési támogatás időtartamát az álláskereső iskolaelhagyók esetében. Ezt az ideiglenes intézkedést a munkanélküli ellátások degresszivitásának (az ellátások összegének fokozatos csökkenése) ideiglenes befagyasztása követte, amely 2020 áprilisában kezdődött, és a válság időtartama alatt érvényben marad. Franciaország a munkanélküli ellátások és az azokkal összefüggő jogok jogosultsági időszakát kiterjesztette az új munkavállalói kategóriákra (szezónális munkavállalók és önálló vállalkozó alkalmazottai, többek között). Egy társ reform részeként Franciaországban a „részleges munkanélküliségi” programot is módosították, hogy hozzáigazítsák a világjárvány bizonyos csoportokra (pl. gyermekgondozásban dolgozók, háztartási dolgozók, határozott idejű szerződéssel dolgozók és idénymunkások) és ágazatokra gyakorolt negatív következményeihez. Áprilisban Lettország a munkanélküli ellátások hatályát 2020 végéig kiterjesztette a járvány által érintett önálló vállalkozókra és a mikrovállalkozások tulajdonosaira. Márciusban Spanyolország rendkívüli intézkedéseket fogadott el, hogy a járvány által sújtott csoportok részére ideiglenes jövedelemtámogatást biztosítson. Az intézkedés különösen az ideiglenes munkavállalókra vagy a háztartási ágazatban dolgozókra vonatkozik, akiknek a munkája teljes egészében vagy részben félbeszakadt (a munkahely megszűnését is beleértve), és nem férnek hozzá a rendes munkanélküli ellátáshoz. Finnország szintén célzott intézkedést fogadott el annak biztosítása érdekében, hogy a munkanélküli ellátást határozat nélkül, előlegként fizessék hat hónapon át, a szokásos két hónapos időszak helyett.

Az elmúlt években a tagállamok felülvizsgálták a munkanélküli ellátások esetében a jogosultság megszerzéséhez szükséges szolgálati időt, hogy megtalálják az aktivizálás és a feltételhez kötöttség közötti megfelelő egyensúlyt. Litvániában a munkanélküli ellátásra való jogosultsághoz szükséges időt 2017-ben 18-ról 12 hónapra csökkentették, míg Bulgáriában és Lettországban 2018, illetve 2020 óta 9-ről 12 hónapra emelték; Bulgária esetében a 12 hónapos időszak a megelőző 18 hónapon belül értendő. 2020-tól Lettország csökkentette a munkanélküli ellátások összegét és időtartamát, utóbbit 9-ről 8 hónapra. Ausztriában (a megelőző 24 hónapban szerzett) 52 hetes biztosítási jogviszony szükséges az első alkalommal benyújtott kérelmekhez, de ez a későbbi kérelmek esetében 28 hétre csökken, a 25 év alatti munkavállalók esetében pedig (a megelőző 12 hónapon belüli) 26 hétre. Végezetül, Franciaország amunkanélküli ellátási rendszerének széles körű reformja keretében 2019 novemberétől a minimálisan előírt szolgálati időt 4-ről 6 hónapra emelte, ugyanakkor a jogosultság időtartamát is megnövelte. Mindazonáltal a válságra tekintettel ezt az időszakot ideiglenesen, 2021 februárjáig visszacsökkentették a kezdeti négy hónapra.

A szociális partnerek számos tagállamban a foglalkoztatásvédelem és a munkahelymegtartás területén járultak hozzá leginkább a szakpolitikai döntéshozók munkájához.¹⁸⁴ A járvány kitörését követően a szociális partnerek bevonása azokban a tagállamokban volt a legmeghatározóbb, amelyek kellően kidolgozott szociális párbeszéd-struktúrákkal rendelkeznek. 2020 márciusában a dán kormány és a szociális partnerek háromoldalú megállapodásra jutottak a munkahelymegtartás támogatásáról. A munkahelyeket védő és a jövedelmeket támogató hasonló megállapodásokat kötöttek Ausztriában, az egészséggel kapcsolatos korlátozó intézkedéseket követően a távmunkára vonatkozó intézkedések végrehajtásával együtt. Spanyolországban a háromoldalú megállapodások eredményeként a munkahelymegtartó programok legalább 2021 januárjáig történő meghosszabbítására, valamint a távmunkáról szóló új törvény elfogadására került sor. Németországban számos ágazat, mint például a vegyipar és a közigazgatás háromoldalú megállapodásokat kötött a munkahelyvédelemről és a jövedelemtámogatásról. Franciaországban és Olaszországban a szociális partnerek biztonsági protokollokat dolgoztak ki, hogy a munkahelyeken az összes munkavállaló egészségét és biztonságát tudják védeni. Cipruson egy új kísérleti jellegű konzultációt vezettek be 2020-ban, hogy javítsák a folyamat eredményességét, és megkönnyítsék a nemzeti reformprogram előkészítésének kezdeti szakaszához való hozzájárulást. Litvániában egy új kétoldalú szervezet hoztak létre, hogy erősítsék a szociális partnerek kapacitásépítését, és javítsák az európai szemeszterben való részvételüket. Érdemes megemlíteni a szociális partnerek értékes hozzájárulását az olyan uniós kezdeményezésekhez, mint például az új európai készségfejlesztési program és minimálbér-kezdeményezés¹⁸⁵.

---

¹⁸⁴ Eurofound (2020), *Involvement of social partners in national policymaking – 2019* (A szociális partnerek részvétele a nemzeti politikai döntéshozatalban), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg.

¹⁸⁵ További konzultációs üléseket terveztek e jelentés szerkesztési határidejének végéig más szakpolitikai kezdeményezésekről, mint például a gyermekgarancia és a platformalapú munkavégzés.

A szociális partnerek szerepvállalásához nyújtott támogatás a tagállamokban többféleképpen alakult. Franciaországban 2020 januárja óta létezik egy jogi követelmény, amely szerint minden, tizenegy főnél többet foglalkoztató cégnél létre kell hozni egy szociális és gazdasági bizottságot. Az intézkedés célja, hogy helyettesítse a szociális párbeszéd három korábban létező szervét, és decentralizálja a vállalati szintű tárgyalásokat. Portugáliában egy intézkedés bizonyos követelményeket állapít meg a kollektív szerződések megszüntetésére vonatkozóan, a megszüntetés indokolásának követelményét is beleértve. Az érintett felek bármelyike kérhet döntőbírói eljárást a Munkaügyi Bíróságtól. 2020. júniusban Észtország módosította a szakszervezeti törvényt, pontosan meghatározva a „munkáltató” fogalmát annak érdekében, hogy a munkaügyi felügyeleti szervek ténylegesen büntetést szabhassanak ki a cégekre abban az esetben, ha azok akadályozzák a szakszervezeti tevékenységekben való részvételt. Spanyolországban a nemzeti kormány, a szakszervezetek és a munkáltatói szervezetek 2020 júliusában megállapodást kötöttek arról, hogy újraindítják a legfontosabb foglalkoztatási és társadalmi reformokról tárgyaló három oldalú kerekasztal-megbeszéléseket. Az e kerekasztal-megbeszélésekkel kapcsolatos munka 2019 márciusa óta szünetel. Lengyelországban új rendelkezések hatalmazták fel a kormányt arra, hogy bizonyos körülmények között elbocsáthassák a Társadalmi Párbeszéd Tanácsának tagjait. Ezek a rendelkezések 2020. március és december között voltak hatályban, és kockázatot jelentettek a szociális partnerek autonómiájának gyengülését, valamint a szociális jogok európai pillérének 8. alapelvétől való eltérést illetően.

Az egészségügyi veszélyhelyzetre adott reakciók megmutatták a nemzeti hatóságok és a szociális partnerek közötti, a szakpolitikák és reformok kidolgozása és végrehajtása terén zajló szorosabb együttműködésben rejlő potenciált. A Eurofound által végzett felmérésben¹⁸⁶ a szociális partnerek azt az értékelést adták a nemzeti reformprogram megvitatására szolgáló érvényes nemzeti eljárások és irányítási struktúrák minőségéről, hogy az hasonló a korábbi években tapasztaltakéhoz. Az eredmények szerint a nemzeti reformprogramok megvitatására irányuló konkrét eljárásokat csak néhány országban (pl. Belgiumban) módosították. Azonban azt is jelezték, hogy a szociális partnerek bevonása 2020-ban általánosságban elmaradt a szokásos minőségi standardoktól, néhány tagállamban főként a korlátozott számú konzultáció és eszmecsere miatt. Ugyanezek az eredmények azt is mutatták, hogy a szociális partnerek összességében elégedettek a nemzeti reformprogramok szakpolitikai tartalmával, még olyan tagállamokban is, amelyekben az európai szemeszterben való részvételük nem intézményesült teljes mértékben. A szakszervezetek csupán néhány országban adtak meglehetősen negatív értékelést e dokumentumok tartalmáról. Összességében ez a pozitív visszajelzés részben azzal magyarázható, hogy a szociális partnerek néhány tagállamban részt vettek a legfontosabb nemzeti szintű szakpolitikai válaszok kidolgozásában.

---

¹⁸⁶ Forrás: Eurofound (2020), *National social partners and policymaking during the health crisis* (Nemzeti szociális partnerek és szakpolitikai döntéshozatal az egészségügyi válság során), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg.

3.4. 8. iránymutatás: A mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség előmozdítása, a társadalmi befogadás elősegítése és a szegénység elleni küzdelem

Ez a szakasz a 8. számú foglalkoztatási iránymutatás végrehajtásáról nyújt áttekintést, amely az esélyegyenlőség érvényre juttatására, valamint a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemre ösztönzi a tagállamokat. A 3.4.2. szakasz összefoglalja a szociális védelmi rendszerek – többek között a minimumjövedelmi rendszerek, a családi ellátások, a lakhatási politikák, továbbá a nyugellátási, a tartós ápolási-gondozási, egészségügyi ellátási, valamint a fogyatékossgal élő személyek beilleszkedését segítő rendszerek – terén foganatosított tagállami intézkedéseket.

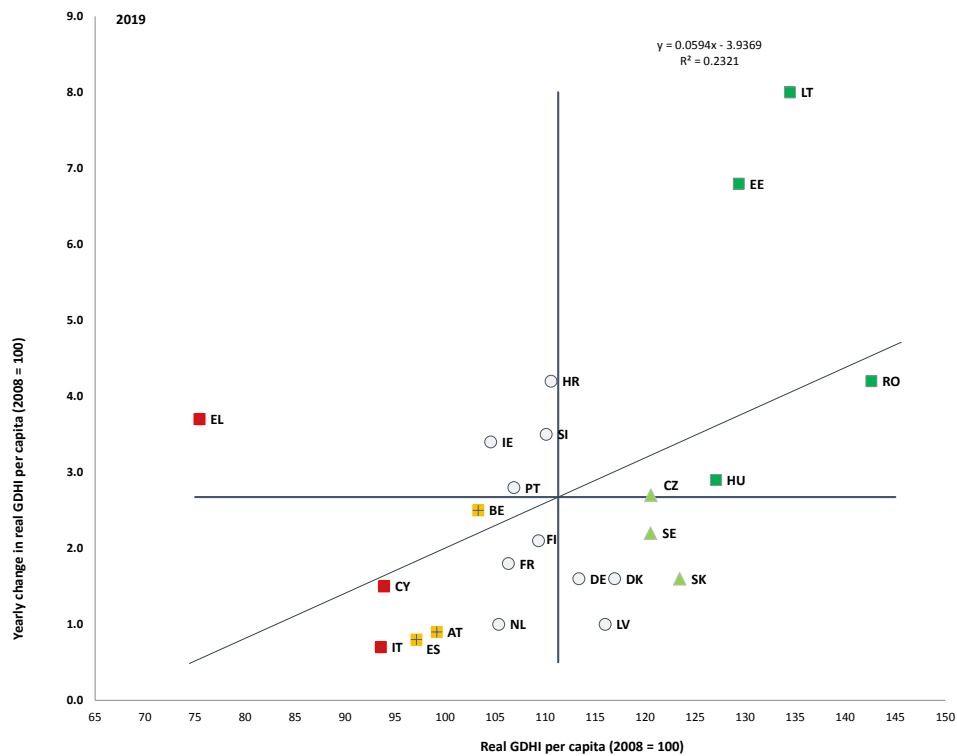
3.4.1. Fő mutatók

A gazdaság korábbi években tapasztalt pozitív dinamikája a Covid19-válság előtt tartós volt, a háztartások összesített jövedelme (GDHI) valamennyi EU-27 tagállamban nőtt. A

háztartások jövedelme 2019-ben mindenhol nőtt Európában, ennek oka a munkából származó magasabb jövedelem, és összhangban áll az egy főre jutó rendelkezésre álló jövedelem általános alakulásával. Ennek ellenére a reál GDHI növekedési rátája a tagállamok között igen tág tartományban mozgott. A legtöbb közép- és kelet-európai országban folytatódott a konvergenciafolyamat, és a GDHI átlagon felüli mértékben nőtt. Másfelől azokban az országokban, ahol a háztartások jövedelme a legnagyobb mértékben csökkent a 2008-as válság óta, a növekedés továbbra is korlátozott, ez alól kivételt képez Görögország. Az egy főre jutó GDHI öt tagállamban (Ciprus, Olaszország, Spanyolország, Ausztria és Görögország) még mindig a 2008–2009-es recesszió előtti szintek alatt maradt.

63. ábra: A háztartások reáljövedelme a Covid19-válság előtt ugyan emelkedett, de a növekedési ráta az egyes tagállamok között nagy eltéréseket mutatott

Egy főre eső GDHI reálértéke (index: 2008 = 100) és annak éves változása (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Forrás: Eurostat, nemzeti számlák [nasq_10_nf_tr és namq_10_gdp], saját számítások. Egy főre eső GDHI reálértéke index 2008=100. Időszak: 2019. évi szintek és éves változás 2018-hoz képest. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. BG és MT esetében 2021. január 11-én még nem állt rendelkezésre adat.

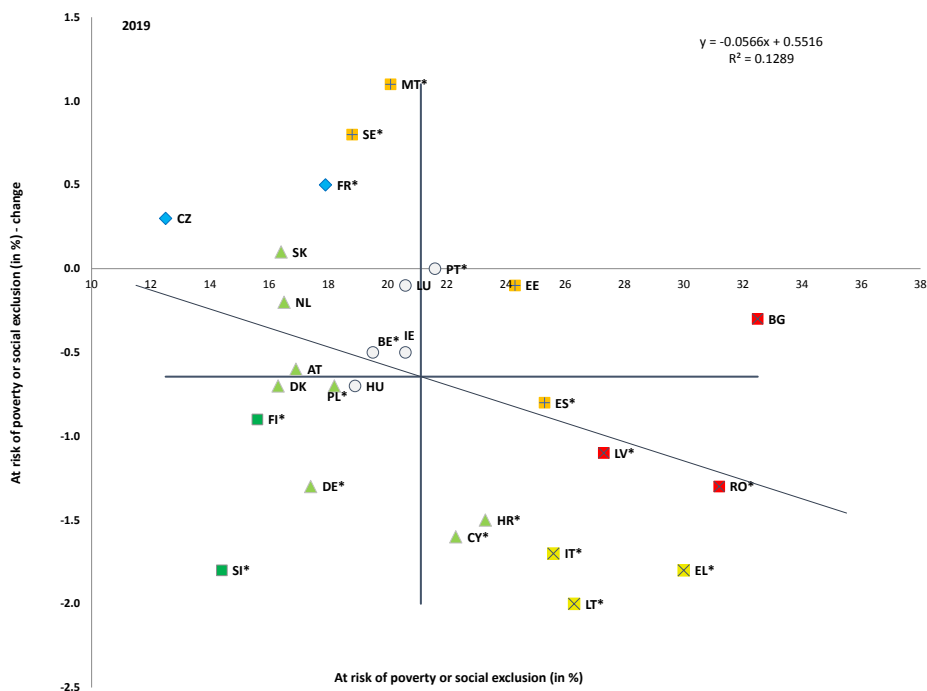
A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) aránya a Covid19-válság kitörése előtti hét egymást követő évben csökkent, de a magasabb arányokat mutató országokban már akkor is lassult a javulás. 2019-ben a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) aránya az EU-27-ben 2018-hoz képest további 0,7 százalékponttal, 20,9 %-ra (vagy 2018-hoz képest 3,39 millió fővel) csökkent. Bizonyos mértékű konvergencia zajlott EU-szerte (lásd a 64. ábrát), bár lassabb ütemben, mivel a fejlődés néhány, korábban a legmagasabb szinteket mutató országban az előző évhez képest lassult. Különösen Bulgáriában a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) aránya csak 0,5 százalékponttal volt alacsonyabb, mint 2018-ban, szemben a korábbi években mért, sokkal nagyobb mértékű csökkenésekkel (amelyek 16,8 százalékpontos összesített csökkenést eredményeztek a 2012-es csúcs óta). Ugyanakkor Romániában a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) aránya 2018 óta 1,3 százalékponttal (2012 óta 12 százalékponttal), Lettországon 1,1 százalékponttal (2012 óta 8,9 százalékponttal) csökkent. A legjelentősebb javulás Litvániában (–2 százalékpont), Görögországban (–1,8 százalékpont), Olaszországban (–1,7 százalékpont), Cipruson (–1,6 százalékpont) és Horvátországban (–1,5 százalékpont) figyelhető meg. A fejlődés ellenére ezek a tagállamok továbbra is mind meghaladják az uniós átlagot. Az uniós átlag alatti országok esetében Szlovéniában (–1,8 százalékpont) és Németországban (–1,3 százalékpont) jelentős javulás, míg Máltán (+1,1 százalékpont) és Franciaországban (+0,5 százalékpont) romlás mutatkozott¹⁸⁷. Számos tagállamban jelentős regionális eltérések mutatkoznak a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) arányában (lásd a 4. mellékletet).

---

¹⁸⁷ A szöveg készítésekor az éves változások statisztikai szignifikanciájával kapcsolatos figyelmeztető jelzések még nem állnak rendelkezésre.

64. ábra: A tagállamok többségében csökkent a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya.

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek százalékos aránya, 2019-es szint és változás az előző évhez képest (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Forrás: Eurostat, SILC. Időszak: 2019. évi szintek és éves változás 2018-hoz képest. Megjegyzés: a tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. BE esetében az idősor megtörik. A statisztikailag szignifikáns változásokat csillag (*) jelöli.

A Covid19-válság előtti években csökkent a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett (AROPE) gyermekek aránya. 2019-ben a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) összesített aránya a 27 tagú EU-ban 22,2 % volt a gyermekek esetében, míg ugyanez az arány a munkaképes korú népesség (18–64 év közöttiek) körében 21,3 %, az időskorúak (65 év feletti) esetében pedig 18,5 % volt¹⁸⁸. Összességében a legnagyobb arányt Romániában (35,8 %), Bulgáriában (33,9 %), Görögországban (30,5 %) és Spanyolországban (30,3 %) mérték. 2018 és 2019 között a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek száma 993 000 fővel, azaz 4 %-kal csökkent az EU-27-ben. Relatív értelemben a csökkenés Lettországon (15,0 %), Horvátországon (14,7 %) és Dániában (14,2 %) volt a legnagyobb. A spektrum ellentétes végén a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek aránya 14,5 %-kal nőtt Svédországban (így az arány 2,5 százalékponttal emelkedett), Spanyolországban pedig 1,9 %-kal (itt pedig 0,8 százalékponttal nőtt az arány). A legtehetősebb országokban (mint például Luxemburg, Svédország vagy Finnország) a szegénységi küszöb alatt élni nem mindig jár anyagi és szociális nélkülözéssel. Másfelől a szegényebb országokban sok gyermek még akkor is anyagi nélkülözésben él, ha a családjuk jövedelme a szegénységi küszöb fölött van. A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben felnövő gyermekeknek a jobb körülmények között élő társaiknál kisebb az esélyük a jó iskolai előmenetelre, az egészséges életre és arra, hogy későbbi életük során ki tudják bontakoztatni képességeiket. A gyermekszegénység fő kiváltó oka a szülők munkaerőpiaci helyzete, ami viszont szorosan összefügg iskolázottsági szintjükkel és a háztartás összetételével. Egyes tagállamokban az egyedülálló szülő által nevelt vagy több mint 3 gyermeket nevelő családokban élő, illetve migráns vagy roma háttérrel rendelkező gyermekek esetében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya akár háromszor is nagyobb, mint más gyermekek esetében. Ezek a hátrányok gyakran együtt jelentkeznek.

A nem az EU-ban születettek nagyobb mértékben vannak kitéve a szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázatának. 2019-ben a nem az EU-ban születettek (legalább 18 évesek) körében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) aránya közel kétszerese volt a helyben születettek AROPE-arányának (38 %, illetve 19,6 %), ami közel 18,4 százalékpontos különbséget jelent. Az elmúlt években ez a különbség változatlan maradt, 19,5 százalékpont körül fluktuál. Egyes tagállamokban a különbség különösen nagy: Svédországban, Belgiumban és Görögországban közel 30 százalékpont. Az EU-n kívül születettek gyakran élnek dolgozói szegénységben. 2019-ben arányuk 21,2 % volt, szemben a helyben születettek 7,9 %-ával. Uniós szinten a két csoport közötti különbség állandó, ugyanakkor egyes tagállamokban, különösen Spanyolországban, Luxemburgban és Svédországban továbbra is nagy.

---

¹⁸⁸ Megjegyzendő, hogy az AROPE egyik elemére, a „nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élő” kritériumra vonatkozóan csak a 60 év alattiakról áll rendelkezésre adat. Ennek következtében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya csupán korlátozottan hasonlítható össze a 60 év alatti és az annál idősebbek viszonylatában.

A szegénységi arány (AROP) nagyjából állandó volt a Covid19-válság kialakulása előtt. Az EU-27-ben 1,4 millió fővel csökkent a szegénység kockázatának kitettek száma, így e részarány 2019-ben kis mértékben, 16,5 %-ra csökkent (a 2018-ban mért 16,8 %-ról) – lásd a 65. ábra felső hányadát. A helyzet az átlagosnál sokkal rosszabb volt Romániában, Lettorszáiban, Bulgáriában, Észtországban, Spanyolországban, Litvániában és Olaszországban, mindenhol 20 % fölötti értékkel¹⁸⁹. A szegénységi arány csökkent Litvániában (–2,3 százalékpont), Szlovéniában (–1,3 százalékpont), Németországban (–1,2 százalékpont) és Horvátországban (–1 százalékpont). Összességében több évnyi növekedés és a közelmúltban bekövetkezett javulás után a szegénységi arány stabil, újra a 2010-es szinten van. Ez az általános stabilitás azonban olyan összetett változások eredménye, amelyek a tagállamok szintjén igen tág határokon belül mozognak. Egyes tagállamokban jelentős romlás mutatkozik (legalább 2 százalékpontos Észtországban, Luxemburgban, Hollandiában, Svédországban és Romániában), de némi fejlődés is látható (több mint 2 százalékpontos Horvátországban, Görögországban és Lengyelországban). Az Eurostat gyorsbecslésein alapuló legújabb becslések azt mutatják, hogy 2019-ben az országok többségében nem lesz túl nagy a változás¹⁹⁰. A szegénységi (AROP) arány növekedése várható különösen Szlovéniában és Svédországban, csökkenése pedig Cipruson, Németországban, Görögországban, Spanyolországban és Romániában. A szöveg készítésekor még nem állnak rendelkezésre a 2020-as jövedelemre vonatkozó (és így a válsághelyzet hatásait tükröző) Eurostat gyorsbecslések.

A Covid19-válság valószínűsíthetően súlyosbíthatja a szegénységgel kapcsolatos meglévő nehézségeket. A Közös Kutatóközpont legutóbbi tanulmánya¹⁹¹ a világválságnak a háztartások jövedelmére gyakorolt hatását, valamint a válságra adott válaszként elfogadott fiskális politikai intézkedések enyhítő hatását vizsgálta. A szociális védelmi és társadalmi befogadási rendszerek, valamint a meghozott kiegészítő intézkedések automatikus stabilizátor hatását tükrözve a szegénységi arány az EU-ban átlagosan csak 0,1 százalékponttal nőne. A rögzített szegénységi arány¹⁹² 1,7 százalékponttal nőne, ami megfelel a szegénységi küszöb Covid19-válság miatti jelentős csökkenésének. A szignifikánsan, több mint 2 százalékponttal emelkedő szegénységi arányt mutató országok közé tartozna Magyarország, Szlovákia, Spanyolország, Svédország, Litvánia és Csehország. A szegénységi arány emelkedése a 2008-ban és 2009-ben, a pénzügyi válság miatt tapasztalhatóhoz hasonló tartományon belül oszlana el.

¹⁸⁹ 2018-as adatok alapján, mivel a szöveg készítésekor a 2019-es adatok még nem álltak rendelkezésre.

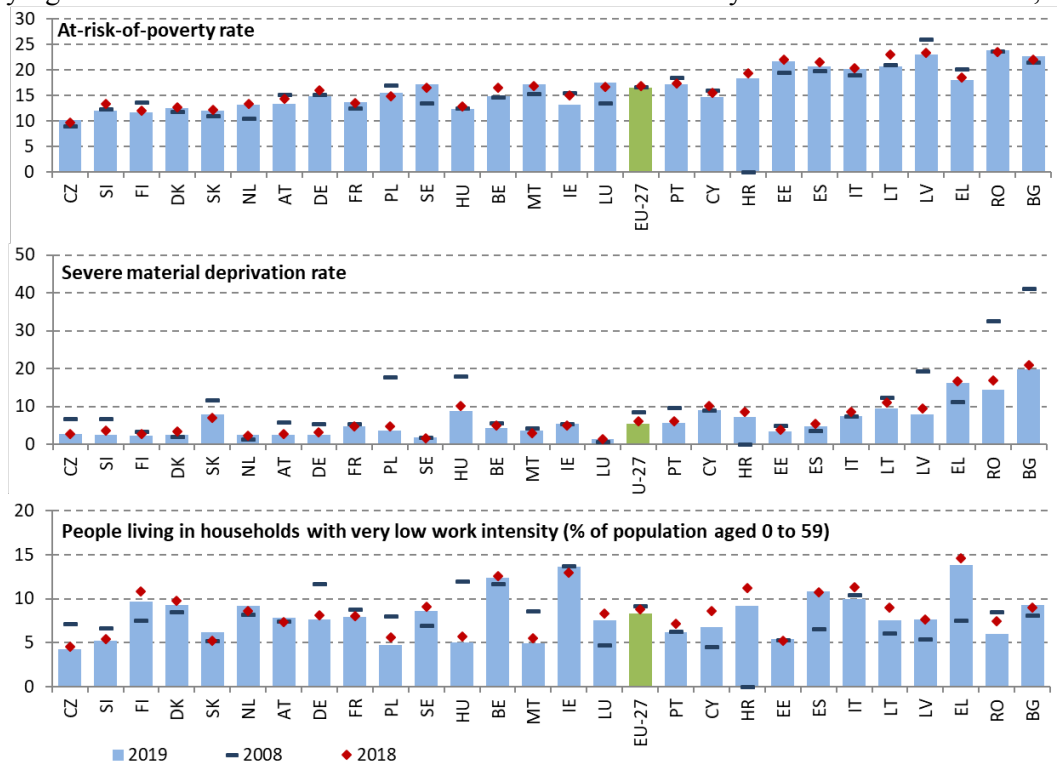
¹⁹⁰ Az Eurostat gyorsbecslései a 2019-es jövedelmekről. Elérhető itt: <https://europa.eu/!px93hB>

¹⁹¹ [Almeida et al. \(2020\). Households' income and the cushioning effect of fiscal policy measures during the Great Lockdown \(A háztartási jövedelmek alakulása és a költségvetési politikai intézkedések enyhítő hatása a nagy lezárás idején\), JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms No 06/2020.](#) A hozzá tartozó szakpolitikai jelentéssel együtt elérhető itt: <https://europa.eu/!JU66Gc>

¹⁹² Ebben az esetben a szegénységi küszöböt a 2020-as becsült szegénységi küszöb alkalmazása helyett a 2019-es EUROMOD alapforgatókönyv-szimulációk értékéhez rögzítették. Lásd a 9. ábrát a jelentés 17. oldalán.

65. ábra: A helyzet tovább javul, különösen a súlyos anyagi nélkülözés és a gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásokban élők tekintetében.

A szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányára vonatkozó almutatók, EU-27

Forrás: Eurostat, SILC. Megjegyzés: A mutatók közötti sorrend meghatározása a 2019-es AROPE-adatok alapján történt. Az adatok hozzáférhetősége miatt a 2008-as uniós összesített adatok kiterjednek az Egyesült Királyságra, Horvátországra viszont nem. Az idősorban törés van BE esetében 2019-et, BG, DK, EE, LU és NL esetében pedig a korábbi éveket illetően.

Az anyagi nélkülözés terén a világjárvány előtt szinte az összes országban javulás ment végbe. 2019-ben az előző évhez képest csaknem 3 millió ember szabadult ki a súlyos anyagi nélkülözésből az EU-27-ben, és az ebben a helyzetben lévő népesség aránya 5,4 % volt, ami a 2018-as adatnál fél százalékponttal kevesebb – lásd a 65. ábra középső paneljét. Az anyagi nélkülözés mérséklődése a szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) arányának javulását is eredményezte, különösen a Romániában, Lengyelországban, Németországban és Spanyolországban tapasztalt csökkenésnek köszönhetően. Ennek eredményeként több mint 20 millióval kevesebben éltek súlyos anyagi nélkülözésben, mint 2012-ben, amikor a mutató a csúcson volt. A pozitív trend azonban – noha kimutatható – gyengülni látszik egyes, a legmagasabb rátákat mutató országokban (Bulgária, Lettország, Litvánia és Görögország). Az anyagi és szociális nélkülözés¹⁹³ (tehát az a megerősített mutató, amelynél több és szociálisan összefüggő tényezőt vesznek figyelembe) azonban gyorsan csökkent ezekben az országokban, Bulgária kivételével, ahol a javulás szerény mértékű volt.

A Covid19-válság előtt kedvező munkaerőpiaci dinamikák támogatták az aktív kereső nélküli háztartásokban élők arányának további csökkenését. Az aktív kereső nélküli háztartásokban élők aránya összességében a 27 tagú EU-ban 2019-ben 8,3 % volt, ami kis mértékű csökkenés az előző évhez képest – lásd a 65. ábra alsó paneljét. Bár az általános trend szinte minden tagállamban pozitív vagy stabil volt (néhány kivételtől eltekintve, mint például Szlovákia, Hollandia és Ausztria), ez a trend a Covid19-válság miatt várhatóan megfordul, nő a munkanélküliség, és csökken a ledolgozott munkaórák száma (lásd a 3.1. szakaszt).

A dolgozói szegénység magas szinten stabilizálódott 2019-ben, néhány figyelemreméltó csökkenés ellenére. Az EU-27-ben a 2016-os 9,8 %-os csúcs után a dolgozói szegénység továbbra is magas, 9 %-os (valamennyivel elmarad a 2018-as 9,3 %-tól; lásd még a 3.1.1. fejezetet). A dolgozói szegénység továbbra is kiemelkedően magas Romániában (15,4 %), Spanyolországban (12,8 %), Olaszországban (11,8 %) és Luxemburgban (12 %). Az elmúlt év során javulás volt megfigyelhető néhány tagállamban (–1,5 százalékpont Szlovéniában, –1,1 százalékpont Bulgáriában és Németországban, –0,8 százalékpont Görögországban). A részmunkaidős szerződéssel rendelkezők jobban ki vannak téve a dolgozói szegénységnek (az EU-27-ben összesen 15,1 %), de egyes országokban a teljes munkaidőben dolgozók is nagy kockázatnak vannak kitéve. Ez a helyzet különösen Romániában (12,3 %), Spanyolországban (10,7 %) és Luxemburgban (10 %).

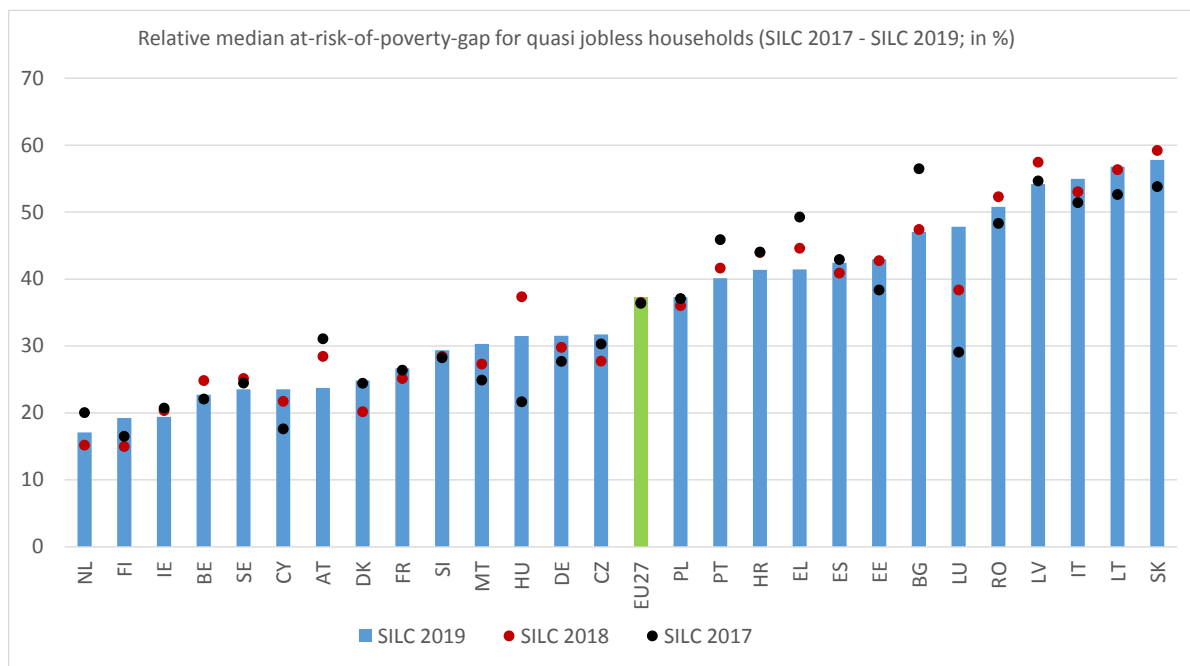
---

¹⁹³ Egy adott személy akkor minősül anyagi és szociális nélkülözésben élőnek, ha a nélkülözés 13 tényezője közül legalább 5 esetében kényszerű hiányt tapasztal (a súlyos anyagi nélkülözésnél pedig 9 esetében). Ide tartoznak a társas tevékenységekhez kapcsolódó tényezők (szabadidős tevékenység, internet, baráti/családi összefüggések, zsebpénz). 2014 óta 7 új tényezőre vonatkozó információk gyűjtése is zajlik, 1 háztartási, 6 pedig egyéni szinten, azaz a háztartásban élő legalább 16 éves személyek mindegyikére vonatkozóan.

A szegénység mélysége 2019-ben nem változott, a jövedelemszintek általános javulása ellenére sem. A szegénységi rés a szegénység kockázatának kitettek mediánjövedelme és a szegénységi küszöb közötti távolságot jelenti. Ez a rés az EU-27-ben 2019-ben 24,5 % volt, azaz 2018-hoz képest gyakorlatilag nem változott. A legnagyobb szegénységi réssel rendelkező országok (a 25 % fölötti szegénységi réssel rendelkező Románia, Olaszország, Spanyolország, Magyarország, Lettország, Bulgária, Görögország, Horvátország és Litvánia¹⁹⁴) közül a mutató csak Romániában, Litvániában és Görögországban javult 2019 folyamán. Magyarországon a szegénységi rés 4,8 százalékponttal nőtt. Ez a mutató olyan országokban is nőtt, amelyekben a szint az átlag alatt volt (Ausztria +2,2 százalékpont, Svédország +1,8 százalékpont és Németország +1,2 százalékpont). Számos esetben a szegénység mélysége annak ellenére sem csökkent jelentős mértékben, hogy a járvány előtt a társadalmi-gazdasági helyzetben általános javulás mutatkozott.

66. ábra: Relatív medián szegénységi rés a gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartások esetében

A gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartások relatív medián szegénységi rése, 2017–2019

Forrás: Saját számítás az Eurostat-, SILC-mikroadatok alapján. BE esetében az idősor megtörik 2019-et illetően.

¹⁹⁴ A 2018-as adatok alapján Olaszország és Szlovákia is ebbe a csoportba tartozik.

A gyakorlatilag aktív kereső nélküli háztartásban élők szegénysége más csoportokhoz képest mélyebb. Az EU-27-ben a (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásokban élő munkaképes korú népesség (18–64 év közöttiek) esetében a szegénységi rés¹⁹⁵ 2019-ben 37,3 %-ra nőtt (2018-ban 36,5 % volt). Némi javulás ellenére Szlovákiában, Litvániában, Olaszországban, Lettországon és Romániában még mindig a legnagyobb a szegénységi rés (66. ábra). A mutató Hollandia, Finnország és Írország esetében 20 %-nál is alacsonyabb. A legnagyobb növekedés Luxemburgban figyelhető meg (+9,4 százalékpont). A magas ráta az ellátások alacsony megfelelőségére és korlátozott lefedettségére utal, hiszen nem teljesítenek jól a rés áthidalása terén.

A fogyatékossgal élő személyek jelentősen nagyobb mértékben vannak kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának, mint a fogyatékossgal nem rendelkezők.

2019-ben a 27 tagú EU-ban a fogyatékossgal élő személyek 28,4 %-át fenyegette szegénység vagy társadalmi kirekesztettség a fogyatékossgal nem rendelkezők 18,4 %-os arányához képest, ami 10 százalékpontos különbség. A fogyatékossgal súlyossága rendkívül fontos magyarázó tényező, mivel a 16 éves vagy annál idősebb, súlyos fogyatékossgal élő személyek 34,7 %-a volt kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának, szemben az enyhe fogyatékossgal élők 26 %-os arányával¹⁹⁶.

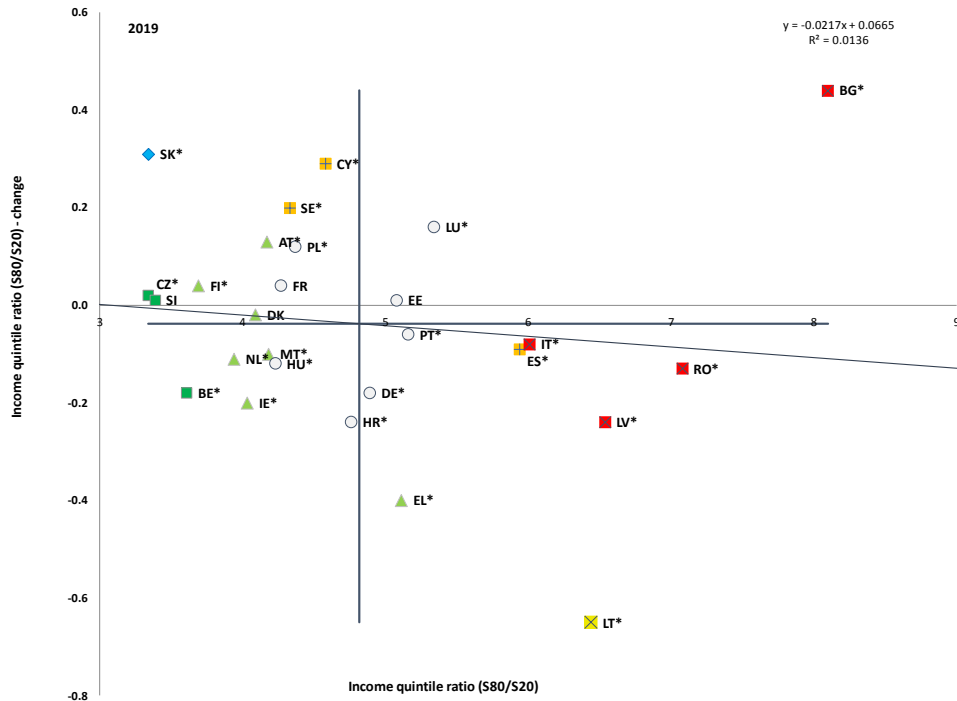
---

¹⁹⁵ A mutató a szegénységi küszöb alatti és nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élő személyek teljes nettó ekvivalens jövedelme szerinti mediánérték és a szegénységi küszöb közötti távolságként, a szegénységi küszöb százalékában fejezhető ki. Ez a küszöbérték az adott országban élő összes ember rendelkezésre álló nemzeti medián ekvivalens jövedelem 60 %-ának felel meg (nem az Unió egészére vonatkozik).

¹⁹⁶ EU-SILC (2019), people at risk of poverty or social exclusion by level of activity limitation, sex and age (EU-SILC (2019), a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya a tevékenység akadályozottságának szintje, nem és életkor szerint) [hlth_dpe010].

67. ábra: A jövedelmi egyenlőtlenség összességében kis mértékben csökkent, bár egyes tagállamokban mérsékelt növekedést mutatott.

A jövedelmi ötödök aránya és annak éves változása (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán).

Forrás: Eurostat, SILC. Időszak: 2019. évi szintek és éves változás 2018-hoz képest. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. BE esetében az idősor megtörik. A statisztikailag szignifikáns változásokat csillag (*) jelöli.

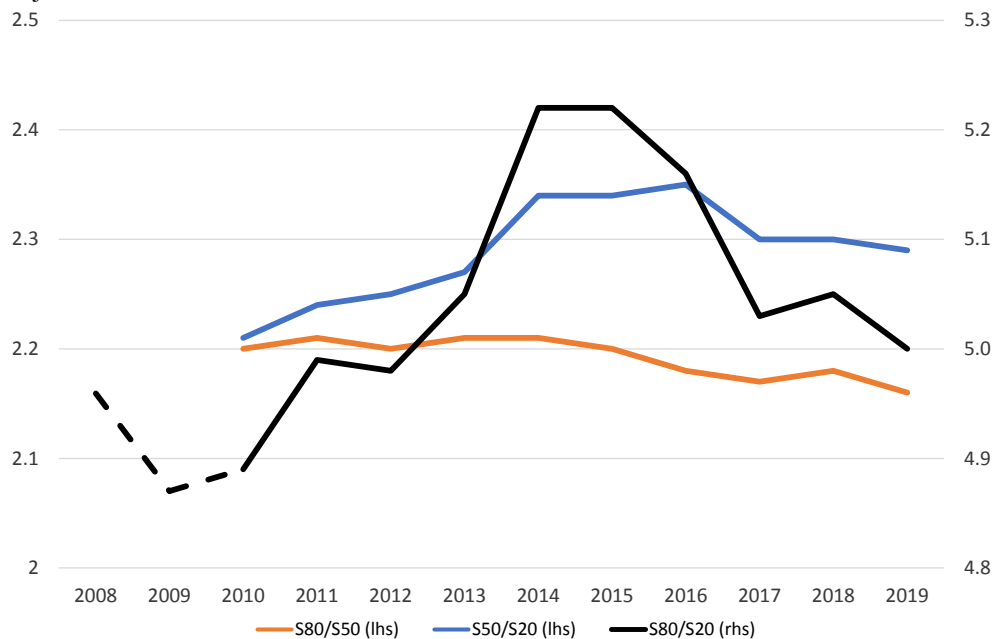
Bár az általános jövedelmi egyenlőtlenség átlagban némiképp csökkent, annak dinamikája arra utal, hogy a tagállamokban a Covid19-válság előtt gyengült a konvergencia. 2019-ben az EU-27-ben a jövedelemeloszlás felső 20 %-ának jövedelemhányada csaknem ötszöröse volt a jövedelemeloszlás alsó 20 %-a jövedelemhányadának, ami kissé elmaradt az előző évben mért aránytól (5,05). A jövedelmi egyenlőtlenség e mutatója továbbra is magas, jóval 7 fölött van, különösen Bulgáriában és Romániában (a szociális eredménytábla módszertana szerint mindkét országban „kritikus helyzet” mutatkozik – lásd a 67. ábrát). A javulás korlátozott mértékű volt, különös tekintettel azokra az országokra, amelyekben a legnagyobb a jövedelmi egyenlőtlenség. Mindazonáltal az egyenlőtlenségek jelentősen csökkentek Litvániában („gyenge, de javuló”) és Görögországban („az átlagosnál jobb” a közelmúltban bekövetkezett javulás miatt). Németországban is csökkenés figyelhető meg. Összességében korlátozott az országok közötti konvergencia, kivéve Bulgáriát, amely kiugró értéket mutat: a jövedelmi ötödök arányában jelentős a növekedés (+0,44). A Közös Kutatóközpont előzetes becslései¹⁹⁷ szerint szakpolitikai intézkedésekkel nagyjából ellensúlyozni lehetne a Covid19-világjárvány egyenlőtlenség-növelő hatását 2020-ban. Míg a Covid19-válság önmagában is jelentős mértékben növelhetné az egyenlőtlenséget (a Gini-index +3,3 %), szakpolitikai intézkedésekkel ez az egyenlőtlenség 1 %-kal csökkenthető. Összehasonlításképpen: a 2008–2009-es válság a jövedelmi egyenlőtlenségben csak kis csökkenést eredményezett.

Az elmúlt évtizedben a jövedelmi egyenlőtlenség általános növekedését az eloszlás alsó hányadában megfigyelhető egyenlőtlenségek növekedése okozta. Az egyenlőtlenség a teljes jövedelemeloszlásban lebontható a felső és az alsó hányad egyenlőtlenségére. A jövedelmi ötödök aránya (S50/S20) a jövedelmi eloszlás mediánjának és alsó 20 %-ának jövedelmi hányada közötti viszonyt méri. Ez a mérőszám 2019-ben 2,29 volt, 2018-hoz képest nem igazán változott (2,3). A fellendülésnek köszönhetően a 2016-os csúcserték (2,36) óta további csökkenésre került sor, de még ez sem tudta ellensúlyozni a 2010 óta tapasztalt általános emelkedést (2,21-ről) – lásd a 68. ábrát, amely ismerteti a jövedelmi egyenlőtlenségek általános növekedését az elmúlt évtized során. Ugyanígy az S80/S50 arány a jövedelemeloszlás felső hányadában méri az egyenlőtlenséget. Ez a mutató nagyjából állandó maradt, sőt az évtized folyamán kis mértékben csökkent is (2,2-ről 2,17-re).

¹⁹⁷ Lásd [Almeida et al. \(2020\)](#), fentebb hivatkozva.

68. ábra Az elmúlt évtizedben a jövedelemeloszlás legalsó hányadában nőtt az egyenlőtlenség

A jövedelemeloszlás elmúlt évtizedben kialakult tendenciáinak lebontása.

Forrás: saját számítás az Eurostat-, SILC-adatok alapján.

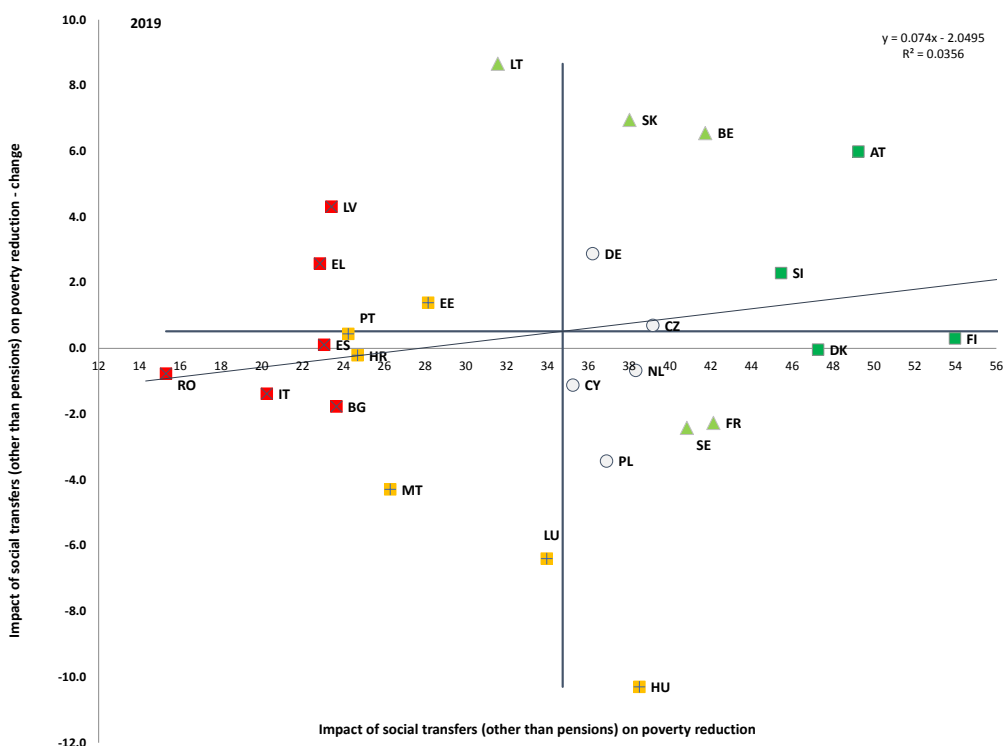
A népesség alsó 40 %-ának jövedelme az átlagnál továbbra is kissé gyorsabban nőtt. A

jövedelemeloszlás alsó 40 %-ában található háztartások jövedelem-résaránya 2019-ig lassan nőtt, a jövedelmi egyenlőtlenséget jelző egyéb mutatók mérsékelt javulása mellett. Az EU átlaga 2019-ben elérte a 21,4 %-ot, míg 2018-ban 21,19 % volt (2014-ben és 2015-ben érte el a 20,9 %-os minimumot). A jövedelemeloszlás alsó 40 %-ában található háztartások a jövedelmi hányadban a legtöbbet Németországban, Görögországban, Litvániában és Magyarországon keresték, míg jövedelmi hányaduk Bulgáriában, Luxemburgban, Lengyelországban és Svédországban csökkent.

2017-re (a legutóbbi olyan évre, amelyre vonatkozóan adatok állnak rendelkezésre) a szociális védelmi kiadások az EU-ban szinte minden tagállamban emelkedtek. A többletforrásokat többnyire az időskori nyugdíjakra és az egészségügyi ellátásra fordították¹⁹⁸. A szociális kiadásokban 2012 és 2017 között bekövetkezett növekedés elsősorban az egészségügyi ráfordítások, valamint – Görögország kivételével – az időskori ráfordítások további emelkedésének tulajdonítható (amit részben demográfiai tényezők indokolnak). Ezzel ellentétben a munkanélküliségre fordított kiadások 2010 után stabilizálódtak, 2014 óta pedig csökkentek, amint javult a gazdasági környezet. A családokra, lakhatásra és a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelemre fordított kiadások 2013 óta kis mértékben nőttek. A betegséggel és fogyatékkal összefüggő ráfordítások jelentős mértékben hozzájárultak a kiadások növekedéséhez a legtöbb tagállamban, kivéve Görögországot és Lengyelországot, ahol csökkentek.

69. ábra: A szociális ellátások szegénységcsökkentő hatása egyes tagállamokban csökkenőben van.

A (nyugdíjaktól eltérő) szociális transzferek hatása a szegénység visszaszorítására és annak éves változása (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán).

Forrás: Eurostat, SILC. Időszak: 2019. évi szintek és éves változás 2018-hoz képest. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. BE esetében az idősor megtörik 2019-et illetően.

¹⁹⁸ Lásd a 33. oldalt itt: Európai Bizottság (2020). Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában. Éves jelentés 2020. Luxemburg: Az Európai Unió Kiadóhivatala. Elérhető itt: <https://europa.eu/!MM76mf>

Bár a (nyugdíjaktól eltérő) szociális transferek hatása a szegénységre állandó, a tagállamok között jelentős különbségek mutatkoznak a szintek és a dinamika tekintetében. Összességében ez a mutató 2019-ben stabil maradt az EU-27-ben, az előző évvel összevetve (32,38 %, szemben a 2018-as 32,8 %-kal). A teljesítmény és a dinamika azonban jelentős eltéréseket mutat – lásd a 69. ábrát. A legjobban teljesítő országok Finnország, Ausztria, Dánia és Szlovénia (45 % fölött), míg továbbra is a legrosszabb teljesítményű országok közé tartozik Románia, Görögország, Spanyolország, Bulgária és Portugália, 24 % közeli vagy az alatti adatokkal. Litvánia és Lettország az EU átlag alatt, illetve ahhoz közel mozog, de jelentős fejlődést mutat (+8,7 illetve +4,3 százalékpont), míg Luxemburg, Málta és főként Magyarország esetében jelentős a visszaesés (6,4, 4,3, illetve 10,3 százalékpont). Az ábra nem mutat ki egyértelmű összefüggést a szintek és a változások között.

A Covid19-válság határozottan emlékeztet a szociális védelem fontosságára. A társadalombiztosítási mechanizmusok segíthetnek a járványgörbe „ellaposításában”, mivel lehetővé teszik a munkavállalók számára, hogy szükség esetén otthon maradjanak. Mérsékelhetik továbbá a csökkent gazdasági tevékenység okozta gazdasági és társadalmi hatásokat, miközben támogatják a munkavállalókat a zöld és digitális átállásban. Ezek a mechanizmusok az atipikus munkavállalók és az önálló vállalkozók számára azonban nem mindig elérhetők. Az is előfordulhat, hogy járvány idején nem elégségesek.

A munkahelyek védelme érdekében hozott kormányzati intézkedések (pl. csökkentett munkaidős foglalkoztatás) ellenére 2020 nyaráig érezhetően nőtt a munkanélküli ellátást igénybe vevő személyek száma (lásd még a 3.3. fejezetet). Azon országok körében, amelyekre vonatkozóan vannak friss adatok, a munkanélküli ellátást igénybe vevő személyek számának 2020. februárhoz képest mért relatív emelkedése különösen erős (több mint 50 %-os) volt Ausztriában, Észtországban, Spanyolországban, Magyarországon, Máltán és Szlovákiában¹⁹⁹. Ezzel ellentétben a szociális ellátásban és fogyatékosági ellátásban részesülő kedvezményezettek számának változó tendenciáit illetően egyelőre nem nagyon lehet még előrejelzésekkel élni, a rendelkezésre álló adatok alapján általában nincs azonnali, egyértelmű jele annak, hogy nőtt volna a kedvezményezettek száma.

---

¹⁹⁹ Lásd: *2020 SPC Annual Review of the Social Protection Performance Monitor (SPPM) and developments in social protection policies* (A szociális védelemmel foglalkozó bizottság 2020. évi éves jelentése a szociális védelmi teljesítményfigyelőről, valamint a szociális védelmi politikák terén történt fejleményekről). Elérhető itt: <https://europa.eu/!FN69gB>

A szociális védelemhez való hozzáféréssel kapcsolatos nyomonkövetési keretrendszer azt mutatja, hogy az önálló vállalkozóknak és az atipikus munkavállalóknak nyújtott védelem terén továbbra is jelentős különbségek mutatkoznak. Az önálló vállalkozók bizonyos csoportjai négy tagállamban nem jutnak betegségi ellátáshoz, tizenegy tagállamban munkanélküliségi biztosításhoz, kilenc országban pedig a munkahelyi balesetekre és foglalkozási megbetegedésekre vonatkozó biztosításhoz. A nyomonkövetési jelentés azt mutatja, hogy a szociális védelemhez való hozzáférés az atipikus munkavállalók egyes típusai esetében is korlátozottabb lehet. Ezek a különbségek az alkalmi, behívásos munkavégzésre, rövid távú, határozott idejű szerződésekre, időnyomunkára, tanulószerveződéses gyakorlati képzésekre vagy gyakornoki munkára vonatkozhatnak. Az atipikus munkavállalási formák országspecifikus példái közé sorolhatók a miniállások Németországban, a polgári jogi szerződések Lengyelországban, a megbízási szerződések Csehországban, a rendszertelen jövedelműek munkaszerződésai Szlovákiában, a háztartási alkalmazottak Spanyolországban, egyszerűsített szerződések Magyarországon. Ezek a szerződések a munkaerőpiac jelentős részét kitehetik.

Bár formálisan van jogviszonyuk, egyes atipikus munkavállalók és önálló vállalkozók esetében előfordulhat, hogy ténylegesen korlátozott a szociális védelemhez való hozzáférésük.

A korlátozott hozzáférés azt jelenti, hogy a munkavállalók nem képesek megfelelő jogosultságot felhalmozni, amelyre szükség esetén támaszkodhatnának. Az akadályok közé tartoznak a jogosultság megszerzése érdekében beszámítható minimális időszakok, várakozási időszakok és a szociális védelmi jogosultságok hordozhatósága. A szociális védelmi jogosultságokat nem mindig lehet megtartani, felhalmozni és/vagy hordozni akkor, ha az adott személy a különböző munkaerőpiaci státuszok között mozog. A munka világának változásával e rugalmasság egyre fontosabbá válik, és a hordozhatóság hiánya akadályozhatja a munkaerőpiac dinamizmusát és a munkaerőpiaci kereslet és kínálat összehangolását. Számos tagállamban a szabályozás hiánya, a magas költség és a különböző rendszerekre vonatkozó eltérő szabályok akadályt jelenthetnek az ágazatok vagy foglalkoztatási formák közötti átmenetek esetén. Végül a szociális védelmi jogokra vonatkozó átlátható információk hiánya sok országban nem teszi lehetővé az érintettek számára, hogy megalapozott döntéseket hozzanak.

Az ideiglenes intézkedések nem helyettesítik a szociális védelem kiterjesztésének szükségességét azokra, akik állandó alapon nem részesülnek benne. A Covid19-válság elején hozott intézkedések nagy része ideiglenes jellegűnek minősült. A helyreállítási szakaszban tartós erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy fenntartható módon maradjon fenn és erősödjön meg a mindenki számára elérhető szociális védelem, az önálló vállalkozókat is beleértve. A válságelhárításra építve az önálló vállalkozók és az atipikus munkavállalók védelmét strukturális alapon kell továbbfejleszteni, a szociális védelemhez való hozzáférésről szóló ajánlással összhangban.

A minimumjövedelem-programok megfelelősége a szegénységi küszöbökkel és az alacsony keresetűek jövedelmével összehasonlítva szinte mindegyik tagállamban romlott. A minimumjövedelem-ellátások megfelelősége nyomon követhető²⁰⁰, egyrészt a kedvezményezettek jövedelmének a nemzeti szegénységi küszöbvel, másrészt az alacsony keresetűek jövedelmével összehasonlítva²⁰¹. Ezek a referenciák jelzik a programok jövedelmi szegénységcsökkentő hatását, valamint aktivizálási dimenzióját, illetve az esetleges gátló hatását. A legutóbbi rendelkezésre álló jövedelmi évre (2018) a minimumjövedelem-programok megfelelősége általánosságban romlott az EU-27-ben, ami azt jelenti, hogy a minimumjövedelem-kedvezményezettek jövedelme elmaradt az általános jövedelmi fejleményektől a Covid19-válságot megelőző gazdaság bővülés során. Míg a megfelelőség romlása általános, a visszaesés egy alacsony keresetű személy jövedelmével összevetve néhány országban jelentősebb (Észtország –18,2 százalékpont, Csehország – 7 százalékpont, Luxemburg –5,8 százalékpont). A minimáljövedelem megfelelősége csak két országban (Írországból és Hollandiában) van közel a szegénységi küszöbhez, míg a szegénységi küszöb egyharmada alatt van Romániában, Bulgáriában, Magyarországon, Olaszországban²⁰², Csehországban és Szlovákiában.

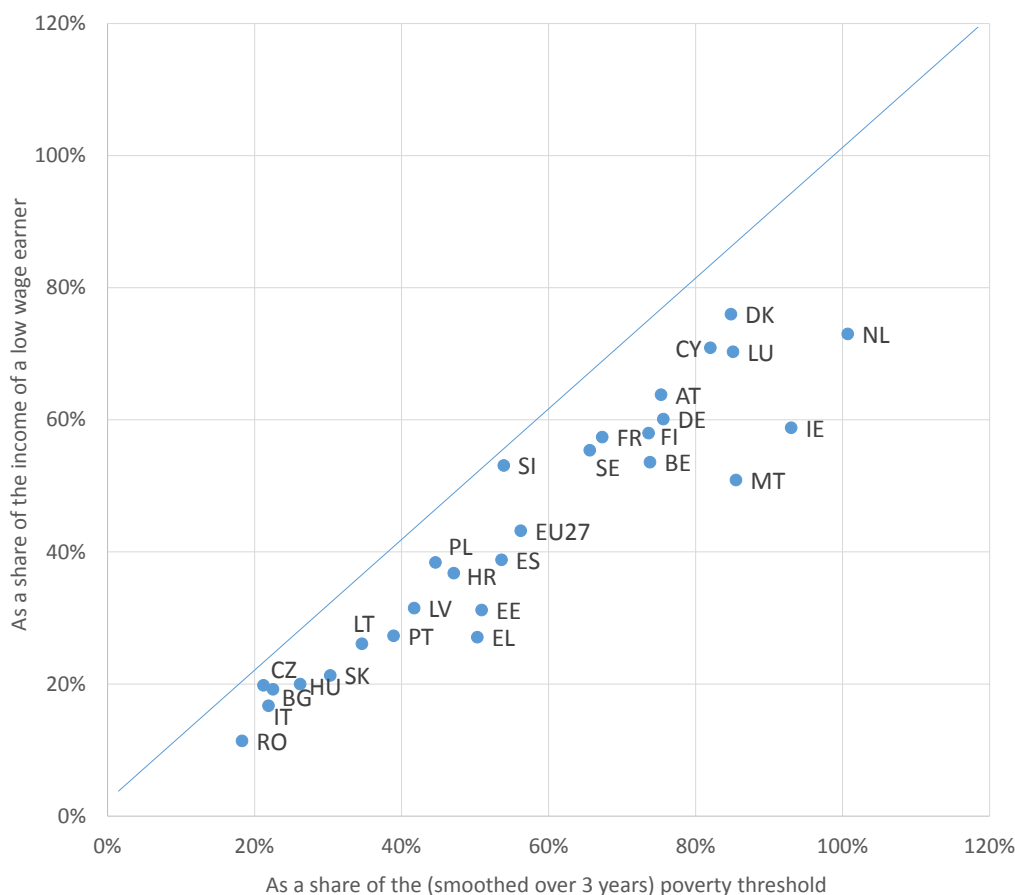
²⁰⁰ A minimumjövedelem összehasonlító teljesítményértékelési keretében megállapított módszer szerint, lásd a 2019-es és a 2020-as együttes foglalkoztatási jelentést.

²⁰¹ Az összehasonlító teljesítményértékelési keret úgy határozza meg az „alacsony bérezésű személy” fogalmát, hogy az olyan személy, aki az országos bruttó átlagbér 50 %-át keresi.

²⁰² A vizsgált program az inklúziós jövedelemre vonatkozó program, amely a jelenlegi, 2019-ben elfogadott állampolgársági jövedelem (Reddito di cittadinanza) program elfogadása előtt volt érvényben.

70. ábra: A minimumjövedelemhez tartozó támogatás megfelelése igen eltérő a tagállamok között.

A minimumjövedelemben részesülők nettó jövedelme a szegénységi küszöb %-ában (három évre kiegyenlítve), valamint az alacsony bérezésűek jövedelmének százalékában (jövedelmi év: 2018)

Forrás: Eurostat, OECD.

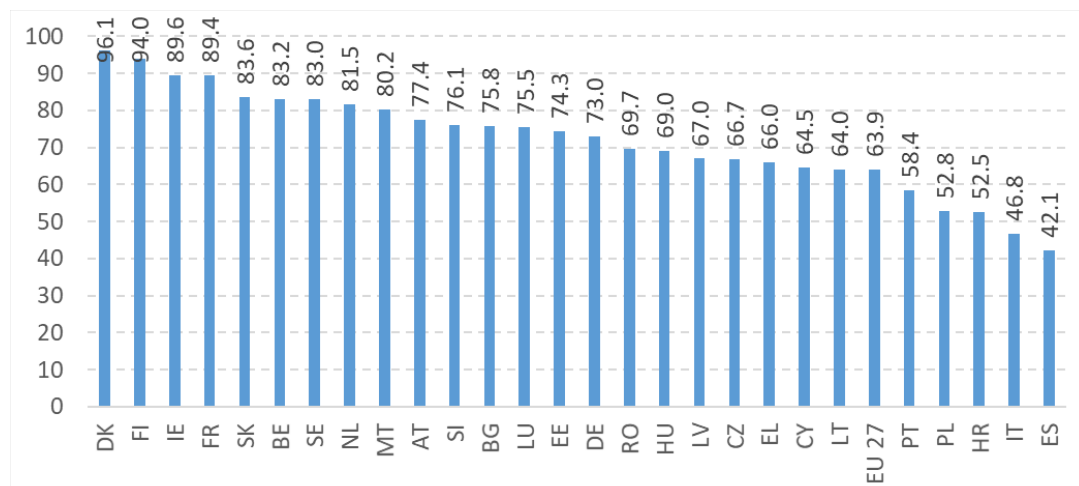
Megjegyzések: Az ábrák egyedülálló gyermektelen személyekre vonatkoznak. Egy minimumjövedelemben részesülő nettó jövedelme a minimumjövedelemtől eltérő típusú ellátásokat is magában foglalhat (például lakhatási juttatásokat). Az alacsony bérezésű személy az átlagbér 50 %-át keresi, és teljes munkaidőben dolgozik. BE esetében az idősor megtörik.

A járvány kitörése előtt a szociális ellátási lefedettség a szegényebbek esetében nagyjából

állandó volt. Az ellátásban részesülők aránya a valamilyen ellátásban (az időskori ellátás kivételével) részesülő munkaképes korú (18–59 év közötti) személyek részarányát méri a szegénységnek kitett népességben belül. A tartománya 42,1 % (Spanyolország) és 96,1 % (Dánia) között mozog, miközben az EU-27 átlaga 63,9 %, az előző évhez képest kis mértékű (–2 százalékpontos) csökkenést mutat.

71. ábra: Számos tagállamban a szegénység kockázatának kitettek jelentős része semmilyen ellátásban nem részesül

Az ellátásban részesülők aránya a valamilyen ellátásban (a szociális ellátásban részesülő 18–59 év közöttiek, az időskori ellátás kivételével) részesülő személyek részaránya a szegénységnek kitett népességben belül, 2018

Forrás: saját számítás az ESTAT-ból származó SILC adatok alapján.

A saját otthon fűtésének hiánya csökken, és országonként nagyon eltérő. Az energiaszegénység e dimenziója átlagosan csökkent a 2012-es, 11,2 %-os csúcstértékről 6,9 %-ra (2019). A népesség saját fűtési igényeit kielégíteni nem képes aránya élesen zuhan (legalább 5 százalékponttal) Máltán, Bulgáriában, Lettországon, Litvániában, Magyarországon, Cipruson, Görögországban, Lengyelországban, Portugáliában, Olaszországban és Romániában, míg Szlovákiában 2,3 százalékponttal, Luxemburgban pedig 1,8 százalékponttal nőtt. Az EU-27-ben ez a szegénység kockázatának kitettek 18,8 %-át érintette (szemben az 5 %-os aránnyal azon személyek esetében, akik az ekvivalens mediánjövedelem legalább 60 %-ával rendelkező háztartásokban élnek). A 65. életévüket betöltött egyedülállók (10,2 %) vagy az egyedülálló szülők (10,5 %) az átlagos népességnél nagyobb mértékben veszélyeztetettek. A Bizottság közelmúltban elfogadott, az energiaszegénységről szóló ajánlása²⁰³ a tagállamok nemzeti energia- és éghajlat-politikai terveivel, valamint e tervek Bizottság általi értékelésével együtt nyújt iránymutatást, és biztosítja az uniós energiaszegénység jobb megismerését.

²⁰³ C(2020) 9600 final.

A nyugdíjak megfelelősége 2019-ben kis mértékben romlott. A 65. életévüket betöltötték körében a 27 tagú EU-ban 2018 óta (18,4 %) kis mértékben nőtt a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők (AROPE) aránya (2019-ben 18,5 %), bár 2008-hoz (23,3 %) képest még ez is komoly csökkenésnek számít. A nemek közötti különbségek még mindig fennállnak (16,1 % az idősebb férfiak, 21 % az idősebb nők körében). Az arány jelentős eltéréseket mutat a tagállamok között, Luxemburgban 9,6 %, Bulgáriában pedig 47,1 %. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (AROPE) arányának emelkedése főként a relatív szegénységnek tulajdonítható, mivel a szegénységi küszöb Svédország kivételével mind a 27 országban nőtt. Ezzel ellentétben a súlyos anyagi nélkülözésben élők aránya folytatta csökkenő tendenciáját: miután a 2008-ban mért 7,5 %-ról 2018-ban 4,7 %-ra csökkent, 2019-ben 4,4 %-ra esett vissza. Az összesített helyettesítési arány²⁰⁴ szintén enyhe csökkenést mutatott: a 2018-as 58 %-ról 2019-ben 57 %-ra csökkent, ami a kései munkajövedelemmel összefüggő nyugellátás relatív romlását jelzi; ez az érték még mindig magasabb a 2008-asnál (52 %). A nemek közötti különbség (a nők esetében átlagosan alacsonyabb a helyettesítési arány) 5-ről 4 százalékpontra csökkent, és lényegében állandó maradt 2008 óta, annak ellenére, hogy a nők foglalkoztatásában relatív nyereség mutatkozott.

A nemek közötti nyugdíjkülönbség folytatja lassú csökkenését. A nemek közötti nyugdíjkülönbség²⁰⁵ 2010 óta évente közel 1 százalékponttal csökkent, 2018-ban 29,1 % volt (a 65 és 74 év közötti korcsoportban). A legújabb, 2019-es adatok szerint a nemek közötti nyugdíjkülönbség Luxemburgban, Máltán, Hollandiában (40 % fölött), Ausztriában, Cipruson (alig 35 % fölött) volt a legmagasabb, míg a legalacsonyabb (10 % alatti) különbséget Észtországból (0,2 %), Dániában (6,7 %) és Szlovéniában (9,4 %) mérték.

A Covid19-világjárvány újonnan rámutatott az idősök gondozási szükségleteire. A Covid19-világjárvány kitörése óta az 50 évnél idősebb, gondozást igénylő emberek egyötöde találta úgy, hogy nehezebben jut hozzá a szükséges gondozáshoz²⁰⁶; ez vagy azért volt így, mert a gondozók nem tudtak velük kapcsolatba lépni, vagy mert többé már nem engedhették meg maguknak a szolgáltatást.

---

²⁰⁴ Az összesített helyettesítési arány a 65 és 74 év közötti népesség bruttó egyéni medián nyugdíjjövedelme az 50 és 59 év közötti népesség munkából származó bruttó egyéni mediánkeresetéhez viszonyítva, az egyéb szociális ellátások kivételével.

²⁰⁵ A nemek közötti nyugdíjkülönbség meghatározása: a tanulmányban vizsgált összes nő átlagos egyéni időskori nyugdíja és a férfiak hasonló csoportjának átlagos egyéni időskori nyugdíja között százalékos különbözet.

²⁰⁶ SHARE felmérés, 8. szakasz, előzetes eredmények.

Összességében a lakhatás megfizethetősége az európai háztartások körében 2019 során tovább javult, bár az egyes tagállamok között jelentős eltérések mutatkoztak. 2019-ben az EU-27 népességének 9,4 %-a élt olyan háztartásban, amely a rendelkezésre álló ekvivalens jövedelmének legalább 40 %-át fordította lakhatásra (a lakásköltségek általi túlterheltség mércéje). Ez az arány Görögországban volt a legmagasabb (36,2 %), majd Bulgária és Dánia következett (több mint 15 %), a legalacsonyabb pedig Finnországban, Máltán és Cipruson volt (a népesség kevesebb mint 4 %-a). A szegénység kockázatának kitett népességben belül a lakásköltségek általi túlterheltség aránya sokkal nagyobb (2019-ben 35 % volt), a tagállamok között jelentős eltérések mutatkoztak. Görögországban a szegénység kockázatának kitett népesség 88 %-ánál megmutatkozott a lakásköltségek általi túlterheltség, Dániában ugyanez az arány 74 %, míg Bulgáriában és Németországban 48 %. Ugyanakkor Litvániában, Lettországon, Finnországban, Észtországban, Cipruson és Máltán a szegénység kockázatának kitettek kevesebb mint 20 %-a költötte a nettó jövedelem legalább 40 %-át a lakásköltségekre. Általánosságban a bérlőket – akár a magán lakásbérleti piacon vagy a csökkentett árú lakások piacán – jobban érinti a lakhatás megfizethetősége, mint a jelzáloghitellel rendelkező tulajdonosokat. A lakásköltség-túlterheltségi arány a nagyvárosokban volt a legmagasabb (11,9 %), szemben a vidéki térségekkel (6,8 %).

A lakhatás minősége javult az elmúlt évtizedben, de az EU-27 népességének még így is 4 %-a él olyan lakásban, amely túlszűfolt, vagy amellyel más súlyos minőségi problémák vannak. Ilyen problémák közé tartozik a fürdőszoba vagy a vécé hiánya, tetőbeázás, vagy a túl sötét lakás. A túlszűfolt vagy rossz minőségű lakások aránytalanul nagyobb mértékben sújtják a szegénység kockázatának kitetteket és a bérlőket, különösen a támogatott lakásbérleti piacon. 2019-ben a nem az EU-ban születettek szintén több nehézséget tapasztaltak a méltó lakhatáshoz való hozzáférés terén, esetükben nagyobb volt a túlszűfoltság aránya (27,6 % kontra a helyben születetteknél mért 14,2 %) és a lakásköltség-túlterheltség (19,1 % kontra 8,8 % a helyben születetteknél).

A hajléktalanság nő az Európai Unióban, az elmúlt évtizedben a hajléktalan emberek száma folyamatosan emelkedik a legtöbb tagállamban. A tanulmányok becslése szerint az EU-ban minden éjjel legalább 700 000 ember alszik az utcán vagy szükségszálláson, illetve átmeneti szálláson, ami 70 %-kal több, mint egy évtizede²⁰⁷. Ezenfelül a hajléktalanság kockázata a társadalom több különféle csoportjára is kiterjed. Svédországban 1993 és 2017 között a nők aránya a hajléktalanok között 17 %-ról 38 %-ra nőtt. Hollandiában a hajléktalan fiatalok száma 2009 és 2018 között több mint háromszorosára, 4 000-ról 12 600 főre nőtt. A hajléktalan populáció körében túlreprezentáltak a menekültek és a menedékkérők. Németországban a gyermeket nevelő családok teszik ki a hajléktalan menekültek 27,2 %-át, szemben az egyéb hajléktalan populáció 13 %-ával. Barcelonában a hajléktalanok 52,3 %-a harmadik országbeli állampolgár. Görögországban pedig a 3 774 kísérő nélküli kiskorú 51 %-a hajléktalan. A hajléktalan személyek egészségi egyenlőtlenséget is tapasztalnak: körükben jelentős arányban fordulnak elő krónikus mentális és fizikai egészséggel kapcsolatos problémák, szerhasználattal kapcsolatos problémák és alacsony várható élettartam.

A koronavírus-válság soha nem látott nyomás alá helyezte a tagállamok egészségügyi rendszereit. Azon túl, hogy nehéz helyzetbe hozta a tagállamok válságelhárítási kapacitását, súlyosbította az egészségügyi rendszerek eredményességével, hozzáférhetőségével és ellenálló képességével kapcsolatos meglévő strukturális nehézségeket. Ide tartozik például az egészségügyi beruházások elégtelen finanszírozása (a válságra való felkészültséget és a válságelhárítást is beleértve), az ellátás korlátozott koordinálása és integrációja, a gyenge alapellátás és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés tartósan fennálló akadályai, valamint az orvosi ellátás iránti kielégítetlen igények. Ezek a nehézségek a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévőket érintették, főként az igénybe vevő általi közvetlen fizetések miatt.

---

²⁰⁷ FEANTSA (2020), Fifth overview of housing exclusion in Europe (A lakhatásból való kirekesztettség európai helyzetének ötödik áttekintése).

A saját bevallás szerinti ki nem elégített egészségügyi ellátási szükségletekről beszámoló népesség arányában továbbra is jelentős eltérések mutatkoznak a tagállamok között, a szint és a változások tekintetében egyaránt. Az előző évvel ellentétben 2019-ben az egészségügyi ellátás iránti ki nem elégített igények szintje és a megfigyelt változások között negatív korreláció áll fenn, ami azt jelenti, hogy a ki nem elégített igények nagyobb szintje által sújtott országokat viszonylag nagyobb mértékű csökkenés jellemezte az elmúlt időszakban (72. ábra). Egyes tagállamokban a költségek és a várakozási idő továbbra is számottevő akadályt jelent az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférésben. 2019-ben átlagban csaknem stabil, 1,7 %-os szinten volt az EU azon népességének aránya, amely saját bevallása szerint az egészségügyi ellátás iránti ki nem elégített igénnyel szembesült a túlságosan magas költségek, a túl hosszú várakozási idő vagy a túl nagy utazási távolság miatt (ez a mutató 2018-ban 1,8 % volt). Ez az arány még így is meghaladta az 5 %-ot Észtországban és Görögországban, míg Románia és Finnország közel járt ehhez a küszöbértékhez. 2019-ben Dánia esetében volt a legszembetűnőbb növekedés, a szint 1,8 %-ra, az uniós átlag közelébe emelkedett. A fogyatékossgal élők esetében magasabb az orvosi vizsgálat és ellátás iránti, saját bevallás szerint ki nem elégített igények aránya, amely 2019-ben 4,2 % volt, szemben a nem fogyatékossgal élő személyeknél mért 1 %-kal. Különösen hátrányos helyzetben vannak a súlyos fogyatékossgal élők (5,6 %) ²⁰⁸.

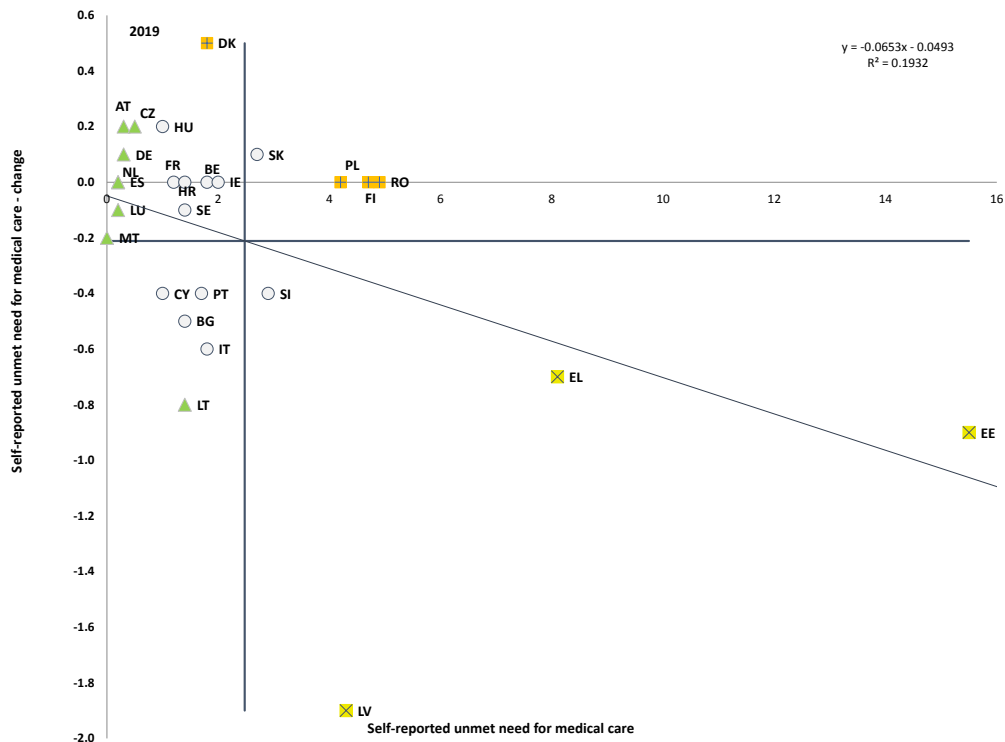
Egyes országokban a jövedelemszint vagy az aktivitási státusz fontos szerepet játszik az egészségügyi ellátáshoz való problémás hozzáférés megindokolásában. Bár az országok többsége nem mutat jelentős különbségeket az aktivitási státusz terén (73. ábra), egyes országokban a munkanélküliek (Észtország és Görögország) és a nyugdíjasok (Észtország, Görögország és Románia) nagyobb nehézségekbe ütközhetnek az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférésben, a ki nem elégített gyógyászati igények meghaladják a 10 %-ot. A legtöbb uniós országban a legalsó jövedelmi kvintilisbe tartozó emberek esetében nagyobb arányban fordul elő az egészségügyi ellátás iránti ki nem elégített igény (lásd az ábrát a Főbb megállapításoknál). Az alacsony jövedelmű háztartásokra nehezedő teher különösen nagy Görögországban (+10 százalékpont a teljes népességhez képest) és Lettországon (több mint 4,5 százalékpont a teljes népességhez képest).

---

²⁰⁸ EU-SILC 2019-es táblázat [HLTH_DH030].

72. ábra: A tagállamok között a Covid19-válság előtt jelentős eltérések mutatkoztak az egészségügyi ellátás iránti, saját bevallás szerint ki nem elégített igények terén

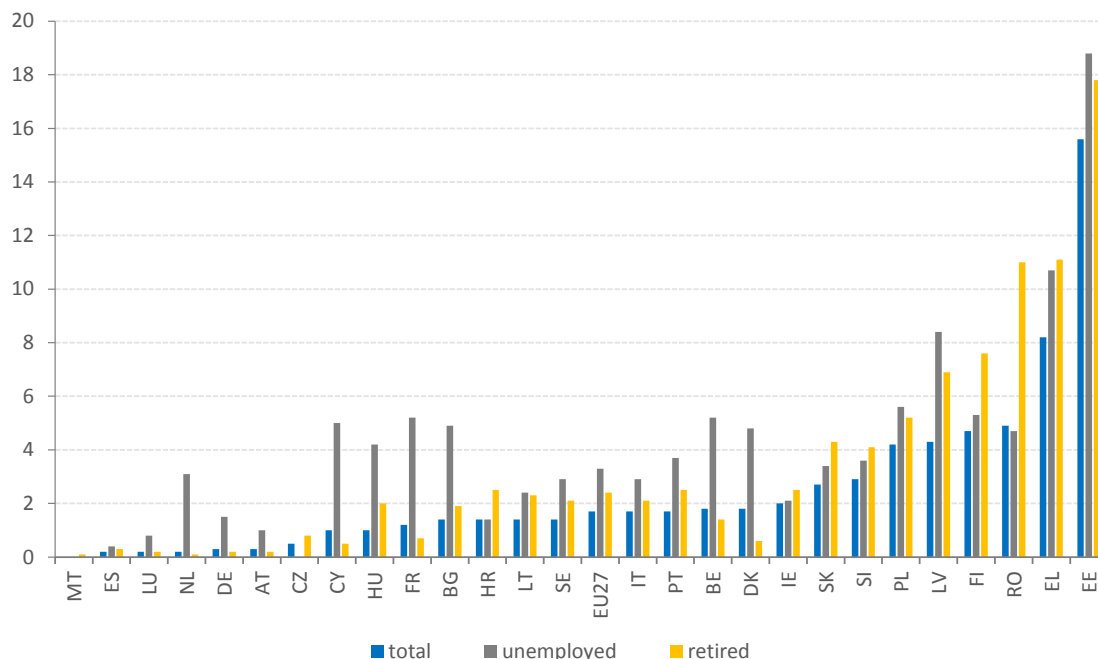
Az egészségügyi ellátás iránti ki nem elégített igények, saját bevallás szerint (kiemelt mutató a szociális eredménytáblán)

Forrás: Eurostat, SILC. Időszak: 2019. évi szintek és éves változás 2018-hoz képest. Megjegyzés: A tengelyek középpontja az EU súlyozatlan átlaga. A jelmagyarázat a mellékletben szerepel. BE esetében az idősor megtörik.

73. ábra: Egyes országokban a munkanélküliek és a nyugdíjasok többször számolnak be az egészségügyi ellátás iránti ki nem elégített igényekről

Az egészségügyi vizsgálatok iránti ki nem elégített igények, saját bevallás alapján, tevékenységi státusz szerint (2019)

Forrás: Eurostat [hlth_silc_13]. BE esetében az idősor megtörik.

Korcsoport-összetétel szerint kiigazítva az egészségügyi ellátás iránti ki nem elégített igények valószínűsége nagyobb a nem az EU-ban született népesség körében (a helyben születettekhez képest). Ez különösen Észtországban és Görögországban, kisebb mértékben pedig Svédországban, Olaszországban, Dániában és Lettországban volt nyilvánvaló²⁰⁹. Ez a trend számos tényezővel függhet össze, mint például a tartózkodásra való jogosultság vagy korlátozott egészségbiztosítás (egyes országokban) miatti hozzáférés hiánya, a szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatos ismeretek hiánya, pénzügyi erőforrások, migránsok koncentrációja hátrányos helyzetű, az egészségügyi ellátáshoz való rosszabb hozzáféréssel rendelkező területeken, valamint a migránsok sajátos igényeihez nem alkalmazkodó nemzeti rendszerek²¹⁰. Ezek a tényezők a lakhatási helyzettel és a munkahelyi kitétséggel kombinálva megmagyarázzák, hogy a migránsokat miért érinti jobban a Covid19-világjárvány²¹¹. Az EU-ban tartózkodó migránsok közül a menekültek (és a menedékkérők) különösen veszélyeztetettek lehetnek.

²⁰⁹ EU-OECD (2019), Settling In, Indicators of immigrant integration (Beilleszkedés: a bevándorlók integrációjára vonatkozó mutatók), 'Figure 4.11. Unmet medical needs' (4.11. ábra. Egészségügyi ellátás iránti ki nem elégített igények).

²¹⁰ EC (2020) EWSI analysis on availability of services for long-term integration of migrants and refugees in Europe (Európai Bizottság (2020). Az EWSI elemzése a migránsok és menekültek hosszú távú integrálására irányuló szolgáltatások rendelkezésre állásáról Európában). Elérhető itt: <https://europa.eu/Xq69WR>

²¹¹ Lásd: OECD: What is the impact of the Covid 19 pandemic on immigrants and their children (Hogyan hat a Covid19-világjárvány a bevándorlókra és gyermekeikre?), <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/what-is-the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-immigrants-and-their-children-e7cbb7de/>

Az egészségben eltöltött életek 65 éves korban várható átlagos száma 2018-ban változatlan maradt. Az érték jelenleg 9,8 év a férfiak, és 10,0 év a nők esetében. Az egészségben eltöltött legtöbb életév 65 éves korban Svédországban, Máltán, Írországban és Spanyolországban várható (12 év felett mindkét nemnél), a várható egészséges élettartam azonban különösen alacsony Lettországban, Szlovákiában és Horvátországban (körülbelül 5 év).

Az egészségügy finanszírozása különböző rendszereken keresztül történik, miközben az egyes rendszerek viszonylagos súlya eltérő az egyes tagállamokban. 2018-ban az igénybe vevő általi közvetlen kifizetések, azaz a háztartások azon egészségügyi ráfordításai (beleértve az egészségügyi célú termékeket is), amelyeket semmilyen program nem térít meg, illetve szervezett program keretében költségmegosztás formájában nem fizetnek ki, meghaladták a folyó egészségügyi ráfordítások 30 %-át Bulgáriában, Görögországban, Cipruson, Lettországban és Litvániában (74. ábra).

A tartós ápolási-gondozási rendszereket a világjárvány az igénybe vevők betegségnek való jelentős kiszolgáltatottsága miatt jelentős mértékben érintette (az idősor, a társbetegségek vagy fogyatékosok okán). Az elmúlt hetekben előtérbe került a tartós ápolás-gondozást sújtó számos, Covidal összefüggő nehézség, mint például az adatok korlátozott elérhetősége, a munkavállalókat és az informális gondozókat érintő nehéz helyzetek, a teszteléssel kapcsolatos kapacitáshiány és az egyéni védőeszközök hiánya, az idősek és a fogyatékosokkal élő személyek emberi jogainak megsértése, különös tekintettel a szellemi és a súlyos fogyatékosokkal élőkre. Néhány ezek közül új, a válsággal összefüggő kihívás (pl. tesztelési kapacitás), míg más esetekben a Covid19-világjárvány feltárta, és súlyosbította a meglévő strukturális nehézségeket (pl. a gondozáshoz való hozzáféréssel és a munkaerővel kapcsolatban).

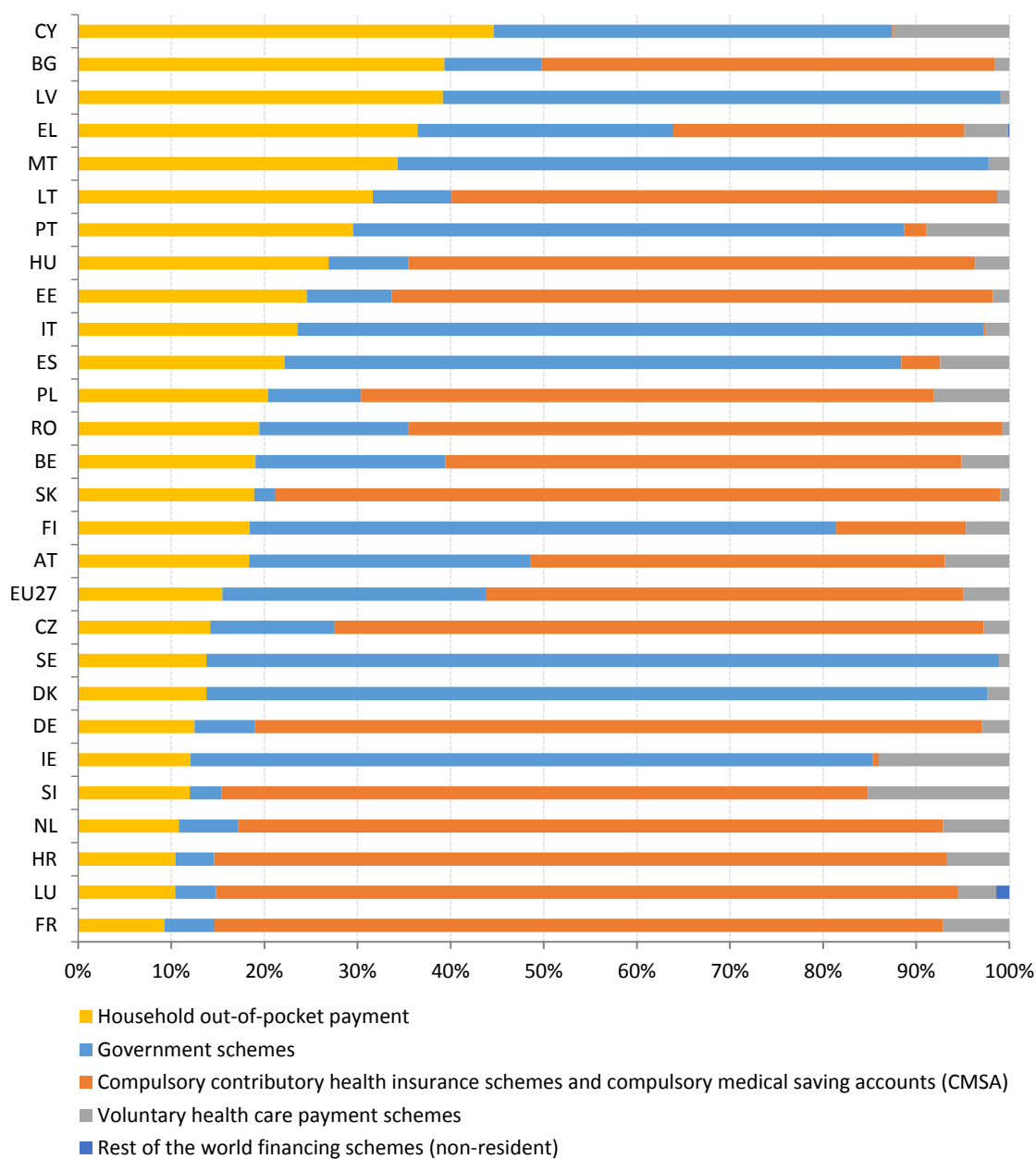
A tartós ápolás-gondozás iránti igény az uniós népesség öregedésével egyre nő. A következő hat évtizedben (2070-re) meg fog kétszereződni a 80 év feletti európaiak száma, és az időskori függőségi ráta (a 65 év feletti 15–64 évesekhez viszonyított aránya) az előrejelzések szerint a 2016-os 29,6 %-ról 2070-re 51,2 %-ra ugrik majd²¹². Az EU-ban egy 65 évnél idősebb személyre csupán 2 munkaképes korú személy fog jutni, szemben a 2016-os 3,3 fővel. Idősebb korban fokozódik a függővé válás kockázata, amikor nagyobb valószínűséggel gyengül meg az emberek egészsége (a 65 év feletti 27,3 %-a, 75 év felettieknek pedig 41,5 %-a számol be arról, hogy súlyos nehézséget jelent számára önmaga ellátása vagy a háztartási feladatok elvégzése).

---

²¹² European Commission, Ageing Report 2018 (Európai Bizottság, Az idősödésről szóló 2018-as jelentés). Elérhető itt: https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/2018-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2016-2070_en

74. ábra: Egyes tagállamokban az igénybe vevő általi közvetlen fizetések az összes egészségügyi kiadás jelentős részét képezik.

Egészségügyi ráfordítások finanszírozási forrás szerint, 2018.

Forrás: Eurostat [hlth_sha11_hf]. Megjegyzés: az adatok gyűjtésére az (EU) 2015/359 bizottsági rendeletnek az egészségügyi ellátással kapcsolatos kiadásokra és finanszírozásra vonatkozó statisztikákra vonatkozó rendelkezései (Az egészségügyi számlák rendszerének 2011. évi kézikönyve) szerint kerül sor.

A személyi gondozási szolgáltatásokat igénylők nagy része nem jut hozzá e szolgáltatásokhoz. Átlagosan az EU-27-ben 2014-ben (legutóbbi elérhető adatpont)²¹³ azon személyek 52 %-a, akiknek súlyos nehézséget jelent önmaga ellátása vagy a háztartási feladatok elvégzése, nem kapott segítséget e feladatokhoz, 37 %-uk kapott elég segítséget, 11 %-uk pedig nem igényelt segítséget. Számos háztartás számára nehéz a professzionális otthonápolási szolgáltatásokhoz hozzáférni, és az otthonápolás igénybevételét akadályozó legfontosabb tényezők közé tartoztak a pénzügyi okok (35,7 %), a szolgáltatás elérhetetlensége (9,7 %), az ápoló általi elutasítás (5 %) és a nem kielégítő minőség (2,1 %). Az EU-27-ben a felnőtt népesség 6,3 %-a nyújtott informális gondozási szolgáltatást a családtagok vagy barátok részére.

A tartós ápolás-gondozás iránti igények jelentős növekedése várható. A tartós ápolás-gondozás a leggyorsabban növekvő szociális kiadás az egészségüggyel és a nyugdíjakkal összevetve. A tartós ápolásra-gondozásra fordított uniós közkiadások az előrejelzések szerint a GDP 1,6 %-áról annak 2,7 %-ára fognak emelkedni 2016 és 2070 között, számottevő különbségekkel Uniós-szerte (lásd a 72. ábrát).

A nők változó társadalmi szerepe kölcsönhatásban van a demográfiai változásokkal és a tartós ápolás-gondozás nyújtásával az EU-ban. Bár a nemek közötti különbség továbbra is fennáll (lásd a 3.2. fejezetet), a nők egyre nagyobb mértékben vesznek részt a munkaerőpiacon – ami kedvező fejlemény az előregedő társadalmak és a csökkenő munkaképes korú népesség összefüggésében. Megnövekedett mobilitásuk és munkaerőpiaci részvételük miatt a nők kevésbé képesek tartós ápolás-gondozást nyújtani a társas környezetükben élő személyeknek. A megfelelő és megfizethető tartós ápolás-gondozási szolgáltatások ezért egyre fontosabbá válnak.

---

²¹³ A 2020-as eredmények 2021-ben várhatók [hlth_ehis_tae].

3.4.2. Tagállami intézkedések

A tagállamok a Covid19-válság társadalmi hatásainak kezelése céljából sürgősségi intézkedéseket hoztak, gyakran a szegénység kockázatának kitett személyeknek nyújtott szociális védelem javítására irányuló, folyamatban lévő reformok kiegészítéseként. Számos tagállam vezetett be intézkedéseket, hogy támogassa a rendkívül bizonytalan helyzetbe került háztartások jövedelmét. Az intézkedések közé tartozott a meglévő ellátások összegének emelése vagy kiegészítő, természetbeni ellátások biztosítása, a jogosultsági szabályok lazítása és az adminisztratív terhek csökkentése, vagy új ideiglenes ellátások bevezetése. Ezek az ideiglenes intézkedések kifejezetten azokat az embereket kívánják támogatni, akik nem jogosultak munkánélküli ellátásra, és nagyon alacsony jövedelemmel rendelkeznek. Olaszország például egy „veszélyhelyzeti jövedelmet” (*Reddito di emergenza*) vezetett be, hogy támogassa az alacsony jövedelmű családokat (potenciálisan egymillió embert), akikre nem vonatkozik a minimáljövedelmi rendszer vagy más, a válság összefüggésében végrehajtott intézkedések (mint például a bérpótló programok vagy a szabályozott szakmáknak nyújtott ellátások). Közel 200 EUR egyösszegű támogatást kaptak a 14 évnél fiatalabb gyermeket nevelő családok, akik a lezárás során fizetés nélküli szabadságon voltak Bulgáriában, ahol a kormány továbbra is nyújt szociális ellátásokat oly módon, hogy enyhítette a rendszeres iskolai részvételre vonatkozó követelményeket. Finnország támogatta a minimáljövedelemre jogosult, gazdasági szempontból leginkább kiszolgáltatott családokat, amelyeknél a világjárvánnyal járó korlátozó intézkedések további költségekkel jártak. Ami az állandó intézkedéseket illeti, Spanyolország elfogadott egy országos minimáljövedelmi rendszert, amely az ország teljes területére minimális összeget határoz meg, a jogosultságra, időtartamra és összegre vonatkozó közös szabályokkal együtt. Várhatóan kiterjesztik a meglévő regionális rendszerek hatályát, valamint csökkentik a regionális különbségeket. A nemzeti rendszer összeegyeztethető a munkából származó alacsony jövedelemmel, bár az erre a pontra vonatkozó egyedi szabályok, valamint egyéb aktivizáló intézkedések végrehajtása még várat magára. Más tagállamokban történtek kisebb léptékű tartós változások. Lettorszában 2021. január 1-től a garantált minimumjövedelem szintjét a jelenlegi, háztartásonként egy főre jutó havi 64 EUR-ról 109 EUR-ra fogják emelni. További intézkedést jelent a rászorulóknak jövedelmi küszöbének megemelése, az idősebbeknek és a fogyatékosággal élőknek nyújtott állami szociális ellátások növelése, valamint a szülői felügyelet nélkül maradt gyermekeknek nyújtott pénzügyi támogatás. Bulgáriában egy új „fűtési alapjövedelmet” vezettek be, ennek hozzáférési feltételei egyre bővülnek, és az összege is emelkedik (2018-hoz képest 24,5 %-kal nőtt az összeg, és 21 %-kal többen fértek hozzá).

A Covid19-válság soha nem látott mértékű nyomás alá helyezte a célzott szociális szolgáltatásokat. Számos célzott szociális szolgáltatás nem minősült alapvető szolgáltatásnak, így a lezárások idején nem tudta folytatni tevékenységét. Ez aránytalanul nagyobb mértékben sújtotta a kiszolgáltatott helyzetben lévő személyeket, akik az ilyen szolgáltatások folyamatos nyújtásától függenek, különös tekintettel a hajléktalanokra, fogyatékossgal élőkre, eladósodott háztartásokra, gyermekekre, családon belüli erőszak sértettjeire, függőséggel élőkre, valamint a szociális munkások látogatásaira számító háztartásokra. A negatív hatás különösen a nem kormányzati szervezetek vagy szociális gazdasági vállalkozások által nyújtott szolgáltatásokat érintették. E szolgáltatások nyújtását és a kedvezményezettek elérését befolyásolta a személyzethiány, az üzletmenet-folytonosság tervezésének hiánya, az IKT-technológiák korlátozott alkalmazása, kommunikációs problémák, valamint az egyéb érdekelt felekkel, például a közigazgatási szervekkel, szolgáltatókkal és NGO-kkal való koordinálás nehézségei. Ebben a nehéz helyzetben a tagállamok pozitív tervezett és vészhelyzeti intézkedéseket hoztak. Az utóbbira példa, hogy Spanyolországban a nemzeti költségvetésből kiegészítő forrásokat utaltak át a régiók és települések szociális szolgálatainak, hogy segíthessék a kiszolgáltatott helyzetben lévőket, különös tekintettel az időskorúakra és az eltartott személyekre. Ezenfelül a helyi önkormányzatok számára engedélyezték, hogy a 2019-es költségvetési többletüket a járvány következményeinek kezelésére fordítsák (mintegy 300 millió EUR). Bulgáriában további forrásokat biztosítanak a szociális szolgáltatások ágazatában dolgozóknak a világjárvány közepette való támogatása céljából (15 millió BGN, azaz 7,7 millió EUR 2020-ban; 2021-ben e támogatás összege 421,9 millió BGN-re, azaz 215,7 millió EUR-ra emelkedik). Németország a szociális szolgáltatások folytonosságának biztosítására összpontosított. Jogszabályt fogadtak el annak biztosítására, hogy a finanszírozó szervek abban az esetben is kifizessék támogatásaikat a szociális szolgáltatóknak, ha azok a világjárvány miatt nem tudják nyújtani szolgáltatásaikat. Ami a tervezett intézkedéseket illeti, Észtország egy mentorálási programot fogadott el, amely támogatja az önkormányzatokat a szociális jóléti feladataik ellátásában, támogatja a szociális jóléti szervezetek fejlődését, és javítja helyi szinten a jóléti intézkedések minőségét. Egy másik intézkedés keretében várólista nélküli szociális rehabilitációs intézkedéseket nyújtottak az első alkalommal diagnosztizált pszichológiai rendellenességekben szenvedők számára, hogy biztosítsák az időben történő és megszakítás nélküli támogatást. Románia aktualizálta a kiszolgáltatott helyzetben lévő kedvezményezetteknek nyújtott szociális szolgáltatások standard költségeit, ide tartoznak: a gyermekek, a fogyatékossgal élő felnőttek, az eltartott időskorúak, a családon belüli erőszak áldozatai, valamint a bántalmazóknak nyújtott szociális szolgáltatások.

A ráfordítások emelése az egyes szolgáltatások esetében 44 % és 98 % között mozog. Helyi szinten is hoztak intézkedéseket, többek között a következőket: bizonyos fizetős szolgáltatások kifizetésének halasztása, személyzet-átcsoportosítás, plusz létesítmények rendelkezésre bocsátása (többek között hajléktalanok részére), távszolgáltatások elindítása, valamint átállás az online szolgáltatásokra. A családon belüli erőszak terjedésével való megbirkózás érdekében Litvánia olyan rendszert hozott létre, amely lehetővé teszi a családon belüli erőszak (potenciális) áldozatai számára, hogy ne csak telefonon, hanem SMS-ben is kapcsolatba léphessenek a megfelelő hatóságokkal.

A tagállamok intézkedéseket hoztak, hogy támogassák az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférést, és kezeljék az energiaszegénységet, szintén a Covid19-válságra válaszul. A rászorulóknak alapvető szolgáltatásokhoz – mint például a víz, csatornázás, energia, közlekedés, digitális kommunikáció és pénzügyi szolgáltatások – való hozzáférést biztosító intézkedések jelentősen eltérnek az egyes tagállamok között. Ide tartoznak az alacsony jövedelmű vagy a szegény háztartásokat célzó általános szociálpolitikai intézkedések, mint például a szolgáltatások megfizetéséhez vagy a számláik kifizetéséhez nyújtott jövedelemtámogatás, utalványok, hitelkeretek és támogatások, adómentesség, a szolgáltatások árának csökkentésébe történő közvetlen beavatkozás és fogyasztóvédelmi intézkedések, mint például a minimális szolgáltatásnyújtás és a szolgáltatások kikapcsolása elleni védelem²¹⁴. Egyes tagállamok az elmúlt években kiigazították szakpolitikai kereteiket, hogy szélesítsék a támogatást, és megkönnyítsék a hozzáférést. Romániában például új pénzbeli ellátást vezettek be az alacsony jövedelmű népesség számára az ivóvíz és csatornázás biztosításához. Olaszországban 2021-től a számlákra automatikusan alkalmazzák a vízre és energiára vonatkozó bónuszokat, hogy így javítsák az ellátások igénybevételét. Bár a Covid19-válság során biztosították az alapvető szolgáltatásokat, a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportoknak egyre nagyobb kihívást jelenthet az ilyen szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint a megfizethetőségük. A veszélyhelyzeti intézkedéscsomagokban a tagállamok az ilyen kockázatok kezelését szolgáló intézkedéseket fogadtak el. Spanyolország például kiterjesztette a szociális villamosenergia-díjra jogosult ügyfelek körét bizonyos önálló vállalkozókra. Végezetül, a nemzeti energia- és klímaterveknek²¹⁵ és az épületkorszerűsítési programnak²¹⁶ köszönhetően egyre nagyobb figyelmet fordítanak az energiaszegénységre. A nemzeti energia- és klímatervek a megfizethetőséget gyakran az energia- és éghajlat-politikai átállás összefüggésében kezelik. Ez a helyzet Ausztriában, Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában vagy Dániában.

²¹⁴ ESPN(2020): Access to essential services for people on low incomes in Europe. An analysis of policies in 35 countries (Az alacsony jövedelműek alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférése Európában. 35 ország szakpolitikáinak elemzése), Brüsszel: Európai Bizottság. Elérhető itt: <https://europa.eu/rp96Kc>

²¹⁵ A tagállamoknak a nemzeti energia- és klímaterveiket az energiaunió és a 2019-ben elfogadott „Tiszta energia minden európainak” csomag keretében kellett kidolgozniuk. Elérhető itt: <https://europa.eu/!WR76jF>

²¹⁶ COM/2020/662 final.

A Covid19-válság valószínűsíthetően különösen súlyos hatást gyakorol a gyermeket nevelő alacsony jövedelmű családokra. Normál körülmények között a szülők munkaerőpiaci részvételének növelése lenne az egyik leghatékonyabb módja annak, hogy a gyermekszegénység kiváltó okait kezeljék, aminek fő intervenciós intézkedései az aktív munkaerőpiaci intézkedések, valamint a jó minőségű, megfizethető és hosszú nyitvatartási idejű gyermekgondozási szolgáltatások. Ezt azonban a Covid19 megnehezítette. Nem csak az új álláshelyek száma csökkent a gazdasági visszaesés következtében, hanem nagyon sok gyermekgondozási létesítmény is csökkentette kapacitását vagy nyitvatartási idejét – vagy be is zárt – a járványügyi kockázat csökkentése érdekében. Csak egyetlen tagállamban, Svédországban tartottak nyitva²¹⁷ az óvodák és az iskolák 15 éves korig, ily módon gondozást és minőségi oktatást biztosítva a gyermekeknek, és lehetővé téve a szülők számára, hogy a lehetőségekhez mérten fenntartsák szokásos munkavégzési mintáikat. Az ezekre a kulcsfontosságú oktatási nehézségekre adott tagállami válaszok részletes kifejtése a 3.2.2. szakaszban olvasható.

A családpolitika terén meghozott új intézkedések többsége a Covid19 okozta kihívásokra adott válasz részét képezte. Általában kiegészítő és átmeneti pénzügyi ellátás formájában nyújtották, és a leginkább kiszolgáltatott gyermekekre és családokra irányult (Belgium-Flandria, Bulgária, Lettország, Portugália, Románia), vagy a korábban meglévő ellátási jogosultságokat terjesztették ki (Lengyelország, Szlovákia, Lettország). Ezenfelül Litvánia, Málta, Szlovénia és Szlovákia tartósan megemelte a családi ellátások összegét, Lengyelország és Lettország pedig kibővítette a gyermekek után járó ellátásokra jogosultak körét. Az új családügyi törvénnyel Olaszország egy havi egyetemes juttatást kíván bevezetni minden eltartott gyermek számára, megreformálja a családi okokkal indokolt szabadságok típusait, ösztönzőket nyújt a gondozási feladatokat ellátó nők számára, hogy a munkaerőpiacra léphessenek, továbbá olyan politikákat dolgoz ki, amelyek támogatják a családok oktatási és iskolával kapcsolatos kiadásait. Bulgáriában a válság idején egyetemes megközelítést alkalmaztak a családi juttatásokra. Ezenkívül 2021-től bizonyos egyszeri ellátások esetében megszűnnek a jövedelem szerinti jogosultsági feltételek, az egyéb ellátások összege pedig növekedni fog.

---

²¹⁷ Az átmeneti bezárás lehetőségével.

Mivel a Covid19-világjárvány valószínűsíthetően növelni fogja az egyenlőtlenségeket Európában, jövedelmi és oktatási korrekciós intézkedésekre egyaránt szükség van. Ezek közül a gyermekgarancia kezdeményezés emelendő ki, amelynek célja, hogy a rászoruló gyermekek számára biztosítsa az olyan szolgáltatásokhoz való hozzáférést, mint az egészségügyi ellátás és az oktatás, illetve a megfelelő táplálkozás (ami kulcsfontosságú az egészséges fejlődéshez), a kisgyermekkori nevelés és gondozás, tanórán kívüli tevékenységek a kultúra, a sport és a szabadidős tevékenységek terén (amelyek az oktatás társadalmi integrációs aspektusát egészítik ki), továbbá a lehetséges mértékben a lakhatás. Az európai gyermekgarancia segít a Covid19 nyomán kialakult gazdasági válság negatív hatásainak enyhítésében: célja, hogy nemzeti szinten csökkentse a különbségeket a szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén, és elősegítse az esélyegyenlőséget.

Míg a tagállamok az előző években tartósan kiterjesztették a szociális védelmi rendszerek hatályát, 2020-ban a veszélyhelyzet kezelését szolgáló ideiglenes intézkedésekre koncentráltak.

A Covid19 rávilágított azokra az emberekre, akik a szociális védelemhez nem rendelkeznek hozzáféréssel vagy hozzáférésük nem megfelelő, mint például az atipikus munkavállalók vagy az önálló vállalkozók. A válsághelyzet első hónapjaiban (2020. március/április) az országok ezért kiterjesztették és megerősítették jelenlegi rendszereiket, és a jogosultsági feltételeket is lazították (például a munkanélküli ellátás vagy a betegségi ellátás esetében). A munkanélküli ellátásokat meghosszabbították (pl. Dániában, Görögországban, Bulgáriában, Szlovákiában és Luxemburgban), megemelték (Bulgáriában) vagy degresszivitásukat befagyasztották, például Belgiumban. Az önálló vállalkozók több lehetőséget kaptak arra, hogy a jövedelemtámogatási programokból részesüljenek, többnyire korlátozott időszakra vagy egyszeri kifizetések révén (pl. Belgium, Ciprus, Csehország, Portugália). Csehországban például a kormány kompenzálta a csökkenő eladások által érintett önálló vállalkozók kiesett jövedelmét, egy, 25 000 CZK (kb. 915 EUR) összegű átalánnyal, a március 12-től április 30-ig tartó időszakra. A közelmúltban ezt a támogatást az üzletek zárva tartásának teljes időtartamára kiterjesztették, az érintett önálló vállalkozók napi 500 CZK-t fognak kapni (kb. 18 EUR-t). Cipruson egy támogatási programból fedeznék a kisvállalkozások és az önálló vállalkozók működési költségeinek egy részét. A betegségi ellátást kibővítették, hogy a betegség második napjától kezdve érvényes legyen (Észtország) vagy (Ciprus) hogy a krónikus betegségben szenvedő munkavállalókra és önálló vállalkozókra is vonatkozzon, akiknek egészségbiztonsági okokból kell a munkából hiányozniuk, valamint a hatóságok utasításán vagy rendeletén alapuló kötelező távolmaradás (kötelező karantén) eseteire.

Lettországban 2020 végéig a Covid19-cel összefüggő esetekben (betegség és hatósági karantén) az állam veszi át a korábban a munkáltató által fizetett betegállomány felelősségét (a betegállomány 2. napjától). Litvániában, ha a kormány rendkívüli helyzetet hirdet ki és karanténra van szükség, az önálló vállalkozók és az egyéni mezőgazdasági tevékenységet folytató személyek havi juttatásban részesülnek (257 EUR, illetve 200 EUR).

A Covid19-válság nyomán kiegészítő intézkedésekre lett szükség, amelyek célja a fogyatékossgal élőkre gyakorolt aránytalanul kedvezőtlen hatások ellensúlyozása. Ezért a tervezett állandó intézkedések mellett számos tagállam ideiglenes intézkedéseket hozott, hogy könnyítsen a fogyatékossgal élők helyzetén. Mind az állandó, mint pedig a Covid19-cel kapcsolatos ideiglenes intézkedések szerepelnek ebben a szakaszban. Belgium 6 hónapon át havi 50 eurós kiegészítő jövedelemtámogatást biztosít a minimáljövedelem, a fogyatékossgal élők ellátása és a nyugdíjasok jövedelemgaranciája kedvezményezettjeinek. A Covid19 miatt Észtország a szükséghelyzet kezdetétől augusztus végéig tartó időszakra vonatkozóan automatikusan meghosszabbította azon személyek fogyatékossgai státuszát, akiknek az ebbéli státusza egyébként megszűnt volna. Ugyanakkor megemelte a fogyatékossgal élő gyermekek ellátását, amire legutóbb 2006-ban került sor. A veszélyhelyzet során (2020. május 18-ig) rendkívüli juttatást biztosítottak a sajátos nevelési igényű gyermekek szüleinek, ennek költségvetése 10 millió EUR. Észtország a nem változó vagy fokozatosan súlyosbodó, illetve súlyos fogyatékossg esetén a gyermekek fogyatékossgai szintjét is automatikusan meghosszabbította a munkaképes kor eléréséig. Korábban a fogyatékossgot 1–3 évre állapították meg. Franciaország bizonyos szociális jogokat három vagy hat hónappal hosszabbított meg, amennyiben ezek a jogosultságok 2020. március 12. és 2020. július 31. között lejártak volna, beleértve a fogyatékossgal élők juttatásait, a fogyatékossgal élő gyermek oktatásáért fizetett juttatásokat, valamint a fogyatékossgai kompenzációs ellátást. Állandó intézkedésként Bulgáriában az egészségügyi és szociális dolgozók az időskorúak és a fogyatékossgal élők számára kiegészítő gondozási szolgáltatásokat nyújtottak, például meglátogatták őket, élelmiszersomagokat és meleg ebédet, gyógyszert és alapvető cikkeket biztosítottak számukra. Lettország megemelte a fogyatékossgal élő személyek jövedelemtámogatását, és segítőt biztosított a felsőoktatásban tanuló, fogyatékossgal élő személyek mellé (korábban csak a látássérült hallgatók vehettek igénybe segítőt). Annak érdekében, hogy a nagyon súlyos vagy súlyos funkcionális korlátozottsággal élő személyek jobban hozzá tudjanak férni a szolgáltatásokhoz, 2021-től kedvezőbb feltételek vonatkoznak a segítő szolgáltatások nyújtására, beleértve a segítő javadalmazásának növelését is. Litvánia arra törekszik, hogy 2020 végéig az összes intézményi árvaházat bezárja a szülői felügyelet nélkül maradt valamennyi gyermek tekintetében (lásd a 3.2. szakaszt).

Málta megnövelte a rokkantsági nyugdíjakat. Portugália létrehozta a házi gondozó jogi státuszát, leegyszerűsítette a fogyatékoság ellenőrzésének folyamatát a házi gondozók státuszánál, továbbá dolgozik a házi gondozók helyzetét javító kísérleti projekteken. Románia aktualizálta a kiszolgáltatott csoportoknak, többek között a fogyatékosággal élőknek nyújtott szociális szolgáltatások költségstandardját, amelyet 2015 óta nem frissítettek (lásd még fent).

A Covid19-válság alatt számos tagállam hozott vészhelyzeti intézkedéseket, hogy védje a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévők lakhatási helyzetét²¹⁸. Szükség szálláshelyeket biztosítottak például a hajléktalanok számára a lezárás idején, többek között kollégiumokban és menedékhelyeken. Ez történt például Franciaországban, Spanyolországban, valamint Írország és Ausztria nagyvárosaiban. A súlyosan érintett bérlők esetében lakbérfizetési moratóriumot vezettek be Spanyolországban, Ausztriában, Németországban és Portugáliában, míg Írország és Luxemburg pénzügyi támogatást nyújtott azoknak a bérlőknek, akik a válság miatt nem tudták fizetni a lakbért²¹⁹. Görögországban a kormány engedélyezte a lakbér átmeneti (legfeljebb 60 %-os) csökkentését azon bérlők esetében, akik a válság alatt veszítették el munkájukat²²⁰. Hasonló intézkedéseket hoztak egyes helyi önkormányzatok és nagyvárosok, például Lisszabon és Sintra (Portugália), ahol a szociális lakások bérleti díjának beszedését több hónapra felfüggesztették²²¹. Olaszország és Hollandia olyan intézkedéseket vezetett be, amelyek védik a jelzálog-hitelesek a lakásuk elvesztésével szemben; ilyen például a jelzálog érvényesítésének felfüggesztése a lezárás idejére²²². Ezek az intézkedések többnyire ideiglenes jellegűek, azonban valószínűleg nem felelnek meg annak az időtartamnak, ameddig tart a világválság által a háztartások lakhatási költségei fedezésére irányuló képességére gyakorolt hatása, különös tekintettel azokra, akik a válság alatt elvesztették a munkájukat vagy a jövedelmüket.

---

²¹⁸ <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/housing-amid-covid-19-policy-responses-and-challenges-cfdc08a8/>

²¹⁹ OECD (2020): Housing amid COVID-19: Policy responses and challenges (Lakhatás a Covid19 idején: Szakpolitikai válaszok és kihívások).

²²⁰ Ugyanott.

²²¹ OECD (2020): Policy responses to the COVID-19 crisis in cities (Szakpolitikai válaszok a Covid19-válságra a nagyvárosokban).

²²² OECD (2020): Housing amid COVID-19: Policy responses and challenges (Lakhatás a Covid19 idején: Szakpolitikai válaszok és kihívások).

A kínálati oldalon jelentős lakáspolitikai kihívást jelent a lakhatási célú állami beruházásoknak az elmúlt években tapasztalt csökkenése²²³. Egyes tagállamok például lépéseket tettek azért, hogy növeljék a szociális lakások kínálatát, és támogassák az építőipari ágazat válság utáni helyreállítását. Ausztria, Írország és Hollandia például kiegészítő finanszírozást és/vagy a hitelnyújtás feltételeinek könnyítését vezette be, hogy likviditást biztosítson az ingatlanfejlesztőknek. Portugáliában adómentességben részesült az ingatlanból származó tőkenyeresség, hogy ösztönözzék a bérbeadást a megfizethető lakásbérleti piacon a rövid távú nyaralási célú lakásbérleti piacon működő lakástulajdonosok számára.

Minden negyedik európai számára a nyugdíj jelenti a fő jövedelemforrást, és jelentős szerepet játszik a Covid19 nyomán kialakult gazdasági válság során a gazdaság rezilienciájának biztosításában. Az elmúlt évben a Covid19-válság kitörését megelőzően, az uniós foglalkoztatás soha nem látott mértékű, folyamatos növekedésének összefüggésében a tagállamok folytatták a nyugdíjmegfelelőség biztosítására irányuló erőfeszítéseiket. Számos tagállam folytatta azon törekvéseit, amelyek a munkával töltött hosszabb életszakasz és későbbi nyugdíjazás előmozdítására irányultak, főként ösztönzők és egyéb „puha” intézkedések révén, mint például a nyugdíj és a foglalkoztatás kombinálásának megkönnyítése (Szlovénia), a nyugdíjkorhatár utáni foglalkoztatás elősegítése (Észtország, Svédország), valamint a jogosítási idő meghosszabbítása (Dánia, Litvánia). Más országok igyekeztek megerősíteni a nyugdíjrendszerek jövedelemmegtartó képességét és befogadó jellegét, például a nyugdíjnövekedés (Észtország és Litvánia) vagy indexálás szabályainak felülvizsgálata (Horvátország), adómentesség növelése (Málta), gyermekgondozásért járó nyugdíjjóváírás bevezetése (Szlovénia) vagy a foglalkoztatói nyugdíjmegtakarítások megerősítése (Hollandia, Lengyelország) révén. Számos tagállam fogadott el olyan intézkedéseket, amelyek célja a szegénység csökkentése és/vagy az alacsony jövedelmű, hosszú munkaerőpiaci múltú nyugdíjasok jövedelmének védelme, többnyire a következők révén: az alap- vagy minimumnyugdíj bevezetése vagy növelése (pl. Olaszország, Szlovénia, Bulgária, Lettország); egyéni alapnyugdíj-kiegészítés biztosítása (pl. Németország); a Covid19-válság alatt az összes nyugdíj kis összegű kiegészítése; tartós emelésre irányuló rendelkezések betérjesztése (Bulgária). Németország például a kötelező nyugdíjbiztosítási rendszerben alapnyugdíj-kiegészítést vezetett be azon személyek számára, akik legalább 33 éven keresztül fizették a kötelező járulékokat, a befizetett járulékaiktól függően és jövedelemvizsgálat alapján.

---

²²³ OECD (2020): *Housing and Inclusive Growth* (Lakhatás és inkluzív növekedés), 13. o., OECD Publishing, Paris. Elérhető itt: <https://doi.org/10.1787/6ef36f4b-en>

Egyes tagállamok megreformálták a nyugdíjrendszereik finanszírozásának módját; pl. Litvánia a társadalombiztosításból származó finanszírozás egy részét az általános költségvetésbe helyezte át, és önkéntessé tette a jogszabályban előírt pillérbe történő befizetéseket. Ugyanakkor a válság kezdete óta a tagállamok nagy része nem vezetett be lényeges, a válsággal összefüggő reformokat a nyugdíjrendszerében, míg néhány, korábban tervezett reformot elhalasztottak (pl. Franciaországban az átfogó nyugdíjreformot).

Az összes tagállam különböző ideiglenes intézkedést fogadott el, hogy a válságra adott válaszként megerősítse egészségügyi rendszereit, és javítsa azok rezilienciáját. Az intézkedések közé tartoznak a koronavírus-járvány miatt keletkezett egészségügyi költségek fedezésére (például a kórházakban az ellátás átszervezése vagy kritikus fontosságú gyógyászati termékek, például egyéni védőeszközök, gyógyszerek és lélegeztetőgépek), valamint a kutatási és innovációs kapacitás bővítésére (különös tekintettel a védőoltásokra és a válságelhárító intézkedésekre) fordított kiegészítő források. Az intézkedések a következő eszközökkel is hivatottak voltak erősíteni az egészségügyi rendszereket: az intenzív osztályok ágyszámának növelése, területi segítség a leginkább érintett régióknak, az egészségügyi dolgozók létszámának növelése (pl. kiegészítő személyzet felvételével, tovább- vagy átképzésével, orvostanhallgatók vagy tartalékos orvosok bevetésével), a Covid19 elleni küzdelemben dolgozó egészségügyi dolgozók túlmunkájának finanszírozása és/vagy kockázati bónusz nyújtása a szociális és közösségi segítségnyújtásban dolgozóknak, az egészségügyi dolgozóknak és a közösségi ellátást nyújtó dolgozóknak. A tagállamok növelték és javították tesztelési és laboratóriumi kapacitásukat, továbbá az aktuális járványügyi helyzetnek megfelelően folyamatosan aktualizálják a teszteléssel, fizikai távolságtartással, utazással, személyvédelemmel és karanténnal kapcsolatos szabályaikat.

A válság számos tagállamban felhívta a figyelmet az egészségügyi rendszerek strukturális mögöttes gyengeségeire, valamint a reform és a korszerűsítés szükségességére. Ennek eredményeként már sor került olyan reformokra, amelyek javítják az egészségügyi rendszerekhez való hozzáférést, ilyen például Írországban az alapellátás felhasználói díjainak megszüntetése, Bulgáriában a biztosítással nem rendelkezőknek is nyújtott ellátás a Covid19 összefüggésében, Portugáliában az ellátás migránsokra történő kiterjesztése, vagy Magyarországon, Szlovéniában, Görögországban és Horvátországban pedig a munkanélküliek járulékának fedezése. Németországban és Franciaországban a távkonzultáció használatának korlátozását a válság miatt tovább csökkentették.

A tagállamok folytatják egészségügyi rendszereik korszerűsítését, pl. az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés és e szolgáltatások elérhetőségének növelésével. Egyes tagállamok ösztönzőket vagy vissza nem térítendő támogatásokat nyújtanak a családorvosoknak vagy orvostanhallgatóknak, hogy a gyengén ellátott területeken dolgozzanak (pl. Észtország, Lettország, Franciaország, Németország, Csehország) vagy (bizonyos szakmák esetében) megemelték az egészségügyben dolgozók fizetését (Bulgária, Észtország, Lettország, Litvánia, Románia). Az alapellátás megerősítése közösségi egészségügyi központok, helyi egészségügyi ellátóegységek vagy háziorvosi csoportos praxisok létrehozása révén zajlik (Ausztria, Észtország, Görögország, Luxemburg, Románia). Litvánia előrelépésről számolt be a várólisták lerövidítése és a receptek részleges finanszírozásának csökkentése terén. Ciprus a járóbeteg-szakellátás első szakaszát 2019-ben valósította meg, ami várhatóan jelentős mértékben csökkenti az igénybe vevő általi közvetlen fizetéseket, és továbbá növeli az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést. Az egészségügyi rendszer általános reformjának utolsó szakasza 2020. június 1-jén kezdődött azzal, hogy a kórházi ellátás finanszírozását az ellátási csomag részeként vezették be. Egyes szakirányok eredetileg a 2. szakaszban szerepeltek volna (klinikai dietetikusok, ergoterapeuták, beszédterapeuták, fizioterapeuták, pszichiáterek, fogorvosok, orvosi rehabilitációs és palliatív ellátás), ez őszre halasztódott. Számos tagállam tervezi vagy már meg is valósítja a továbbfejlesztett egészségügyi munkaerőtervezést és/vagy -képzést (Svédország, Németország, Franciaország, Észtország, Spanyolország, Litvánia, Luxemburg, Lettország).

Az ellátás rezilienciájának, eredményességének és hatékonyságának javítására irányuló törekvések továbbra is zajlanak. Finnországban az új kormány bizonyos módosítások mellett újból belevágott a szociális és egészségügyi ellátás (SOTE) reformjába, ugyanakkor a folyamat továbbra is az ellátáshoz való jobb hozzáférésre összpontosul. Ausztria a hatékonyság növelése érdekében 2020. január 1-jétől 21-ről 5-re csökkentette a biztosítási pénztárak számát. A teljesítményértékelés új rendszerét dolgozzák ki Csehországban és Lettországban, Portugália pedig létrehozta a közkórházak irányításának értékelését szolgáló formális struktúrát. Luxemburg létrehozott egy nemzeti egészségügyi adatmegfigyelő központot, hogy javítsa az egészségügyi adatok hozzáférhetőségét és minőségét. Görögországban az egészségügyi ágazatban egy új központi közbeszerzési hatóság (EKAPY) fogja kezelni a központi közbeszerzéseket. Franciaország folytatja a kórházi hálózatok konszolidációját, amelynek célja a fekvőbeteg-ellátás jobb koordinálása. Diagnózis-esetsoport (DRG) rendszereket valósítanak meg Csehországban és Görögországban, és Luxemburgban is hasonlót terveznek. A digitális egészségügyi ellátás területén Észtország e-konzultációs rendszere lehetővé teszi a házi orvosok számára, hogy a nehéz esetekkel kapcsolatban digitálisan konzultáljanak szakorvosokkal. Az ország 2019 júliusában központi digitális regisztrációs rendszert hozott létre a kórházi ellátás előjegyzésére. Csehország részben, Lengyelország pedig teljeskörűen megvalósította az e-receptek rendszerét, Litvánia pedig most teszteli a távelérésű egészségügyi szolgáltatások nyújtásának modelljét. Németország arra készül, hogy 2021-től minden beteg számára elérhetővé teszi az elektronikus egészségügyi dokumentációkat. Románia 2021-ben egy új többéves egészségügyi stratégia bevezetését tervezi. Franciaország 2020 nyarán az egészségügyi ellátásba és az idősellátásba történő új beruházásokat jelentett be, beleértve az infrastruktúrát, személyzetet és digitális szolgáltatásokat.

A világjárvány hatása miatt számos tagállam hozott intézkedéseket, hogy védje a tartós ápolási-gondozási rendszereit és annak igénybevevőit, néhányuk pedig a formális és az informális ágazatban egyaránt javított a helyzeten. Finnország elfogadta az időskorúaknak nyújtott gondozási szolgáltatásokról szóló törvény módosításait, amellyel fokozatosan megemeli a személyzet minimális létszámát és az ellátás minőségét a 24 órás ápolás-gondozás, valamint az idősek tartós intézményi gondozása esetében, így a 2020 októberében egy ellátottra jutó 0,5 fő személyzetről 2023 áprilisára 0,7 főre emeli a személyzeti létszámot. Portugália létrehozta a házi gondozó jogi státuszát. Az ellátottaknak a világjárvány során történő védelme érdekében számos tagállam (pl. Ausztria, Belgium, Bulgária, Franciaország, Németország, Írország, Olaszország, Szlovénia) vezetett be olyan intézkedéseket, amelyek révén elszigetelték a gondozottakat az ápolás-gondozást nyújtó otthonokban élő egyéb ellátottaktól. Ezek az intézkedések a következőket foglalják magukban: az ápolási intézménybe újonnan érkező személyeket megadott számú napra karanténba helyezik, az intézményeket covidos és covidmentes területekre osztják fel, a lakókat pedig egyágyas szobában helyezik el. A tagállamok (pl. Belgium (Vallónia), Bulgária, Észtország, Franciaország, Írország, Olaszország, Spanyolország) olyan intézkedéseket is bevezettek, amelyek célja a világjárványból és a korlátozó intézkedésekből fakadóan megnövekedett magány elleni küzdelem. E kezdeményezések lehetővé teszik, hogy szabályozott körülmények között a családtagok meglátogathassák az ápolási intézményben lakókat, videószközök használatával biztosítják a lakók és rokonaik közötti kommunikációt, továbbá telefonos tanácsadás segítségével nyújtanak számukra pszichológiai támogatást. Mivel a tartós ápolás-gondozási ágazatban a munkaerőhiány a válság alatt csak romlott, a tagállamok (pl. Ausztria, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Szlovénia, Svédország) olyan intézkedéseket vezettek be vagy terjesztettek ki, amelyek célja a tartós ápolás-gondozásban dolgozók létszámának növelése, beleértve a következőket: a képesítési követelmények átmeneti csökkentése, hogy lehetővé tegyék az új munkatársak gyors felvételét, önkéntesek, orvostanhallgatók és nyugdíjasok felvétele, a maximális munkaidő szabályozásának enyhítése, az egyéb ágazatokban dolgozók átcsoportosítása, az ágazaton belül a továbbképzés és az átképzés, valamint az egész életen át tartó tanulás fokozása, továbbá annak lehetővé tétele, hogy a határon túli ápolás-gondozásban dolgozók a határzár ellenére beléphessenek az országba. A tagállamok (pl. Litvánia, Luxemburg, Szlovákia és Spanyolország) olyan intézkedéseket is bevezettek, amellyel támogatják a házi gondozókat a járvány során, pl. juttatások, a munkaidő csökkentésének engedélyezése vagy különleges szabadságolási rendelkezések bevezetése révén.